Thorkil Fussing og dansk Fængselsvæsen.

Et Tilbageblik ved Direktør Fussings Død den 7. Oktober 1930.

Den nugældende Ordning af Overbestyrelsen for det danske Fængselsvæsen, hvorefter denne er henlagt under en af Kongen udnævnt Direktør, der i sit Embede staar umiddelbart under Justitsministeren, traadte i Kraft den 1. Oktober 1910 i Henhold til Lov af 18. April s. A. Allerede den 22. Juni beskikkede den daværende Justitsminister Zahle Overretssagfører Thorkil Fussing til Direktør for Fængselsvæsenet.

En fælles Overbestyrelse for Fængselsvæsenet oprettedes først ved kgl. Resolution af 27. November 1848, der henlagde Overbestyrelsen til en Overinspektør. Til at beklæde den nye Stilling udnævntes Professor, Dr. phil. *C. G. N. David,* der havde været det ledende Medlem af den i 1840 nedsatte kgl. Kommission til Fremsættelse af Forslag om en bedre Indretning af Straffeanstalterne. Det var efter denne Kommissions Forslag, at den kgl. Resolution af 25. Juni 1842 fastslog Oprettelsen af de nuværende Forbedringshuse indrettede efter Cellesystemet og Tugthuse indrettede efter Fællessystemet. Efter at David, hvis Fortjenester af dansk Fængselsvæsen formentlig vanskelig kan overvurderes, var blevet valgt til Direktør i Nationalbanken, tog han den 1. Januar 1859 sin Afsked, og Fængselsinspektor *Frederik Bruun* blev midlertidig konstitueret som Overinspektor. Men allerede ved kgl. Resolution af 4. Maj 1861 inddroges Embedet som Overinspektør, og de med Embedet forbundne Forretninger henlagdes direkte under

Justitsministeriets 1. Departement, idet et særligt Kontor, for hvilket Bruun blev Chef, oprettedes for Sager vedkommende Fængselsvæsenet. Stillingen som Bestyrer af dette Kontor var imidlertid en honorarlønnet Stilling, og Bruun beklædte samtidig Stillingen som Inspektør for Vridsløselille Straffeanstalt og senere — fra 1. April 1873 — Stillingen som Inspektør for Christianshavns Straffeanstalt. Denne Nyordning, hvorefter man fremtidig kun havde en »halv« Embedsmand som Leder af Fængselsvæsenet, blev truffet som en Spareforanstaltning efter Forslag af den kendte Oberst Tscherning. Efter den omfattende Omordning af Fængselsvæsenet, som havde fundet Sted under Davids Ledelse, mente man, at Fængselsreformens Afslutning ikke stillede større Krav til Overbestyrelsen, end at Opgaverne kunde løses af en honorarlønnet Embedsmand, som forudsattes ved Siden af at beklæde et Hovedembede indenfor Statens Administration. Ganske vist oprettede man efter Bruuns Afgang fra Embedet som Chef for Fængselskontoret ved kgl. Resolution af 18. Juli 1884 paany en Stilling som Overinspektør for Fængselsvæsenet og udnævnte Professor, Dr. juris *Carl Goos* til at beklæde denne Stilling, men ogsaa denne Stilling var honorarlønnet. Ved Professor Goos' Afgang efterfulgtes han i Aaret 1900 af nuværende Kvæstor ved Universitetet *Karl Adolf Goos*, der beklædte Embedet indtil dettes Nedlæggelse ved den fornævnte Lov af 18. April 1910. Ved denne Lov bragtes altsaa en omtrent 50-aarig Ordning af Overbestyrelsen for Fængselsvæsenet til Afslutning.

I Bemærkningerne til Loven af 1910 fremhævedes det, at de Overinspektionen paahvilende Forretninger var tiltaget stærkt i den forløbne Aarrække, og at de maatte antages at ville yderligere forøges i betydelig Grad »ved Indførelsen af en vistnok for Døren staaende Omordning af de nuværende Fængselsstraffe, hvorved Ledelsen af og Tilsynet med Strafafsoningen antagelig i langt højere Grad end nu vilde komme til at paahvile Staten«. Regeringen maatte

derfor mene, at en saa omfattende og betydningsfuld Embedsgerning vanskeligt kunde bestrides paa fuldt ud fyldestgørende Maade af en Mand, der forudsattes at have en anden Hovedbeskæftigelse. Om Rigtigheden af dette Standpunkt herskede der i Virkeligheden indenfor alle Lejre Enighed, idet bl. a. ogsaa Professor C. Goos ved Lovforslagets Behandling i Landstinget gav dette sin principielle Tilslutning, navnlig under Hensyn til den forestaaende Fængselsreform. Samtidig fremhævede Goos dog — sikkert med Rette — at Danmark ogsaa under den hidtil bestaaende »afkortede Bestyrelse«, der bl. a. havde den Fordel, at den var billig for Staten, var fulgt saadan med i Udviklingen indenfor Fængselsvæsenet, at det i det internationale Samarbejde stod som et af Foregangslandene paa dette Omraade, idet baade Bruun og han var traadt i deres »store Forgænger« Davids Fodspor. Som Reformer af særlig Betydning pegede Goos paa den omfattende Ombygning og Nybygning af de kommunale Arresthuse, hvorved det overvejende Antal af dem — i Modsætning til tidligere — var bragt i en Tilstand, som svarede til Nutidens Fordringer. Han mindede endvidere om den betydningsfulde Indsats, som var gjort med Hensyn til at søge gennemført Friluftsarbejdet for Fangerne (Hedekolonierne), samt om Gennemførelsen af den meget betydelige og vanskelige Reform, som fulgte med den midlertidige Straffelov af 1905, der i Modsætning til tidligere lovfæstede, at Fængsel paa sædvanlig Fangekost var forbundet med Arbejdstvang.

Til at fortsætte Udviklingen og til at bryde nye Baner for denne i Overensstemmelse med moderne kriminalistisk Tænkning medbragte *Thorkil Fussing* betydelige Forudsætninger baade i Kraft af sin Foruddannelse og i Kraft af sine Evner og hele Personlighed. Efter at han i 1899 havde taget juridisk Embedseksamen, varede det ikke længe, inden han kom i praktisk Kontakt med Fængselsvæsenet, som havde hele hans Interesse og jHerte. Med den daværende Overinspektørs Tilladelse for

rettede han i Sommeren 1901 Volontørtjeneste i 3 Maaneder ved Vridsløselille Forbedringshus dels som Opsynsbetjent dels i andre Stillinger efter en af Fængselsinspektør Ammitzboll lagt Plan, og i Oktober s. A. ansattes han som Sekretær hos Overinspektøren, en Stilling, som han beklædte indtil Juni 1903, da han fratraadte efter et Brud med den daværende Ledelse. Han slog da ind paa Sagførervejen, idet han samtidig var en søgt og fortræffelig Manuduktør. Dette medførte imidlertid langt fra, at han lagde sine kriminalistiske Interesser paa Hylden. Han vedblev tværtimod at dyrke dem med den største Energi og Varme. I Dansk Kriminalistforenings Møder og hele Arbejde var Fussing en stærkt interesseret og aktiv Deltager. Allerede ved Foreningens 3. Aarsmøde i 1903 var han sammen med Professor Torp Medindleder om følgende Forhandlingsemne: »En gennemgribende Omordning af vort Fængselsvæsen som Forudsætning for en rationel Ordning af Fængselsstraffene«. Som Bilag til sit Indledningsforedrag havde han udarbejdet en »Kort Oversigt over Ordningen af Fængselsvæsenet i nogle europæiske Lande«, et omfangsrigt Værk, der bærer Vidnesbyrd om Fussings overordentlige Grundighed og Flid. Ogsaa i senere Møder deltog Fussing aktivt. Saaledes ved Foreningens 6. Aarsmøde i 1907, hvor Forhandlingsemnet »Fængselsselskaber og deres ledende Principper« blev indledet af den bekendte Fængselspræst ved Vridsløselille Straffeanstalt Johannes Munch. Munch repræsenterede de gamle Fængselsselskaber, og Fussing, der særlig i de unge Aar langt fra var bange for en skarp Polemik, brød en Lanse for den nye Forening »Fængselshjælpen«, hvis ledende Aand han var gennem mange Aar. Han var med allerede ved Foreningens Stiftelse den 3. November 1902 og blev straks ikke alene Bestyrelsens — naturligvis ulønnede — Sekretær, men ogsaa Medlem af Forretningsudvalget. I begge Egenskaber udfoldede han ved Foreningens Start et betydningsfuldt Agitationsarbejde, ligesom han senere vedblev at udføre et betydeligt dagligt, vederlagsfrit Arbejde. Foreningens

Aarsberetninger — særlig indtil 1910 — bærer Vidnesbyrd om hans Flid, Interesse og Indsigt bl. a. gennem en Række Afhandlinger fra hans Haand: »Om moderne Fængselsselskaber«, »Fra de udenlandske Fængselsselskabers Verden«, »Nyere Love og administrative Bestemmelser af Betydning for Fængselsselskaberne« og »Det amerikanske Forsorgssystem«. Den sidste Afhandling er en Oversættelse af en Afhandling af den svenske Stadsnotar Harald Salomon. Da Fængselshjælpen i 1908 grundlægger Skolehjemmet »Prøven« ved Rodovre, er han selvskrevet Medlem ogsaa af dettes Bestyrelse og atter Sjælen i Foretagendet. Og som Led i Agitationen for den nye Forenings Virksomhed organiserer han i 1909 et Møde i Kobenhavn for samtlige Fængselshjælpens Repræsentanter, der da udenfor Kobenhavn og Omegn talte omkring 120. Her er han den selvskrevne Indleder og holder et stort anlagt Foredrag om »De moderne Fængselsselskabers Opgaver«. Da dette Foredrag er karakteristisk for Fussing og hans Tanker paa dette Omraade, skal jeg anføre nogle Uddrag derfra: Til et moderne Fængselsselskab kræves først et Centralkontor med en Stab af lønnede Medarbejdere. Der kræves dernæst en Stab af frivillige Medarbejdere (Repræsentanter) spredt over hele Landet, og endelig af Husbonder for Klienterne. Dernæst kræves et godt Samarbejde med de forskellige Myndigheder først og fremmest med de øverste Justitsmyndigheder. Og endelig gælder det ved en saadan Virksomhed, at den bør være populær. Den har ingen Udsigt til at lykkes, hvis den ikke omfattes med Forstaaelse og Sympati af Befolkningen, af høje og lave, rige og fattige og af Folk af alle Partier. Det psykologiske Grundlag for Fængselsselskabernes Stiftelse og Virksomhed er et dobbelt, dels Menneskekærlighed, dels Erkendelse af Straffens Mangelfuldhed. Til denne Dobbelthed i det psykologiske Grundlag svarer en Dobbelthed i Formaalet: De virker baade i Humanitetens Interesse og i Retssikkerhedens Tjeneste. Overfor Klienterne bør naturligvis baade Humanitetens Krav

følges, og Retssikkerhedens Krav betones, og det gælder om at afveje de to ofte modstridende Hensyn paa bedste Maade. Overfor Justitsmyndighederne er Selskaberne naturligvis særlig opfordrede til at fremhæve de humane Hensyn og forfægte Humanitetens Krav. Overfor Befolkningen har Selskaberne deres betydningsfulde Mission derigennem, at de repræsenterer Humaniteten. De bør for det første efter bedste Evne bidrage til at vække den sociale Samvittighed; de bør søge at fjerne den Mistillid og Uvilje, som endnu i vore Dage kan træffes overfor de Straffede. Men dernæst har Fængselsselskaberne den store Betydning i den sande Humanitetens Interesse, at de neutraliserer Forbrydervenligheden, det usunde Føleri overfor Forbryderne.

Samtidig med Arbejdet i Fængselshjælpen foretog Fussing Rejser til Udlandet, idet han satte sig ind i Fængselsvæsenet bl. a. i Norge, Sverige, Tyskland og Schweiz under længere Ophold de paagældende Steder. At han samtidig gennem flittige Studier var nøje inde i moderne krimalistisk Litteratur skal anføres for en Fuldstændigheds Skyld. Disse Studier, som Fussing tillagde stor Betydning, fortsatte han med i sin Embedstid trods det store Arbejde, som paa anden Maade paahvilede ham.

Efter sin Overtagelse af Embedet som Direktør for Fængselsvæsenet var den første Opgave, som paatvang sig, at fortsætte sin Forgængers Bestræbelse for at raade Bod paa den overhaandtagende Pladsmangel i Straffeanstalterne for Mænd. Resultatet heraf blev Forslaget til Lov om Opførelse af *en ny Straffeanstalt ved Nyborg,* der fremsattes i Folketinget den 14. Marts 1911, og den 12. Juli 1913 toges den nye Straffeanstalt, der da havde Plads til 227 Fanger, i Brug. Nyborg Straffeanstalt var som bekendt bestemt til at modtage de yngste mandlige Forbedringshusfanger i Alderen indtil 23 Aar. Fussings Tanke med Nyborg har han selv udtrykt saaledes: »Ligesom Opdragelsesvæsenets Slutsten bør være Opdragelsesanstalten med

den »lukkede« Afdeling, saaledes bør Fængselsvæsenets Begyndelsesstadium for den unge Lovovertræder være et Opdragelsesfængsel — eller som det ofte kaldes — et Ungdomsfængsel, som Staten administrerer, hvor den Unges Behandling er indrettet med Opdragelse som Formaal, og hvor han derfor kan blive, saalænge som dette Formaal kræver«. Imidlertid kunde Nyborg Straffeanstalt under den gældende Straffelov ikke blive noget Ungdomsfængsel i egentlig Forstand, allerede fordi de der indsatte unge Fanger er idømt en tidsbestemt Forbedringshusstraf. Alligevel lykkedes det Fussing i Samarbejde med Inspektøren for den nye Straffeanstalt Aude-Hansen ved Udformningen af kgl. Anordning af 28. Maj 1913 om Fuldbyrdelse af Forbedringshusarbejde i Nyborg Straffeanstalt at overføre i saa stor Udstrækning som foreneligt med den gældende Straffelov de Principper, som følges i de engelske og amerikanske Borstal Institutioner, paa Behandlingen af de unge Fanger i Nyborg Straffeanstalt. Da Nyborg Straffeanstalt vel maa siges at være Fussings Hovedindsats i dansk Fængselsvæsen, skal anføres følgende Udtalelse af ham selv angaaende det Haab, han knyttede til denne Anstalt: »Ligesom Nyborg Straffeanstalt og dens Befolkning er unge, saaledes er ogsaa de, der har den umiddelbare Ledelse af Virksomheden i Anstalten — Inspektøren, Præsten, Lærerne, Arbejdslederen — yngre Mænd, som interesserer sig levende for deres Gerning og har den sikre Tro derpaa, som det for mange er vanskeligt at bevare gennem et langt Livs mange Skuffelser. Og naar Troen, som det jo paastaas, kan flytte Bjerge, kan den vel forhaabentlig ogsaa rydde de mange Sten bort, som Fængselsmanden nu engang ikke undgaar paa sin Vej. Nyborg Straffeanstalt staar paa en vigtig Post i Kampen mod Kriminaliteten; den vigtigste og vel ogsaa den vanskeligste Del af denne Kamp er den, som skal føres imod — eller rettere: for — de unge blandt Forbryderne. Det er for Samfundets Skyld at haabe, at Anstalten maa vinde mange Sejre i denne Kamp«.

Iøvrigt vil det føre for vidt i Enkeltheder at omtale Fussings Indsats i Fængselsvæsenets Udvikling i de 15 Aar, han stod som dettes Leder. Mange af de Reformer, som Fussing har lagt Grunden til, er i stadig Udvikling, og i det hele er Fussings Epoke i Fængselsvæsenet for nær inde paa Livet til, at det er muligt at give den en samlet »historisk« Bedømmelse. Men det vil dog være naturligt at fremdrage visse særlig betydningsfulde Ting, som jeg ved, Direktør Fussing selv lagde megen Vægt paa.

Af Nybygninger skal nævnes den store *Udvidelse af Nyborg Straffeanstalt* med en tredie Fængselsbygning, der toges i Brug i 1920, en Foranstaltning der medførte Opførelsen af en hel ny Kirkebygning og Udvidelse af det bestaaende Sygehus. Men endnu større Betydning end dette tillagde Fussing det smukke og i enhver Henseende moderne *Tuberkulosesygehus*, der i 1916 knyttedes til Nyborg Straffeanstalt, og som muliggjorde at samle alle tuberkuløse Mandsfanger fra samtlige Straffeanstalter til en virkelig rationel og betryggende Kur under fuldtud hospitalsmæssige Forhold. En Nyorientering var det ogsaa, at Fussing til Leder af dette Sygehus fik ansat en kvindelig Sygeplejerske, der stadig indenfor Statens Straffeanstalter for Mænd er den eneste kvindelige Funktionær.

Fussing var naturligvis klar over, at *Fangernes rationelle Sysselsættelse* var et af de betydningsfuldeste Led i hele Fangebehandlingen. Og ogsaa paa dette Omraade grundlagde han ved kgl. Anordning af 7. Marts 1913 en fuldstændig Nyordning ved Overgangen fra det tidligere Entreprenørsystem til Regiesystemet, en Reform, der ikke alene muliggør en meget betydelig Merindtægt for Statskassen af Fangernes Arbejde, men hvad Fussing tillagde langt større Betydning, en bedre og mere rationel Sysselsættelse af Fangerne. Ogsaa en rigtig Ordning af Fangernes Arbejdsducører tillagde han den største Betydning. Efter de hidtil gældende Regler havde der kun været ringe Mulighed for at indrømme Fangerne *Akkordbetaling*, men allerede i 1914 tog Fussing

Initiativet til en udvidet Anvendelse af dette System, idet han ansaa det for egnet til at fremme Fangernes Arbejdsiver og saaledes virke i Overensstemmelse med et af Straffens Formaal — Fangernes Dygtiggørelse til lovligt Erhverv — samtidig med, at den gavner de til Straffuldbyrdelsen knyttede økonomiske Interesser, ligesom den giver Fangerne Lejlighed til at erhverve sig Midler, som kan lette deres Genindtræden i Samfundet. Men var Fussing saaledes en varm Tilhænger af at honorere Fangens Flid og Dygtighed gennem et Akkordsystem, var han en bestemt Modstander af at delagtiggøre Fangen i Arbejdets økonomiske Udbytte gennem et Tantiemesystem. »Det næste Skridt«, udtaler han, »vilde da være Oprettelsen af et Driftsraad bestaaende af Fanger«, og han fortsætter: »I tidligere Tid har man vel nok i for høj Grad stængt det frie Livs Vilkaar ude fra det Samfund, som et Fængsel omslutter. Men nu om Stunder synes man nogle Steder tilbøjelig til at gaa for vidt i den modsatte Retning. Jeg tror i alt Fald ikke, at det er formaalstjenligt at lade det frie Samfunds økonomiske Klasseforskelle afspejle sig i Fængslet og indenfor dette skabe »Kapitalister« en miniature. Misundelsen hos de »lavere Klasser« bliver i alt Fald ikke mindre end udenfor Fængselsmurene«. Ligeledes vender han sig i denne Forbindelse bestemt imod, at disse »Kapitalister« skal have Lov til allerede i Fængslet at nyde Resultatet af deres Arbejde gennem Forbedring af Kosten m. v.

Fangernes Sundhedstilstand var ogsaa et Omraade, som Fussing tillagde stor Betydning. Han nøjedes ikke med at indføre den i saa Henseende betydningsfulde *Gymnastik*, men han sørgede for nye og rationelle Bespisningsreglementer for Fangerne, naturligvis udarbejdede i nøje Samarbejde med Sundhedsstyrelsens specielle Sagkyndige paa dette Omraade. De *nye Bespisningsreglementer* forelaa allerede den 15. Marts 1915 og danner stadig Grundlaget, omend med visse Ændringer, for Bespisningen i Straffeanstalterne.

Fangebladet »*Fra Nær og Fjærn*«, der paabegyndtes i

Februar 1922, var i Virkeligheden en Fortsættelse af de mundtlige Foredrag, som Fussing under Verdenskrigen havde paabudt skulde finde Sted for at holde Fangerne underrettede om de vigtigste Begivenheder. Herved skete et Brud med tidligere Principper om at holde Fangerne i Uvidenhed om, hvad der skete ude i Verden. At Fangernes Undervisning ogsaa nød godt af hans Omsorg er en Selvfølge. *Sløjdundervisning* og anden teknisk Undervisning er kommet til i Fussings Tid. Om Forsorgsarbejdet for Fangerne efter Løsladelsen og hans Interesse herfor er talt foran, og her skal kun tilføjes, at han i 1917 fik oprettet en Stilling som *Forsorgsmedarbejder* til at bistaa de unge Fanger ved Nyborg Straffeanstalt.

Ikke alene Fangerne, men ogsaa *Straffeanstalternes Tjenestemænd* og deres Anliggender laa Fussing paa Sinde. Naar han søgte at forbedre særlig Fængselsbetjentenes økonomiske Kaar, var det ikke alene af menneskelig Forstaaelse, men ogsaa for ad denne Vej at skabe en saa god Rekruttering til disse Stillinger som muligt. Som Led i den faglige Undervisning af Fængselsbetjentene udgav han i 1913 en Lærebog for Opsynsbetjente, og han udarbejdede nye omfattende Instrukser for Opsynstjenesten, hvori hans Syn paa Fængselsgerningen lægger sig klart og smukt for Dagen. Efter at have fastslaaet, at Fængslets første Pligt er at sikre Fangernes Forvaring, og at derfor Fængselsbetjentenes Virksomhed i første Linie er en Sikkerhedstjeneste, udtales det: »Fængselsbetjentens Virksomhed bør altid og helt være præget af Bevidstheden om, at den Behandling, som Fangerne underkastes, er Straf. Det er derfor Betjentens Pligt at behandle Fangerne med Alvor, med Ro og Fasthed, med Retfærdighed og Upartiskhed«. Og videre: »Det er dernæst, da Straffen tilsigter at virke opdragende paa Fangerne, Betjentens Pligt i hele sit tjenstlige Forhold at foregaa dem med et godt Eksempel«.

Gennem *Volontørtjeneste* af yngre Jurister ved Straffeanstalterne søgte Fussing at gøre disse vordende Politimænd

og Dommere interesserede i Straffuldbyrdelsen, ligesom det naturligvis var hans Haab derigennem muligt at erhverve Rekrutter til fremtidige Fængselsfolk.

Ved Siden af Administrationen af Straffeanstalterne helligede Fussing ogsaa den anden Side af sin Virksomhed, Tilsynet med de kommunale Arresthuse og Tvangsarbejdsanstalter, den største Interesse, og det Arbejde, der som nævnt allerede før hans Tid var paabegyndt paa en Forbedring af disse Forhold, er fortsat. I Forbindelse med Gennemførelsen af Retsplejeloven af 11. April 1916 opførtes ikke saa faa helt nye Arresthuse, ligesom Ombygninger og Forbedringer fandt Sted mange Steder. Endvidere tilfaldt der paa dette Omraade Fussing et lige saa ærefuldt som vanskeligt Hverv, nemlig ved Genforeningen i 1920 midlertidig for Staten at overtage Administrationen af *Arresthusene i de sønderjydske Landsdele.* Han udførte her ved Bistand af Fængselsinspektør Wandall et meget fortjenstfuldt Arbejde, der i lige Grad omfattede Nyindretning og Forbedring af Bygninger og Inventar som Udarbejdelsen af Reglementer for Fangernes Behandling. Endelig laa ved Arresthusene en Forbedring af *Arrestforvarernes* økonomiske Kaar saa vel som af deres fængselsmæssige Uddannelse ham paa Sinde. For en økonomisk Forbedring arbejdede han som tilforordnet Politikommisionen af 1916, et Arbejde, der resulterede i et Forslag til Lønningslov for Arrestforvarere, der blev forelagt i Rigsdagssamlingen 1919/20, men aldrig nød Fremme. Af Hensyn til en bedre fængselsmæssig Uddannelse af Arrestforvarere virkede Fussing for at faa de kommunale Myndigheder til i ledige Arrestforvarerstillinger at ansætte dygtige og erfarne Fængselstjenestemænd, og at dette hans Initiativ ikke har været forgæves, bærer de mange tidligere Fængselsbetjente, der nu sidder som Arrestforvarere rundt om i Landet, Vidnesbyrd om.

Endnu skal omtales en af de store Reformer, som Fussing ikke naaede at føre ud i Livet, nemlig Tilvejebringelsen af et specielt Fængsel for mental afficerede Fanger. Dette vig-

tige Spørgsmaal sysselsatte Fussing lige fra Begyndelsen af hans Embedstid, og det lykkedes ham at tilvejebringe fornødne Midler til at lade Dr. med. George E. Schrøder foretage en *psykiatrisk Undersøgelse* af samtlige mandlige Strafarbejdsfanger. Resultaterne af disse Undersøgelser foreligger i Dr. Schrøders 2 Bøger henholdshis af 1917 (Forbedringshusfanger) og 1927 (Tugthusfanger). Paa Finansloven for 1918/19 bevilgedes de fornødne Midler til Indkøb af et betydeligt Jordstykke ved Vridsløselille Straffeanstalt til eventuel Opførelse af en saadan Anstalt, idet Fussing i sin Indstilling til Justitsministeren nærmere gjorde Rede for det Klientel, som tænktes anbragt deri. Han var dog klar over, at Sagens endelige Løsning maatte ske i Forbindelse med den nye Straffelov, og han naaede saaledes ikke at se sine Planer realiserede.

En Del af de mange *Afhandlinger*, der foreligger fra Fussings Haand, er allerede nævnt i det foregaaende. Hans »Bemærkninger om Frihedsstraffe og med Frihedsberøvelse forbundne Sikkerhedsforanstaltninger«, der som Bilag ledsager Straffelovskommissionens Betænkning af 1923, er sikkert kendt af alle. En anden Betænkning, nemlig angaaende »Statens Overtagelse af Arresthusenes Forvaltning og angaaende Arbejdshus« afgav han i 1924 som Bilag til Justitsminister Steinckes Straffelovsforslag. I en Aarrække skrev han Oversigter over dansk Fængselsvæsen i »Nordisk Tidsskrift for Strafferet«, ligesom han har skrevet andre Afhandlinger i samme Tidsskrift samt i »Ugeskrift for Retsvæsen«. Hans vægtige og grundige mundtlige Indlæg i Debatten ved Kriminalistforeningens Møder i 1923 og 1924 angaaende Bestemmelserne i Kommissionsudkastet af 1923 om Frihedsstraffe og om Forvaring i Stedet for Straf blev sammen med fornævnte Betænkning af 1924 hans sidste Indsats i Arbejdet for den Straffelovsreform, hvis Vedtagelse han vel oplevede, men ved hvis videre Gennemførelse han ikke fik Lov at medvirke.

Det *nordiske Samarbejde* paa Fængselsvæsenets Omraade

vandt stærk Genklang hos Fussing, og han stod i varmt Venskabsforhold til de daværende Chefer for det svenske og det norske Fængselsvæsen, Överdirektør Almquist og Expeditionschef Woxen.

Fussings *Tillidshverv* var ikke mange. Han var Medlem af Bestyrelsen for Dansk Kriminalistforening fra 1911—28. Endvidere var han Formand for Københavns Husflidsforening fra 1914 og Medlem af den store Sparekommission af 1921. Ordensdekorationer ønskede Fussing ikke at modtage, men ved sin Afsked i 1927 fik han tilkendegivet Kongens Paaskønnelse af »hans udmærkede Arbejde ved Indretningen af det nuværende Overtilsyn med Fængselsvæsenet«. —

Det var ikke noget langt Aaremaal, Fussing fik Lov til at virke i dansk Fængselsvæsens Tjeneste. Allerede i Februar 1925 maatte han, kun 51 Aas gl., søge Orlov paa Grund af svigtende Helbred og — bortset fra en kort Periode i Sommeren s. A. — naaede han aldrig mere at overtage sit Embede. Sygdommen vandt, om end langsomt, mere og mere Overhaand, og Døden kom vel nærmest som en Befrielse for hans forpinte Sind. »Det var ett hårt öde, som drabbade honom i de tidiga åren. Han syntes så livskraftig, hade omfattande planer. Vad var det, som bröt honom?« skrev fhv. Överdirektør Almquist til mig ved Efterretningen om Fussings Død. Det samme Spørgsmaal har sikkert alle hans Venner og Medarbejdere gjort, uden at nogen vil være i Stand til at besvare det fyldestgørende. Ydre og indre Omstændigheder spillede her ind. Kun faa Aar efter Fussings Overtagelse af sit Embede kom Verdenskrigen med dens stigende Kriminalitet, Ernæringsvanskelighed m. v. — Forhold som allerede nu synes lidt fjerne, men som den Gang mærkedes dybt i Fængselsvæsenets Administration. Fussing kastede sig med hele sin tilsyneladende ubegrænsede Arbejdskraft ind i alt dette og blev mærket deraf. Han var ligesom forudbestemt til at lade sig slide i Stykker af Livet. »Alt hvad Du gør, gør fuldt og helt og intet stykkevis og delt« passede i sjælden Grad paa ham.

»Jeg maa grave mig til Bunden«, sagde han allerede som ung. Denne Grundighed var vel et af de Træk, der stærkest prægede ham, og som sled. Men hertil kom hans Ildhu, hans i sjælden Grad følsomme Sind og hans varme Hjerte. Han led med Fangerne og ikke mindst med deres Paarørende; »det er de uskyldige, der lider mest«, udtalte han til et Dagblad paa sin 50-aarige Fødselsdag. I Samklang med hans følsomme Sind stod hans store Ansvarsfølelse. Hans økonomiske Uafhængighed var ikke for ham et Middel til Livsnydelse, men et Ansvar, der forpligtede paa mange Maader bl. a. til at tale, hvor han mente andre tav, fordi de ikke kunde løbe Risikoen for at miste Levebrødet. Paa Baggrund heraf maa den saa meget omtalte Pjece ses, som fremkom ved hans Fratræden som Sekretær i Overinspektionen. I det hele hændte det, særlig i Fussings unge Aar, at hans Reaktion overfor Forhold, som han fandt urigtige, gav sig stærke Udslag. Men dette hængte sammen med, at han havde sit Hjerte og sit Sind fuldt ud med i sin Gerning, at han følte denne ikke som et Arbejde, der daglig skal gøres og overstaas, men som et Kald, der sammensmeltede med Personligheden til en Eenhed. At leve Livet er en Risiko. Fussing løb Risikoen og — vandt. Han var utvivlsomt en lykkelig Mand, da han stod i sin Manddoms Kraft. Men han bødede ogsaa — Livet dræbte ham.

Ja, for alle os, der har kendt og arbejdet sammen med Fussing, vil hans Personligheds Varme og Sinds-Ildhu staa som et lysende Punkt i Livets Mørke. Og maa det end være forbeholdt Eftertiden at fælde den endelige Dom over hans Livsgerning, tør det trygt allerede nu siges, at Fussings Navn vil blive staaende som en af Milepælene i dansk Fængselsvæsens Historie.

Erik Kampmann.

Kriminalistkongressen i Prag

d. $^{25}/_{8}$—$^{30}/_{8}$ 1930.

Af Rigsadvokat AUG GOLL.

Commission internationale pénale et penitentiaire afholdt som tidligere bebudet i nærværende Tidsskrift, sin Xde Kongres i Prag i indeværende Sommer. Det var en talrig og yderst international Forsamling, bestaaende af ca. 500 Deltagere, der den 25. August mødtes i Prags pragtfulde Parlamentssal under Forsæde af Professor *Miricka* (Tjekoslovokiet), flankeret af Justitsminister, Dr. *Meissner*, Udenrigsminister, Professor *Benez*, Kultusministeren og Indenrigsministeren, Præsident *Masaryks* Adjutant samt Kommissionens Bestyrelse med den fungerende Præsident, Lord *Polwarth* i Spidsen — Formanden, Overfængselsinspektør Sir *Ruggles-Brise* var forhindret ved Sygdom — Generalsekretæren, Professor *Simon van der Aa* og Kommissionens øvrige 28 Medlemmer, repræsenterende Europas, Amerikas, Asiens (Kina), ja selv Afrikas (Ægypten) forskellige Lande. Som det var at vente var det Fængselsvæsenets Mænd i Forening med Lederne af de hertil knyttede filantropiske Selskaber, der udgjorde Majoriteten af Deltagerne, men ogsaa Strafferetsvidenskaben var fuldt repræsenteret af en Række kendte Professorer som Professorerne *Stjernberg* (Stockholm), *Aschaffenburg*, Køln, *Exner*, Leipzig, *Hentig*, Giessen, *Gleispach*, Wien, *Saldana*, Madrid, *Breckinridge* og *Seidenburg*, Chicago, *Glueck* og *Sayre*, Harvard Universitetet U. S. A., *Roux*, Strassbourg, *de Vabres*, Paris, *Rutgers*, Amsterdam, *Vrij*, Groeningen, *Rappaport*, Warschau, *Massari*,

Neapel, *Rocco,* Rom, *Pella,* Bukarest. Ogsaa Praktikere indenfor Strafferetsvæsenet havde i stort Antal givet Møde saasom den tyske Rigsrets-Præsident, Dr. *Bumke,* Leipzig, Ministerialdirektør *Schäffer,* Berlin, Generaldirektør *Vervaeck,* Bryssel — Kongressens mest berømte Deltager —, Belgiens Rigsadvokat *Cornil,* Tysklands fhv. Rigsadvokat, Dr. *Ebermayer,* Senator *Nöldeke,* Hamborg, Direktør *Faulkner,* U. S. A., Ministerialdirektør *Danjoy,* Paris — samt en Mængde Dommere, Statsanklagere og Advokater fra alle Lande. Danmark var officielt repræsenteret af Undertegnede som Medlem af Kommissionen og Fængselsdirektør *Kampmann;* desuden deltog i Kongressen Kontorchef *Weibüll,* Fængselsinspektørerne *Kai Jensen, Klüver, Wandall* og *Waagensen,* Politidirektør *Fabricius-Hansen,* Dommer *Arnskov,* Politimester *Borckorst,* Kontorchef *Leudesdorff* m. fl. — Norges officielle Repræsentant var som Medlem af Kommissionen Fængselsdirektør *Hartvig Nissen,* Sveriges Generalfængselsdirektør *Masreliez.*

Forhandlingsemnerne var naturligvis for en stor Del vel kendte »Travere« fra tidligere Kongresser og Litteraturen — kun et enkelt Spørgsmaal var ganske nyt. Men hvad der var interessant at bemærke: den »moderne« Strafferet og Fængselsvidenskab synes nu at være ud over Barneaarene. Besvarelsen af de opstillede Spørgsmaal, som gengives nedenfor, har nu gjort sig fri fra den taagede Almindelighed, og de hæmmende Forbehold, hvormed de tidligere i Almindelighed fremtraadte. Man ved nu langt bedre Besked med, hvilke Veje man vil gaa, og hvilke Midler man vil anvende — og den kompakte Modstand fra Tilhængerne af »det gamle System« synes at være brudt. I denne Henseende betegner Kongressen vistnok et virkeligt Fremskridt, og i Henseende til Belæring for dem, der ønsker at faa et Overblik over de enkelte Emner og de forskellige Synsvinkler, hvori de kan ses, var der i de ca. 80 »Rapporter«, der dannede Grundlaget for Forhandlingerne ved de enkelte Spørgsmaal, sørget i rigt Maal.

Til Behandling af hvert Spørgsmaal var der af Kommissionens Bestyrelse udpeget en »Generalrapportør«, hvis Opgave var dels at give en sammentrængt Fremstilling af de fremkomne Rapporters Indhold, dels at stille Forslag til Resolution vedrørende selve Spørgsmaalet. Han fungerede altsaa som, hvad vi vil kalde »Indleder« af Diskussionen.

Kongressen var, som tidligere, inddelt i 4 Sektioner, henholdsvis for Lovgivning, Administration, Forebyggelse og Ungdom hver for sig under valgt Præsidium af henholdsvis D'Hrr. Præsident *Bumke* (Leipzig), Professor *Delaquis* (Hamburg), Professor *Rappaport* (Warschau) og Professor, Greve *Conti*, Rom. Sektionsforhandlingerne fandt Sted i Rigsdagsbygningens Udvalgsværelser, og de vedtagne Resolutioner behandledes den følgende Dag af Plenarforsamlingen i Rigsdagens store Mødesal, hvor de ikke sjældent undergik omfattende Metamorfoser.

Vi skal nu i Samling angive de stillede Spørgsmaal og de med Hensyn til hvert enkelt af disse endeligt vedtagne Resolutioner.

1. Sektion.

(Lovgivning).

Første Spørgsmaal.

Generalrapportør: Rigsadvokat *Cornil* (Belgien).

a) I Betragtning af den stadig mere almindelige Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger, hvilke maa da anses for de bedst egnede, og hvorledes bør de klassificeres og systematiceres?

b) Lader betinget Domfældelse sig anvende paa Sikkerhedsforanstaltninger?

Resolution.

A. Straffesystemet maa nødvendigvis til Sikring af det sociale Forsvar suppleres med et System af Sikkerhedsforanstaltninger, naar Straf er uanvendelig eller utilstrækkelig.

Sikkerhedsforanstaltningernes Formaal er at forbedre Forbryderen, udskyde ham fra Samfundet eller berøve ham Muligheden for at begaa nye Forbrydelser.

Borset fra Sikkerhedsforanstaltninger overfor Børn maa følgende Sikkerhedsforanstaltninger i Særdeleshed anbefales:

I. Foranstaltninger, der medfører Frihedstab.

1. Internering af sindssyge og abnorme Forbrydere, der frembyder en social Fare, med det Formaal saavidt muligt at helbrede dem og tilpasse dem for et Liv i Frihed.

2. Internering i Helbredelsesøjemed af Forbrydere, der er hengivne til Nydelse af Alkohol eller lignende Giftstoffer.

3. Internering af Tiggere og Vagabonder, med det Formaal at vænne dem til Arbejde.

4. Internering af Vaneforbrydere, med det Formaal at eliminere dem af Samfundet, dog at Mulighederne for Forbedring ikke maa tabes af Syne under den Behandling, der anvendes overfor dem.

Internering i Tilfældene 1—4 bør finde Sted i særlige Anstalter.

II. Foranstaltninger, der ikke medfører Frihedstab.

Den virksomste af disse Foranstaltninger er Anbringelse under Fængselsselskabers eller Privates Tilsyn.

Sikkerhedsstillelse for god Opførsel, Forbud mod at udøve visse Erhverv, hvis Udøvelse har været Aarsag til Forbrydelsen, samt Værtshusforbud kan give gode Resultater. Hvis de svigter, bør de forbindes med et effektivt Tilsyn.

III. Andre Foranstaltninger.

Som Sikkerhedsforanstaltninger kan desuden anvendes Konfiskation af Genstande, der maa anses for farlige for den offentlige Sikkerhed, eller deres Omdannelse til uskadelige Genstande.

Da Udvisning af udenlandske Forbrydere kan være skadelig for Staternes indbyrdes Bistand i Kampen mod Forbrydelsen, vil det være ønskeligt, at dette Forhold ordnes ved internationale Overenskomster.

B. Udenfor rene Undtagelsestilfælde kan Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger ikke anvendes under Form af betinget Domfældelse. Hvor dette undtagelsesvis sker, bør der til Dommen knyttes Anordning af Tilsyn.

Andet Spørgsmaal.

Generalrapportør: Rigsadvokat *Aug. Goll* (Danmark).

Er det ønskeligt at kodificere Strafferettens Grundprinciper i en for alle Lande fælles Straffelov; i saa Fald i hvilket Omfang og ved hvilke Midler?

Resolution.

1. Det er ønskeligt at kodificere Strafferettens Grundprinciper i en fælles Straffelov.

En saadan Kodificering er ønskelig for at lette Staternes fælles Kamp mod Forbrydelsen og give Strafferetsvidenskaben i hele Verden et Fællesgrundlag.

2. Dette Kodifikationsarbejde har som Grænse det Punkt, hvor Faren begynder for, at Strafferetten i de forskellige Stater skal berøves den uundværlige Kraft, som den henter fra den historiske Udvikling i det enkelte Land og fra de dybe Rødder, som denne Udvikling har slaaet i Folkets Hjærte.

3. Paa udstrakte strafferetlige Omraader er en Tilnærmelse allerede sket ved det Arbejde, der er udfoldet af de internationale Sammenslutninger blandt Jurister og Praktikere. Dette fælles Arbejde giver Haab ogsaa i Fremtiden om heldige Resultater og fortjener derfor den kraftigste Støtte. En fælles Løsning af Strafferettens Grundproblemer fremmes ligeledes, hvis Staterne gaar videre ad den Vej, at forene sig til Bekæmpelsen af visse, bestemte Forbrydelser. Enhver Lejlighed af denne Art bør udnyttes til Undersøgelse af, om det er muligt udover de Spørgsmaal, som de enkelte Forbrydelser giver Anledning til, at finde en fælles Løsning af de almindelige Problemer, som Drøftelsen af de enkelte Forbrydelser fremkalder.

Tredie Spørgsmaal.

Generalrapportør: Dommer *Solnar* (Tjekoslovokiet).

Bør man afskaffe de forskellige tidsbestemte Frihedsstraffe og erstatte dem med en Enhedsstraf?

I bekræftende Fald, hvorledes bør denne Straf organiseres: som Landbrugskoloni eller som Ikke-Landbrugskoloni med faste Fængselsrum eller som en Blanding af begge Systemer? Bør Fængslerne indrettes efter Lovovertrædelsens Grad eller den Dømtes Evner og Færdigheder?

Beslutning.

Da Tiden ikke forslaar til at forhandle dette vanskelige Spørgsmaal saa grundigt, som det fordrer, ser Sektionen sig nødsaget til at foreslaa Plenarforsamlingen at udsætte det til den følgende Kongres.

(Denne Beslutning tiltraadtes af Plenarforsamlingen.)

2. Sektion.

(Administration).

Første Spørgsmaal.

Generalrapportør: Fængselsdirektør *Weissenrieder*, Würtemberg.

Hvilke Regler bør indenfor den gældende Lovgivning fastsættes for Straffuldbyrdelsen, naar man som Udgangspunkt tager det allerede nu i Praksis anvendte Princip: Fangernes Genrejsning og Tilbageførelse til Samfundet?

Kan det tilstræbte Maal naas, særlig ved

a) Privatpersoners Medvirken under Straffuldbyrdelsen,

b) Valget af og Betaling for det Arbejde, der paalægges Fangen,

c) Adspredelser, der i Kraft af deres opdragende Egenskaber ikke strider mod Straffens Væsen?

Resolution.

For bedre at sikre Samfundets Beskyttelse bør Straffuldbyrdelsen bidrage til Fangens Opdragelse og Forbedring

med alle de Midler, som Pædagogiken stiller til Raadighed. Den bør udvikle Fangens Legemsevner og have for Øje hans moralske og intellektuelle Opdragelse under Benyttelse af kriminal-biologiske Undersøgelser og saaledes, at Fangerne inddeles i Grupper efter de Resultater, som deres Udvikling giver.

Det tilstræbte Maal fordrer yderligere:

a. Medvirkning ved Straffuldbyrdelsen af Privatpersoner, valgte udelukkende efter deres personlige aandelige Kvalifikationer,
b. et Arbejde, som maa svare til Fangens Evner og Færdigheder, og som maa godtgøres ham efter hans Opførsel og Udbyttet af hans Virksomhed, dog at en passende Del af Godtgørelsen bør forbeholdes de Personer, der er økonomisk afhængige af ham,
c. Adspredelser af intellektuel og fysisk Art indrettede efter de forskellige Landes Sædvaner. Saadanne Adspredelser fortjener langt større Opmærksomhed, end de hidtil har været Genstand for.

Andet Spørgsmaal.

Generalrapportør: Fhv. Overfængselsdirektør *Castorkis* (Grækenland).

Hvorledes bør Fængselspersonalets professionelle Uddannelse videnskabelig organiseres?

Hvilke Garantier bør man yde, og hvilke Fordele bør man indrømme for at naa til den bedst mulige Rekruttering af det nævnte Personale?

Resolution.

Alle Fængselsfunktionærer bør have en særlig Uddannelse til deres Gerning. De overordnede Funktionærer bør være i Besiddelse af en højere videnskabelig Uddannelse. Særlige Skoler og Kursus er uundværlige til Uddannelse af saavel de ledende Tjenestemænd som af Opsynspersonalet. Oprettelse af et videnskabeligt, penitentiært og kriminologisk,

Institut synes i Særdeleshed nødvendig i alle Lande. Allerede antagne Tjenestemænd bør have Lejlighed til at gennemgaa supplerende Kursus. Social og pædagogisk Uddannelse er af ganske særlig Betydning.

Ansøgere til Fængselstjenesten bør have Lejlighed til at demonstrere deres Evner til paa en praktisk og skønsom Maade at udføre deres Opgaver. Ansøgere til de højere Stillinger bør desuden gennem en teoretisk og praktisk Eksamen godtgøre deres Evner til videnskabelig Behandling af de Spørgsmaal, der vedrører Straffuldbyrdelsen. Man bør ikke definitivt ansætte Ansøgere, medmindre de i et vist Tidsrum har haft Lejlighed til at vise, at de foruden de fornødne praktiske og teoretiske Kundskaber besidder personlig Interesse for deres Kald, en retlinet Karakter, Hæderlighed, Menneskekundskab og Øvelse i at behandle abnorme Personer i fysisk, intellektuel og moralsk Henseende.

Det er nødvendigt at sikre de forskellige Grupper af Fængselsfunktionærer under Hensyn til de Krav, der stilles til deres Virksomhed, Lønninger, der betrygger deres økonomiske Stilling. Det synes ønskeligt at give Fængselspersonalet en særlig Rang indenfor Statsfunktionærernes Hierarki, der sikrer dem de Fordele, der knytter sig til saadan Rang.

Man maa, forsaavidt angaar Undervisning og Uddannelse af de kvindelige Funktionærer, tage i Betragtning de kvindelige Fangers særegne Situation. For saadanne Fanger bør kun antages kvindelige Funktionærer, derunder indbefattet, om muligt, Præsten.

Disse Udtalelser omfatter ogsaa Anstalter for Børneopdragelse.

Til de saaledes vedtagne Udtalelser foreslog Redaktør *Neymark* (Warschau) m. fl. at knytte følgende:

»Der bør sikres den centrale Fængselscentraladministration Adgang til at vælge blandt de Kriminologer, der har ofret sig for Fængselsvidenskaben, og blandt Strafanstaltsdirektørerne, dem, der er bedst skikkede til at beklæde Embederne.«

Denne Tilføjelse forkastedes imidlertid af Plenarforsamlingen, som liggende udenfor Rammen af de stillede Spørgsmaal, hvorimod Forsamlingen gav sit Samtykke til, at den kunde antages som et »Ønske«.

Tredie Spørgsmaal.

Generalrapportør: Fængselsinspektør, Oberst *Turner* (England).

I hvilket Omfang og paa hvilken Maade er der Grund til i et moderne Fængselssystem at anvende Cellesystemet ved Siden af Fællesskabssystemet?

Resolution.

1. Cellesystemet maa betragtes som et organisk Led af et progressivt System. I Almindelighed maa Adskillelse om Natten betragtes som et væsentlig Led af en moderne Fængselsadministration, men der kan være Undtagelsesomstændigheder i de forskellige Lande, der fordrer et System af Sovesale. Disse maa holdes under tilstrækkeligt Opsyn.

2. For Varetægtsfanger bør Cellesystemet i Principet udelukkende finde Anvendelse.

3. For korte Frihedsstraffe har Cellesystemet sine Fordele og visse Skyggesider. Man kan udnytte disse Fordele og undgaa disse Skyggesider ved et gennemført lægeligt Tilsyn og en passende Klassificering af Fangerne.

4. Ved langvarige Straffe bør man som Hovedregel i Stedet for Cellen indrette progressiv Fangebehandling i Fællesskab. Det tilkommer Fængslets Direktør efter Raadførsel med en antropologisk-kriminalistisk uddannet Læge at afgøre, hvornaar og paa hvem Fællessystemet skal finde Anvendelse.

5. Naar det er muligt, kan en Anmodning fra Fanger om fortsat Isolering bevilges, forsaavidt Fangen har vist sig værdig til Begunstigelse ved god Opførsel, eller der foreligger særlige fysiske eller moralske Grunde.

Pkt. 4 i ovenstaaende Resolution var af Sektionen foreslaaet i følgende Form:

»Ved langvarige Straffe bør Fællessystemet anvendes under

Forudsætning af at Fangerne aldrig er i Fællesskab, naar de ikke er beskæftigede eller under Opsyn. Opsynet kan indskrænkes efterhaanden som Fangerne adskilles i ensartede Kategorier«.

Den sluttelig vedtagne Formulering skyldes et af Generaldirektør Dr. *Vervaeck* stillet Ændringsforslag, der af Plenarforsamlingen vedtoges med 77 mod 65 Stemmer (jfr. ndfr.).

Den noget uldne Formulering af Pkt. 1 skyldes et (forkastet) Ændringsforslag af Overfængselsdirektør *Bates*, Washington, der gik ud paa at anbefale fælles Sovesale som et uundværligt Led i et progressivt System. Lord *Polwarth* foreslog da i Stedet for den af Sektionen foreslaaede Tekst, saalydende:

»Det er en Selvfølge, at Adskillelse om Natten er et Led i ethvert moderne Fængselssystem«,

det ovenfor refererede Kompromis, der vedtoges.

3. Sektion.

(Forebyggelse).

Første Spørgsmaal.

Generalrapportør: Frk. Dr. Privatdocent *Veselà* (Prag).

Hvorledes kan man i Betragtning af den Interesse, som saavel Justitsen som Samfundet i Almindelighed har i at kende en Persons Antecedentia, forene denne Interesse med Genrejsningsøjemedet og med de Anstrængelser der gøres for at lette frigivne Fanger den Opgave at fortjene deres Brød paa en hæderlig Maade efter Løsladelser?

Resolution.

I. Det Maal, henimod hvilket alle Anstrengelser maa sigte, er et System, hvori Løsladelsen kun danner et Led i en nøjagtig lagt Forbedringsplan, og hvorefter den betinget Løsladtes Beskæftigelse er en Fortsættelse af hans Behandling i Fængslet.

II. Under givne Vilkaar bør man

a. indvirke paa den offentlige Mening og interessere Publikum i en Forbedring af de Løsladtes Stilling,

b. adskille de forbederlige fra de uforbederlige, f. Eks. ved en Behandling fra Fængselsselskabernes Side gaaende ud paa at underkaste de Løsladte visse

Prøver og kun anbefale dem, der har bestaaet saadanne Prøver,

c. individualisere ved Valget af Beskæftigelse for de Løsladte efter Forbrydelsens Karakter og de Løsladtes sociale Forhold.

III. Det er paakrævet at give Lovregler for Opnaaelse af Æresoprejsning.

Andet Spørgsmaal.

Generalrapportør: Frk. Advokat *Katz* (Holland).

Hvilke Resultater har den betingede Straffedom og betinget Løsladelse hidtil givet?

Hvilke Reformer bør man eventuelt indføre for disse Institutioner og deres Virkemaade for at gøre dem mere effektive?

Kan man indrette et System til Sikring af, at den Domfældte, der opfylder de reglementerede Betingelser, vil blive betinget løsladt ved Minimumsfristens Udløb?

Hvorledes kan man i de forskellige Lande organisere Tilsynet med de betinget domfældte og de betinget løsladte?

Resolution.

1. Betinget Dom og betinget Løsladelse bør kun anvendes overfor Forbrydere, der virkelig egner sig herfor. I saa Henseende maa der tages Hensyn til Forbrydernes Individualitet og den sociale Fare, de frembyder.

2. Dommeren, henholdsvis den Myndighed, der skal tage Bestemmelse om betinget Løsladelse, bør forinden Afgørelsen forskaffe sig og benytte detaillerede Beretninger, udarbejdede af Statens eller Fængselsselskabernes Funktionærer med Hensyn til Forbryderens fysiske, materielle, mentale og moralske Egenskaber.

3. Tilsyn er uundværligt for at opnaa gode Resultater af betinget Løsladelse og som Hovedregel ogsaa af betinget Dom.

4. De Stater, der ikke har et fuldstændigt Tilsynssystem,

udøvet af offentlige Funktionærer, bør give Bidrag til dertil egnede private Foreninger, for at disse kan antage betalt Assistance, hvorhos Staterne bør anvende Tjenestemænd til at kontrollere disse Foreningers Virksomhed. Stater, der benytter offentlige Funktionærer til Tilsynsvirksomheden, bør organisere denne Tjeneste paa en for Formaalet tilfredsstillende Maade.

5. En særlig videnskabelig Uddannelse af det under Nr. 4 omhandlede Personale bør systematisk organiseres, enten af de af Staten understøttede Tilsynsforeninger eller af Staterne selv.

6. Det er ikke tilraadeligt at give en Domfældt noget Tilsagn om, at han, hvis han opfylder de reglementerede Betingelser, vil blive betinget løsladt ved Minimaltidens Udløb. — Derimod bør der gives ham Garanti for, at Spørgsmaalet om hans betingede Løsladelse vil blive behandlet ved Minimaltidens Udløb af en upartisk Myndighed.

7. Det er ønskeligt, at ethvert Lands Tilsyns- og Fængselsselskaber samles i en Centralforening, og at disse nationale Centra senere danner en international Forening. Denne Forening bør udarbejde Bestemmelser, sigtende til at hjælpe betinget dømte eller betinget løsladte til at udvandre til andre Lande. Senere bør internationale Traktater afsluttes paa dette Omraade.

Tredie Spørgsmaal.

Generalrapportør: Direktør *Vervaeck* (Belgien).

Er en international Samvirken til Undersøgelse af Kriminalitetens Svingninger og dens Aarsager mulig, og i saa Fald under hvilke Betingelser?

Resolution.

Det er muligt og ønskeligt at nedsætte en permanent international Kommission med den Opgave at tilvejebringe en international Samvirken til videnskabelig Undersøgelse

af Aarsagerne til Kriminalitetens Svingninger, under Anvendelse af ensartede Metoder.

Hertil knyttedes Vedtagelsen af følgende »Ønske«:

Det er ligeledes ønskeligt at nedsætte en Kommission med den Opgave, at udarbejde ensartede Metoder til en videnskabelig Undersøgelse af Forbryderne,

samt følgende »Opfordring«:

Kongressen opfordrer den internationale Penal- og Penitentiærkommission til at søge de bedst egnede Midler til at realisere ovenstaaende Resolution og »Ønske«.

4. Sektion.

(Ungdommen).

Første Spørgsmaal.

Generalrapportør: Professor *Kallab* (Tjekoslovaki).

Hvorledes bør Børnedomstole sammensættes?

Hvorledes bør de Organer, der skal bistaa disse Domstole, formes?

Resolution.

Den Myndighed, der skal behandle Børneforbrydelser, hvad enten den udøves af judicielle Organer eller ikke, bør være forskellig fra den Myndighed, der dømmer voksne Forbrydere, og bør kun betros Personer, der er særligt kvalificerede ved deres Kendskab til Børn, og som er besjælede af den Tanke, at det gælder om at beskytte Barnet.

Børnedomstole bør saa vidt mulig beklædes af en enkelt særlig sagkyndig Dommer, eller af flere Dommere, fortrinsvis valgte blandt Læger, Pædagoger eller Samfundseksperter. Medvirken af Kvinder enten som Dommere eller Bisiddere maa anbefales i videste Omfang.

En omhyggelig Undersøgelse bør foretages med Hensyn til det paagældende Barns Antecedentia, sociale Milieu og personlige Karakter, med det Formaal for Øje at give Retten Oplysninger om de Forholdsregler, der er Grund til at anvende.

Ved denne Undersøgelse bør man i det videst mulige Om-

fang søge Bistand hos Eksperter i Psykiatri og Pædagogik og hos de nedennævnte Hjælpeorganer.

Børnedomstolenes Hjælpeorganer bør være Personer, der har undergaaet en særlig teknisk Forberedelse, og som paa varig Maade ofrer sig til denne Opgave.

Frivillig Bistand er i høj Grad ønskelig. Den kræver dog ubetinget Ledelse og Kontrol af professionelle Organer.

Hjælpeorganerne skal udføre en præventiv og kurativ Virksomhed, omfattende Perioden før, under og efter Rettens Afgørelse.

Til Lettelse af de lægelige og fysio-psykologiske Undersøgelser af Børnene vil det være heldigt at oprette særlige Iagttagelsesanstalter, der stilles til Domstolens Raadighed.

Ligeledes bør der oprettes særlige Anstalter for at sikre Fuldbyrdelsen af de Bestemmelser, Retten træffer, om Børnenes Behandling, saaledes at Domstolene stadig er i Stand til at overvaage Fuldbyrdelsen og forordne enhver Ændring i de trufne Bestemmelser, som der maatte vise sig at være Grund til, saavelsom til efter Omstændighederne at supendere Behandlingen eller bringe den til Ophør, betinget eller ubetinget.

Andet Spørgsmaal.

Generalrapportør: Professor *Conti* (Italien).

Er det ønskeligt at give de almindelige Domstole Myndighed til at anbringe unge Forbrydere (over kriminel Lavalder men civilretlig umyndige) i en særlig Anstalt eller Anstaltsafdeling?

I bekræftende Fald hvilket Regime bør da herske?

Bør det være af opdragende eller repressiv Art?

Resolution.

Hvis det er ønskeligt, at der overalt findes Myndigheder til Forebyggelse af Forbrydelser, begaaede af Børn (f. Eks. indtil 14 Aars Alderen), og ligeledes Domstole, særlig indrettede til Anvendelse af Straffeloven og Retsplejeloven paa unge Personer (f. Eks. i Alderen 14—18 Aar) — Institutioner

som man i Reglen kalder Børnedomstole —, saa er det i lige Grad ønskeligt at træffe særlige Bestemmelser med Hensyn til den retslige Behandling af unge Forbrydere (f. Eks. i Alderen 18—25 Aar) under specielle Dommere, og at give de almindelige Domstole Ret til at anbringe saadanne Forbrydere i en særlig Anstalt eller i det mindste i en særlig Anstaltsafdeling med Opdragelse i videste Forstand for Øje. Saadan Anbringelse bør ikke finde Sted undtagen i Tilfælde, hvor Tilsynssystemet ikke har kunnet anvendes eller er strandet.

Hvis en saadan særlig Institution indrettes, ønsker man, at der gives den et andet Navn end Fængsel.

Tredie Spørgsmaal.

Generalrapportør: Departementschef *Danjoy* (Paris).

Hvorledes skal man organisere Kontrollen, Forvaltningen og Anvendelsen af de Beløb, der tillægges mindreaarige Domfældte, enten som Vederlag, Præmie eller paa anden Maade, medens de opfylder de dem ved Dom paalagte Forpligtelser?

Kan Sagens Omkostninger fordres betalt af disse Indtægter?

Resolution.

Det er ønskeligt, at der aabnes enhver Mindreaarig, der underkastes Særbehandling i Henhold til Dom, en Konto. Paa denne opføres alle Indtægter og Udgifter, hvad enten de skyldes Arbejdsfortjeneste, Præmier eller Beløb, som sendes den Dømte udefra.

Institutioner eller Privatpersoner, der nægter at føre en saadan Konto, vil ikke kunne faa betroet Tilsynet med den Mindreaarige.

Forvaltningen af Midlerne sker efter Omstændighederne ved Statens, Institutionens eller den private Persons Hjælp, hvem den unge Person er betroet.

Anvendelsen af Midlerne bør undergives bestemte Forskrifter. De kan benyttes til Lommepenge eller til Indkøb af Klæder.

Sagens Omkostninger paahviler Familien, hvis den er erklæret ansvarlig for Barnet og ikke selv er trængende.

Det vilde føre for vidt her at referere eller kommentere Diskussionerne med Hensyn til alle de ovenstaaende Spørgsmaal og Svar, der jo næsten tangerer alle Streger paa Kriminologiens Kompas. Kun nogle mere almindelige Bemærkninger kan gøres.

Interessantest er paa en vis Maade *4. Sektion* (Ungdommen) fordi dens Program og Beslutninger klart viser det myldrende Liv, som de nye Børnedomstole og deres forskellige Hjælpeorganer har fremkaldt overalt, hvor disse Institutioner er naaet frem. Interessant ogsaa, fordi Udviklingen synes at indicere Tilnærmelse til kollegialt sammensatte Børnedomstole af særligt sagkyndigt Tilsnit, medens man hidtil har svoret blindt til den store Ener, Børnedommeren, der efterhaanden næsten maa tænkes i Vorherres egen Skikkelse, hvis han skal opfylde alle de Krav, der stilles til ham. Interessant endelig, fordi man dog ved Vejs Ende ser Fængslet, Ungdomsfængslet, tegne sin Silhouet — selvfølgelig uden at maatte benævnes ved det rette Navn — som den Institution, der skal klare, hvad Opdragelsessystem og Straffeorganisation hver paa sin Kant hidtil ikke har kunnet magte.

For os herhjemme er det sikkert umuligt i Længden at holde os udenfor den Bevægelse, der skyldes Børnedomstolene og det dertil knyttede organiserede Tilsynsvæsen. Vore Værgeraad har gjort et stort Pionerarbejde overfor Børnekriminaliteten — Tiden turde nu være inde til at lægge denne Del af deres Arbejde i mere sagkyndige, mere mobile og af alt politisk Partivæsen uafhængige Organer. For en gennemført, individualiserende Behandling af det enkelte, forbryderske Barn, saavelsom omvendt for Sikringen af en nogenlunde ensartet Behandling af ensartede Tilfælde vil en saadan Reform være af største Betydning. — Den er mulig heller ikke langt borte.

I *3. Sektion* er det særligt Besvarelsen af dens 3. Spørgsmaal og det dertil knyttede »Ønske«, der under den berømte *Vervaecks* Ledelse har faaet en Form som aabner vide Perspektiver: Oprettelse af permanente, internationale Kommissioner henholdsvis til Undersøgelse af Aarsagerne til Kriminalitetens Svingninger og til Udarbejdelse af ensartede Metoder til videnskabelige Undersøgelser af Forbryderne. Medens man — med de hidtidige Erfaringer for Øje — næppe indtil videre bør vente sig praktisk betydningsfulde Resultater af den førstnævnte Kommission, er det utvivlsomt, at det kriminalbiologiske Arbejde, som nu foretages i forskellige Stater (saaledes Belgien, Bayern, en Række amerikanske Stater) til Udforskning af Forbrydernes fysiopsykologiske Egenskaber, Milieux og de endo-exogene Aarsagselementer, der har bestemt deres kriminelle Løbebane, ikke alene vil være af den allerstørste Betydning, efterhaanden som nu foreliggende Straffelovsudkast med de deri indeholdte vidtgaaende Internerings- og Sikringsbestemmelser, afpassede efter Forbryderens Karakter og hele Individualitet, vinder Lovskraft — saaledes som det allerede er sket for Danmarks Vedkommende — men at dette Arbejde ogsaa, naar det skal lykkes at naa ud over Eksperimenters Æra og frem til virkelig videnskabelige Forskningsresultater, kræver den størst mulige Støtte til de forskellige Staters Eksperter og en stadig Udveksling af Erfaringer og Tanker mellem disse indbyrdes. En international Kommission kan her være af største Betydning, men kan ogsaa komme til at virke hemmende paa Arbejdet. Forhaabentlig vil den internationale Penal- og Penitentiair-Kommission, hvis den faar Ledelsen, her have en tilstrækkelig heldig Haand.

Med Hensyn til Sektionens 2. Spørgsmaal (betingede Domme etc.) skal bemærkes, at en statistisk Bearbejdelse af det foreliggende internationale Materiale vistnok havde indeholdt en interessantere Besvarelse af Spørgsmaalets første Led end det ikke ubetydelige Antal Selvfølgeligheder,

der indeholdes i den meget lange Resolution. Af Interesse her er Fremhævelsen af Tilsynets Nødvendighed, og den stadig voksende Tilslutning til *probation-officer*-Institutionen.

I 2. Sektion fik i det aldrig til Hvile stedte Spørgsmaal om Celle ctr. Fællesskab den første en pludselig og uventet Succes ved Belgieren — naturligvis en Belgier! — Vervaecks Indgriben ad Resolutionens Pkt. 4. Forskellen mellem Sektionens og Plenarforsamlingens Formulering (jfr. foran) er ganske vist ikke særdeles iøjnefaldende, men dog af Vigtighed, forsaavidt som Fællesskab ifølge den første er obligatorisk udenfor Hviletid og Fritid, efter den sidste fakultativ, beroende paa Fængselsdirektørens og Lægens Skøn. Den ringe Majoritet for Vervaecks Forslag i Forbindelse med Faatalligheden af de Kongresdeltagere, der overhovedet afgav deres Stemme om dette Punkt, forringer dog noget Sejrens Betydning. Den skyldtes iøvrigt væsentligst, at Frelsens Hærs Repræsentanter *en bloc* stemte for Vervaeck.

Besvarelsen af Sektionens første Spørgsmaal (Straffuldbyrdelsen i Alm.) har Interesse særlig ved Vedtagelsen af Besvarelserne Litr. a og c. For Litra a's Vedkommende (Medvirken af Privatpersoner) var det særlig de af Generalfængselsdirektør *Turner* (England) givne Oplysninger om Forholdene i de engelske Fængsler, der medførte Vedtagelsen. Man kender i England 3 Former for Privatpersoners Medvirken under Straffuldbyrdelsen, nemlig 1) som Klasselærere, 2) som Besøgende og 3) som Medlemmer af Fængselsselskaber. Naturligvis kræver Medvirkningen altid en Godkendelse af Fængslets Ledelse, og Formaalet er i alle 3 Tilfælde hovedsagelig at forberede i Tide Fangens Genindtræden i Samfundet. For Tiden virker i de engelske Fængsler ca. 400 Personer som Klasselærere, ca. 600 som Besøgende. og til hvert Fængsel er knyttet et Fængselsselskab, hvis Medlemmer har Tilladelse til at besøge Fangerne. — Hvad Litr. c angaar (Adspredelser) er det særlig Læsning, Musik, Sang, Foredrag, Lysbilleder, Gymnastik og Sport, der tænkes paa — selv om Teaterforestillinger og Dans ogsaa blev

nævnt under Forhandlingerne. Ogsaa paa dette Omraade var det nærmest *Turner* Forsamlingen gav sin Tilslutning ved Afstemningen. Hans Udtalelser fortjener sikkert ogsaa den største Opmærksomhed, selv naar han gør et saa radikalt Standpunkt gældende, at Adspredelserne ikke udelukkende bør have et »opdragende« Formaal, men ogsaa bør være »Adspredelse for Adspredelsens Skyld« — som f. Eks. Musik. »Adspredelsen er et absolut naturligt Led i det normale Liv, og det er ikke blot usundt at berøve Fangerne dette Led — det viser tillige en stor Mangel paa Menneskekundskab«. — »Kan vi kultivere vore Fangers Smag ved Hjælp af Koncerter, Teaterstykker, Biografforestillinger o. l. har vi bidraget til at lære dem en bedre Anvendelse af deres Fritid, naar de har genvundet deres Frihed«. »Hvad Legemskulturen angaar, er det ikke nødvendigt at insistere paa dens Nytte som Rekreationsmiddel. I de fleste engelske Fængsler er Legemskultur nu traadt i Stedet for Fangernes melankolske Spasereture rundt i Fængselgaardene«.

Alligevel turde det være rigtigt ved dette sidste Spørgsmaal at have en Plakat i Beredskab af samme Indhold som paa Højspændingsanlæg »Forsigtighed nødvendig«.

Besvarelsen af Spørgsmaal 2 (Fængselspersonalet) synes — interessante Enkeltheder ufortalt — at vidne højt om Forfatternes Evne til at abstrahere fra Livets kedsommelige Prosa og bevæge sig i Idealernes Lyrik.

Blandt de *1. Sektion* forelagte Spørgsmaal har vi Danske Grund til at glæde os over Besvarelsen af Spørgsmaal 1 (Sikkerhedsforanstaltninger), der jo næsten synes kalkeret over vor nye Straffelov, medens vi maa beklage, at Spørgsmaal 3 (Enhedsstraffen) ikke naaede frem til Behandling, selv om vi havde maattet erkende os blanke for praktiske Erfaringer paa dette Omraade, eftersom den nye Straffelov endnu ikke er traadt i Kraft. Det bør dog bemærkes, at de til Brug ved Spørgsmaalets Behandling foreliggende Rapporter, nærmest gik imod den i vor nye Straffelov trufne Ordning.

Spørgsmaal 2 var egentlig det eneste ganske nye Spørgsmaal, der forelaa Kongressen til Besvarelse.

Tanken om en for alle Lande fælles Straffelov, der naturligvis maatte vedtages særskilt af hvert enkelt Lands lovgivende Forsamlinger, er oprindelig fremsat af den i 1924 stiftede Association internationale de droit pénal paa dens første Kongres i Bryssel Juli 1926, hvor en Resolution vedtoges om, at en saadan Straffelov var ønskelig. Der har derefter været afholdt to Konferencer af Delegerede, valgte af nævnte Kongres, en i Warschau Novbr. 1927 og en i Rom Maj 1928, og Resultaterne heraf foreligger i Forslag til internationale Lovbestemmelser om 1) Forsøg, 2) Nødværge, 3) Nødret og 4) Meddelagtighed. Der er endvidere oprettet et internationalt Bureau paa 10 Medlemmer, som skal forberede Udarbejdelsen af yderligere Lovforslag og sammenkalde de Delegerede til nye Konferencer, naar Arbejdet er tilstrækkelig fremskredet.

Paa den anden Side har Folkeforbundet i sin Tid nedsat en Ekspertkomité til »Behandling af Spørgsmaalet om en progressiv Kodifikation af den internationale Lovgivning vedrørende Staternes kriminelle Kompetence med Hensyn til Forbrydelser, begaaede udenfor deres eget Territorium«. Denne Komité kom herunder særlig ind paa Tanken om Affattelse af en international Udleveringstraktat, der kunde afløse de mange mere eller mindre uklare Enkelttraktater, hvis Anvendelse i Praksis stadig volder Vanskeligheder paa Grund af de forskellige Staters divergerende Opfattelser af de enkelte Delikters begrebsmæssige Bestanddele, selv om disse i Traktaterne gaar under samme Navn. Komiteen kom herved naturlig ind paa Spørgsmaalet, om der ikke kunde raades Bod herpaa ved internationale Bestemmelser af selve Forbrydelsesbegreberne — altsaa en lignende Tanke som den af »Associationen« udkastede. I sin Rapport af Januar 1926 udtalte imidlertid Komiteen: »Uagtet Løsningen af disse Spørgsmaal ved Hjælp af en international Overenskomst synes meget ønskelig, er Vanskelighederne for store

til, at en saadan Losning kan opnaas i en overskuelig Fremtid«.

Naturligvis forøges disse Vanskeligheder yderligere, naar der er Tale om en international Kodifikation, ikke blot af de enkelte Delikter (Straffelovens specielle Del) men ogsaa om de i Straffelovens almindelige Del indeholdte Grundprinciper for hele Straffesystemet. »Associationens« optimistiske Tro paa, at det netop paa det sidste Omraade vilde være forholdsvis let at naa til Enighed — det er ud fra denne Opfattelse, at den har udarbejdet de ovennævnte Lovforslag — maa vistnok betragtes som baseret paa en noget for overfladisk Betragtning, beroende paa at man atter gør sig skyldig i den Fejltagelse at tro, at Begreber, der sproglig bærer samme Navn, ogsaa dækker over samme Indhold i de forskellige Lande. Fra engelsk-amerikansk Side er det særlig fremhævet, i hvor høj Grad den engelsktalende Verdens Strafferet er forskellig fra Kontinentets, og hvor utænkeligt det er, at de forstnævnte Stater skulde underordne sig de sidstnævnte — ja blot ændre en Tøddel af deres tilvante Retsbegreber af Hensyn til kontinentale Definitioner. Fra tysk Side stillede man sig vel betydelig mere imødekommende overfor Tanken, men gjorde dog ret indtrængende opmærksom paa de store Vanskeligheder, der havde været at overvinde blot for at skabe det nu foreliggende fælles Straffelovsudkast for Tyskland og Østrig, endda de to Lande er nøje stammebeslægtede og taler samme Sprog — Vanskeligheder, som antagelig var for intet at regne mod dem, der vilde optaarne sig, naar der blev Tale om fælles Straffelove for Nationer af forskellige Racer, forskellig Kultur, forskellige Livsanskuelser og Traditioner.

I min Indledningstale sluttede jeg mig til dette tyske Standpunkt, idet jeg yderligere fremhævede, hvor ufrugtbar Tanken om en fælles Straffelov, blot for de 3 nordiske Riger, uanset de tre Landes nære Slægtskab og tildels fælles Traditioner, maatte antages at være. Jeg henviste

endvidere til, at det formentlig var et uheldigt Tidspunkt at rejse Spørgsmaalet nu, netop da de forskellige Lande — saaledes Danmark — har tilendebragt eller — en Række andre Lande — er i Færd med at afslutte deres Arbejder paa en ny national Straffelov —, idet det næppe vil vinde Tilslutning nu at gøre det hele om til Fordel for en ny international Straffelov.

Efter Samraad med de tyske, østrigske og svejtsiske Delegerede undlod jeg dog i Principet at udtale mig imod »Ønskeligheden« af en Kodifikation, naar denne motiveredes ved en almindelig Henvisning til Staternes Interesse i en energisk fælles Kamp mod Forbrydelsen og til Strafferetsvidenskabens Trang til et Fællesgrundlag for sin videre Udvikling (Pkt. 1). »Ønskeligheden« begrænses dog straks (Pkt. 2) af Hensynet til de Grænser for en saadan Kodificering, som det enkelte Lands historiske Udvikling nødvendigvis maa drage. Som Midler til at opnaa en Kodifikation foreslaas (Pkt. 3) ikke Dannelsen af Kommisioner og Udarbejdelse af Lovforslag, for hvilke Tiden formentlig langtfra kan antages at være moden, men de maa paa langt Sigt samles sammen gennem fortsat Arbejde af de internationale Sammenslutninger af Jurister og Praktikere, og ved at gaa videre ad den af Folkeforbundet betraadte Vej, at afslutte internationale Overenskomster, vedrørende visse Delikter af fremtrædende international Karakter (*delicta juris gentium*, saasom den hvide Slavehandel, Udnyttelse og Mishandlinger af Børn og Kvinder, Pengefalsk o. l.), Forbrydelser, for hvilke Folkeforbundet alt har udarbejdet Fællesregler, tiltraadt af alle Lande. Forsaavidt der ved saadanne enkelte Delikter viser sig Mulighed for at finde frem til de store fælles Spørgsmaal, der vedrører hele Straffesystemet, og naa til Enighed om disses Besvarelse, bør Lejligheden hertil i videste Omfang benyttes og udnyttes, for saaledes mulig i Tidens Løb at naa frem til det tilstræbte, men fjerne Maal, en fælles Straffelov for alle Lande.

I Overensstemmelse med disse Tanker formuleredes den foreslaaede Resolution, der var saa heldig uden at undergaa nogensomhelst Ændring efter en livlig Diskussion at opnaa enstemmig Tilslutning i Sektionen, og derefter i Plenarforsamlingen.

Sterilisationsspørgsmaalets Stilling i de nordiske Lande.

Af Landsdommer O. HAACK

I Tidsskriftets Aargang 1929 p. 300 f. f. har jeg kortelig kommenteret den sammesteds gengivne Tekst til den danske Lov af $^1/_6$ 1929 om Adgang til Sterilisation, hvorved *Danmark* som den første europæiske Stat har tilvejebragt en Særlov om Tilladeligheden af at sterilisere Mennesker. Af Hensyn til Sammenligningen med de nedenfor gengivne svenske og finske Lovforslag aftrykkes den danske Lovs Tekst paany her:

§ 1.

Personer, hvis Kønsdrifts abnorme Styrke eller Retning udsætter dem for at begaa Forbrydelser og derved fremkalder Fare for dem selv og for Samfundet, kan efter forudgaaende lægelig Vejledning om Indgrebets Følger og efter egen Begæring underkastes Indgreb i Kønsorganerne, naar Tilladelse hertil meddeles af Justitsministeren efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet og Sundhedsstyrelsen.

Saadan Begæring kan kun indgives af Personer, der har opnaaet Myndighedsalder. Den skal være ledsaget af en Lægeerklæring og indeholde saa fuldstændige Oplysninger som muligt om de for Andrageren bestemmende Grunde. Er Andrageren umyndiggjort i personlig Henseende, skal Begæringen være tiltraadt af Værgen. Lever Andrageren i ægteskabeligt Samliv, skal som Regel Ægtefællens Samtykke foreligge.

§ 2.

Justitsministeren kan endvidere efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet og Sundhedsstyrelsen tillade Indgreb i Konsorganerne hos psykisk abnorme Personer, der er anbragt under Forsorg af en Statsanstalt eller en i Henhold til Fattigloven af 9. April 1891 § 61 godkendt Anstalt, og for hvis Vedkommende det, selv om de ikke frembyder saadan Fare for Retssikkerheden som i § 1 omhandlet, maa anses særdeles magtpaaliggende for Samfundet og gavnligt for dem selv, at de sættes ud af Stand til at faa Afkom.

Indstilling i saa Henseende til Justitsministeren kan kun indgives med Hensyn til Personer, der har opnaaet Myndighedsalderen, og maa fremkomme fra vedkommende Anstalts Ledelse med vedlagt Udtalelse fra Anstaltens Læge eller Embedslægen, og Indstillingen skal, saafremt den paagældende ikke som Følge af mentale Mangler er ude af Stand til at forstaa Betydningen af et saadant Indgreb, være tiltraadt af denne selv. Indstillingen skal være ledsaget af en Erklæring fra en i denne Anledning beskikket Værge; er den paagældende psykisk abnorme Person umyndig, kan hans Værge beskikkes til at afgive nævnte Erklæring. Forinden Værgen afgiver sin Udtalelse, skal han af Lægen vejledes om Indgrebets Følger. Er den paagældende gift, uden at Samlivet er ophævet ved Separation eller længere Tids faktisk Adskillelse, skal som Regel Ægtefællen samtykke i Foretagelsen af Indgrebet.

§ 3.

Forinden Justitsministeren meddeler Tilladelse til Foretagelse af de i denne Lov omhandlede Indgreb, skal Ministeren forvisse sig om, at den paagældende, efter Omstændighederne Værgen, er klar over Beskaffenheden og de antagelige Følger af det Indgreb, som der bliver Spørgsmaal om at foretage.

Godkender Justitsministeren, at Indgreb foretages, skal

dettes Art angives ved dets lægevidenskabelige Betegnelse. I de i § 1 nævnte Tilfælde vælger den paagældende blandt Læger med fornøden kirurgisk Uddannelse selv en Læge til at foretage Indgrebet, medens Lægen i de i § 2 nævnte Tilfælde udpeges af vedkommende Anstaltsledelse. Det paahviler Lægen, naar Indgrebet er foretaget, herom uopholdelig at underrette Justitsministeriet.

Afslaar Justitsministeren Henvendelsen, maa denne ikke fornyes, før 1 Aar er forløbet efter Afslagets Datum, medmindre der er indtraadt Omstændigheder af Betydning for Afgørelsen, der ikke forelaa ved den tidligere Henvendelse.

§ 4.

Udgifterne ved de i §§ 1 og 2 omhandlede Indgreb betales af den paagældende selv. Hvis vedkommende ikke har Midler hertil, betales Udgifterne i de i § 1 nævnte Tilfælde af Statskassen, i de i § 2 nævnte Tilfælde efter Fattiglovgivningens almindelige Regler, i begge Tilfælde uden Fattighjælps Virkning for den paagældende.

Justitsministeren afgør efter Forhandling med Indenrigsministeren, om Udgifterne helt eller delvis vil være at afholde af vedkommende Person, af Statskassen eller efter Fattiglovgivningens almindelige Regler.

§ 5.

Den, som uhjemlet foretager de i denne Lov omhandlede Indgreb, straffes, for saa vidt Forholdet ikke efter den øvrige Lovgivning medfører højere Straf, med Bøder fra 500 Kr. til 5 000 Kr.

Forsømmelse af at give den i § 3, 2det Stykke, 3die Punktum, omhandlede Underretning straffes med Bøder fra 10 til 200 Kr.

Bøderne tilfalder Statskassen.

§ 6.

Loven skal forelægges Rigsdagen til Revision senest i dennes ordentlige Samling 1933—34.

Som tidligere fremhævet, hjemler Loven ikke Sterilisation som Straf eller som Straf-Surrogat og ej heller som en almindelig racehygiejnisk Foranstaltning. Anvendelse af Sterilisation er indskrænket til to, paa humanitære og sociale Hensyn begrundede Grupper af Tilfælde, nemlig 1) overfor Personer med opnaaet Myndighedsalder, hvis Kønsdrifts abnorme Styrke eller Retning udsætter dem for at begaa Forbrydelser og derved fremkalder Fare for dem selv og for Samfundet, og som selv fremsætter Begæring derom (altsaa ikke blot samtykker deri), og 2) overfor psykisk abnorme Personer med opnaaet Myndighedsalder, der er anbragt under Statsforsorg paa Anstalt, og for hvis Vedkommende det, selv om de ikke frembyder saadan Fare for Retssikkerheden som Gruppen under 1), maa anses særdeles magtpaaliggende for Samfundet og gavnligt for dem selv, at de sættes ud af Stand til at faa Afkom; for denne anden Gruppes Vedkommende kræves Samtykke fra den paagældende, saafremt han overhovedet er i Stand til at forstaa Indgrebets Betydning, og desuden skal der foreligge Erklæring om Sagen fra en Værge for ham. I Hovedsagen tager Gruppe 1) Sigte paa (aktuelle og potentielle) Sædelighedsforbrydere, Gruppe 2) paa aandssvage og visse sindssyge paa Anstalter; for Gruppe 1) vil Operationen i Almindelighed gaa ud paa Kastration (Fjærnelse af selve Kønskirtlerne), for Gruppe 2) vil almindeligvis Sterilisation i snævrere Forstand (den blotte Aflukning af Kønskirtlens Udforselsvej) være tilstrækkelig. Sterilisation kræver i hvert enkelt Tilfælde Tilladelse af Justitsministeren efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet og Sundhedsstyrelsen. Fordi Afgørelsen ligger hos Justitsministeren, som er øverste Pupilautoritet, har man ment med Hensyn til Gruppe 2) at kunne nøjes med en Erklæring i Stedet for et egentligt Samtykke af Værgen for den, der ikke selv forstaar Betydningen af Indgrebet. Den paa egentlig medicinsk Indikation begrundede Sterilisationsoperation, ɔ: den, der fyldestgørende kan begrundes alene ved Hensynet til Personens

egen Helbredstilstand, falder udenfor Lovens Omraade, dens Forsvarlighed afhænger herefter som tidligere af Lægens faglige Skøn, og den kan foretages paa hans Lægeansvar uden yderligere Godkendelse udover Patientens Indvilgelse. Loven er nærmest en Forsøgslov paa 5 Aar, idet den skal forelægges Rigsdagen til Revision senest i Samlingen 1933—34. Det er mig bekendt, at dens § 1, der omhandler Gruppe 1), allerede er søgt og tilladt benyttet i adskillige Tilfælde; hvorledes det i saa Henseende staar med Hensyn til Gruppe 2) (§ 2), er mig ubekendt; antagelig vil der, naar Loven har været noget længere Tid i Funktion, kunne erholdes Oplysninger om Antallet for begge Grupper. Det har været et vægtigt Hensyn ved Lovens Udarbejdelse, at Tilladelsen til slige Operationers Udførelse vil kunne lette Tilværelsen for de paagældende Personer af begge Grupper, for den førstnævntes Vedkommende ved at holde dem fri for Straf og Internering, for den sidstnævntes ved eventuelt at muliggøre en Udskrivning fra Anstaltsanbringelsen. Den danske Lov kræver ikke, at der med Hensyn til de enkelte Tilfælde under Gruppe 2) skal paavises begrundet Formodning om, at den psykiske Abnormitet er arvelig.

I *Norge* blev Spørgsmaalet om Sterilisation af Sædelighedsforbrydere taget op til Drøftelse i den Komité, som af Justitsministeriet blev nedsat i 1922 under Forsæde af Professor *Jon Skeie* til Revision af Straffeloven. Komitéen afgav i 1925 første Del af sin Indstilling, hvor det (p. 133) udtales: »Som særlig sikringsmiddel mot sedelighetsforbrytere har komitéen drøftet anvendelse av operative inngrep. Professor Ragnar Vogt og Læge Ingeborg Aas har efter komitéens anmodning utretet den medisinske del av dette spørsmål . . . . . Komitéen finner ikke at kunne anbefale forholdsregler av denne art, ikke som straff og heller ikke som sikringsmidler. Derimod vil man under revisjonen av kapitlet om forbrytelser mot liv,

legeme og helbred foreslaa (i en senere innstilling), at loven udtrykkelig gir hjemmel til å foreta en operasjon i kjønsorganerne med en patients samtykke, selv om den ikke har et medisinsk formål i snævrere betydning, med det øjemed at befri vedkommende for en abnorm kjønsdrift, som har bragt eller truer med å bringe ham i konflikt med loven*)....«. Komitéen gaar ud fra, at efter nugældende norsk Lov vil Samtykke til en saadan Operation uden egentlig medicinsk Indikation ikke kunne gøre den straffri — en Forudsætning, som ogsaa den danske Sterilisationslov gaar ud fra for dansk Rets Vedkommende. — De nævnte norske medicinske Sagkyndige synes at være enige om, at den Operation, hvorom der i det omhandlede Øjemed overhovedet kan være Tale, er egentlig Kastration, idet denne kan — i hvert Fald i visse Tilfælde — virke formaalstjenlig overfor Mænd med abnorm Styrke eller Retning af Kønsdriften; endvidere peger de Sagkyndige paa, at Foretagelsen af en saadan Operation i givet Fald kan overflodiggøre andre Sikringsforanstaltninger og dermed aflaste Samfundet for den økonomiske Byrde ved Personens Internering. — Om Sterilisation som en af racehygiejniske eller dermed beslægtede Hensyn motiveret Foranstaltning har Komitéen ifølge sin Opgave ikke haft Anledning til at udtale sig, og det vides ikke, at Norge iøvrigt har taget denne Side af Spørgsmaalet op til legislativ Overvejelse. Professor Vogt bemærker herom i sin Erklæring blot, at det norske Samfund ikke har anerkendt den operative Racehygiejne som et selvstændigt Formaal.

Komitéens Formand Professor Skeie har velvilligst meddelt mig, at den bebudede Indstilling om Hjemmel til med Samtykke at foretage en Operation i Kønskirtlerne i det angivne Øjemed endnu ikke foreligger, idet presserende

*) Udhævelserne er foretaget af mig. *O. H.*

Arbejde med andre Dele af Straffelovgivningen har bevirket, at Komitéen endnu ikke er naaet til Revisionen af Kapitlet om Legemsforbrydelser.

I Efteraaret 1926 var Sterilisationsspørgsmaalet Genstand for Drøftelse i det norske medicinske Selskab i Oslo, hvor meget forskellige Anskuelser kom til Orde. Der syntes at være Stemning for at søge udvidet Begrebet »rent medicinsk Indikation« som Hjemmel for, at en Læge er befojet til med Patientens Samtykke at sterilisere. Der var overvejende Stemning mod Tanken om Sterilisation af rent racebiologiske Hensyn, og mange Stemmer imod at hjemle Sterilisation paa rent humanitær Indikation, hvorimod der til Gengæld blev fremsat Tanker om en Forbedring af den anticonceptionelle Teknik og om Tilladelighed af at fremkalde Abort paa et tidligt Stadium.

I *Sveriges* Rigsdag foreslog Professor *Alfred Petrén* i 1922, at man skulde anmode Regeringen om at foranstalte en Undersøgelse af, under hvilke Omstændigheder Sterilisation af aandssvage, sindssyge og Epileptikere, eventuelt Sædelighedsforbrydere, kan finde Sted, og derpaa for Rigsdagen indbringe et saadant Lovforslag, som Undersøgelsen maatte give Anledning til. Forslaget blev henvist til et Udvalg, der tiltraadte Forslaget bl. a. under Henvisning til, at det er en vigtig Statsopgave at forhindre de sjælelig defekte Personer i at forplante sig; dette har netop ogsaa fundet Udtryk i Ægteskabslovens Forbud mod, at saadanne Personer indgaar Ægteskab, og da dette Forbud ikke hindrer, at de paagældende faar Afkom, er der megen Grund til at overveje en Indskriden som af Petrén foreslaaet. Udvalget fremsætter iøvrigt sit eget Syn paa en Række af de Spørgsmaal, som herved opstaar. Regeringen lod derefter Spørgsmaalet overveje indenfor forskellige sagkyndige Kredse og nedsatte sluttelig omkring Nytaar 1927 et sagkyndigt Udvalg paa fire Medlemmer under Forsæde af Herredshovding *Gustaf Lindstedt*. Dette sidste Udvalg har i April 1929 til Socialdepartementet afgivet et saalydende

Förslag till Steriliseringslag.

Härigenom förordnas, som följer:

1 §.

Föreligger grundad anledning antaga, att någon på grund av arvsanlag skall komma att till sina barn överföra sinnessjukdom, sinnesslöhet eller fallandesot, som gör dem oförmögna att taga vård om sig själva, må han efter tillstånd enligt denna lag underkastas medicinskt ingrepp, varigenom han berövas fortplantningsförmågan *(sterilisering)*.

Lag samma vare, där någon på grund av sjukdom, som ovan sagts, är varaktigt ur stånd att handhava vårdnaden om sina barn och skäl äro att antaga, att sjukdomen är ärftlig.

Sterilisering må endast ske genom ingrepp av sådant slag, att i allmänhet skada till hälsan ej är därmed förenad.

2 §.

Sterilisering må ej äga rum å den, som ej uppnått den för äktenskaps ingående stadgade lägsta ålder, med mindre särskilda skäl därtill äro; ej heller å sinnessjuk, där skälig förhoppning om hans tillfrisknande finnes.

Ej må någon steriliseras, som ej med insikt om åtgärdens innebörd samtyckt därtill, eller någon steriliseras mot sitt nekande eller motstånd.

Underårig, som står under annans vårdnad, må ej steriliseras utan dennes samtycke; ej heller må den, som på grund av rubbning i själsverksamheten eller stadigvarande missbruk av rusgivande medel är ur stånd att vårda sig själv, steriliseras utan förmyndarens samtycke.

3 §.

Tillstånd till sterilisering meddelas av medicinalstyrelsen.

4 §.

Vill någon, att sterilisering skall å honom företagas, göre ansökan därom hos medicinalstyrelsen.

För underårig må ansökan ock göras av den, som har vårdnaden om honom, och för den, som är å allmän anstalt intagen, av anstaltens föreståndare.

Förmyndare, som i 2 § tredje stycket avses, må ock göra ansökan i fråga om myndlingen.

5 §.

Ansökan om sterilisering skall ske skriftligen och vara av sökanden egenhändigt undertecknad.

Ansökningen skall vara åtföljd av prästbevis rörande den, vilken åtgärden avser, innefattande enahanda uppgifter som flyttningsbetyg, intyg av anförvanter, make eller andra rörande de omständigheter, som äro av betydelse för bedömandet, om sådant fall är för handen, att sterilisering må äga rum, intyg av legitimerad läkare angående verkställd undersökning av den, vilken ansökningen avser, samt, därest till åtgärden erfordras samtycke av annan än sökanden, egenhändigt undertecknad handling, vari samtycket givits.

Läkarintyget skall innefatta bevis därom, att den, vilken ansökningen avser, så ock en var annan, vilkens samtycke jämlikt 2 § utgör villkor för steriliseringen, av läkaren upplysts om åtgärdens innebörd och följder samt med insikt om dem samtyckt till åtgärden.

Ansökningen och de handlingar, som skola åtfölja den, skola, med undantag av prästbeviset, vara avfattade å formulär, som fastställts av medicinalstyrelsen.

6 §.

Har ansökan om sterilisering rätteligen skett, pröve medicinalstyrelsen, så fort ske kan, om steriliseringen må äga rum.

Är den, som ansökningen avser, gift och framgår ej av handlingarna, att den andre maken samtyckt till åtgärden, skall styrelsen, där så ske kan, bereda denne tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Erfordras eljest för prövningen ytterligare upplysningar, förelägge styrelsen sökanden viss tid att därmed inkomma.

7 §.

Beslut om tillstånd skall skriftligen utfärdas. I beslutet skall tillika angivas den tid, för vilken tillståndet gäller.

Över beslutet må klagan ej föras.

8 §.

Meddelat tillstånd vare förfallet, där steriliseringen ej verkställts inom den i beslutet angivna tid.

9 §.

Sterilisering skall verkställas å lasarett eller sjukstuga av där anställd läkare. Innan steriliseringen sker, skall läkaren erinra den, vilken åtgärden avser, om dess innebörd och verkan.

Om verkställd sterilisering och vad därvid förekommit skall läkaren ofördröjligen insända meddelande till medicinalstyrelsen.

10 §.

Läkare eller annan, som närvarit vid eller deltagit i handläggning av ärende angående sterilisering eller i sådant ärende avgivit intyg eller yttrande, må ej i oträngt mål yppa något av vad han därvid erfarit. Den häremot bryter böte från och med femtio till och med ett tusen kronor, där ej förseelsen enligt allmän lag är med svårare straff belagd. Böterna tillfalla Kronan.

Förseelse, som i denna paragraf avses, må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägaren till åtal angives.

Denna lag träder i kraft den

Forslaget er ledsaget af udførlige Motiver.

Dette Forslag er paa meget væsentlige Punkter forskelligt fra den danske Lov. Dennes foran omtalte Gruppe 1) — de aktuelle eller potentielle Sædelighedsforbrydere — omtales

ikke i det svenske Forslag; dettes § 1, sidste Stykke, skal ifølge Motiverne (p. 50) forstaas saaledes, at egentlig Kastration ikke hjemles ved Forslaget, og overfor Sædelighedsforbrydere er, som der vistnok er Enighed om, Kastration den eneste Operation i Konsorganerne, hvoraf der kan haabes den tilsigtede Nytte. Motiverne (p. 35) udtaler ogsaa udtrykkelig, at man tager bestemt Afstand fra Tanken om Kastration af Sædelighedsforbrydere, dels paa Grund af Resultatets Usikkerhed, og dels paa Grund af de Kastrationen ledsagende Virkninger paa Organismen. Kun en rent medicinsk Indikation kan gøre Kastration tilstedelig. Motiverne udtaler vel Sympati for de Tanker, der efter den danske Lovs Motiver har ført til her at tillade Kastration af den Sædelighedsforbryder, som selv begærer det, navnlig Ønsket om at lindre Tilværelsen for den konsligt abnorme, der forgæves selv kæmper med en forbryderisk Drift, men vil dog ikke hjemle saadan Adgang i Lovforslaget. Derimod udtales det videre sammesteds: »De sakkunniga finna dock, at den rent medicinska indikationen för kastration i dessa fall ökas tämligen jämsides med samhällsrisken, och det torde sålunda vara befogat att här, utan särskild lagstiftning, lägga rätten til sterilisering och avgörandet i det enskilda fallet i den undersökande och den opererande läkares hand«.

Jeg ser ikke rettere end, at Motiverne her giver de svenske Læger en farlig Anvisning. Er det — som Udvalget gaar ud fra — belagt med streng Straf efter gældende Ret at foretage en Kastration selv med den paagældendes Samtykke, naar ikke et Hensyn til hans eget Helbred berettiger det (»en rent medicinsk Indikation«), og fastslaar man i Lovforslaget, at dettes Bestemmelser ikke berettiger til at foretage egentlig Kastration, er det formentlig en Tilsløring af det sande Forhold at fremsætte Hensynet til Forebyggelse af Sædelighedsforbrydelser som en rent medicinsk Indikation, der uafhængig af Loven kan gøre Kastration tilladelig. Dette Hensyn er efter min Formening ganske klart

en humanitær og social Indikation. Men fra Adgangen til at foretage Sterilisation paa saadanne Indikationer tager Motiverne netop (p. 34) Afstand, idet man udtaler, at der maa fordres i det mindste nogen Grad af Sandsynlighed for, at den foreliggende Sygdom er arvelig, og at man fra Sterilisationsmuligheden vil udelukke »en del sjukdomar på det själsliga området, vilka visserligen på grund av sin allvarliga natur skulle kunna innebära en nog så stark social indikation för sterilisering i vissa fall, men vid vilka ärflighetsindikationer saknas«. Bliver det svenske Forslag til Lov, forekommer det mig under den anførte Forudsætning med Hensyn til den gældende Retstilstand givet, at Kastration af de Personer, som den danske Lovs Gruppe 1) omhandler, maa forblive strafbar i Sverige, netop ogsaa ved en contrario Slutning fra Lovforslagets Bestemmelser om, hvad der kan tillades.

Sammenligner man dernæst Forslagets § 1, 1. og 2. Stk. med den danske Lovs Gruppe 2), ses det, at Forslaget begrænser sig til Sindssygdom, Aandssvaghed og Epilepsi, hvor Sygdommen maa antages at hvile paa Arv eller arveligt Anlæg. Dette sidste er, som alt nævnt, en Betingelse for, at Sterilisation (her altid i den snævrere, mindre indgribende Form) overhovedet kan ske, idet Forslaget bygger paa en Forbindelse med Ægteskabsforbudene. De to Undergrupper er dels Personer, hvis Afkom af de nævnte Grunde maa forventes at blive ude af Stand til selv at tage Vare paa sig, om end Personen selv fænotypisk fremtræder som ikke-syg (§ 1, 1. Stk.), dels (§ 1, 2. Stk.) Personer med — formodet arvelig — Sygdom af nævnte Art, som derfor selv er ude af Stand til at tage Vare paa deres eventuelle Born (altsaa en social Indikation + Arvelighedsformodning). § 1, 3. Stk. giver den foran omtalte Regel, at Indgrebet kun maa være et saadant, som ikke medfører almindelig Skade paa Helbred, ɔ: ikke egentlig Kastration.

Aldersbetingelsen er ikke, som i den danske Lov, Myndighedsalder, men kun Ægteskabsalder, hvorfra endda kan

dispenseres. Samtykke er nødvendigt; umyndiges Samtykke skal tiltrædes af Værgen; for Personer, som paa Grund af mentale Mangler o. l. ikke selv kan varetage deres Anliggender, skal ligeledes Værgen give Samtykke. Men efter § 2, 2. Stk., kræves derhos altid, at den paagældende selv samtykker deri »med insikt om åtgärdens innebörd«. Savner han efter sin Sindstilstand saadan Indsigt, er hans Samtykke ikke tilstrækkeligt, og nægter han — enten han har saadan Indsigt eller ej — Samtykke straks eller senere, da Indgrebet skal foretages, kan ligeledes Sterilisering ikke ske.

Tilladelse til Sterilisering i det enkelte Tilfælde skal søges hos Medicinalstyrelsen, medens den danske Lov lægger Afgørelsen i Justitsministerens Haand.

I nærværende Tidsskrifts Aargang 1930 p. 129 ff. har Professor Alfred Petrén kommenteret og kritiseret dette Forslag, som imidlertid da ikke samtidig blev aftrykt, da det først senere er tilgaaet Redaktionen. Petrén gaar ud fra Rigsdagsudvalgets Standpunkt, nemlig at Spørgsmaalet maa ses i tæt Forbindelse med Ægteskabsforbudene, som et Supplement til Opnaaelse af disses Formaal: at hindre Børneavl fra de omhandlede syge Individers Side, — ikke af racebiologiske Hensyn, da de i saa Henseende grundlæggende Arvelighedsforhold endnu ikke er tilstrækkelig klarlagt, men af humanitære og sociale Grunde, nemlig de paagældendes præsumptive bristende Evne til at opdrage og forsørge et Afkom. Ud herfra finder Petrén Forslaget mere restriktivt end, hvad Rigsdagen i sin Tid har forudsat, navnlig derved, at det som Vilkaar for at foretage Sterilisation ubetinget kræver dels en vis Indikation for Sygdommens Arvelighed, dels altid Samtykke af den, der skal steriliseres, saaledes at Indgrebet overhovedet ikke kan foretages paa en Person, der paa Grund af mentale Mangler er ude af Stand til at give dette Samtykke. Petrén hævder, at skal Forslaget kunne gøre den tilsigtede Nytte, maa det udvides derhen, at Sterilisation af uhelbredelig sindssyge og af aandssvage bliver tilladt alene paa social (humanitær)

Indikation, og uden at der kræves Samtykke af den psykisk defekte selv, idet Værge, nærmeste Paarørende eller eventuelt vedkommende kommunale Myndighed maa kunne tillade Indgrebet.

Paa Svenska Kriminalistföreningens Aarsmøde i Februar 1930 var dette Lovforslag Forhandlingsemnet og fremkaldte en levende Diskussion, der bar Vidnesbyrd om de mest forskellige Opfattelser overfor Sterilisationsspørgsmaalet og dettes enkelte Problemer. Indlederen, Retspsykiateren Professor Olof Kinberg resumerede sin Opfattelse derhen, at Samfundsudviklingen af blandede humanitære og økonomiske Hensyn kræver Foranstaltninger til at hindre Slægtens Degeneration, at Sterilisering er den allervigtigste af saadanne Foranstaltninger, og at Sterilisering af retskapable Individer med deres Samtykke efter sin Natur maa sidestilles med andre Indgreb af lægelig, sygdomshindrende eller hygiejnisk Art og derfor ikke kræver nogen Lovhjemmel, men maa reguleres alene efter Lægevidenskabens Udvikling og Erfaring, medens Sterilisering af ikke-retskapable (ɔ: sindssyge, abnorme og mindreaarige) kræver en Lovhjemmel, da de paagældende ikke kan give et retsgyldigt Samtykke. Overfor de seksuelt abnorme mener Kinberg, at man ikke bør vige tilbage for egentlig Kastration, da Hensynet til deres legemlige Integritet bør veje mindre end Hensynet til, at de kan leve i Frihed og forsørge sig selv.

Under Diskussionen udtalte Præsident Schlyter som sin Opfattelse, at i Øjeblikket var en Sterilisations-Operation ikke strafbar, naar der forelaa Samtykke af en voksen og sjælssund Person. Dette bestred Professor Stjernberg, der paa den anden Side hævdede, at overfor de egentlig sindssyge kunde det overlades Lægerne at sterilisere, naar der forelaa Samtykke og stor Sandsynlighed for arvelig Overforsel af Sygdommen til Afkommet, idet et Indgreb da sikkert ikke er strafbart efter gældende svensk Retsopfattelse. Professor Wigert gjorde heroverfor gældende, at svenske Psykiatere ikke vilde tage Ansvaret for at følge denne sidste

Teori, men ønskede en Autorisation til slige Indgrebs Foretagelse fra en Myndighed, der baade saglig og formelt tog Ansvaret for den. Mod Tilladelse til den egentlige Kastration af Sædelighedsforbrydere tog Stjernberg stærkt til Orde, idet han bl. a. overfor den danske Lovs Bestemmelse om Gruppe 1) anførte, at Personer med abnorm stærk Kønsdrift ikke som saadanne kan betegnes som »minderwertige« eller degenerative. Professoren synes herved at overse, at den danske Lov omhandler »Personer, hvis Kønsdrift abnorme Styrke... udsætter dem for at begaa Forbrydelser og derved fremkalder Fare...«, ɔ: praktisk set kun Personer, der gennem et Sædelighedsattentat allerede har bevist deres Farlighed. Af Diskussionens Udtalelser fremgik iøvrigt, at man fra flere Sider fremhævede den Forskel mellem de sindssyge og de aandssvage, at de førstnævnte jævnsides med deres Abnormitet kan indebære og til deres eventuelle Afkom videregive værdifulde sjælelige Egenskaber (»Genialitet og Galskab følges ad«, siger jo et gammelt Ord), og at man derfor bør stille strengere Betingelser baade med Hensyn til Faren for Arvelighed og med Hensyn til Garantierne gennem Samtykke for at sterilisere sindssyge end for at foretage dette Indgreb overfor aandssvage. — Pladshensyn forbyder at komme ind paa flere Enkeltheder fra denne Drøftelse, som iøvrigt er saa interessant, at det maa anbefales alle, der beskæftiger sig med Spørgsmaalet, at læse den svenske Kriminalistforenings trykte Referat af Mødet.

I *Finland* havde Socialministeriets Kontor for Børneforsorg i Juni 1925 foranstaltet et almindeligt Møde angaaende Aandssvageforsorgen, hvor der som Diskussionsgrundlag forelaa en af Friherre *v. Bonsdorff* udarbejdet Piece, hvori Forfatteren gør sig til Talsmand for eventuelt at tillade Sterilisation af aandssvage efter en nøje Prøvelse af det konkrete Tilfælde gennem en Tids Indlæggelse paa en Anstalt. I Tilslutning hertil foreslog han nedsat en Kommission af

Psykiatere og Jurister til at undersøge Spørgsmaalet, og dette Forslag blev tiltraadt paa Mødet. Ministeriet indhentede en Erklæring fra Medicinalstyrelsen og nedsatte derefter i Maj 1926 en Kommission under Forsæde af *Walter Andersin* med den Opgave at afgive en Betænkning om, hvorvidt det maa anses ønskeligt i Finland at indføre Lovgivningsbestemmelser, hvorved det af sociale og almindelige humanitære Hensyn tillades at foretage Sterilisation af Personer, som lider af Aandssvaghed, Sindssygdom og Epilepsi, samt eventuelt at udarbejde Forslag til en saadan Lov. Denne Kommission har i Maj 1929 afgivet følgende, af Motiver ledsagede

Förslag till lag om tillåtlighet av sterilisering i vissa fall.

I enlighet med Riksdagens beslut stadgas härmed:

1 §.

Finnes samhällets fördel kräva att sinnessvag, sinnessjuk eller fallandesjuk hindras att erhålla avkomma, må sådan person steriliseras i den ordning i denna lag sägs.

Lag samma vare:

därest tillstånd att ingå äktenskap kan fallandesjuk eller dövstum meddelas endast under förbehåll, att han steriliseras, eller

därest någon på grund av abnormt stark eller missriktad könsdrift visar anlag för begående av brott, varigenom han kunde utsätta sig själv, annan eller samhället för fara.

2 §.

Tillstånd till sterilisering beviljas av medicinalstyrelsen.

3 §.

Framställning om sterilisering av den, som avses i 1 mom. 1 §, må, därest han vårdas i anstalt för sinnessvaga, i sinnessjukhus eller i därmed jämförlig anstalt, göras av anstaltens föreståndare och i annat fall av hälsovårdsnämnden.

4 §.

Framställningen skall bifogas:

1. utlåtande av läkare, avfattat enligt fastställt formulär, med utredning om den i framställningen avseddes ärftlighetsförhållanden, själsliga utveckling och hälsotillstånd samt förloppet och beskaffenheten av hans sjukdom så ock hans levnadsförhållanden jämte övriga på saken verkande omständigheter ävensom huruvida han förmår uppfatta betydelsen av den ifrågasatta åtgärden;

2. skriftligt samtycke av den saken angår, där han förmår uppfatta åtgärdens betydelse och följder; samt

3. för omyndig jämväl förmyndarens skriftliga samtycke.

Saknar den saken angår förmåga att uppfatta åtgärdens betydelse och står han icke redan under förmyndare, skall åtgärd för utseende av förmyndare vidtagas.

Är personen i fråga gift, skall till framställningen fogas yttrande av maken eller utredning därom, att sådant ej kan utan betydande olägenhet eller tidsutdräkt erhållas.

5 §.

Den, som på grund av 1 punkten 2 mom. 1 § anhåller om tillstånd att bliva steriliserad, bifoge sin ansökan nödig utredning för bedömande av frågan, huruvida sökanden därefter kan tillåtes ingå äktenskap.

6 §.

Ansökan om sterilisering på skäl, som avses i 2 punkten 2 mom. 1 §, må göras endast av den saken angår efter uppnådd tjugoett års ålder; och skall ansökningen åtföljas av sådant läkarutlåtande, som i 4 § avses.

Är sökanden gift, skalla makens yttrande över ansökningen infordras, därest det kan erhållas utan betydande olägenhet eller tidsutdräkt.

7 §.

Medicinalstyrelsen äger rätt att, för prövning av inkomna framställningar och ansökningar, av vederbörande myndighet erhålla nödiga uppgifter och utlåtanden samt att

låta verkställa för sakens utredning erforderliga undersökningar.

8 §.

Vid meddelande av tillstånd till sterilisering bör medicinalstyrelsen i sitt beslut angiva beskaffenheten av den nödig befunna åtgärden. Vid övervägande av olika förfaringssätt skall beaktas, att den saken angår, ej åsamkas större lidande eller svårare påföljder än för syftemålets ernående är oundgängligt.

Medicinalstyrelsens beslut, vilket utfärdas avgiftsfritt, får icke överklagas.

9 §.

Åtgärd, som i 8 § avses, skall av läkare utföras å sjukhus. Är den saken angår obemedlad, utföres åtgärden avgiftsfritt å staten tillhörigt sjukhus.

Om åtgärdens verkställande skall läkaren inom tio dagar göra anmälan hos medicinalstyrelsen.

10 §.

De, vilka deltagit i handläggning av ärende, som i denna lag avses, skola hemlighålla vad därvid kommit till deras kännedom.

11 §.

Har läkare med begivande av den saken angår men utan tillstånd av medicinalstyrelsen steriliserat någon, ehuru åtgärden ej varit nödvändig för botande av sjukdom hos honom eller tryggande av hans hälsa, straffes med högst tvåhundra dagsböter.

Åsidosätter läkare anmälningsskyldighet, som i 9 § avses, vare straffet högst tio dagsböter.

12 §.

Å statsrådet ankommer att meddela de närmare föreskrifter, som befinnes nödiga för denna lags bringande i verkställighet.

Medens den finske Tekst fylder 58 Tryksider, gengives paa svensk kun selve Forslaget og et Sammendrag af

Kommissionsbetænkningens almindelige Motiver, ialt 24 Sider, medens bl. a. de specielle Motiver vedrørende de enkelte Bestemmelser saaledes alene foreligger paa Finsk, med hvilket Sprog antagelig Flertallet af dette Tidsskrifts Læsere — ligesom jeg — ikke er fortrolige. Dette er meget beklageligt for den, som ønsker at foretage en nærmere Sammenligning mellem den danske Lov og de svenske og finske Forslag. Selve Teksten til Forslaget giver navnlig Anledning til følgende Bemærkninger:

§ 1, 1. Stk. svarer til den danske Lovs Gruppe 2), dog at de psykisk abnorme her, ligesom i det svenske Forslag, er udspecialiserede som aandssvage, sindssyge og Epileptikere. Naar der bruges Ordet »sinnessvag«, forklares dette i en Note i Motiverne (p. 63) derhen, at hermed menes ikke blot »sinneslöa (idioter) utan jämväl i lindrigare grad sinnessvaga (imbeciller)«. Om ogsaa det *svenske* Udkast tager »Sinnesslöhet« i den her nævnte snævrere Betydning, ser jeg ikke af dettes Motiver. Om Psykopater udtaler de finske Motiver, at man kun mener at kunne gaa med til Sterilisation af saadanne i de Tilfælde, hvor Lidelsen er særlig svær og derhos hviler paa Arveanlæg, idet saadanne Personer kan henregnes under de sindssyge. Det finske Forslag kræver, som det ses, ligesom det danske ikke nogen oplyst Formodning om Lidelsens Arvelighed og kræver kun den sociale Indikation »samhällets fördel«. Nogen Aldersgrænse er ikke her foreslaaet, og det kræves ikke, som i Danmark, at Personen er indlagt paa en Anstalt, hvad ej heller det svenske Forslag kræver. — Bestemmelsen i § 1, 2. Stk. tager Sigte paa at muliggøre gennem Sterilisation Afvigelse fra Ægteskabsforbudene, et Øjemed, der ogsaa var paa Tale under Forhandlingerne i den Kommission, som udarbejdede Udkastet til den danske Lov, men som ikke har fundet noget Udtryk i denne. Endelig svarer § 1, 3. Stk. jfr. § 6 ganske til den danske Lovs Gruppe 1) Sædelighedsforbryderne, ogsaa med Hensyn til Initiativet og Aldersgrænsen 21 Aar, og det fremgaar klart af Motiverne

(p. 80), at der for disse Personers Vedkommende hjemles Adgang til at foretage egentlig Kastration. Lovforslaget hviler efter Motiverne paa den Anskuelse, at en Sterilisationsoperation, der ikke er hjemlet ved en rent medicinsk Indikation, er strafbar efter finsk Ret som grov Legemsskade, selv om den sker med den paagældendes Samtykke.

Tilladelsen til i det enkelte Tilfælde at sterilisere meddeles efter § 2, ligesom efter det svenske Forslag, af Medicinalstyrelsen. I den foran omtalte Diskussion i Svenska Kriminalistföreningen tog forøvrigt Stjernberg til Orde for, at Afgørelsen skulde træffes af et særlig Nævn eller en særlig Kommission, saaledes som af den danske Kommission i dennes Udkast foreslaaet, med en Dommer som Formand og som Medlemmer sagkyndige Læger og et Lægmandselement. De finske Motiver drøfter ogsaa denne Tanke, men foretrækker at overlade Medicinalstyrelsen Afgørelsen bl. a. i den Formening, at Almenheden vil have mest Tillid til denne Instans.

Reglerne om Samtykke svarer i det væsentlige til de danske, dog at efter det finske Forslag Værgen maa samtykke, ikke blot erklære sig, da Afgørelsen jo her ikke som i Danmark træffes af øverste Pupilautoritet; Værgens Samtykke er tilstrækkeligt, selv naar den Person, der er Spørgsmaal om at sterilisere, er ude af Stand til at forstaa Sagen og derfor ikke selv kan give Samtykke — altsaa modsat den svenske Regel.

I § 11 1. Stk. findes en Straffebestemmelse for Læger, der steriliserer med Vedkommendes Samtykke, men uden Medicinalstyrelsens Tilladelse; denne svarer til Reglen i den danske Lovs § 5, 1. Stk., medens det svenske Lovforslag savner en tilsvarende Bestemmelse, maaske fordi man derigennem har villet lade Spørgsmaalet, om et saadant Indgreb med Samtykke virkelig kræver Lovhjemmel, staa aabent for Domstolenes Afgørelse.

Fengselsmannens utdannelse.

Rapport avgitt til Fengselskongressen i Prag i 1930.

Av direktor CONRAD FALSEN.

Comment faut-il organiser l'éducation professionnelle scientifique du personnel pénitentiaire d'administration et de surveillance?

Quelles garanties doit-on lui demander et quels avantages doit-on lui concéder pour arriver au meilleur recrutement possible?

Hvorledes bør man organisere den fagligvidenskapelige utdannelse av fengselsvenets tjenestemenn, såvel ved administrasjonen som bevoktningsmannskapet?

Hvilke garantier bør man kreve av tjenestemennene og hvilke fordeler bør man innrømme dem for derigjennem å opnå den best mulige rekruttering?

Fengselsfunksjonærenes opgave er i første rekke positiv, det vil si nydannende og skapende. De får overgitt i sin varetekt og til kurativ behandling personer som har forgått sig mot landets gjeldende lov og rett, og det er deres tjenesteplikt og samfundsopgave å bringe disse antisociale borgere tilbake til friheten og samfundet, ikke blot som lovlydige borgere, men ennog — og det er det vanskelige ved opgaven — som mennesker hvis antisociale sinnelag er lutret og renset, og som derved både åndelig og legemlig er så forbedrede at de kan delta i de fri samfundsborgeres liv og kamp for tilværelsen uten at man skal engstes for

at de påny forgår sig eller faller tilbake til tidligere tiders dårskap eller forbrytelse. Ved siden derav må de være således utrustet at de kan overta et eller annet arbejde, og i dette arbejde være konkurransedyktig med den fri borger.

Fengselsgjerningen er derfor et stort og rikt virke som kalder på mennesker med evner og vilje som opdragere. Den kræver det beste og rikeste hos menneskene og det fullt ut. Det virker derfor ofte nedslående å være vidne til at der ikke er lagt mere vekt på fengselsfunksjonærenes utdannelse rundt om i de forskjellige land. Store og moderne anstalter er vel og bra. Det gir utad udseende av at fengselsvesenet står på et meget høit nivå, men resultatet innad likeoverfor de enkelte fanger er ikke i første rekke avhengig av anstaltens tekniske fullkommenhet, men står og faller med de mennesker som er sat til at virke innenfor anstaltens mure. Man opnår derfor ofte de beste fengselsmessige resultater i gamle uanselige anstalter, hvor personalet er valgt med den storste omhu og står på høide med tidens utvikling og makter å følge med i denne. Det er jo også naturlig når man ser hen til at alt fengselsarbejde er av rent personlig art.

Såvidt jeg ser har et fengsel fylt sin opgave, hvis man kan opnå følgende tre ting:

For det første å påvirke hver enkelt fange til det gode, det vil si gjennem eget liv og eksempel og ved stadig omgang og tale med ham å bibringe ham en sund samfundsopfatning og mildne den bitterhed som han ofte er besjelet av, således at han forlater anstalten med et nytt syn og nytt mot og med tro og håp til fremtiden. For det annet under hele opholdet i fengslet å vende ham til arbeide så det ligger ham i blodet og gir ham glede og tilfredshet, og for det tredje å gjøre overgangen fra fengslet til friheten så enkel og naturlig som mulig. Fra fengslet skulde føre en bro over til det arbeidssted hvor den løslatte var sikret godt, varig arbeide. Det er denne bro som

mangler i de aller fleste tilfelle, derfor går så mange løslatte tilgrunne straks utenfor anstalten.

Jeg har med vilje gjort denne min innledning så lang for å påvise hvilke uhyre mange og forskjelligartede opgaver der påhviler de fengselsfolk som virkelig vil ta sitt arbeide alvorlig og som vil fylle sin opgave. Det ligger klart og innlysende i dagen at der må utdannelse og studium hertil. Ti så enkle og klare som fengselsmannens grunnopgaver er teoretisk utformet, likeså vanskelige og uloselige er de når de skal anvendes i praksis. For å løse dem trenges der ikke bare medfødte egenskaper, men tillike både almene og spesielle kunnskaper som må graderes efter fengselsmannens stilling i etaten.

Der må skjelnes mellem fengselsmenn i administrasjonen og bevoktningsmannskapene. Et fengsels ledelse må samle de generelle og spesielle egenskaper og kunnskaper som kreves. Da man selvsagt ikke kan forlange av en direktør den kunnskapsfylde som skal til, bør han ha medarbeidere som supplerer og utfyller hans kunnskapsområde. Ved å forene juristen, lægen og presten (pedagogen), samler man det kunnskappsvell som i samarbeide vil kunde løse de spørsmål som fangebehandlingen reiser.

Det har ofte været hevdet at en god fengselsdirektør er et fund. Man kan ikke utdannes eller opdrages til det. Derfor kan man ikke hevde at han bør velges innen en bestemt klasse. Vår tids humane, positive fangebehandling i forbindelse med de stadig sterkere krav om økonomisk og rasjonell drift av fengslene, krever efter mitt skjønn en rekke grunnegenskaper hos fengselsdirektøren som det juridiske studium i særlig grad gir. Ved dette studium får man de kunnskaper i strafferett, administrativrett og samfundslære som bør være en betingelse for å bli ansatt som leder av et fengsel. Man skal huske på, at der ikke kan bli tale om nogen skole for direktøren, da der er for få til at nogen sådan økonomisk kan settes i gang. Man må innskrenke sig til å kreve at han efter det juridiske stu-

dium får endel praksis i strafferett, og så en læretid som direktørassistent. Et kortere kursus i psykiatri bør også kreves. Det vilde ikke være av veien om man kunne gå gjennem graderne i et fengsel, men det skulle ikke være nødvendig. De fleste jurister vil ikke ha råd til det. Et kortere ophold som sekretær i fengselsstyret vil være heldig, men har en fare hvis det blir for langvarig, da man herved blir for betenkt, tvilrådig og får mere respekt for papiret enn for de levende mennesker, hvis skjebne man blir overdradd. Ut fra disse betraktninger må man bestemt hevde at chefen for fengselsadministrasjonen alltid må ha været fengselsdirektør ellers vil fengselsvesenet lett stagnere.

Man bør opnå å ansettes som direktør i en yngre alder, mens man har hele sitt initiativ og hele sin virkekrafft i full behold. Man bør begynne mens man er mottagelig for inntrykk og før pessimisme og makelighet griper en. Helst bør direktørene rekrutteres fra de klartseende mennesker som alltid vil bevare sitt sinn ungt og som aldri mister sitt gode humør. Pessimisten, tvileren og kynikeren hører ikke hjemme i fengselsetaten.

For lægens vedkommende bør han være psykiatriker, ikke blott av fag, men også av interesse. Han må ofre sig helt for sin gjerning og alltid ha god tid til å høre på fangernes klager og til grundig å undersøke dem. En overfladisk og likeglad læge vil være til større skade enn gagn for en anstalt. Han må dertil arbeide ut fra anstaltens grunnregler og i samklang med direktøren. En læge bør helst være en eldre mann, rik på erfaring og menneskekunnskap. Det er som regel den siste egenskap han får mest bruk for, og passe doser av denne gjør langt større underverker enn all mulig patentmedisin.

Presten må være den fødte pedagog. Han må være et rikt og godt menneske. Om hans tro er liberal eller konservativ spiller mindre rolle. Lykkes det ham å skape gode mennesker ut av fangene, har han nådd sin opgave, da kommer religionen av sig selv. I enhver fanges indre

er der noget godt, om huden er aldri så tykk og hård. Å trenge inn til det gode krever tålmodighed og takt. Det kan ta tid. Selv om arbeidet kan synes håpløst kan det en vakker dag bære frukt.

Fengselspresten må derfor være menneskekjender fremfor alt. Han må ha erfaringens vidsyn, så han forstår de forhold og betingelser som har bragt hans menighet innenfor fengslet. Han må ikke se dem som syndere par excellence, — han må ikke være tordentaleren som bare spiller på de to strenger: anger eller fortapelse. Han bør i særlig grad ha studert sin menighets sociale miljø. Helst bør han selv ha arbeidet i storby- og slumforhold, så han har et førstehåndskjennskap til de moralske og intellektuelle betingelser ungdommen der vokser op under. Dessuten bør presten ikke mindre enn lægen være psykolog. Et kurs på en psykiatrisk klinikk burde være en nødvendig forutsetning for enhver fengselsprest, som daglig skal arbeide med mer eller mindre sykelig psyke. — Kunnskap og evne til intelligensmåling av enkelte av fangebelegget vil kunde være til stor hjelp for presten ved den enkeltes sjelesorg. Fenselspresten må kunde tale til mannfolket hos forbryteren, til viljen hos ham, og forstå å gjøre kristendommens lyse idealside levende og tiltrekkende. Kun derved kan han rehabilitere trangen til et sundt og ordentlig liv (fortvilelsens anger og bot har hans menighet prøvd mer enn nok av før). — Et aktivt, sundt og lyst menneske må presten være, vant til å omgås ungdom og menn. Særlig en ungdoms- eller sjømannsprest vil derfor ha gode betingelser for å fylle fengselsprestens gjerning.

Men en aldri så god ledelse av en anstalt er nytteløs hvis ikke samtlige funksjonærer arbeider i anstaltens ånd, og ut fra lederens syn og efter hans bestemmelser. Kunsten blir derfor å skaffe sig et bevoktningspersonale som fra øverst til nederst har de for gjerningen nødvendige egenskaper og sitter inne med så store kunnskaper at de kan gjøre fyldest for sig. Enhver av dem må forstå at de er

ledd i et stort maskineri, og for at den hele maskin skal fungere tilfredsstillende, må der ikke være knirken i de enkelte ledd.

Bevoktningsmannskapene må begynde nedenfra og stige op gjennem gradene. Da fengselsetaten er liten og egenartet bør deres oplæring skje i fengslet, og da i et bestemt fengsel som sitter inne med de lærekrefter og læremidler som skal til for å oplære og dyktiggjøre den enkelte nybegynner. Fra denne centralanstalt blir de enkelte funksjonærer senere å fordele rundt omkring til de øvrige anstalter.

For å optas som fengselsfunksjonær må der kreves endel elementærkunnskaper, samtidig som ansøkerne må være friske, av god legemsbygning, og ha utført sin militærtjeneste. Foruten å ha middelskole bør de ha gjennemgått en teknisk mellemskole, som har til opgave å utdanne formenn for håndverk og industri. De må ha bestått eksamen i en av følgende linjer: Elektroteknikk, husbygning, maskinteknikk, vei- og vannbygning. For opsynsbetjentene ved landbruksavdelingene og arbeidsformennene der, må man forlange, at de har gjennemgått et kursus ved en landbruksskole. Til å utføre avdelingstjeneste vil også hærens underofficersskole gi en god utdannelse, da underofficerer er veldisiplinerte og forstår å motta og gi en ordre.

For samtlige må gjelde at de går til sin gjerning av interesse for denne, og ikke blott for å skaffe sig et levebrød. Derfor må deres karakteregenskaper grundig undersøkes på forhånd. Man må ikke nøie sig med voktere, man må skaffe sig personligheter, som kan støtte ledelsen i den individuelle behandling av fangene.

For å sikre sig de beste funksjonærer må de to første år i etaten være prøveår. Betingelsen for fast ansettelse må være at man med tilfredsstillende resultat har underkastet sig de prøver som av fengselsstyret fastsettes for optagelse i etaten.

Der kan være delte meninger om hvor lang tids skole

fengselsfunksjonærene bør underkaste sig, og hvilke fag de bør undervises i. Minimumskravet bør være at de underkaster sig et 3 måneders kursus med en daglig undervisning i 4 timer. Kurset forestås av vedkommende fengselsdirektør under bistand av de nødvendige lærerkrefter. Fagene bør være både teoretiske og praktiske. Først og fremst må skolekunnskapene suppleres, således at fengselsmannen må beherske sitt morsmaal til fullkommenhet. Han må kunde skrive en rapport, og besvare en tjenesteskrivelse feilfritt. Dertil må han settes inn i de innberetninger og skjemaer som kreves avgitt og utfyllt av underordnede tjenestemenn og i de lister og regnskaper som disse må føre. Han må settes inn i anstaltens reglement og de bestemmelser som hersker her. Ved siden herav bør han gis undervisning i strafferettslige regler, forbrytelsens årsak og bekjempelse, samfundslære, fengselsvesenets organisasjon og historie, moralpedagogikk, fengselshygiene og de elementæreste sociale spørsmål. Ved siden herav må han få praktisk utdannelse i bevoktningstjeneste og fangebehandlingen. Det vil heller ikke være bortkastet tid å gi en kortere elementær utredning av sinnssykdomme og de sinnssykes behandling. Når de enkelte funksjonærer ved siden av sin flerårige praktiske aspiranttjeneste får denne teoretiske utdannelse, vil de ha et meget godt grunnlag for å bli ansatt i fengselsetaten. Man vil også under denne utdannelsestid ha den rikeste adgang til å studere den enkelte ansøker og finne ut om han er skikket for arbeidet eller ikke.

Fengselsfunksjonærenes utdannelse bør som her nevnt skje i selve fengslet. Man vil da forene teori og praksis på den heldigste måte og derigjennem opnå de bedste resultater. Ved siden av teorien må der nemlig legges en meget stor vekt på det praktiske. Man må ikke se bort fra at en anstalt krever den best mulige fangebehandling.

Selve bevoktningsspørsmålet er en meget viktig sak som funksjonærene må settes inn i og nøie innprentes. Men det må ikke gjøres til en så stor hovedsak at funksjonærene

glemmer at de ved siden av voktere også i første rekke skal være opdragere. Det vil også snart vise sig at jo høiere funksjonærene står moralsk og intellektuelt desto lettere vil det være å holde orden og disiplin og sørge for bevoktningen. Ut fra disse betraktninger følger det av sig selv at man bør være av satt alder før man tas inn i etaten. Alderen er for en stor del avhengig av den enkelte ansøkers modenhetsgrad, men der bør iallfall kreves at aspiranten har fylt 25 år. Det har så ofte været uttalt at fengselsfolk bør være store og sterke, og det har selvfølgelig sine fordeler, men man må ikke se bort fra at mot og bestemthet måles ikke efter personens størrelse og vekt, men skyldes andre egenskaper. Fengslene bør derfor sørge for at dets funksjonærer har anledning til stadig trening og sport, og ikke svulmer utover sundhetens grenser til stor skade for dem selv og den etat de tilhører.

For at Staten skal opnå å få en funksjonærstyrke som fyller de krav som jeg foran har skissert, må den by de enkelte tjenestemenn sådanne fordeler at de kan føle sig tjent med å gå til fengselsgjerningen og ofre den all sin tid og alle sine krefter, mens tjenestemannen selv til gjengjeld må yde visse garantier som er forenlig med Statens tanke og individets frihet.

Staten må fastsette fengselsfunksjonærenes lønn så høi at de kan leve med sin familie uten daglige næringssorger. Selve arbeidet i fengslene er så anstrengende og enerverende at de daglige næringssorger ikke må komme som en tilvekst til det. Et av fattigdom nedtrykt individ yder dårlig arbeide, og fengselsmannen er litet tjenlig for sitt virke hvis humørsyke og nedstemthet skal trykke ham og hans omgivelser. Staten vil jo selv være best tjent med velavlønnede og derigjennem bedre kvalifiserte fengselsfunksjonærer.

Ved siden av til enhver tid fullt levelige lønnsvilkår må man ved lov være sikret pensjon senest i 60 års alderen. Ved høiere alder savner man tilstrekklig kraft og initiativ. Fengselsfolk har med årene lett for å bli skeptiske og for

makelige. De blir redd for nye tanker og for å prove nye veier. Dertil kommer at fengselsfunksjonærene selv bør gå i spissen når det gjelder arbeide. De må derfor ha sin fulle arbeidsvivasitet i behold.

Foruten at funksjonærene selv sikres pensjon må det samme være tilfelle med deres familier i tilfelle de faller bort. Likeledes må de sikres op til 1 års lønn i tilfelle sykdom og dertil invalidepensjon hvis de måtte slutte for aldersgrensen på grunn av sykdom.

Arbeidstiden må ikke settes høiere enn 48 timer uken. Der må være en hel fridag i hver uke. Hvis vedkommende må utfore søn- eller helligdagstjeneste må han få fri en av de følgende hverdager i uken.

Ved siden herav bør vedkommende ha en sammenhængende sommerferie av 4 uker. Den største ulykke ved fengselstjenesten er den at man kommer saa litet i kontakt med mennesker av det fri liv. Man har lett for å stagnere og gå op i reglementer og bagateller og mures inne for nye tanker og ideer. En lengere sammenhengende ferie vil bringe en over i andre frie forhold og friskne ens sind og skape nytt livsmod og styrke ens nervesystem. Ferien skal være til hvile og rekreasjon og det må ikke tillates funksjonærene å avstå den mot godtgjørelse.

Ved siden herav bør fengselsvesenet gjennem årlige stipendier hjelpe til at evnerike fengselsfunksjonærer får adgang til å komme litt ut og se andre fengsler og sette sig bedre inn i de fag hvor de har sin utdannelse. Det burde også være en selvfolge at fengslets funksjonærer får adgang til å utfore alle de transporter som forekommer av fengslets fanger m. v.. Man kan ikke få lagt nokk vekt på tjenestemennenes adspredelse og opkvikking.

Det vilde ikke være av veien at funksjonærene fikk inntil 8 dager permisjon årlig til å delta i idrettstevner under forutsetning av at de tok aktiv del i disse. Man vilde sikkert ha det igjen i form av arbeidsglede og god fysikk hos de deltagende.

Det bør være en selvfølgelighet at anstalten sørger for bolig til alle sine faste funksjonærer og et hovelig forsamlingslokale hvor man kan møtes til fest og alvor. Når jeg legger serlig vekt på at der skal være bolig til samtlige er det fordi jeg anser det for heldig at fengselsfunksjonærene er gifte folk. De har da lettere for å slå sig tilro og forbli i stilllngen.

For at funksjonærene skal være mest mulig sikret bør de være underkastet en tjenestemannslov som fastslår deres rettigheter og plikter. Denne lov bør fastsette bestemmelser om ansettelse, avskjed og disiplinærrefselse samt tjenestefrihet under ferie, sykdom m. v.. Ansettelse, avskjedigelse og disiplinærrefselser bør fastsettes av et råd bestående av anstaltens direktør og tilsynskomiteens formann eller hvor sådan ikke has av distriktets overovrighet, samt ved alle centralanstalter av anstaltens nestkommanderende og en representant for de over- og underordnede tjenestemenn. På den måte vil man i alle saker få en upartisk og rettferdig avgjørelse, idet man alltid foruten å ha de forskjellige grener innen anstalten representert også har med en person som står uhildet og utenfor etaten. Avgjørelsen måtte kunde påankes til det departement hvorunder fengselsvesenet sorterer. Ved et sådant råd vil ansettelser, disiplinærrefselser og mulig avskjed allsidig og grundig drøftes. Tjenestemannen vil føle sig overbevist om at hans sak blir rettferdig avgjort og at der ikke skjer nogen vilkårlighet.

For de overordnede stillinger kunde ansettelsen approberes av deparementet for å opnå at der blir tatt etatsmessige hensyn.

Direktør, prest og læge bør dog alltid være embedsmenn.

Under hensyn til de store rettigheter fengselsfunksjonæren således vil opnå, må der på den annen side kreves visse forpliktelser av dem, som går videre enn at de til enhver tid utfører sin tjeneste efter de fastsatte regler og loyalt følger direktørens bestemmelser og arbejder i samklang med ham og med hverandre. Jeg tenker da særlig på at

funksjonærene også utenfor tjenesten må huske på sin stilling og føre et uklanderlig privatliv. De må ikke motarbeide Staten eller delta i streik mot denne og heller ikke være medlem av noen forening eller organisasjon hvorved de forplikter sig til eller kan forpligtes til å unnlate sine tjenesteplikter eller annen optreden i strid med disse. Selvfølgelig må de ha rett til å ha sitt politiske og samfundsmessige syn, og til å arbejde for det, men det må skje innenfor selve forfatningens ramme. Nogen rett til å gå til streik eller aksjon mot det samfund i hvis tjeneste de står, må der ikke være tale om. Man kan og bør neppe forby tjenestemennene å delta i det politiske liv, men innenfor fengslets mure må all politikk være banlyst.

Et annet spørsmål som i den senere tid er kommet i forgrunnen i enkelte land er om der skal kreves avhold av fengselsfunksjonærene, ikke blot i tjenesten og en tid forut for denne, men i det hele tatt. Hvis en fengselsmann av overbevisning og fri vilje er avholdsmann er dette et stort gode, men det bør ikke være en betingelse. På den annen side må ikke misbruk i nogen form bli tålt. Det må bli en uskreven lov at personer som ikke kan styre sig selv, heller ikke kan settes til å styre over eller opdra andre. Ved misbruk av alkohol får man en brist i sin karakter som går utover personligheten, til ubotelig skade for en selv og den etat man tilhører.

Rettigheter, plikter, lover og reglementer må nokk til, men alt står og faller med at vi knytter personligheter til fengselsarbeidet. Det vil kort sagt si de gode, lyse mennesker som fører fangene fremover mot friheten og samfundet. Hvis enhver alltid gir det beste av sig selv, spiller det mindre rolle om det ikke alltid er fullkomment, ti det fullkomne vil i fengselsarbeidet alltid bli et mål. Skulde samfundet engang nå dette mål var vårt arbeide fullbragt.

Litteratur.

Wiederaufnahmerecht. Die Wiederaufnahme des Strafverfahrens dogmatisch und rechtsvergleichend dargestellt von *Hans von Hentig,* Heidelberg 1930. VIII + 292 S.

Den foreliggende Bogs Emne svarer i alt væsentligt til den Genoptagelse af Straffesager, der omhandles i vor Retsplejelovs Kap. 86, og dennes Regler om Forholdet bygger for en stor Del paa den tyske Straffeprocesordning (4. Bog).

I sin Indledning (S. 1—23) fremhæver Forf. først den Kamp, der indenfor Strafferetten foregaar mellem Statens Krav paa Beskyttelse for sin Eksistens mod samfundsskadelige Elementer og Individernes Krav paa Beskyttelse mod Statens Overmagt. Erfaringen viser, at i Kriminalhistorien Reformbevægelserne altid først tager deres Begyndelse med Straffeprocessen. Jo mere man med Nutidens individualiserende Tendens indenfor den materielle Strafferet overlader til det frie Dommerskøn, desto mere maa man til Gengæld sørge for, at den personlige Retssikkerhed, som intet Kulturfolk kan undvære, fast forankres i Straffeprocessen, og dette maa da ogsaa sætte sit Præg paa den nærmere Ordning af Genoptagelses- eller »Restitutions«-Institutet. Denne Ordning staar igen i nøje Forbindelse med, i hvilket Omfang der tillægges Dommen endelig Retskraft. Under det absolute Kongedømme var dette kun i begrænset Omfang Tilfældet, idet den enevældige Regent var tilbøjelig til at sætte sine egne Magtbeføjelser højere end Retternes Autoritet. Det demokratiske Styre vil derimod, i hvert Fald til at begynde med, sædvanlig medføre en Begrænsning i Adgangen til at kuldkaste Dommen ved at tilstede Sagens Genoptagelse. Paa den anden Side vil Befolkningen gennem Nutidens tekniske Midler, Presse og Radio, bliver langt mere interesserede i Straffesagers Forløb, og det vil derfor være langt vanskeligere at opretholde Dommens formelle Kraft i Tilfælde, hvor der fremkommer nye Omstændigheder, som vækker Tvivl om dens materielle Rigtighed.

Adgangen til Restitution er imidlertid efter den tyske Straffeprocesordning, ligesom efter den danske Retsplejelov, ret snævert omgrænset. Under Genoptagelsessagen er til en vis Grad de sædvanlige Partiroller byttet om, saaledes at den domfældte nu staar som Klager overfor Anklagemyndigheden som Modpart, og en Følge heraf er, at Sætningen »in dubio pro reo« og de øvrige »favores defensionis« i de fleste Tilfælde hviler, og i nogle Tilfælde ogsaa de vigtigste Grundsætninger i den moderne Strafferetspleje, nemlig Principperne om Offentlighed (der, som Forf. siger, »i første Linie er et Forsvarsmiddel for den anklagede«), Mundtlighed og Umiddelbarhed tilsidesættes. Forf. mener, at Muligheden for under en mundtlig Procesmaade at stille Spørgsmaal til Vidner og Skønsmænd og den domtes personlige Møde frembyder saa mange aabenbare Fordele, at man ikke kan billige den herimod stridende Ordning i den tyske Straffeproces.

Forf. kritiserer endelig skarpt den Ordning, der gælder efter den tyske Straffeproces (og i mange Tilfælde ogsaa efter vor Retsplejelov), hvorefter Afgørelsen af Spørgsmaalet om Sagens Genoptagelse skal træffes af den samme Ret, som har afsagt den Dom, der skal anfægtes. Derimod finder han det rigtigt, at det sker ved en Ret, hvis Afgørelse kan paaklages til højere Ret (jfr. ogsaa Udviklingerne senere S. 209 ff.).

I første Bog behandler Forf. derefter de nærmere Forudsætninger for en Straffesags Genoptagelse og da først dem, der er fælles for Restitutionen til Gunst og Ugunst for den tiltalte (domfældte). Disse Forudsætninger sondrer han i dem, der kan siges at udgøre en »strafbare Pflichtverletzung der Prozesssubjekte«, og dem, der bestaar i »strafbare Trübungen der prozessualen Forschungstätigkeit«.

Det pligtstridige Forhold kan for det første være udvist fra Dommernes Side. Forf. paataler det som en Mangel ved den tyske Straffeprocesordning, at den — ligesom vor Rpl. § 976, 2. — kun taler om et »strafbart Forhold«, saa at f. Eks. en Dommers Sindssygdom ikke kan gælde som Restitutionsgrund. Derimod er vi fri for den Vanskelighed, der i Tyskland beredes Fortolkeren, ved at der kræves, at Dommerens Krænkelse af sin Embedspligt skal være begaaet ved selve Dommen (»beim Urteil«), idet Rpl. bruger det videregaaende Udtryk »ved Sagens Behandling«. Heller ikke findes der i vor Rpl. nogen Begrænsning som

i den tyske Straffeprocesordning til Dommere, Nævninger og Meddomsmænd, saa at pligtstridigt Forhold fra Statsadvokatens eller Forsvarerens Side falder udenfor Bestemmelsen (hvad Forf. med Rette kritiserer), idet Rpl. bruger det generelle Udtryk »nogen, der i Medfør af sit Embede eller offentligt Hverv har medvirket«.

Den almindelige Genoptagelsesgrund, strafbar Forvanskning af Bevismaterialet, saaledes navnlig gennem falske Vidneforklaringer eller Dokumenter, giver ikke Forf. Anledning til nogen synderlig Kritik; dog finder han, at det er en Fejl, naar den tyske Straffeprocesordning ikke (i Modsætning til den danske Rpl. §§ 976, 2. og 977, 2.) kræver, at de falske Beviser maa antages at have medvirket til Afgørelsen.

Under Restitutionsgrunde særlig til Gunst for den tiltalte (domfældte) beskæftiger Forf. sig først med en Grund, som vor Rpl. ikke kender, nemlig Ophævelse af en civilretlig Dom, hvorpaa Straffedommen er grundet, og gaar derefter over til Behandlingen af, hvad han betegner som »der Jüngstgeborene aller Restitutionsgründe«, nemlig nye Oplysninger (»neue und erhebliche Tatsachen und Beweismittel«), der ligesom efter vor Rpl. kan give Anledning baade til fuldstændig Frifindelse og til Anvendelse af en mildere Straffebestemmelse end efter den tidligere Dom.

Ved Behandlingen af Restitutionsgrunde til Ugunst for en Tiltalt, kommer Forf. ind paa de retspolitiske Grunde, der taler for og imod en saadan »ugunstig Genoptagelse«, som ogsaa den tyske Straffeprocesordning, ligesom vor egen, i et vist Omfang kender, men som f. Eks. er ukendt i engelsk, fransk, italiensk, spansk og belgisk Ret. Forf. mener, at overvejende Grunde taler imod at tilstede en saadan Genoptagelse med Hensyn til politiske Forbrydelser, fordi ved dem Genoptagelsen altfor let kan blive en Tumleplads for Lidenskaberne. Ligeledes finder han, at der kunde være Grund til at indskrænke denne Genoptagelsesadgang til de grovere Forbrydelser. Derimod vilde han anse det for »kriminalpolitisch nützlich« ikke, som den tyske Straffeprocesordning gør, at indskrænke Adgangen til Genoptagelse til det Tilfælde, at der af den tidligere frifundne bliver aflagt en troværdig Tilstaaelse, men ogsaa (saaledes som Tilfældet er efter vor Rpl. § 976, 1.) tilstede den, hvor andre nye Beviser er kommet for Dagen.

I anden Bog behandler Forf. først Spørgsmaalet om

Parterne, deres »Partshabilitet« og »Proceshabilitet«, derefter om Betydningen af forskellige Strafophævelsesgrunde som Benaadning, Amnesti, Abolition og Forældelse, for Adgangen til Genoptagelse, samt om Formen for Genoptagelsesbegæringens Indgivelse, og om hvilken Ret der i saa Henseende skal være kompetent; disse Udviklinger har dog for største Delen særlige tyske Forhold for Øje.

Derefter gaar Forf. over til en Fremstilling af selve Fremgangsmaaden ved Genoptagelse. Forf. sondrer her imellem den saakaldte »Aditions«- eller »Zugangsverfahren«, til Undersøgelse af, om de formelle Betingelser for at tage Hensyn til Begæringen foreligger (jfr. vor Rpl. §§ 979, 2. Stk., 980, 1. Stk.), »Probations«- eller »Bestätigungsverfahren« til Prøvelse af, om Betingelserne reelt er i Orden (§§ 980, 2. Stk., 981 og 982), og endelig »Erneuerungsverfahen«, den fornyede Behandling af Sagen. Den sidste kan enten foregaa som en »Normalprozess« eller, i Tilfælde af en Genoptagelse til Fordel for en Domfældt, som en »summarischer Prozess«, uden ny Domsforhandling. Dette skal efter den tyske Straffeprocesordning ligesom efter den danske (jfr. Rpl. § 982) altid ske, naar Domfældte er død, og kan ogsaa i andre Tilfælde finde Sted med Statsadvokatens Samtykke; af denne Adgang er der i Tyskland i mange Tilfælde gjort Brug, til Tider endogsaa hyppigere end af den normale Procesmaade. Forf. gør endelig nogle kritiske Bemærkninger om Omkostningerne i Genoptagelsessager; disse har dog ingen videre Interesse for vor Ret, hvor der ved Rpl. § 1008 er truffet en klar Bestemmelse om Forholdet, der gaar betydelig videre i Retning af at paalægge det offentlige Omkostningerne end den tyske Straffeprocesordning (§ 473, 1. Stk.).

Tilsidst resumerer Forf. sine Forslag »de lege ferenda«. Foruden de tidligere fremhævede kan nævnes, at der bør være en Meddelelsespligt for Anklagemyndigheden til den domfældte, saasnart der dukker Restitutionsgrunde op, jfr. vor Rpl. § 977, sidste Stk. Noget kunde efter Forf.'s Mening tale for at tillægge alle og enhver en Ret til at fremsætte Begæring om Genoptagelse, naar det drejede sig om Restitution til Fordel for en afdød, eller maaske endogsaa at genoplive den gamle østrigske Ordning, hvorefter Statsadvokaten altid var forpligtet, paa enhvers Forlangende eller

af egen Drift at fremsætte Begæring om Genoptagelse. Reglen om Beskikkelse af Forsvarer (»die notwendige Verteidigung«) efter den tyske Straffeprocesordnings § 140 skulde ved udtrykkelig Lovforskrift udstrækkes til Genoptagelse af Straffesager, jfr. hos os Rpl. § 731, d). Ved Prøvelsen af Genoptagelsesbegæringens reelle Berettigelse burde der altid finde en mundtlig, kontradiktorisk Forhandling Sted, jfr. vor Rpl. §§ 980 i Slutn. og 981, hvor det udtrykkelig siges, at Retten kan give Modparten Lejlighed til at udtale sig ogsaa mundtlig, medens det iøvrigt overlades til Retten selv at bestemme, hvorledes de nødvendige yderligere Oplysninger skal fremskaffes.

Det foreliggende Skrift, der belyser Problemerne gennem værdifulde historiske og retssammenlignende Bidrag, kan anbefales ogsaa danske Læsere. Det er jo altid sundt og forfriskende med en saa dygtig Vejleder som Forfatteren at stifte Bekendtskab med beslægtede fremmede Retsinstitutter. Derved sættes Tankerne i Bevægelse, og ogsaa Spørgsmaalet om mulige Reformkrav vil kunne melde sig.

H. Munch-Petersen.

Eyvind Olrik: Dommerbetragtninger. G. E. C. Gads Forlag. København 1929. 80 S. Kr. 2,75.

Denne Bog har sit eget bestemte Ansigt ligesom dens Forfatter. Selv om Titelen formelt set ikke ganske dækker over Indholdet, er den dog lykkelig valgt. Det er den roligt prøvende, fint kultiverede Jurist, der fører Ordet, Dommeren, der uden at se hverken til højre eller venstre, uden at lade sig forstyrre af uvedkommende Hensyn eller bekymre sig om Klicheer enten af konservativt eller radikalt Tilsnit aabner et Indblik i det Værksted, hvor Kendelsen overvejes, gennemarbejdes og afsiges. Det Dommerideal, hvortil Forfatteren i saa smukke Ord sværger, deler han med de Fagfæller, der før ham eller samtidig med ham ere optraadte i Litteraturen, Mænd som N. Lassen, R. S. Gram, Carl Ussing og E. Tybjerg. Ligesom Ussing sysler Højesteretsdommer Eyvind Olrik mere med de *almindelige* Problemer, med Spørgsmaalene *de lege ferenda* end de tre andre Jurister, hvis Styrke og Interesse væsentligst har ligget

paa Exegesens og Analysens Felter, og som i det hele have været mere konkret indstillede. Allerede derfor har Olrik's Skrift, en Samling af sex tidligere offentliggjorte Arbejder, Bud til en større Offentlighed, ikke blot til en exklusiv juridisk Læsekreds. To af de i Bogen optrykte Afhandlinger »Administration—Dom og Dommer« og »Lov og Ret—Domstole« saa saaledes først Dagens Lys i »Tilskueren« (1917 og 1918), de øvrige fire, »Lovgivning«, »Domstolene og Loves Grundlovsmæssighed«, »Om Fosterfordrivelses Strafbarhed« og »Tilregnelighedssporgsmaalet i Strafferetten« henholdsvis i Festskrift för presidenten, jur. utr. dr. Berndt Julius Grotenfelt, utgiven af Juridiska föreningen i Finland (1929), Tidsskrift for Retsvidenskap (1921), Nordisk Tidsskrift for Strafferet (1916) og Straffelovkommissionens Betænkning af 1923. Forfatteren har gjort Ret i at udsende dette Værk, som fortjener at studeres ogsaa i de øvrige nordiske Lande.

De ovenfor omtalte fire Afhandlinger om Administration, Dom og Lovgivning ere sammenknyttede i nøje Forbindelse, og det er ikke vanskeligt at efterspore den røde Traad, der gaar igennem dem. Det har ligget udenfor Forfatterens Formaal eller Opgave at optage en *principiel* Droftelse, erkendelsesteoretisk eller historisk, om det hensigtsmæssige eller ideelt rigtige i den nyere Tids Opfattelse af det store Grundspørgsmaal om Delingen af Statsmagten i tre selvstændige Faktorer, den lovgivende, udøvende og dømmende Myndighed, et Spørgsmaal, der i England for Domstolenes Vedkommende har faaet en anden Besvarelse end i dansk Statsret; han har derimod i en helt igennem smuk og kundskabsmættet, ogsaa for Ikke-Jurister fuldt forstaaelig Udvikling udredet de ledende Principer efter gældende Ret. Meget fortjenstfuldt er det, at Forfatteren i Afsnittet om Domstolene og Loves Grundlovsmæssighed fremdrager Forhandlingerne paa den grundlovgivende Rigsforsamling, deriblandt ogsaa Anders Sandøe Ørsted's Udtalelser. Det vil maaske ved første Øjekast virke overraskende ikke mindst paa dem, som have præsent Ørsted's Standpunkt med Hensyn til Forholdet mellem Domstole og Administration, at bemærke, at Ørsted ikke kan erkende, at Domstolene efter Lovene ere sideordnet, tredje Statsmagt — dette var iøvrigt heller ikke J. E. Larsen's Mening[1]). Det var Ørsted's Haab, at han angaaende Domstolenes Myndighed

[1]) Samlede Skrifter I Afd. III (Kbhvn. 1857) S. 163.

maatte befindes at være en ikke uværdig Efterfølger af Henrik Stampe, hvem han priser for hans Virke for den rette Erkendelse og kraftige Haandhævelse af Dommernes Uafhængighed[1]). Den for Grundloven herskende Doktrin har Forfatteren med Føje ikke draget med ind i sin Undersøgelse. Denne Doktrin var sikkert en Affødning af Datidens Grundlov. I Nutidens Øren lyder det som en besynderlig Røst fra Graven, naar f. Ex. Lauritz Nørregaard i »Natur-Rettens første Grunde« (Kbhvn. 1784) slaar fast, at *med den lovgivende Magt maa tillige være forenet den dømmende Magt, der i Grunden ej er andet end en Del af den lovgivende*[2]) — det er Opfattelsen af Dommen som en *lex specialis* i Belysning af den ved Kongeloven indførte enestaaende Forening af de tre Statsfaktorer i samme Person. Den sidstanførte Afhandling, hvor Forfatteren baade ved sit Navns og sin Stillings Autoritet tager til Orde for Domstolenes Prøvelsesret, henvendte sig direkte til et juridisk Publikum, men er lige saa tiltrækkende i Form og Fremstilling som de i »Tilskueren« publicerede. Rent og klart er Olrik's Sprog altid, han ejer en egen Ævne til at tydeliggøre selv vanskelige og indviklede Emner. Hvor højt Forfatteren end sætter Dommerens Kald, behandler han dog ikke Administrationen som Stedbarn. Hans grundige Fordannelse som administrativ Tjenestemand har bidraget sit til at bibringe ham en rigtig og træffende Forstaaelse baade af Administrationens Opgaver og de administrative Embedsmænds Stilling i Fortid og Nutid. Det af Forfatteren i Afhandlingen »Lovgivning« anførte Citat fra Peder Kofod Ancher's Fortale til hans Udgave af Jydske Lov (1783) kunde maaske være suppleret med Ancher's Bemærkninger i »En kort Anviisning i sær for en Dansk Jurist, angaaende Lovkyndigheds og Staats-Konstens adskillige Deele, Nytte og Hielpemidler« (Kbhvn. 1755) S. 49-50[3]), hvor samme Beklagelse har faaet Udtryk. Et vigtigt, endnu ikke til Bunds løst Spørgsmaal berører Forfatteren S. 26, Spørgsmaalet om den kirkelige Indflydelse paa Retsordenen. Det er sikkert ikke Forfatterens Mening, at den religiøse Paavirkning efter Reformationen i de Lutherske Lande kun skulde have afsat sig Reflexer i Hexeprocesserne og Straffen for Gudsbespottelse. Den rækker

[1]) Ørsted: Af mit Livs og min Tids Historie IV (Kbhvn. 1857) S. 390 Note, og S. 380.
[2]) L. c § 527 S. 325.
[3]) 2den Udg. (Kbhvn. 1777) S. 64—65.

langt videre, har ogsaa præget den civile Lovgivning og vistnok samtlige Fremstillinger af Naturretten. Det er den nyere Retsvidenskabs Fortjeneste — i Danmark først og fremmest Ørsted's —, at den har sat Skellet mellem denne forvirrende og ikke ganske ufarlige Sammenblanding af det moralske og det retlige[1]).

Ogsaa efter Emanationen af Borgerlig Straffelov af 15de April 1930, der ligesom den endnu gældende Straffelov af 10de Februar 1866, om end i betydelig modificeret Skikkelse, opretholder Fosterdrabets Strafbarhed, ville Olrik's kloge og besindige Udtalelser i det paagældende Afsnit være af Værdi. I den efterhaanden næsten overvældende herhenhørende Litteratur indtager håns Afhandling en smuk Stilling, ikke mindst fordi den ikke nedlader sig til at kokettere med letløbende og overfladiske Døgnmeninger. En lignende Fasthed udmærker ogsaa Olrik's Mindretalsvotum om Tilregnelighedsspørgsmaalet i Straffelovkommissionen, hvor han med Styrke gør gældende, at Tilregnelighedsafgørelsen beror paa en Art social Vurdering, om Gerningsmanden i aandelig Henseende falder indenfor eller udenfor et vist Normalbegreb i Samfundet -- det er etisk-retlige Hensyn, som her i forreste Række spille ind. Spørgsmaalet, om Sindssygdom foreligger, afgøres efter ganske andre Kriterier, Lægen kan og vil kun træffe sin Afgørelse efter lægevidenskabelige Hensyn. Det vilde give en Følelse af Utryghed i høj Grad, om denne vigtige socialretlige Afgørelse om Tilregnelighed skulde udleveres til et netop paa Grænseomraaderne mere eller mindre tilfældigt lægeligt Skøn.

Der blev i sin Tid, ved en anden Lejlighed, udtalt om Eyvind Olrik, at han ikke kaster Vrag paa det gamle, blot fordi det er gammelt, eller sværger til det ny, blot fordi det er nyt. Jeg tror, de Ord passe. I hele sin Gerning, baade den litterære og legislative, har Olrik fulgt dem, og det her omtalte Skrift bærer fra Side til Side Vidne om deres Rigtighed. Ingen vil fortryde gennem dette at stifte Bekendtskab med denne selvstændige, skarpt tænkende og sundt dommende Forfatter.

Frantz Dahl.

---

[1]) Kfr. som et mere uskyldigt Kuriosum C. D. Hedegaard's »*Symphonia juris divini et humani* eller Paaviisning til at finde Overeensstemmelsen imellem Guds og Kongens Lov« i *Trifolium juridicum* (Kbhvn. 1766) S. 327—64.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology. Maj 1929—Maj 1930.

Blandt Afhandlingerne i de foreliggende Hæfter bør fremhæves en Redegørelse, som *Joseph L. Holmes* har givet (Majhæftet p. 6—60 og Augusthæftet p. 246—294) vedrørende en Undersøgelse, han over en Periode paa to Aar har foretaget med Hensyn til Virkningerne af Pressens Omtale af Forbrydelser og den kriminelle Retspleje. Forfatteren har fremskaffet omfattende Oplysninger om Pressens Behandling af kriminalistisk Stof og Fagfolks Skøn over Stoffets Indflydelse paa Kriminaliteten. Hertil knytter han sine egne Betragtninger og ender med at henstille en Reform af Pressen. Skønt den amerikanske Reportage efter de givne Oplysninger dyrker Sensationen stærkere end sædvanligt her, indeholder Afhandlingen meget af Interesse for det overalt aktuelle Problem.

I Majhæftet 1930 (p. 15—26) har den tidligere Professor ved Universitetet i Mexico City *Salvador Mendoza* givet en kortfattet Redegørelse vedrørende Reformen af den meksikanske Straffeforfølgning (»the new mexican system of criminology«). Reformen omfatter saavel den ældre Straffelovgivning som Straffeprocesreglerne, der afløses af nye Lovbestemmelser samlede i to Kodifikationer paa henholdsvis 1228 og 726 Paragraffer. Lovene, der er udarbejdede af en sagkyndig Kommission paa 4 Medlemmer, hvoriblandt Professor Mendoza, blev udstedt af Præsident Emilio Portes Gil i Henhold til en speciel Bemyndigelse fra den meksikanske Kongres, og de traadte i Kraft den 15. December 1929.

Ved Reformen afskaffes Dødsstraffen; Nævningesystemet ophæves, og der indføres et Raad af Sagkyndige, som »shall make a diagnosis of the cases and will advise on the treatment required for the criminals.«

Forfatteren oplyser, at man ved Lovens Udarbejdelse har søgt at lægge nye Synspunkter til Grund. Man har paa den ene Side knæsat den Opfattelse, at det ikke er nødvendigt for Samfundet at give Udtryk for Vrede eller

Bitterhed mod Forbryderne for at opretholde Retssikkerheden, og paa den anden Side afvises den Anskuelse, at alle Forbrydere er syge. Man har søgt at fastholde den Betragtning, at Forbryderne er farlige Elementer for Samfundet, og at dette med størst Udsigt til et godt Resultat kan bekæmpe Faren, hvis det kan behandle Problemerne med lignende Koldsindighed og Ukunstlethed, som den, hvormed Lægen udfører sit Kald. Betragtningsmaaden er ikke ny eller ukendt i Theorien, men det er første Gang det forsøges at udforme hele det herhen hørende Lovkompleks paa Grundlag af den. Vel vidende, at hele Lovgivningen maa betragtes som et Forsøg, har Kommissionen dog tilstræbt at skabe et Mønster for Fremtidens Straffelov.

Den nye Straffelov har forandret endog Teknologi og Terminologi. Ordet »Straf« bruges ligesaalidt som andre Betegnelser, der udtrykker Lidelse, Vrede eller Hævn. Det var Kommissionens Ønske ogsaa i Lovens Titel at erstatte Ordet »Straf« (»penal«) med »Behandling« (»treatment«), og den afstod kun derfra, fordi den Bemyndigelse, der var givet Præsidenten, gik ud paa Udstedelsen af en ny »Straffe«-lov, og man vilde ikke risikere at skabe et formelt Grundlag for Modstand mod Loven. I selve Loven er Ordet »Straf« (»punishment«) erstattet med »sancion«, og der gøres opmærksom paa, at dette ikke skyldes en overdreven Trang til at gøre Forandring, men et Ønske om at skabe en ny Mentalitet, en ny Indstilling i Forhold til Lovgivningsområdet.

Den nye meksikanske Straffelov anordner altsaa Behandling i Stedet for Straf; den individualiserer og holder ubestemt (»keeps undetermined«) den Behandling, som skal gives Delinkventerne i Stedet for at forsøge at straffe dem. Kommissionen ansaa det ikke for en mulig Opgave under de værende Forhold at hæve Lidelseselementet ved ethvert Brud paa Loven; Forbryderne skaber sig jo iøvrigt umiddelbart Lidelse og Vanskeligheder ved at bringe sig i Konflikt med Samfundet, og heri ligger som en social Lov en Kompensation. Kommissionen tilsidesatte ej heller Lidelsesmomentet som Retledningsmiddel, men den ønskede ikke at tilføje Lidelsen som et væsentligt (»essential«) Formaal for Loven.

Samfundets Ret til at forsvare sig mod Forbrydelser er absolut uangribelig; men paa den anden Side har Forbryderen som Medlem af Samfundet en Ret til reformatorisk

Behandling med det Formaal at klargøre, om han kan retledes og blive et nyttigt Medlem af Samfundet; denne Ret er ikke tidligere blevet betragtet som et aktivt Princip i Lovgivningen. Det er nu almindeligt fastslaaet i den kriminologiske Litteratur, at Forbrydelsen ikke er et Produkt alene af de Individet iboende Egenskaber; heraf følger med Hensyn til Spørgsmaalet om »Ansvarlighed«, at Samfundet er »ansvarligt« ligesaavel som Individerne for Forekomsten af Forbrydelser. Samfundet kan derfor ikke indskrænke sig til at give Udtryk for sin Vrede eller Uvilje, men det bør tage sin Del af Ansvaret. Det har været saaledes, at Samfundet vendte sig hadefuldt mod Forbryderne og disse mod Samfundet; Forbryderne kan ikke ventes at have Forudsætninger for at bryde denne Cyklus, derfor maa Samfundet selv bryde den. — Den nye Lov anordner Midler til Forstaaelse af Delinkventens Personlighed fremfor Forbrydelse in abstracto eller de juridiske Elementer i Forbrydelsen in concreto. For at opnaa dette er givet specielle Regler angaaende Undersøgelse af de sociale Omgivelser, Individets Psykologi og hans psykiatriske og antropologiske Belastninger (»handicaps«); der er desuden fastsat en særlig Undersøgelse vedrørende Forbryderens »Opdragelsesbalance« til Oplysning om, i hvilken Grad Skolens Gerning maatte være slaaet fejl (»failed«) i Forhold til ham, samt til Forstaaelse af, hvorvidt han »kaldsmæssigt« (»vocationally«) er urigtigt placeret i Samfundet.

Ud fra de givne Forudsætninger er det letforstaaligt, hvorfor Mexico afskaffer Dødsstraffen; den er intet Forbedringsmiddel, men knyttet til de gamle Principper for Hævn og Straf. Hovedargumentet for dens Bevarelse maatte ud fra de nye Synspunkter blive det rent praktiske, at Samfundet ikke har andet Middel til at sikre sig overfor den uforbederlige farlige Forbryder; Lovkommissionen ansaa det imidlertid ikke for »fair« og berettiget at dræbe Mennesker af den angivne Grund. Om Dødsstraffen som Afskrækkelsesmiddel bemærkes, at den ikke er det eneste Afskrækkelsesmiddel; og efter den Udstrækning, hvori der kan være Tale om at anvende den, maa dens afskrækkende Betydning derhos ikke overvurderes; der nævnes en Statistik af Frederick L. Hoffman*), ifølge hvilken i Tiaaret indtil 1926

*) Hoffman, F. L. »Murder and the Death Penalty«, Current History, June 1928. — »The Homicide Record for 1928, The Spectator, March 14, 1929.

Gennemsnitstallet for Mord i de Stater (indenfor U. S. A.), som ikke har Dødsstraf, var 42 pr. Million, medens Tallet i Stater med Dødsstraf var 57, altsaa 35,7 % hojere; iovrigt bemærker Lovkommissionen om disse Tal, at de efter dens Mening ikke giver Nøglen til Problemets Losning.

Om Jurydomstolen siger Forfatteren, at da Opgaven er blevet at forstaa Forbryderens Personlighed, at stille en Diagnose, vil det være Spild af Tid at overlade disse Kendelser af teknisk Art til en Gruppe Borgeres følelsesbetonede Afgørelse selv forudsat, at de skulde være hans Ligemænd; alt det Arbejde, der maatte være gjort for at tilvejebringe tekniske Data og Oplysninger vedrørende Personen, vilde blive spildt, medmindre Jurymedlemmerne selv kunde optræde som Sagkyndige. — Yderligere var den traditionelle Jury henvist til at dømme eller frifinde i »Kampen« mellem »Folket« og »Tiltalte«; den havde at vælge mellem disse to Yderpunkter, og denne stærkt tvungne Situation skabte et psykologisk »Kompleks«, i hvilket Ret og Retfærdighed (»justice«) uhjælpeligt kom positivt til kort. Saaledes er Forholdet ikke mere efter det nye System; det er ikke længere et enten-eller. Ved at behandle Tilfældene paa den naturlige og klare Maade fjernes ogsaa den farlige Kilde til slet Paavirkning, som Sagernes Behandling i Nævningeretten forhen var. Den levende Skildring af Forbrydelsen, den omhyggelige Beskrivelse af Begivenheden under Sagens offentlige Behandling, hele Beretningen om de forekommende Sager, var utvivlsomt en sand »Propaganda« med Hensyn til det Onde, som Forbrydelse og Forbryderskhed indebærer.

De nye Love indfører en ny Institution (»organization«) kaldet: »Supreme Council of Social Protection and Defense«; det bestaar af fem, syv eller ni Medlemmer, som skal være Specialister i Sociologi og Kriminalogi og ikke blot og bar Jurister. Raadets Hovedopgave er at varetage Forebyggelsesforanstaltninger af enhver Art overfor Kriminaliteten og at udføre de Domme, der er overgaaet Forbrydere Under Raadet henlægges alle Straffe- og Forebyggelsesanstalter: Blandt de første nævnes Fængsler, Forvaringsanstalter o. s. v. og blandt de sidste Ungdomsdomstole (»juvenile courts«), »social clinics«, Reformatorier, Opdragelsesanstalter o. a. lign.

Loven fastsætter Regler angaaende Erstatning for den ved Forbrydelsen foraarsagede Skade. Der findes blandt disse Bestemmelser en Skala for Erstatningen som skal betales

for Tab af de forskellige Dele af det menneskelige Legeme, Øjne, Næse, Arme, Fingre, Ben, Fodder o. s. v. Dette Erstatningsansvar er beregnet, ligesom Bøder og andre lignende Ydelser ikke i Montenheder, men i »days of earnings« fastsat i Forhold til, hvad Forbryderen tjener eller vilde kunne tjene ved Arbejde i sin Profession.

For Lovens Indhold redegør Forfatteren iøvrigt kun ved en kort Angivelse af, hvad de forskellige Afsnit omhandler.

Jesper Simonsen.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 21. Aargang, 8.—11. Hefte.

I en lille Opsats i August—September-Heftet vil *Olof Kinberg* (Stockholm) godtgøre, at man ved Udformningen af den strafferetlige Reaktion mod Forbrydelsen med Urette har lagt Hovedvægten paa Generalpræventionen i Stedet for Specialpræventionen og derved er kommet ind paa Veje, der hindrer Realisationen af de nyere naturvidenskabelig begrundede kriminologiske Teorier. Straffelovens generalpræventive Værdi hviler ikke paa Befolkningens nærmere Kendskab til dens Enkeltheder med Hensyn til dens Graduering af Forbrydelser og af Straffe, ej heller paa Kendskab til, hvorledes Praksis anvender den i Retning af haardere eller mildere Straffe. En saadan Kendskab findes nemlig ikke hos Befolkningen som Helhed, der kun glimtvis, ved særlig sensationelle Retssager, faar Interesse for eller Kundskab herom. Den generalpræventive Betydning beroer paa den Almenheden bekendte Omstændighed, at der findes en Straffelov, hvormed Statsmagten langer ud efter Forbryderen, og i Kraft af hvilken man idømmer ham visse Ubehageligheder som Følge af hans Gerning, i Regelen i Form af en Frihedsberøvelse. Og dette fragmentariske Kendskab til Straffesystemet er i Virkeligheden nok til at opnaa den generalpræventive Virkning, som i det hele taget kan ventes, og som i Virkeligheden kan siges at være nødvendig. Forholdet er jo det, at for den største Del af Forbrydelsesomraadet og af Samfundsmedlemmerne gælder det, at Straffelovens Tryk ikke eller kun i ringe Grad er nødvendigt for at hindre Forbrydelser, idet moralske og sociale Følelser hindrer, at disse Forbrydelser begaas af disse Mennesker.

Alle er jo heldigvis ikke i lige Grad disponerede for Forbrydelser; de, der manifesterer sig som Forbrydere, er faktisk i mange vigtige Henseender afvigende fra andre Mennesker, gennemgaaende lavere udstyret i psykisk Henseende. Den historiske Erfaring fra Revolutionstider, i hvilke Straffelovene har været sat helt eller delvis ud af Funktion, viser, at den Stigning i Kriminalitet, som saadanne Tider medfører, skyldes dels en forøget Virksomhed af dem, der allerede tidligere havde manifesteret sig som kriminelle, dels Overgang af et relativt ringe Antal potentielt kriminelle til Gruppen manifest kriminelle, medens den store Befolkningsmængde har levet videre som før, uden at begaa Forbrydelser, tiltrods for den generalpræventive Aflastning. Derfor maa man ikke lade de Foranstaltninger, som Specialpræventionen paabyder som de individuelt rigtige overfor den enkelte konkrete Forbryder, ude af Betragtning af Frygt for, at de ikke vil have den fornødne generalpræventive Virkning. Forf. samler sin Udvikling i følgende Theser: Den generalpræventive Virkning af Straffesystemet er i det store og hele uafhængig af Enkelthederne i de individuelle kriminalpolitiske Reaktionsformer; Betydningen af Generalpræventionen er bleven overvurderet i Forhold til Specialpræventionen; Forbryderne rekrutteres fra en forholdsvis lille Gruppe af potentielt kriminelle Mennesker; en hensigtsmæssig Ordning af den individuelle retslige Reaktion mod Forbrydere er kriminalpolitisk mere betydningsfuld end den generalpræventive Virkning af Straffesystemet, idet denne sidste kun er en af Samfundets mange og vigtige moralbevarende Faktorer.

I samme Hefte skriver *Exner* (Leipzig) om Borstal-Systemet i England paa Grundlag af et Besøg, han i 1930 har aflagt paa Anstalten Borstal, og med Citat af Udtalelser fra et ikke-offentliggjort Skrift, som den engelske Prison Commission har uddelt som Vejledning for Borstal-Anstalternes Funktionærer. Emnet har aktuel Interesse i Danmark, hvor vi med den nye Straffelovs Ikrafttræden, senest $^{1}/_{1}$ 1933, skal staa parat med et færdigt Ungdomsfængsel til Optagelse af den Type unge Lovovertrædere, som Borstal-Institutionerne tager sig af. Der er jo skrevet adskilligt herhjemme om disse Institutioner, bl. a. ogsaa i nærværende Tidsskrift, men det kan formentlig have Interesse at gengive nogle af Exners Oplysninger og af Udtalelserne i den

nævnte Vejledning for Funktionærer. Borstals Materiale er ingenlunde let at behandle, i Øjeblikket har denne Anstalt ca. 360 Alumner, hvoraf ca. 90 % er recidiverende Berigelsesforbrydere. Oprindelig mindede Anstalten mest om et Tugthus, endnu ses den høje Ringmur og de tilgitrede Vinduer. Men efterhaanden er der kommet en helt ny Aand i Ledelsen: store Dele af Anstalten som Farmen, Friluftsbadet og Sportspladserne ligger udenfor Murene, og der foregaar en livlig Færdsel af Alumner uden Opsyn gennem Anstaltens aabne Port. Vejledningen udtaler bl. a.: »I sin Tid bestod Behandlingsmetoden kun i Anvendelse af Magt. Man saa i den unge en Brok haardt Materiale, som kun giver efter for Hammeren, og gjorde sig al Umage for at slaa den i Form. Ofte førte dette til indre Skade, og den unges Aand voksede i en falsk Form, thi Magtanvendelse bevirker til en Reaktion i endnu mere asocial Retning end før. Saa fulgte man en anden Metode, der gennem 50 Aar blomstrede i mange Opdragelsesanstalter og kan kaldes for Tryk-Metoden. Den unge behandledes som en Klump Kit og man bestræbte sig for at forme ham ved blidt og vedvarende Tryk. Dermed faar han med Tiden og efterhaanden den Vane at holde sig ren, adlyde Ordrer og opføre sig anstændig i Nærværelse af ældre Personer. Dette er i og for sig gode Egenskaber, men Drivfjedrene til Handlinger ligger dybere, end Vanens Love og Mentors Stemme tør antages at række, og Karakteren afsluttes ikke ved den ydre Form, som modelleres paa denne Maade, men ved indre Kræfter, der maaske slet ikke bliver berørt ved denne Metode. Derfor forekommer det desværre ofte, at den unge, der kun har givet efter for Autoritetens Tryk udefra, tager en helt anden Form, naar han udsættes for det frie Livs mangfoldige Indtryk. Med andre Ord: efter at være bleven behandlet som en Klump Kit vil han opføre sig som en saadan og efterhaanden give efter for alle Indflydelser fra sine Omgivelser . . . Opgaven er ikke at presse ham i en Form, men at udvikle i ham en indre Kraft, som regulerer hans Optræden, indgyder ham Forkærlighed for det gode og rene og Ønsket om at indrette sit Liv rigtig, saa at hans Redning fra Undergang sker ved ham selv og ikke ved andre . . . Borstal-Opdragelsen hviler paa den dobbelte Forudsætning, dels at der er noget godt i enhver, dels at der hos næsten alle er medfødt en Korpsaand, som man ikke hos nogen Englænder forgæves appellerer til«. Det er

denne »Korpsaand« eller rettere Samhørighedsfølelse, man lægger den største Vægt paa, som man dyrker og fremelsker, og hvorigennem man venter det sikreste Resultat af den unges Selvopdragelse og af den indbyrdes »offentlige Mening«. Denne Følelse udvikles gennem Inddelingen i 4 Huse, hvert med sin Husforstander (en akademisk uddannet Mand), og i hvert Hus atter i Grupper paa 10—14 Alumner, forestaaede af en fra deres egen Midte. Grupperne spiser hver ved sit Bord i Husets fælles Spisesal. Inddelingen i Huse og Grupper har intet at gøre med Trinene i Progressionen, i hver Gruppe er der Drenge fra de forskellige Trin. Fællesskabsfølelsen skal begynde indenfor Gruppen, brede sig til Huset, derfra til Anstalten og sluttelig vokse til at omfatte hele det frie Samfund, hvortil den unge, naar han skønnes moden dertil, lukkes ud fra Anstalten. Et Element af Selvstyre skabes gennem den Tilsynspligt og (beskedne) Myndighed, der er hos Gruppeføreren og hos den Alumne, der som »captain« hjælper Husforstanderen. Under Sport holder Alumnerne i vidt Omfang selv Justits; ingen Præmie kan tildeles Enkeltmand, kun Gruppens, Fællesskabets Præstationer paa Sportspladsen kan belønnes. — Ved den betingede Løsladelse træder saa Borstal Association til som Tilsynsførende, efter lige fra Domfældelsen at have været i Forbindelse med den paagældende og fulgt hele hans Udvikling paa Anstalten. Associationen har, spredt over hele England og Wales, omtrent 1.000 Hjælpere, lønnede og ulønnede, der nøje følger, hjælper og støtter den løsladte. »Borstal Associations Virksomhed repræsenterer Halvdelen af det hele Borstal-System«, udtaler Vejledningen, og den opgiver, at af de 6.000 Unge, som i de første 17 Aar gennemgik Borstal-Opdragelsen, er kun 35 % senere igen kommet i Konflikt med Loven, og af disse 35 % har en Del definitivt rettet sig efter fornyet Ophold paa en Borstal-Anstalt. Som et erfaringsmæssigt Resultat, der dog ikke hviler paa statistiske Data, hævdes det, at af 4 Drenge bliver de 3 forbedrede og i Stand til at leve videre som ærlige Borgere. — Hele Systemet staar og falder med de Tjenestemænds Kvalitet og Personlighed, som skal anvende det. Paa Borstal var af de 5 ledende Mænd (Direktør og Husforstandere) 3 graduerede i Oxford eller Cambridge. Der arbejdes mere efter Lederens Skøn end efter givne Forskrifter. »En Tjeneste, i hvilken der findes nøje Forskrifter for enhver indtrædende Mulighed, vil altid kun kunne til-

trække anden Klasses Mænd, og gennem Aars fortsatte, ubetingede Lydighed mod Forskrifter vil disse Mænd efterhaanden synke ned paa et tredje Klasses Niveau. Men vor Tjeneste behøver de bedste Mænd, og naar de først har opnaaet praktisk Erfaring og vist, hvad Tømmer der er i dem, skal de holdes friske ved fortsat Øvelse af deres egen Tænkning og Beslutsomhed«.

I Rubrikken »Sprechsaal« beskæftiger *Fischinger* sig med den tyske Kriminalstatistik for Aaret 1927, indbefattende foreløbige Resultater for Aaret 1928. Denne indeholder som Tillæg en sammenlignende Fremstilling af 33 Staters System for Kriminalstatistik, og Forf. erkender med et Suk, at mange, tildels mindre Stater bringer mere indgaaende Oplysninger end Tyskland. Han fremhæver saaledes bl. a., at Danmark giver en mønstergyldig Tilbagefaldsstatistik. Særlig fyldigt er det finske System, der bl. a. ogsaa meddeler, paa hvilken Aarstid en Forbrydelse er begaaet, hvor lang Tid der er forløbet mellem Begaaelsen og den strafferetlige Forfølgnings Begyndelse, samt hvor længe Forfølgningen har varet. Ingen Stat bringer derimod Oplysning om, hvorvidt der paa Gerningstiden herskede Arbejdsløshed, eller om Gerningsmandens Skatteansættelse, hvad Forf. savner.

Statistikken viser Aarene 1927 og 1928 som Normalaar med Hensyn til den samlede Kriminalitets Omfang ɔ: en Tilbagevenden til de Tal pro 100.000 Indvaanere, som gjaldt før Verdenskrigen. Derimod er der Forskydninger i Forholdet mellem Tallene i de enkelte Forbrydelsesgrupper, men Gruppedelingens Grovhed i Forbindelse med forskellige Omstændigheder vedrørende Strafforfølgningen gør det vanskeligt at drage Slutninger heraf udover dette, at i Forhold til Statistikken for 1912 er Tyveri taget væsentligt af og Bedrageri steget endnu væsentligere. Statistikken bringer Kriminalitetschifre i Gennemsnit for $19^{25}/_{27}$ for en Række enkelte tyske Lande, hvoraf bl. a. fremgaar, at Preussen, til Trods for at dette Land rummer Hovedstaden Berlin, ikke for nogen Forbrydelsesgruppe er Indehaver af det højeste Forholdstal. Langt de højeste samlede Forholdstal har af de sammenstillede 7 Lande Bayern, som derhos har Rekord med Hensyn til falsk Ed, Legemsbeskadigelse og Bedrageri, hvorhos det staar næstoverst med Hensyn til Tyveri. — Af Statistikken for Straffene ses en stigende Mildhed i Udmaalingen, der klart viser sig ved, at Pengestraffe stadig i større Omfang for-

trænger Frihedstraffe. I 1882, da Rigsstatistikken paabegyndtes, var af 100 idømte Straffe: $4._3$ Tugthus, $72._1$ Fængsel, $22._2$ Pengestraf, medens i 1927 de tilsvarende Tal var: $1._0$, $29._7$, $68._7$. Dødsdommene androg i 1926: 89, i 1927: 64, i 1928: 46, fuldbyrdede blev i 1926: 14, i 1927 kun 6.

Endnu kan nævnes nogle Oplysninger, ogsaa under »Sprechsaal«, af *Slokvis* (Amsterdam) om Genoptagelses-Proceduren i Straffesager i Holland. Herfra skal gengives nogle Tal: Fra Aar 1899 til Udgangen af 1926 indkom der 1939 Begæringer om Genoptagelse, hvoraf kun 57 førte til Sagens Genoptagelse, medens Resten blev forkastet. Af disse 57 Tilfælde førte 34 til Frifindelse, 5 til anden Forandring af Dommens Indhold, 18 til Stadfæstelse af Dommen. Medens der ellers i 1920—27 aarlig indkom 80—100 Begæringer, viste dog Aaret 1922 det enorme Tal 781 — men deraf var de 702 Begæringer fra en domfældt Kvaksalvers taknemlige Patienter angaaende samme Sag. De blev alle forkastede.

Ret stort anlagt er en Afhandling i Novemberhæftet af Dr. med. *Hans Brennecke* (Halle-Nietleben) med Titlen: »Die Erforschung der Persönlichkeit des Gefangenen, ihre Methode und ihre Auswirkung im Strafvollzug.« Paa 14 Sider gennemgaar Forf. her Grundlinjerne i, hvad Tyskerne med et nyt Ord kalder Kriminalbiologien, ɔ: Læren om alt det indenfor Biologiens Omraade, som bør søges videnskabelig funderet og uddybet i Almindelighed og endvidere søges konstateret og oplyst for den enkelte Forbryders Vedkommende, inden der tages Bestemmelse om hans Skæbne under Straffuldbyrdelsen, for at forstaa — eller dog nærme sig Forstaaelsen af — hvilke Faktorer der fører til Forbrydelse og specielt har ført denne enkelte Person til sin Forbrydelse. Det er paa Forhaand klart, at disse Problemer og Undersøgelser ikke har Betydning for den ganske lette og lejlighedsvise Kriminalitet, der uden større videnskabeligt Apparat forklares som Udslag af almindelig Svaghed overfor Fristelser til smaa Ulovligheder, men kun overfor de grove og de erhvervs- eller vanemæssige Forbrydere, som i Virkeligheden truer hele Samfundet. Gennem Kriminalbiologiens Resultater vil Forf. finde Vej til den rette Behandling af denne Kriminalitet, men Forudsætningen er saa, at man i det enkelte Tilfælde med Kriminalbiologiens Metoder kan bestemme Forbryderens Type i den oven-

nævnte Forstand. Det er saaledes et mægtigt Stof, Forf. paa dette ringe Antal Sider vil give et Overblik over, og han kan selvsagt ikke ofre mange Ord paa hver enkelt Forgrening af Kriminalbiologien; til Gengæld faar man en Mængde tekniske Udtryk og Begreber lanceret. Som Grundelementer i denne Videnskab nævner han: Arvebiologi, Karakterlære, Psykiatri og Psykologi, Racehygiejne og Anthropologi. Individets Handlemaade bestemmes ved Anlæg og Milieu i Vekselvirkning; hvor meget af Anlæget er nu arveligt? Her peger han paa de kendte Undersøgelser af Forbryderfamilier (Ada Jukes) og beretter efter »Medical News« om en i 1827 afdød 51-aarig drikfældig Bordelværtinde, der er oplyst at være Stammoder til 800 Personer, af hvilke 700 er straffet mindst 1 Gang, 37 er dømt til Dødsstraf, 342 fordrukne og 127 prostituerede. Slige Fakta peger stærkt paa et arveligt Anlæg til Forbrydelse og Degeneration, et Anlæg, der kan overvinde alle Forsog paa Milieuforbedring for Stam-Individets Afkom; men Arvegangen er jo her endnu ikke saa klart belyst, at man alene fra arvelig Belastning kan drage Tilregneligheds-Slutninger, og de Videnskabsmænd, der har søgt ad empirisk Vej at beregne Arveanlægets procentvise Indflydelse paa Kriminaliteten, er da ogsaa kommet til vidt forskellige Resultater.

Det næste Led i Undersøgelsen gælder Milieuet, Omverdenens Indflydelse paa den, som er bleven Forbryder, Forholdene i Barndomshjemmet, Boligforhold, Livsvaner, Forældres og Søskendes Eksempel, Indflydelse af Skole og eventuel Forsorgsopdragelse; denne sidste rummer efter Forf.s Mening meget store Farer gennem slet Eksempel fra mere erfarne Kammerater; endelig tilsvarende Paavirkninger fra Medfanger i Strafanstalter. Forf. mener, at særlig for Kategorierne professionelle Forbrydere og Seksualforbrydere har Milieuet været af den mest afgorende Betydning som direkte opdragende til Forbrydelse.

Forf. gaar dernæst over til »Anlægene«, baade de legemlige og de sjælelige; her tænkes altsaa ikke paa det nedarvede, men paa alt, hvad der har ligget som Kim i Organismen. Karakter, Temperament, Intelligens, Maaden at reagere paa overfor ydre Indtryk (Irritabiliteten), Graden af Tolerans overfor Alkohol og anden Rusgift vil være i høj Grad medbestemmende for, om Individet bliver Forbryder; men atter maa her Vekselspillet mellem Anlæg og Milieu haves i Erindring. Forf. kommer ogsaa ind paa de

allernyeste Discipliner, paa *Kretschmers* og *Viernsteins* Teorier om Korrespondens mellem en bestemt legemlig Type og et bestemt Karakteranlæg; disse Teoriers Rigtighed forudsat, skulde altsaa allerede den ydre Type (pyknisk ɔ: afrundede, harmoniske, korte, buttede Legemsformer — modsat leptoform ɔ: smalle, høje, magre, stærkbyggede o. s. v.) til en vis Grad tillade Slutninger til de paagældendes Karakteranlæg, der vil være af stor Betydning til Forstaaelsen og Behandlingen af dem som Straffanger. Alt dette er dog endnu i sin Vorden, ligesom ogsaa de Blodundersøgelser, der har fundet Sted, og hvorved enkelte Forskere har ment at kunne finde Sandsynlighed for, at en af de 4 Blodgrupper, hvormed Biologien opererer, nemlig Gruppen B, er særlig udbredt blandt Sindssyge og blandt Forbrydere. Endnu maa nævnes Tvillinge-Undersøgelserne, hvor *Lange* mener at kunne opstille den Hovedregel, at en-ægede Tvillinger er særlig anlagt for samme Kriminalitet, modsat to-ægede Tvillinger, ligesom den første Kategori Tvillinger stedse er af samme Køn og af paafaldende ensartet legemlig og aandelig Struktur og meget hyppigt viser sjælelig Ensartethed gennem hele Livet trods Adskillelse fra hinanden i ganske forskellige Milieu'er.

Det vil ses, at Brenneckes Artikel lader en Mængde Problemer, Teorier og Hypoteser passere Revu i sammentrængt Form og allerede derfor er meget læseværdig. — Alle de foran omhandlede Oplysninger om den enkelte Forbryder, der overhovedet kan skaffes, navnlig for Arveanlæg og Milieu gennem Spørgeskemaer, bør foreligge, inden Straffuldbyrdelsen sætter ind. — Sluttelig tager Forf. imidlertid Afstand fra den Tanke, at Anlæg og Milieu er det enebestemmende, det absolut afgørende for, at Individet forbryder sig. Thi ellers var der, naar Anlæg og Milieu er fastslaaet og den kriminelle Virkning heraf godtgjort gennem en begaaet Forbrydelse, egentlig ikke andet at gøre for at sikre Samfundet end livsvarig Internering og Sterilisering. Og saaledes er Forholdet formentlig ogsaa for en Del, og den farligste Del af Forbryderne. Men de er efter Forf's. Mening Undtagelser, »Minus-Varianter« af særlig Art. For langt det største Antal af dem, der forbryder sig, maa der, for at Forbrydelsen kan komme til Udbrud, regnes med en tredje nødvendig Faktor, som Forf. først mindre heldig benævner med den etiske Betegnelse »Skyld«, men derefter omskriver til det næppe bedre Udtryk »Selv-Ansvarlighed«. Meningen

maa vel være, at den skyldige ikke har udnyttet en Hæmning overfor den forbryderske Indskydelse, som han i Virkeligheden er i Stand til at sætte ind eller i alt Fald gennem en rationelt ordnet Straffuldbyrdelse kan blive i Stand til fremtidig effektivt at sætte ind. Og for dette Flertal af Forbrydere — eller rettere: af dem, der har begaaet en Forbrydelse — gælder det da om at gøre Straffuldbyrdelsen saa opdragende og frugtbar som mulig.

O. Haack.

Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft.

Franz v. Liszt's gamle Tidsskrift, nu redigeret af Prof. *Kohlrausch* i Berlin og Prof. *Gleispach* i Wien, bringer i sit 50de Bind Mindeartikler om de 2 store Afdøde i 1929: *Freudenthal* og *Ferri*. Af andre Artikler i nævnte Bind er der særlig Grund til at henlede Opmærksomheden paa en af Overjustitsraad Dr. *Gentz* i Berlin forfattet Afhandling om Sexualproblemet i Fængslerne. Samme Hefte bringer en Afhandling af Dr. *Jacobi* i Berlin om Straffefangernes almindelige Retsstilling, en Afhandling som vist vil forekomme danske Læsere lovlig vidtspunden i Forhold til det reelle nye, den bringer; den henfalder i for høj Grad til Systematiseringer.

Anderledes *Gentz*'s Artikel. Han gaar virkelig ind paa de praktisk foreliggende Opgaver og giver velmente Anvisninger til disses Løsning. At han maaske ikke er i Besiddelse af det rette fordomsfri Syn paa de herhenhørende Foreteelser, er en anden Sag. Dette bevirker, at den nøgterne Læser ikke faar nogen rigtig Tiltro til, at Opgaverne lader sig løse ved Forf.s Metoder. Men disse er som sagt velmente og kan i alt Fald kun gøre Gavn. Han vil, naar det skal siges i Korthed, løse det sexuelle Spørgsmaal for Fangerne ved at give dem Arbejde der interesserer dem og samtidig lægger Beslag paa deres legemlige Kræfter. I Overensstemmelse med Danskeren *J. P. Muller*, der synes at have fundet større Anerkendelse i Tyskland end i sit Fædreland, vil Gentz endvidere have indført daglig Gymnastik og Hudpleje ved Brusebad i Fængslerne.

I samme Bind af Tidsskriftet offentliggøres endvidere de af *la Commission internationale pénale et pénitentiaire* i 1929 i Bern opstillede Grundsætninger for Behandlingen

af Fanger i dette Ords videste Betydning. Disse Grundsætninger er, som det fremhæves i Forbemærkningerne til dem, ikke at opfatte som Mønsterbestemmelser, men som Minimumsfordringer til et civiliseret Samfunds Fængselsindretninger, og de er i saa Henseende mente som en høflig — og kun ved sin moralske Vægt virkende — Henstilling til de Stater, der har ladet sig repræsentere i Commissionen, nemlig De forenede Stater i Amerika, Belgien, Britisk Indien, Bulgarien, Danmark, Tyskland, Frankrig, Grækenland, Storbritannien, Holland, Italien, Japan, Luxemburg, Ny Zeeland, Norge, Østerrig, Polen, Sverige, Schweiz, Jugoslavien, Spanien, Czekoslovakiet, den Sydafrikanske Union og Ungarn. Og, som Tidsskriftet fremhæver, i de foreslaaede Principers Gennemførelse overalt er alle Lande interesserede, saa sandt som ethvert Lands Borgere kan risikere under Ophold i Udlandet at komme til at gøre Bekendtskab med fremmed Justits og fremmed Fængselsvæsen.

Af disse Grundsætninger er der næppe Anledning til at nævne de blotte Programregler, som ethvert Land vil underskrive paa og derefter i Praxis fortolke efter eget Forgodtbefindende: f. Ex. at Behandlingen af Fangerne skal have til Hovedformaal at vænne dem til Orden og til Arbejde og at afstive dem moralsk, at Varetægtsfanger ikke maa underkastes mere Frihedsindskrænkning end Hensynet til Varetægten og til Ordenens Opretholdelse kræver, osv. Derimod har det Interesse at fremhæve enkelte Sætninger, som stiller præcisere Fordringer. Saaledes skal nævnes: at hver Fange altid bør kunne skaffe sig rent Drikkevand, at Varetægtsfanger altid skal have Lov at arbejde, hvis de ønsker det, at de Regler der gives til Beskyttelse af Arbejdere paa fri Fod, ogsaa skal gælde ved Fængselsarbejde, at Fængslerne altid skal være i en saadan Tilstand, at Fare for Fangernes Sundhed er udelukket, at Fangelokaler og Celler skal have Vinduer og disse være saaledes beliggende, at Fangerne kan læse og arbejde ved Dagens Lys, og at Cellerne kan udluftes, at Fangernes Undertøj skal vaskes i Reglen 1 Gang ugentlig, at hver Fange skal lægeundersøges ved Ankomsten til Fængslet og, hvis han er syg, undergives den fornødne Behandling, at Lægen med regelmæssige Mellemrum skal tilse alle Fanger, særlig for at undersøge, om de kan taale Arbejdet og Isoleringen, at Lægen som Regel skal gaa en daglig Ronde for at tilse

de syge og dem der klager over Sygdom, at Fangerne strax skal have Adgang til Læsning, at de skal have Underretning om de vigtigste Begivenheder i Verden, at de skal have Adgang til Forbindelse med deres Slægt og med deres Venner, forsaavidt disse sidste er *dignes de confiance*, at der skal træffes Foranstaltninger til at denne Forbindelse kan ske med regelmæssige Mellemrum, saavel ved Besøg i Fængslet som ved Korrespondance, at Fanger af fremmed Nationalitet skal have Adgang til at komme i Forbindelse med deres Lands diplomatiske eller konsulære Repræsentant, at Disciplinærstraffe altid skal have Hjemmel i og være nøjagtigt bestemte i en Lov eller en Anordning af en dertil kompetent Myndighed, og at ingen Disciplinærstraf maa ikendes før Sagen er undersøgt til Bunds og Fangen har haft Lejlighed til at fremføre alt hvad han ønsker til sit Forsvar, om fornødent ved en Tolk.

Pryglestraf og mørk Arrest vilde Kommissionens Flertal helst have afskaffet, men da nogle Landes Delegerede erklærede, at deres Lands (resp. dets Koloniers) særlige Forhold endnu ikke tillod Afskaffelsen, kom de paagældende Artikler til at lyde paa, at hvis legemlig Straf undtagelsesvis er tilladt i visse Lande, bør Exekutionsmaaden være ordnet ved Lov, Lægen først undersøge, om Fangen kan taale Straffen, og denne kun fuldbyrdes ved en Funktionær og under Fængselsdirektørens og Lægens personlige Kontrol; paa samme Maade opstiller Art. 37 det Princip, at hvis Hensættelse i mørk Arrest undtagelsvis maatte være tilladt i visse Lande, skal de Indskrænkninger, dette medfører, være bestemte ved Lov, og Art. 38, at de Disciplinærstraffe, der — som nedsat Kost og Indskrænkning af Gaardtur — kan have skadelige Følger for en Fanges Sundhed, kun maa anvendes for en bestemt begrænset Tid — hvis Maximum skal være fastsat ved Lov — og med Billigelse af Lægen.

Ang. Fangernes Besværinger henstilles det i Grundsætningerne, at hver Fange daglig skal have Lejlighed til at rette Besværinger til Direktøren eller hans Fuldmægtig, og at hver Fange skal have Adgang til paa regelmæssig Maade at indgive Klager til de overordnede Myndigheder.

Endelig henstilles det angaaende Personalet, at Valget sker med den største Omhu, ikke blot med Hensyn til Ansøgernes Færdigheder, men ogsaa og særlig med Hensyn til deres Karakter, at Funktionærernes Pligt skal være

ikke blot at holde Fangerne under sikker Bevogtning, men ogsaa ved deres egen Opførsel at virke opdragende, og at nyansatte Funktionærer, inden Fangernes Bevogtning betros dem, skal gennemgaa et Kursus i de Pligter, deres Stilling paalægger dem. *Poul Skadhauge.*

Bøger, indsendte til Redaktionen.

Fra Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 145—152.
Defensor legis. 1930. Nr. 7—8—9.
Hans v. Hentig: Wiederaufnahmerecht. Die Wiederaufnahme des Strafverfahrens dogmatisch und rechtsvergleichend dargestellt (Carl Winter, Heidelberg) 1930.
Sheldon Glueck and Eleanor T. Glueck: 500 criminal careers. New York (Alfred A. Knopf) 1930.
Festgabe für Reinhard von Frank zum 70 Geburtstag, Bd. I—II. Tübingen (J. C. B. Mohr) 1930.
Förhandlingar vid Svenska Kriminalistföreningens möte i Stockholm d. 28/2 1930. Stockholm (C. E. Fritze i Distrib.).
Anders Sandøe Ørsteds Skrifter i Udvalg. 2den Afdeling. (Gyldendal) 1930.
Dr. Roda Wieser: Die Verbrecher-Handschrift I, Die Handschrift der Betrüger, Diebe und Einbrecher. Wien (Jul. Springer) 1930.
N. Harboe: les conditions subjectives de la culpabilité. Tome I. Skrifter utgitt av Det norske Videnskaps-Akademi. Oslo (i Kommission hos Jacob Dybwad) 1930.
Einar Henrik Heimer: Om bevisbördan. Uppsala Universitets Årsskrift. Uppsala (A—B. Lundequistska bokhandeln) 1939.
Journal of the american institute of criminal law and criminology. Vol. XXI Nr. 2.
Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 29. Aarg. Hft. 10—11.
Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 og Lov af s. D. om Ikrafttræden af Borgerlig Straffelov m. m. Udgivet med Kommentarer af Professor Oluf H. Krabbe. Første Halvdel. Kbhvn (G. E. C. Gad) 1930.
Dansk Tidsskrift — Index. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. 15. Aargang, 1929. Kbhvn (Hagerup) 1930.
Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings 23. Aarsmøde. Kbhvn (G. E. C. Gad) 1930.
Stephan Hurwitz: Konfiskation i Anledning af begaaede Lovovertrædelser. Kbhvn (Gyldendal) 1930.
Bulletin de la commission internationale pénale et pénitentiaire. Nouvelle série Nr. 6. Bern (Stæmpfli) 1930.
Training schools for prison officers. Compiled by Hasting H. Hart. New York (Russell Sage Foundation) 1930.
Regnar Hemmer: Några viktigare spörsmål ang. den gamla svenska straffrätten (Särtryck ur Tidskrift utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1930. Hft. 5).
Juridisk Tidsskrift. 1930. Hft. 8—9.
Svensk Juristtidning. 1930. Hft. 5—6.
Tidskrift utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1930. Hft. 4—5.
Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. LI. Hft. 1.

Den nya svenska sinnessjuklagens bestämmelser rörande kriminalpatienter.

Redogörelse av Professor ALFRED PETRÉN, Uppsala.

Med 1931 års ingång har en ny sinnessjuklag trätt i kraft i Sverige. Denna lag innehåller ett särskilt kapitel med bestämmelser »angående undersökning av tilltalade samt angående intagning och utskrivning av straffriförklarade m. m.«. Innan jag lämnar en redogörelse för dessa bestämmelser, vilka torde vara av särskilt intresse för denna tidskrifts läsare, må några ord nämnas om lagens allmänna intagningsbestämmelser samt om dess klagorättsbestämmelser.

Om intagning å ett sinnessjukhus bestämmer helt och hållet den för sjukvården ansvarige läkaren, till vilken skriftlig ansökan om intagning skall ställas. En nyhet i lagen är, att sådan kan göras av den sjuke själv. Gäller sådan ansökan intagning för vård, erfordras icke någon akt utöver själva ansökningshandlingen, men om någon begär intagning för observation (exempelvis för erhållande av läkarbetyg för hävande av förmynderskap eller för vinnande av lysning i och för ingående av äktenskap, där sådan vägrats på grund av tidigare sinnessjukdom o. s. v.), erfordras därjämte en redogörelse för de omständigheter, som föranlett ansökan.

Göres ansökan om intagning å sinnessjukhus icke av den sjuke själv, erfordras — liksom hittills varit fallet — läkarbetyg av en vid sinnessjukhuset ifråga icke anställd läkare samt av trovärdiga personer i enlighet med av medicinal-

styrelsen fastställt formulär meddelade uppgifter angående den sjuke. Sistnämnda akt, i lagen benämnd levnadsberättelse, fordras dock icke före intagningen, därest den inremitterande läkaren intygat, att den sjuke är i trägande behov av vård å sinnessjukhus.

Förutom rätten till frivilligt ingående å sinnessjukhus innehåller lagen även en annan nyhet, vilken emellertid syftar till skydd mot farliga sinnessjuka. Då det icke alltid är mögligt att vid en tillfällig undersökning avgöra, om sinnessjukdom föreligger eller icke, har sålunda polismyndighet fått rättighet att föranstalta om att en person, av vilkens uppträdande »uppenbarligen framgår, att han är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv«, blir intagen å sinnessjukhus för observation. Sådan ansökan skall dock åtföljas av — förutom polisförhörsprotokoll, utvisande de omständigheter, som föranlett densamma — läkarintyg av innehåll att »anledning finnes till antagande«, att vederbörande är sinnessjuk.

Som synes är lagen byggd på den principen, att inga tyngande formaliteter — som utmärka vissa länders lagstiftning på området — få hindra ett snabbt intagande å sinnessjukhus, då det ofta är av stor vikt, att de sinnesjuka så fort som möjligt få en ändamålsenlig vård, och det understundom även är av vikt för samhället, att en sinnessjuk utan dröjsmål blir omhändertagen. Garantien för att en medborgare icke utan fog blir berövad sin frihet genom kvarhållande å sinnessjukhus har lagen i stället sökt vinna — förutom genom hittillsvarande bestämmelse om en överinspektör för sinnessjukvården, som minst en gång årligen skall besöka varje sinnessjukhus — genom införandet av en särskild klagoinstans, benämnd sinnessjuknämnden. Denna skall, enligt lagens föreskrift, bestå av fem personer, nämligen chefen för medicinalstyrelsen som självskriven ledamot och fyra av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter, av vilka två skola vara i sinnessjukvård särskilt kunniga läkare och en vara eller hava varit ordinarie innehavare av domarämbete.

Enligt särskilt stadgande i lagen är den, som för vård intagits å sinnessjukhus, oförhindrad att insända framställningar till medicinalstyrelsen, sinnessjuknämnden och överinspektören för sinnessjukvården. Vad sinnessjuknämnden beträffar, får dess beslut icke överklagas. Med hänsyn därtill att det finnes enstaka sinnessjuka, som ständigt och jämt anföra klagomål över inntagningen å sinnessjukhus, innehåller emellertid lagen det stadgandet att, därest nämnden avslagit en framställning om utskrivning, må nämnden först efter fyra månaders förlopp till prövning upptaga ny framställning från samme person. Denna bestämmelse utgör dock intet hinder för den för sjukvården å sinnessjukhuset ifråga ansvarige läkaren eller för överinspektören för sinnessjukvården att vid vilken tidpunkt som helst besluta om utskrivning.

Förutom uppgiften at vara högsta klagoinstans har sinnessjuknämnden fått den viktiga uppgiften att besluta om utskrivning från sinnessjukhus av »den, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna ällas till ansvar för begånget brott eller, enligt vad känt är, under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat. I dylika fall har sålunda varken den för sjukvården å sinnessjukhuset ifråga ansvarige läkaren eller överinspektören för sinnessjukvården rättighet att besluta om utskrivning. Hittills har rätten att utskriva straffriförklarade legat hos medicinalstyrelsen (d. v. s. dess rättspsykiatriska nämnd), vilken emellertid med den nya lagen icke längre får någon utskrivningsrätt.

Som synes är den nya svenska sinnessjuklagen byggd på den allmänna principen, att garanterandet av å ena sidan skydd mot obefogat intrång i den personliga friheten å andra sidan samhällets skydd mot farliga och kriminella sinnessjuka vilar på ett intimt samarbete mellan representanter för den psykiatriska sakkunskapen och representant för domarkåren.

Vad nu beträffar specialbestämmelserna om kriminalpatienter, inledes kapitlet härom (6 kap.) med ett par paragrafer angående omfattningen och ordningen för rättspsykiatriska undersökningar. I kapitlets första paragraf stadgas sålunda obligatorisk rättspsykiatrisk undersökning, innan domstol förordnar om en återfallsförbrytares internering[1]) eller dömer någon till ett års straffarbete eller därutöver för mord, mordbrand eller annat eldpåsättande, som icke företagits i sviklig avsikt, eller för försök till något av dessa brott. Vidare föreskrives här, att — där domstol på grund av att den tilltalade tidigare lidit av sinnessjukdom eller eljest funne anledning till antagande, att den tilltalade vid tiden för brottets begående varit av sinnesbeskaffenhet, som utesluter eller minskar straffbarheten — den tilltalade ej får dömas skyldig till brottet utan att läkares utlåtande blivit inhämtat angående hans sinnesbeskaffenhet vid tiden för brottets begående och beträffande frågan huruvida han är i behov av vård å sinnessjukhus. På det att domstolarna måtte få kännedom om huruvida en återfallsförbrytare tidigare lidit av psykisk rubbning, hade redan förut sådan ändring i lagen om straffregister[2]) vidtagits, att det till detta skall vid fånges frigivning anmälas, därest han under strafftiden visat tecken på sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten. I detta sammanhang må även nämnas, att i en följande paragraf är föreskrivet, att, därest myndighet, vilken äger ålägga tvångsarbete, vid förhör med någon, som är föremål för förfarande, avseende ådömande av sådant arbete, finner anledning till antagandet att han

[1]) Ett referat av min i Monatsschrift für Kriminalpsykologi und Strafrechtsreform publicerade redogörelse för de svenska internerings- och förvaringslagarna återfinnes i denna tidskrift, sid. 66—68, år 1929.

[2]) Enligt en lag av år 1900 skall hos fångvårdsstyrelsen finnas straffregister, innehållande åtskilliga uppgifter angående bl. a. dem, som genom utslag av domstol eller myndighet i riket blivit dömda till straffarbete eller fängelse eller för snatteri till böter.

är sinnessjuk, får han ej dömas till tvångsarbete utan att läkares utlåtande inhämtats angående hans sinnesbeskaffenhet och beträffande frågan om han är i behov av vård å sinnessjukhus.

I fråga om sättet för rättspsykiatrisk undersökning ha vi hittills icke haft några lagbestämmelser. Sådan undersökning hade i fråga om häktade ända till det sista decenniet städse verkställts av vederbörande läkare i det fängelse eller häkte, där den häktade förvarades. Då det emellertid visat sig, att behovet av sakkunskap vid undersökning av häktades sinnesbeskaffenhet ej kunnat tillgodoses vid en del ortsfängelser, utfärdade fångvårdsstyrelsen år 1921 ett cirkulär, däri lämnades medgivande för fängelseläkare, som så önskade, att bliva befriad från verkställande av rättspsykiatriska undersökningar, för vilket fall undersökningsfånge skulle för ändamålet flyttas enligt viss rayongindelning till fängelser med tillgång på psykiatriskt skolad läkare. Emellertid ha en hel del rättspsykiatriska undersökningar alltjämt ägt rum i de olika ortsfängelserna, vartill kommer att nämnda cirkulär icke avsåg stadshäkten, vadan i dessa förvarade häktade, om vilkas sinnesbeskaffenhet domstol begärt utlåtande, alltjämt blivit därstädes undersökta av vederbörande häktesläkare.

I den nya sinnessjuklagen har emellertid föreskrivits, att häktad, rörande vilkens sinnesbeskaffenhet domstol beslutat inhämta utlåtande, skall för undergående av undersökning överföras till den fångvården tillhörande sinnessjukavdelning, som skall mottaga för sinnessjukdom misstänkta från det häkte, där den tilltalade förvaras[1]). Som synes förutsätter denna bestämmelse, att

[1]) Sedan mer än $1^1/_2$ decennium tillbaka äger den svenska fångvården egna sinnessjukavdelningar. För dessas uppgift har jag närmare redogjort i en artikel, publicerad i denna tidskrift, Nr. 4, år 1927.

Dessa sinnessjukavdelningar ha i allmänhet varit av en mera provisorisk karaktär, men har 1930 års riksdag beviljat medel till uppförandet av en ny sinnessjukavdelning med 60 platser vid Långholmens centralfängelse.

viss rayongindelning är bestämd för fångvårdens olika sinnessjukavdelningar, varom fångvårdsstyrelsen ock utfärdat cirkulär. Då syftet med bestämmelsen i fråga är, förutom åstadkommande av bättre observationsmöjligheter, att få garanti för att varje rättspsykiatrisk undersökning blir utförd av läkare, som har för uppgiften erforderlig sakkunskap, har i samband härmed i särskild kungörelse föreskrivits, att i avseende å behörighet till läkarbefattning vid sinnesjukavdelning inom fångvården skall gälla vad som finnes stadgat om behörighet till överläkarbefattning vid statens sinnesjukhus (d. v. s. att hava tjänstgjort minst 3 år vid något statens sinnessjukhus eller annat därmed jämförligt sinnessjukhus samt hava förvärvat skicklighet och omfattande erfarenhet i behandlingen av sinnessjuka).

Vad beträffar rättspsykiatrisk undersökning av tilltalad, som befinner sig på fri fot, har sådan hittills verkställts av vederbörande tjänsteläkare (provinsialläkare, stadsläkare, o. s. v.). För att även för sådant fall få undersökningen verkställd av för uppgiften mera sakkunnig läkare har föreskrivits att, där domstol begärt utlåtande rörande sinnesbeskaffenheten hos tilltalad, som ej är häktad, åligger det medicinalstyrelsen att på anmälan av domstolen eller domaren förordna lämplig läkare att verkställa undersökningen och avgiva utlåtande till domstolen. Enligt särskilt stadgande är den tilltalade pliktig att för undersökningen inställa sig å tid och ort, som av läkaren bestämmes, och äger läkaren att vid behov få handräckning av vederbörande polismyndighet såväl till den tilltalades inställelse hos sig som till skydd för sin personliga säkerhet. Skulle läkaren ifråga emellertid finna, att undersökningen ej kan verkställas utan att den tilltalade intages å sinnessjukhus, har han att därom göra anmälan hos domstolen, som — därest å brottet kan följa straffarbete, fängelse, avsättning eller mistning av ämbete på viss tid — äger, även utan medgivande av den tilltalade, förordna at denne skall intagas å ett statens sinnessjukhus. (Bestämmelsen är så-

lunda icke tillämplig, därest endast bötesstraff eller disciplinstraff kan ifrågakomma.) Har emellertid sådant förordnande meddelats, skall den tilltalade, om undersökningsläkaren är anställd vid något sinnessjuhhus, intagas å detta. I annat fall skall intagning ske å det statens sinnessjukhus, som medicinalstyrelsen på anmälan av domstolen eller domaren bestämmer, samt undersökningen efter styrelsens förordnande övertagas av där anställd läkare.

Undersökningsläkaren skall erhålla samtliga handlingar i målet. Finner läkaren det för bedömande av den tilltalades sinnesbeskaffenhet vara erforderligt, äger han att hos domstolen eller domaren göra framställning om vittnesförhör med personer, som kunna antagas äga kännedom om omständigheter av betydelse för bedömandet av den tilltalades sinnesbeskaffenhet. I sådan framställning bör angivas vad förhöret skall avse. Bestämmes att sådant skall äga rum, skall underrättelse härom lämnas till läkaren.

Beträffande tid, inom vilken läkarens utlåtande rörande häktads sinnesbeskaffenhet skall vara avgivet, är stadgat, att detta skall ske utan dröjsmål och senast inom två månader efter den häktades intagning å sinnessjukavdelningen, i den mån ej domstolen eller domaren i särskilt fall på framställning av läkaren medgivit anstånd. Där ovannämnt vittnesförhör blivit anställt, kan dock med utlåtandet utan särskilt medgivande anstå, till dess fjorton dagar förflutit från det förhörsprotokollet kommit läkaren tillhanda, under förutsättning att undersökningstiden ej därigenom förlänges till mer än tre månader. Här anförda tidsbestämmelser gälla även rättspsykiatriska utlåtande rörande tilltalad, som icke är häktad, med den tillämpning att tiden skall räknas, om den tilltalade intagits å sinnessjukhus, från den dag intagningen ägde rum men eljest från den dag läkaren mottog handlingarna i målet.

Hittills har gällt att domstol, sedan den erhållit av vederbörande läkare infordrat betyg om tilltalads sinnesbeskaffenhet, hade att överlämna detsamma till medicinal-

styrelsen och avvakta dess (d. v. s. dess rättspsykiatriska nämnds) utlåtande i ärendet, innan domstolen meddelade sitt beslut. Denna bestämmelse återfinnes icke i den nya sinnessjuklagen, som lägger i domstolens hand att själv pröva, huruvida den kan nöja sig med undersökningsläkarens utlåtande eller anser sig jämväl behöva inhämta medicinalstyrelsens yttrande i ärendet. I anledning härav har det emellertid stadgats, att undersökningsläkaren vid avgivandet av sitt utlåtande till domstolen samtidigt skall insända en avskrift av detsamma till medicinalstyrelsen och att denna myndighet (d. v. s. dess rättspsykiatriska nämnd) har att — därest den finner anledning föreligga, att frågan om den tilltalades sinnesbeskaffenhet underkastas ytterligare psykiatrisk granskning — ofördröjligen underrätta domstolen därom.

Har domstolen funnit sig föranlåten att efter mottaget läkarutlåtande begära yttrande rörande tilltalads sinnesbeskaffenhet av medicinalstyrelsen, äger denna, om den finner så erforderligt, hos domstolen eller domaren begära hållandet av sådant vittnesförhör, som ovan är nämnt, ävensom föranstalta om förnyat, på undersökning av den tilltalade grundat läkarutlåtande. I sistnämnda fall gäller beträffande häktad, att han skall överföras till det sinnessjukhus, vid vilket den läkare, som av styrelsen anmodats verkställa undersökningen, är anställd, och beträffande tilltalad, som vistas å fri fot, att styrelsen äger att hos domstolen göra framställning om hans intagning å sinnessjukhus; när sådan framställning bifallits, bestämmer styrelsen, å vilket sinnessjukhus intagningen (efter det domstolens beslut vunnit laga kraft) skall ske. Även äger medicinalstyrelsen att, där densamma föranstaltat om förnyat, på undersökning grundat läkarutlåtande, bestämma, inom vilken tid detta skall vara avgivet, med rätt att bevilja vidare anstånd.

Hitintills har medicinalstyrelsen själv plägat besluta om intagning å sinnessjukhus av tilltalad, som vistas på fri

fot, där den funnit så vara erforderligt, och vid behov även erhållit handräckning av vederbörande länsstyrelse för ändamålet, men, som av de anförda bestämmelserna framgår, får enligt den nya lagen endast domstolen fatta principbeslut om en på fri fot varande tilltalads intagning å sinnessjukhus för undersökning.

Genom särskilda bestämmelser är även reglerat, huru i fortsättningen skall förfaras med tilltalade, rörande vilkas sinnesbeskaffenhet domstolen begärt utlåtande. Förklaras tilltalad, som blivit undersökt å sinnessjukavdelning inom fångvården eller å sinnessjukhus, vara i behov av vård å sinnessjukhus — en fråga, varom i rättspsykiatriskt utlåtande ock skall lämnas utredning — skall han, vare sig han är häktad eller icke, kvarstanna å den plats, där undersökningen ägt rum, i avbidan på domstolens utslag. Härmed undanröjes den hittillsvarande olägenheten att å sinnessjukavdelning inom fångvården undersökt tilltalad, som befunnits sinnessjuk och i behov av hospitalsvård, likväl automatiskt återsänts till rannsakningsfängelset omedelbart efter det undersökningen blivit slutförd. Naturligtvis kan domstolen icke frånkännas rättigheten att förordna om den undersöktes förnyade inställelse inför Rätten, men till förekommande av att detta sker onödigtvis, har i lagen intagits ett särskilt stadgande av innehåll, att, därest tilltalad, som är intagen å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning, tillhörande fångvården, blivit hörd i målet, må domstolen ej förordna om hans vidare inställande, så framt ej särskilda skäl därtill äro, och att i varje fall läkarens yttrande skall inhämtas, innan sådant förordnande meddelas. Då sålunda utslag kan meddelas i den tilltalades frånvaro, är här vidare det stadgandet intaget, att det för sådant fall åligger Rätten att föranstalta om att utslaget delgives honom genom vederbörande läkares försorg.

Medan tidigare olika praxis varit rådande beträffande den fortsatta behandlingen av straffriförklarade, i det sådan icke alltid fick, i avvaktan på plats å hospital, kvarstanna i för-

var hos fångvården utan understundom hemsändes för att omhändertagas av kommunen, har förstnämnda förfarande alltmera blivit regel, sedan sinnessjukavdelningar anordnats inom fångvården. Den praxis, som sålunda utbildat sig, har nu blivit lagfäst, i det att det stadgats, att — där tilltalad, som på grund av ovannämnda bestämmelser förvaras å sinnessjukhus resp. sinnessjukavdelning, tillhörande fångvården, genom utslag, som vunnit laga kraft, förklarats på grund av sin sinnesbeskaffenhet från ansvar fri — skall han, om han är intagen å sinnessjukhus, anses vara för vård där intagen samt, om han förvaras å sinnessjukavdelning inom fångvården, för vård där förbliva, till dess plats å något statens sinnessjukhus kan beredas honom. Åliggandet att göra ansökning om sådan vård, som hittills tilkommit vederbörande länsstyrelse, har överflyttats till vederbörande fångvårdsmyndighet. Då här ifrågavarande sinnessjuka icke alltid kunna intagas i vilket sinnessjukhus som helst utan kunna behöva omhändertagas å dylikt, som är försett med särskilda säkerhetsåtgärder, såsom kriminalasyl eller säkerhetspaviljong, har det synts lämpligast att låta medicinalstyrelsen pröva intagningsansökningarna och bestämma, var den straffriförklarade skall placeras. Det har därför stadgats, att det i här avhandlade fall ankommer på vederbörande fångvårdsmyndighet att hos medicinalstyrelsen göra framställning om den straffriförklarades intagande för vård å något statens sinnessjukhus. Vid sådan framställning skola fogas å fångvårdsanstalten förvarade handlingar, som angå den straffriförklarade och äro av betydelse för bedömandet av hans sinnestillstånd, antingen i huvudskrifter eller bestyrkta avskrifter.

För det fall tilltalad, som ej blivit för undersökningens verkställande intagen å sinnessjukhus, skulle vid straffriförklaringen befinna sig å fri fot, tilkommer det däremot länsstyrelsen att, så snart utslaget vunnit laga kraft, genast förordna om den straffriförklarades intagande å sin-

nessjukhus för vård; och tilkommer det jämväl i detta fall medicinalstyrelsen att, efter anmälan av länsstyrelsen, bestämma å vilket sinnessjukhus intagningen skall ske. Kan plats å sådant icke omedelbart erhållas, har länsstyrelsen att, i avbidan på dylik plats, draga försorg om den straffriförklarades intagande å sinnessjukavdelning vid fångvården.

Vad beträffer utskrivning av straffriförklarad från sinnessjukavdelning inom fångvården, tillkommer beslut härom samma myndighet, som har att besluta om utskrivning av straffriförklarad från sinnessjukhus, alltså sinnessjuknämnden.

Vad vården av sinnessjuka fångar beträffar, har denna hittills ägt rum dels å sinnessjukhusen dels, efter tillkomsten av fångvårdens sinnessjukavdelningar, i allt större utsträckning å dessa. Alltjämt har det emellertid förekommit, att sinnessjuka fångar intagits å sinnessjukhus. Därmed följer emellertid en förlängd frihetsförlust, då vistelse å sinnessjukhus — till skillnad av vad förhållandet är med vistelsen å sinnessjukavdelning inom fångvården — icke inräknas i straffiden. I den nya lagen är därför stadgat, att den sinnessjuke fången skall vårdas å sinnessjukavdelning inom fångvården, så länge han under straffiden är i behov av vård å sinnessjukhus.

Till förekommande av den tidigare så ofta förefintliga vanvården av sinnessjuk fånge, som bestod däri, att denne efter sinnessjukdomens utbrott fick i avbidan på plats å hospital under månader, ja år kvarstanna i fångcell, har i den nya lagen stadgats, att fånge, som befinnes lida av sinnessjukdom eller beträffande vilken anledning finnes till antagande, att han lider av sådan sjukdom, skall, så snart ske kan, för vård eller observation intagas å sinnessjukavdelning inom fångvården. Det samma gäller även om häktad, som under rannsakningstiden befinnes lida av sinnessjukdom eller beträffande vilken anledning finnes till

antagande, att han lider av sådan sjukdom, även om domstolen icke begärt yttrande rörande hans sinnesbeskaffenhet. Nu anförda bestämmelser innebära, att straffångar och rannsakningsfångar icke få för vård överflyttas till hospital.

Är en å sinnessjukavdelning inom fångvården intagen fånge vid strafftidens slut fortfarande sinnessjuk och i behov av vård å sinnessjukhus, måste han dock utskrivas från nämnda avdelning, enär fångvården icke kan taga någon befattning med honom, sedan hans strafftid gått till ända. För att emellertid icke en sådan sinnessjuk må behöva hemsändas till sin hemort, har det ålagts vederbörande fångvårdsmyndighet att beträffande sinnessjuk fånge, som vid strafftidens slut kan antagas vara i behov av vård å sinnessjukhus, i god tid dessförinnan i vanlig ordning göra ansökan om intagning å sinnessjukhus. Beträffande det sådan ansökan bifogade läkarbetyget gäller den undantagsregeln, att det får utfärdas av den läkare, som är anställd vid fångvårdsavdelningen i fråga, även om han samtidigt är läkare vid det sinnessjukhus, där intagningen begärts. I övrigt är stadgat, att i stället för den levnadsberättelse, som eljest skall åtfölja ansökning om intagning å sinnessjukhus, skola vid denna fogas de å fångvårdsanstalten förvarade handlingar, som röra den sjuke och äro av betydelse för bedömande av hans sinnestillstånd, antingen i huvudskrifter eller bestyrkta avskrifter.

I fråga om utskrivning av den, vilken sålunda intagits å sinnessjukhus efter avtjänat straff, gälla de vanliga utskrivningsbestämmelserna, Rätt att besluta om utskrivning i sådant fall äger sålunda såväl den för sjukvården ansvarige läkaren som överinspektören för sinnessjukvården. Som av de här ovan refererade bestämmelserna framgår, har däremot rätten att utskriva straffriförklarad icke lämnats åt den medicinska sakkunskapen enbart, utan erfordras därvid enligt den nya lagen medverkan av såväl representant för domarkåren som lekmannarepresentant.

Fængselsvæsen.

Meddelelser om Dansk Fængselsvæsen 1930.

Ved ERIK KAMPMANN, Direktør for Fængselsvæsenet.

Med Hensyn til Pladsforhold og Fangebelæg bemærkes følgende:

A. Straffeanstalterne.

Mænd:	Plads til:	Fangebelæg: 31/12 1929	31/12 1930
Horsens Straffeanstalt	423	427	413
Annekserne i Amstrup og Bjerre	81	63	81
Kolonien i Kølsen	38	30	30
Vridsløselille Straffeanstalt	378	362	367
Nyborg Straffeanstalt	459	452	435
Tuberkulosesygehuset ved Nyborg Straffeanstalt	17	7	10
	1396	1341	1336
Kvinder:			
Statens Kvindefængsel	80	53	36

B. Arresthusene.

	Plads til:	Fangebelæg: 31/12 1929 Md.	Kv.	31/12 1930 Md.	Kv.
Kobenhavn: Vestre Fængsel	480	221	0	197	0
» Nytorvs Arrest	69	0	25[1])	0	23[2])
» Politigaarden	64	9	1	5	0
Øvrige Arresthuse (92)	1578	645	30	541	16
	2191	875[3])	56	743[4])	39

[1]) Endvidere hensad her 17 kvindelige Tvangsarbejdsfanger, der er medtaget under C.

[2]) Endvidere hensat her 8 kvindelige Tvangsarbejdsfanger, der er medtaget under C.

[3]) Af disse afventede 70 Pladsledighed i Straffeanstalterne.

[4]) Af disse afventede 27 Pladsledighed i Straffeanstalterne.

C. *Tvangsarbejdsanstalterne.*

	Plads til:	Fangebelæg: 31/12 1929 Md.	Kv.	31/12 1930 Md.	Kv.
Arbejdsanstalten »Sundholm« (København)	340[1])	53	0	64	0
Nytorvs Arresthus	»	0	17	0	8
Øvrige Tvangsarbejdsanstalter (13)	284	111	3	76	2
	624	164	20	140	10

Vedrørende de i *Arresthusene* den 31. December 1930 hensiddende 743 Mænd og 39 Kvinder og disses Fordeling i Aldersklasser m. v. meddeles følgende Oversigt:

Aldersfordeling	Varetægtsfanger Md.	Kv.	Afsonere af Fængselsstraf Md.	Kv.	Afsonere af Underholdsbidrag Md.	Kv.	Ialt Md.	Kv.
Under 16 Aar	1	0	0	0	0	0	1	0
16—21 Aar	33	2	59	3	0	0	92	5
21—40 »	183	4	254	23	58	0	495	27
40—60 »	60	3	66	4	21	0	147	7
60 Aar og derover	3	0	4	0	1	0	8	0
Ialt:	280	9	383	30	80	0	743	39

De i *Tvangsarbejdsanstalterne* den 31. December 1930 hensiddende 140 Mænd og 10 Kvinder fordeler sig saaledes efter Straffetidens Længde:

Straffetidens Længde	Mænd	Kvinder	Ialt
12—29 Dage	7	1	8
30—89 »	37	2	39
90—179 »	49	3	52
6 Maaneder—1 Aar	38	4	42
1 Aar og derover	9	0	9
Ialt:	140	10	150

[1]) Til Tvangsarbejdsanstalt benyttes siden 1/12 1922 kun een Bygning med Plads til 108 Fanger; en anden Bygning er udlejet til Staten til Forvaringsanstalt (Lov Nr. 133 af 11/4 1925). De kvindelige Tvangsfanger har siden 6/1 1926 hensiddet i Københavns Kommunes Fængsler.

Statens og Kommunens Fængselsvæsen disponerer efter foranstaaende Oplysninger tilsammen over Plads til ca. 4290 Fanger, inclusive Tvangsarbejdsanstalterne. Den gennemsnitlige daglige Belægning i Statens 3 Straffeanstalter for Mænd var i Finansaaret 1929/30 1344 Fanger, i Statens Kvindefængsel 48 Fanger. I de kommunale Arresthuse var den gennemsnitlige Belægning i Kalenderaaret 1929 1042,22, hvoraf 320,63 i Staden Københavns Fængsler. Pladsmanglen i Straffeanstalterne for Mænd, der allerede i 1929 var nedadgaaende, har været væsentlig mindre i 1930 end de nærmest foregaaende Aar. Ved Udgangen af 1929 var Antallet 70 og ved Udgangen af 1930 kun 27. Aarets laveste Tal var 21, der naaedes dels i Juni Maaned, dels medio Oktober og November.

Fangetallet i *Statens Kvindefængsel*, der rummer samtlige til Tugthusarbejde og Forbedringshusarbejde hendømte Kvinder, har i Kalenderaaret 1930 været usædvanlig lavt, idet Gennemsnitsbelæget kun har været 43,74. Det højeste daglige Fangetal var 53 og det laveste 36. Under Hensyn hertil har jeg ment, at det vilde være af Interesse at anstille en Undersøgelse om Forholdet mellem Mandsfanger og Kvindefanger i Statens Straffeanstalter i en vis længere Periode. Jeg har valgt at begynde med Aarhundredskiftet, og de nedenstaaende Oplysninger omfatter saaledes en 30 aarig Periode fra $^1/_4$ 1900 til $^{31}/_3$ 1930.

Den første Oversigt viser dels *Antallet af indsatte* dels det *gennemsnitlige daglige Fangebelæg* henholdsvis i Periodens første Aar og i Periodens sidste Aar. Endvidere fremgaar af Oversigten den procentvise Stigning for Mandsfangerne og samtidig den procentvise Nedgang for Kvindefangerne:

		$^1/_4$ 1900—$^{31}/_3$ 1901	$^1/_4$ 1929—$^{31}/_3$ 1930	Procentvis Stigning
Antal Indsættelser.	Mænd	563	1178	109,24
	Kvinder	76	51	÷ 32,89
	Ialt	639	1229	92,33
Gennemsnitlig dagligt Fangebelæg.	Mænd	653	1344	105,82
	Kvinder	102	48	÷ 52,94
	Ialt	755	1392	84,37

Antallet af Indsættelser andrager for hele Perioden 28.134, hvoraf 26.203 Mænd og 1931 Kvinder. Deles den 30 aarige Periode i 5 aarige Afsnit, faas følgende Oversigt:

	Mænd	Kvinder	Ialt
1/4 1900—31/3 1905	3037	346	3383
» 1905— » 1910	3078	325	3403
» 1910— » 1915	4061	304	4365
» 1915— » 1920	5338	340	5678
» 1920— » 1925	5217	378	5595
» 1925— » 1930	5472	238	5710
	26203	1931	28134

Hele *Tilgangen* i samtlige 30 Aar fordeler sig *procentvis* saaledes i de 5 aarige Perioder:

1/4 1900—31/3 1905	12,02	pCt.
» 1905— » 1910	12,10	»
» 1910— » 1915	15,51	»
» 1915— » 1920	20,18	»
» 1920— » 1925	19,89	»
» 1925— » 1930	20,30	»
	100,00	pCt.

Af 100 indsatte Fanger faldt i hele Perioden 93,14 paa *Mandsfanger* og 6,86 paa *Kvindefanger*. For de 5-aarige Perioders Vedkommende stiller Forholdet sig saaledes:

	Mænd	Kvinder
1/4 1900—31/3 1905	89,77	10,23
» 1905— » 1910	90,45	9,55
» 1910— » 1915	93,04	6,96
» 1915— » 1920	94,01	5,99
» 1920— » 1925	93,24	6,76
» 1925— » 1930	95,83	4,17

Endelig skal med Hensyn til det *gennemsnitlige daglige Fangebelæg* meddeles følgende Oversigt ligeledes fordelt i 5 aarige Perioder:

	Mænd	Kvinder	Ialt
1/4 1900—31/3 1905	701	90	791
» 1905— » 1910	736	77	813
» 1910— » 1915	824	63	887
» 1915— » 1920	1056	68	1124
» 1920— » 1925	1223	78	1301
» 1925— » 1930	1277	53	1330

Til Sammenligning med de ovenanførte Tal skal nævnes nogle enkelte Tal fra 2 *tidligere* Perioder. I Tiden 1. April 1861 til 31. Marts 1886 (25 Aar) var den gennemsnitlige *Tilgang* af Mandsfanger 448 og af Kvindefanger 122 pr. Aar. I Tiden 1. April 1886 til 31. Marts 1900 (14 Aar) var de tilsvarende Tal henholdsvis 508,7 og 109,6 pr. Aar. Den 31. Marts 1864 var Antallet af *hensiddende kvindelige Strafarbejdsfanger* 399 (Mænd 1348); den 31. Marts 1868 var Belæget naaet ned under 300 til 282 (Mænd 1063) og 31. Marts 1876 var Tallet under 200 med 178 (Mænd 595). Den 31. Marts 1883 var Antallet af Kvinder steget til 193 (Mænd 670), men faldt paany i de følgende Aar ret stærkt. Det laveste Tal forefindes 31. Marts 1898 med 95 (Mænd 644) og den 31. Marts 1900 var Antallet 100 (Mænd 658).

For saa vidt angaar Antallet af *Kvindefanger i de kommunale Arresthuse* er der nedenfor Side 114 gjort nogle Bemærkninger, hvortil henvises.

Hvad Straffeanstalternes Administration angaar, skal i Tilslutning til den i Fjor givne Meddelelse om Antagelse af en juridisk Sekretær som yderligere Medhjælp for Inspektøren for *Horsens Straffeanstalt* oplyses, at der i Aarets Løb er fastsat nærmere Regler ang. Fordelingen af Forretningerne mellem Viceinspektøren og Sekretæren. Herefter har Sekretæren under direkte Ansvar overfor Inspektøren overtaget Tilsynet med de i Straffeanstaltens Annekser og Kolonier anbragte Fanger samt med de ved Udearbejde i selve Straffeanstalten sysselsatte Fangehold, hvoraf de Fanger, som senere kommer paa Koloniarbejde, fortrinsvis udtages.

I det for visse af Straffeanstaltens Tjenestemænd gældende *Uniformsreglement* af 15. September 1923 er der sket en Ændring, hvorefter der ved Siden af de hidtil leverede Uniformsgenstande ogsaa leveres de paagældende Funktionærer Regnfrakker til Tjenestebrug. Regnfrakker udleveres endvidere efter Inspektørens nærmere Bestemmelse til Reservebetjente. Til disse sidste kan der ligeledes efter Inspektørens nærmere Bestemmelse udleveres hvide Sommeruniformsjakker af samme Model som dem, der udleveres til det faste Personale. Ved de her omhandlede Ændringer er imødekommet et mangeaarigt Ønske fra det paagældende Personales Side.

Hvad dernæst angaar de for Fangerne gældende Reglementer og Bestemmelser, bemærkes, at de i

Fjor omhandlede nye Kostreglementer for Fangerne i Nyborg Straffeanstalt nu tillige er bragt til Anvendelse for de i Statens Kvindefængsel hensiddende Fanger, dog med enkelte af Sundhedsstyrelsen og Politidirektøren i København anbefalede Ændringer, der er udformede paa Grundlag af de Erfaringer, som var indvundne efter en forsøgsvis Anvendelse af Reglementet i en ca. 2-aarig Periode. Som i Fjor nævnt leveres Forplejning til samtlige Fanger i Københavns kommunale Fængsler af Statens Kvindefængsel.

Udgiften til Fangernes Forplejning har i Kalenderaaret 1930 gennemsnitlig andraget følgende Beløb pr. Fangedag:

	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Oktober Kvartal	Hele Aaret
Horsens Straffeanstalt	51,7	53,0	62,4	50,2	54,3
Vridsløselille »	70,4	43,3	34,7	42,1	47,6
Nyborg »	53,6	43,1	38,4	36,6	42,9
Statens Kvindefængsel	44,8	41,4	39,3	44,5	42,5

Angaaende Fangernes *Badning* i Nyborg Straffeanstalt er der truffet Bestemmelse om, at Bad fremtidig skal gives mindst een Gang om Ugen i Overensstemmelse med den i kgl. Anordning af 28. Maj 1913 indeholdte Bestemmelse, fra hvilken der siden Krigens Tid har været dispenseret, saaledes at Bad normalt kun gaves Fangerne hver 14. Dag; Fanger, som sysselsættes ved særlig anstrengende eller urenligt Arbejde har dog altid faaet hyppigere Bad.

Ved kgl. Anordning af 7. Marts 1913 om *Arbejdsdriften* i Straffeanstalterne er det paalagt samtlige Ministerier og de under disse sorterende Afdelinger og Institutioner i videst muligt Omfang at henvende sig til Fængselsvæsenet angaaende Forfærdigelse af saadanne Brugsgenstande, som fremstilles i Straffeanstalterne. Paa Grundlag af venskabelig Forhandling mellem Fængselsvæsenets Arbejdsdrift og A/S »Blindes Arbejde« er der imidlertid i Aarets Løb fra Statsministeriet — paa Socialministeriets Foranledning — rettet en Henstilling til samtlige Ministerier om at støtte de Blindes Arbejde ved at foretage Indkøb af de af de Blinde forfærdigede Varer saasom Børstevarer, Kurvevarer, Madrasser, Kapsko, Gulvklude, Karklude, Vidskestykker, Haandklæder samt Møbel- og Gardinstoffer. Ved den trufne Ordning und-

gaas ethvert Konkurrenceforhold mellem Fængselsvæsenets Arbejdsdrift og de Institutioner, som har til Formaal at støtte de Blinde ved at skaffe de bedst mulige Afsætningsforhold for deres Arbejdsprodukter.

Fangernes Arbejde i *Kolonierne* paa Heden i Sommerhalvaaret har i det forløbne Aar været fortsat i tilsvarende Omfang som tidligere, omend Fængselsvæsenet under Hensyn til de paagældende Plantningsselskabers økonomiske Vilkaar har maattet nøjes med en mindre Betaling pr. Fangearbejdsdag end sædvanlig. Under Hensyn til det paagældende Arbejdes Værdi for Fangebehandlingen har man imidlertid ikke lagt afgørende Vægt paa dette Punkt.

Der er iøvrigt for de i Kolonierne anbragte Fanger forsøgsvis bleven indført en Fangedragt, der adskiller sig noget fra den ellers i Straffeanstalterne anvendte Fangebeklædning.

Af de fra Straffeanstalterne modtagne Indberetninger for Finansaaret 1929/30 angaaende de løsladte Fangers oplagte *Arbejdsfortjeneste* (Overarbejdspenge, Akkordbetaling m. v.) fremgaar bl. a., at der fra Statens Kvindefængsel løslodes 46 Fanger, der fik udbetalt i Arbejdspenge tilsammen 3278 Kr. 33 Øre, fra Horsens Straffeanstalt 268 Fanger, der fik udbetalt tilsammen 76.343 Kr. 97 Øre, fra Vridsløselille Straffeanstalt 378 Fanger, der fik udbetalt tilsammen 38.006 Kr. 39 Øre og fra Nyborg Straffeanstalt 572 Fanger, der fik udbetalt tilsammen 29.127 Kr. 13 Øre. Det samlede Beløb for de 3 Mandsanstalter udgør 143.477 Kr. 49 Øre. Af Arbejdsfortjenesten udbetaltes gennem Fængselsselskaber og lignende Institutioner ialt 8057 Kr. 59 Øre.

Efter Indstilling af Inspektøren for Horsens Straffeanstalt har Direktoratet bifaldet, at der forsøgsvis antages en Kommunelærer i Horsens til i 4 á 5 Timer ugentlig at lede og tilse Fangernes *Fritidsbeskæftigelse* ved Sløjd og Husflidsarbejde. Man haaber paa den Maade at stimulere Fangernes Interesse for virkelig god og systematisk Beskæftigelse. Til Udfyldning af Fangernes Fritid har iøvrigt ligesom i tidligere Aar været anvendt Foredrag, Oplæsning, Koncerter samt ved enkelte Lejligheder Forevisning af levende Billeder.

Med Hensyn til de kommunale Arresthuse skal meddeles følgende Oplysninger:

Angaaende *Tilsynet med de kvindelige Arrestanter* udfærdigede Justitsministeriet under 23. Januar 1930 følgende

Cirkulære til samtlige Amtmænd og Arrestinspektører: »Ved at henlede D'Herrers Opmærksomhed paa Bestemmelsen i Reglement for Arrestvæsenet i Danmark af 7. Maj 1846 B § 3, jfr. D § 11, angaaende Visitation af og Tilsyn med kvindelige Arrestanter, skal Justitsministeriet udtale, at der i Medfør af denne Bestemmelse bør drages Omsorg for, at det umiddelbare Tilsyn med de kvindelige Arrestanter i samtlige Arresthuse i videst muligt Omfang føres enten af Arrestforvarerens Hustru eller af en anden dertil egnet, paalidelig Kvinde.

Der bør derhos i ethvert Arrestlokale, hvori der hensidder kvindelige Arrestanter, forefindes Opslag om, at saadanne Arrestanter har Adgang til at faa den Kvinde i Tale, som tilser de kvindelige Arrestanter«.

Om den umiddelbare Foranledning til Cirkulærets Udstedelse udtalte Justitsministeren sig samme Dag i Folketinget under 3. Behandling af Forslag til Borgerlig Straffelov m. v. Justitsministeren fremhævede herunder særlig, at en virkelig rationel Ordning af det foreliggende Spørgsmaal først vil kunne opnaas, naar Staten overtager hele Fængselsvæsenet. Iøvrigt indeholdt Justitsministerens Udtalelser bl. a. forskellige faktiske Oplysninger om den nuværende Tilstand — herunder om Antallet af kvindelige Arrestanter — der formentlig vil være af Interesse, og der skal derfor anføres følgende Uddrag af disse Udtalelser:

»Jeg skal blot nu ved Afslutningen af Forhandlingerne i dette høje Ting tillade mig at gøre en enkelt Bemærkning til Beroligelse for Kvinderne i Danmark, som paa et enkelt Punkt er blevet ret stærkt alarmeret. Det er med Hensyn til Spørgsmaalet om Tilsyn med kvindelige Fanger. Jeg skal derom oplyse den virkelige Sammenhæng, idet jeg tror, det vil virke beroligende.

For det første er Forholdet det, at i »Statens Kvindefængsel«, der nu har til Huse i en Fløj af Vestre Fængsel, men som tidligere var paa Christianshavn i den nu nedrevne Fængselsbygning, og hvor alle til Tugthus- og Forbedringshusarbejde dømte Kvinder hensidder, føres det umiddelbare Tilsyn med Fangerne udelukkende af kvindeligt Opsyn. Det samme er Tilfældet i Staden Københavns kommunale Kvindefængsel paa Nytorv, altsaa det gamle Raadhus, der rummer alle kvindelige Fanger fra København, nemlig kvindelige Fængselsfanger, Bødeafsonere, Tvangsarbejdsfanger og endelig Varetægtsfanger. Alle disse kvinde-

lige Fanger er altsaa under udelukkende kvindeligt Tilsyn.

Med Hensyn til de kommunale Arresthuse, der er spredt ud over Landet, og hvoraf der for Tiden findes 92, er Forholdet derimod det, at bortset fra et Par større Arresthuse, nemlig Aarhus og Københavns Amts Arresthus, hvor der er ansat kvindeligt Opsyn, fores Tilsynet med de kvindelige Arrestanter normalt af Arrestforvarerens Hustru. Dette er i Overensstemmelse med Arrestreglementet af 7. Maj 1846 Litr. B § 3, som lyder saaledes: »Til at foretage Visitationer af de kvindelige Arrestanter og, om fornødent gores, til at føre det specielle Tilsyn med disse beskikker han« — altsaa Politimesteren — »et paalideligt Fruentimmer, saafremt Arrestforvarerens Kone, af hvilken det omhandlede Hverv ellers nærmest bør udfores, ikke dertil maatte være kvalificeret«.

Jeg er af den Anskuelse, at det er et naturligt Krav, at man fuldt ud burde gennemføre Tanken om kvindeligt Tilsyn med kvindelige Fanger. Men en saadan Gennemforelse støder under de forhaandenværende Omstændigheder paa betydelige praktiske Vanskeligheder.

Ifølge den Statistik, som foreligger for de sidste 5 Aar, har der gennemsnitlig hensiddet 45,2 kvindelige Fanger aarligt i de 92 Arresthuse udenfor København. Naar der er saa faa kvindelige Fanger, er det indlysende, at man ikke ved alle disse Arresthuse kan ansætte kvindeligt Opsyn. I mange Arresthuse er det endda kun ret undtagelsesvis, at der findes blot saa meget som en eneste kvindelig Arrestant. Men hertil kommer, at Staten under de nuværende Forhold, hvor Arresthusene drives for Kommunernes Regning, og hvor Arresthuspersonalet som Følge heraf er kommunale Tjenestemænd, ikke kan øve nogen afgørende Indflydelse paa dette Punkt.

En mere rationel Ordning af det foreliggende Spørgsmaal vil først opnaas, naar Staten overtager hele Fængselsvæsenet; thi først herved gives der fri Bane med Hensyn til at samle de kvindelige Fanger i særlige, for dem indrettede Fængsler eller Fængselsafdelinger i saa stort Omfang, som dette overhovedet efter Forholdene lader sig gøre.

Med Hensyn til de kvindelige Varetægtsarrestanter, der i mange Tilfælde maa blive hensiddende i Arresthuset i den Jurisdiktion, hvor Undersøgelsen imod dem foregaar, vil man dog for de ganske smaa Arresthuses Vedkommende af økonomiske Grunde altid være henvist til ligesom nu at lade Tilsynet foregaa ved Arrestforvarerens Hustru«.

I Forbindelse med dette Cirkulære er der ved Justitsministeriets Skrivelse af 20. December 1930 truffet Bestemmelse om en ændret Form for Udfærdigelse af de ved Ministeriets Cirkulære af 19. Maj 1870 befalede *Indberetninger m. v.* om Arresthusene. Disse Ændringer tager særlig Sigte paa at tilvejebringe de statistiske Oplysninger om Fangebelæg m. v. særskilt for mandlige og kvindelige Arrestanter. For saa vidt angaar Kalenderaarene 1929 og 1930 er der ved Direktoratet for Fængselsvæsenets Foranstaltning allerede nu tilvejebragt Oplysninger om *Antallet af kvindelige Arrestanter* i samtlige Arresthuse.

Af disse Oplysninger skal meddeles følgende summariske Oversigt:

	1929:		1930:	
	Antal Arrestdage	Gennemsnitligt dagligt Belæg	Antal Arrestdage	Gennemsnitligt dagligt Belæg
Staden Københavns Arresthuse	10.311	28,2	9411	25,7
Øvrige Arresthuse	12.810	35,1	9723	26,7
Hele Landet	23.121	63,3	19.134	52,4

Til næsten alle Arresthuse er der knyttet en efter Arresthusets Størrelse og Benyttelse afpasset *Bogsamling*. Kravet om Tilstedeværelse af en saadan Bogsamling er ikke udtrykkelig udtalt i Arrestreglementet af 7. Maj 1846, hvorimod en Bogsamling er forudsat i Retsplejelovens § 784, 4) for saa vidt angaar Varetægtsfanger. Med Hensyn til et lille meget lidt benyttet Arresthus i en Landjurisdiktion har Direktoratet paa dertil given Anledning udtalt, at man ikke vilde modsætte sig den Ordning, at Bøger til Arrestanterne udlaanes fra det stedlige Folkebibliotek, idet man samtidig henledte Arrestinspektørens Opmærksomhed paa, at saadanne Bøger for at forebygge ulovlig Forbindelse med Omverdenen, Indsmugling m. v. nøje burde efterses fra Arresthusets Side saavel forinden Udleveringen til Fangen som efter Tilbageleveringen fra denne.

Angaaende *Transportrejser* med anholdte eller fængslede Personer er der i et af Justitsministeriet under 29. April 1930 udfærdiget Cirkulære fastsat visse nærmere Bestemmelser, der ogsaa er af Interesse for Fængslerne, saavel

Arresthusene som Straffeanstalterne. I Cirkulæret bestemmes bl. a., at uvedkommende Personer ikke maa deltage i Transporten, og at Transportanten hverken ved Afrejsen eller under Rejsen maa have personlig Forbindelse eller Samkvem med uvedkommende. Haandjern, Lænker, Førejern, Haandsnøre og lign. kan anvendes, naar det skønnes nødvendigt, dog at Benyttelsen skal ske paa en saa lidet opsigtsvækkende og generende Maade, som Formaalet tillader det. For saa vidt angaar Transport af Kvinder bestemmes, at der, hvor Ledsagelsen ikke kan ske ved en Kvinde alene, altid skal være 2 Ledsagere (2 mandlige eller 1 Kvinde og 1 Mand); ved Transport om Natten skal der altid være en kvindelig Ledsager. For at nedbringe Udgifterne for det Offentlige til Transportrejser, bestemmes det endelig, at der til Transportantens Forplejning under Rejsen i saa vid Udstrækning som muligt skal medgives Mad fra vedkommende Fængsel eller Arresthus.

Ved et Arresthus i en mindre Købstad har Direktoratet approberet, at det forsøgsvis paalægges Arrestforvareren ved Siden af sin Hovedgerning at udføre *Polititjeneste* i Overensstemmelse med en af Amtet udarbejdet Instruks, idet det dog herved fremhævedes, at der ved den ugentlige Fastsættelse af Arrestforvarerens Patrouilletjeneste bør lægges Vægt paa, at den foregaar paa vekslende Dage i Ugen, saaledes at Arrestanterne ikke forud kan være bekendt med, paa hvilken Tider Arrestforvareren er fraværende fra Arresthuset.

I Anledning af en Klage fra en Haandværkerorganisation over den i et Arresthus stedfindende *Beskæftigelse* af Fangerne ved Kurvemagerarbejde og lign. udtalte Direktoratet, at de i Arresthusene hensiddende Fanger efter de gældende Lovregler skal beskæftiges — eller have Adgang til at blive beskæftigede — ved passende lettere Arbejde, og da det meget ofte frembyder betydelige Vanskeligheder at fremskaffe tilstrækkeligt Arbejde til fornøden Sysselsættelse af Arrestanterne, saavel som at faa de færdige Varer afsat, er Arresthusene henvist til paa bedste Maade at udnytte Arbejdsmulighederne efter de stedlige Forhold. Men dette bør naturligvis ske under saadanne Former, at det er til mindst mulig Ulempe for de stedlige Næringsdrivende.

Med Hensyn endelig til de kommunale Tvangsarbejdsanstalter er der ikke i Aarets Løb sket Ændringer eller truffet Afgørelser af særlig Interesse. Legemlig Revselse

som Disciplinærstraf i disse Anstalter har heller ikke været anvendt i det sidst afsluttede Beretningsaar d. v. s. i Tiden indtil den 31. Marts 1930.

Som bekendt bortfalder Tvangsarbejdsstraffen ved Borgerlig Straffelov af 15. April 1930. Under Hensyn hertil har Direktoratet i Anledning af en Forespørgsel fra et af de sønderjyske Amter ang. eventuel Tilvejebringelse af en Tvangsarbejdsanstalt svaret, at man ikke kunde anbefale, at der for Tiden foretoges Skridt til Tilvejebringelse af særlige Tvangsarbejdsanstalter for de sønderjyske Landsdele.

Fångvården i Finland år 1929.

Fångantalet i Finland var vid ingången av år 1929 inalles 7241 och vid årets utgång 8725. Medeltalet fångar per dag utgjorde 7390 och förhöll sig detta tal till antalet innevånare i landet såsom 1 : 489. Av fångarna voro

	vid årets ingång.	vid årets utgång.
tukthusfångar	3459	3763
fängelsefångar	1297	1489
bötesförsonare	1778	2600
arbetsfångar	156	152
för lösdriveri anhållna	32	39
rannsakningsfångar	518	675

Bötesförsonare inkommo till fängelseanstalterna inalles 13469 och utskrevos 12647 personer, vilka med fängelse hava försonat böter till ett belopp av 9.157.000 mark.

Justitieministeren har villkorligen frigivit 338 fångar, vilka utstått trefjärdedelar och minst två år av sitt straff. Dessutom har Republikens President av nåd villkorligen frigivit 39 fångar. Av dessa inalles 377 fångar voro 218 dömda för mord, dråp eller misshandel, 84 för tjuvnadsbrott och 18 för hög- eller landsförräderi. Prövotiden, eller återstoden av strafftiden vid den villkorliga frigivningen, var hos 274 fångar under 1 år och hos 9 fångar över 5 år, hos 3 av dessa fångar över 10 år. Under året 1929 åtnjöto villkorlig frihet 822 fångar, men utgick dock hos 389 av dessa fångar strafftiden redan samma år. Under åren 1920—29 hava inalles 5199 fångar blivit försatta i villkorlig frihet och ha av dessa 4,1 % med anledning av nytt brott förverkat den villkorliga friheten.

Under berättelseåret förövades i fängelserna av fångar 33 brott av så svår beskaffenhet, att åtal med anledning häraf väckts vid allmän domstol. Antalet disciplinärt bestraffade fångar utgjorde 10 % av totalantalet fångar, vilka under året förvarades i fängelserna. Villkorliga extra judiciella bestraffningar tilldelades 864 fångar. Under året hava, huvudsakligen i fångkolonierna, 62 fångar gjort sig skyldiga till förrymning. Av dessa fångar återförpassades till fängelserna 55 fångar.

Undervisning har tilldelats fångarna i följande utsträckning:

Folkskoleundervisning	3317	fångar,
Fortbildnings- »	1129	» ,
Enskild undervisning i cell	3608	» ,
Skriftskoleundervisning	294	» ,

I fängelserna hava hållits 915 föredrag.

Uti fängelsebiblioteken funnos vid årets utgång 74882 finskspråkiga och 9062 svenskspråkiga bokband samt 2507 bokband på andra språk. Antalet bokutlåningar uppgick under året till 234548.

Tidsskriften »Elämästä«, vilken innehåller uppsatser av uppfostrande och undervisande art samt nyheter från hemlandet och främmande länder, har utdelats åt fångerna en gång i veckan.

Antalet sjukdomsfall, vilka föranlett fångarnas vårdande å fängelsernas lasarettavdelningar eller i sjukceller, utgjorde 15786, av vilka 5964 ådragits under fängelsevistelsen. Dödsfall inträffade 42 eller 0,14 % av hela fångantalet i fängelserna under berättelseåret.

Inkomsterna från arbetsverksamheten uppgingo till 29.177.000 mark ock från lantbruket till 4.596.000 mark eller inalles till 33.773.000 mark. Medräknande särskilda mindre inkomster vid fängelserna uppgingo totalinkomsterna vid fängelserna til 34.158.500 mark. Utgifterna utgjorde 87.184.000 mark, och utgjorde inkomsterna förty 39 % av utgifterna. Härvid har dock såsom inkomster icke beaktats värdet av de reparations- och tillbygnadsarbeten, vilka utförts av fångarna. Vid utförandet av årsreparationsarbetena användes arbetsmaterialier till ett värde av 1,8 milj. mark, och vid tillbyggnadsarbetena lika mycket. Av de utförda tillbyggnaderna må nämnas boningshusen för inalles 29 familjer, 3 fähus för inalles 370 kor, 10 lador

och gödselstäder m. m. Nyodlingar ha under året uppröjts 149 ha samt grävts avloppdiken 5 km och tegdiken 73 km.

Utgifterna för fångvården utgjorde för varje fånge per dag 34 mark 19 penni. Enär inkomsterna i fängelserna uppgingo till 13 mark 15 penni per dag, uttgjorde nettoutgifterna per dag och fånge 21 mark 04 penni. Beräknade per fånge och dag utgjorde utgifterne för avlöningar Fmk. 10:91, för kosthållning Fmk. 4:75 och beklädnad 2:22.

Vid årets utgång tjänstgjorde vid fängelserna 1056 fångvaktare, 142 arbetsledare och -förmän samt 212 tjänstemän av högre rang eller inalles 1410 personer. Under året föranstaltades för utbildande av fångvaktare tvänne kurser, vilka inalles 59 aspiranter till fångvaktarebefattningar avlade.

A. P. Arvelo.

Fra fengsels- og tvangsarbeidsvesenet i Norge i 1930.

Av byråchef i Justisdepartementet KRISTIAN HANSSON.

Fangetallet har vist en mindre stigning i landsfengslene, mens kretsfengslene og de større hjelpefengsler (de lokale fengsler) praktisk talt har hatt samme tilgang av fanger som foregående år. I de enkelte anstalter stiller tallene sig slik:

Landsfengslene.

Daglig middeltall:	1928—29	1929—30
Botsfengslet	190	196
Akershus landsfengsel	285	292
Landsfengslet for Kvinner	12	11
Tils.	487	499

Dertil kommer endel fanger i Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt (som blev tatt i bruk i slutten av 1928) og i Nidaros kretsfengsel, hvortil endel landsfengselsfanger blev overført i februar 1930, jfr. herom nærmere nedenfor.

Kretsfengslene og de større hjelpefengsler.

Belegget i disse fengsler består av fanger som soner subsidiær fengselsstraff (bøteavsonere), fanger som soner fengselsstraff og varetektsfanger. Fangedagene fordelte sig således sammenlignet med 1913—14 og 1928—29:

	1913—14	1928—29	1929—30
Bøteavsonere	72 082	77 225	79 333
Andre straffanger	59 339	80 430	83 443
Varetektsfanger	76 708	149 046	142 522
Tils.	208 129	306 701	305 298
Det samlede daglige middeltall i disse fengsler har således vært	570	840	836

Antallet av fangedager av fengsel på vann og brød utgjorde i 1929—30 57 281 eller 35,2 % av straffedagene mot henholdsvis 58 350 og 44,4 % i 1913—14 og 55 644 og 35,3 % i 1928—29.

Tvangsarbeidshusene.

Daglig middeltall av tvangsarbeidere:	1928—29	1929—30
Opstad tvangsarbeidshus	286	286
Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt	24	59
Arbeidshuset for Kvinner	74	69
Tils.	384	414

Hertil kommer endel tvangsarbeidere som en tid var anbragt i en midlertidig oprettet avdeling for tvangsarbeidere i Oslo kretsfengsel (tilsammen 531 dager).

Om det nye Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt henvises til dette tidsskrift for 1930, side 140.

Fengselsstyrets strafferegister (jfr. dette tidsskrift 1930 s. 140).

I 1930 blev der rekvirert utskrifter for 6 510 personer mot 6 123 personer i 1929. Av disse fantes 3 753 (i 1929: 3 665) i strafferegistret. Strafferegistret er fra 1. april 1930 utvidet til også å omfatte sinnssyke i asylene som er domfelt for straffbare handlinger (begått utenfor asylet), eller som har fått betinget undlatelse av påtale overensstemmende med straffeprosesslovens regler. Tellekortene blir innsendt fra sinnssykeasylene direkte til Strafferegistret ved hver måneds utgang, idet der er anordnet særskilte innkomst- og utgangskort.

Benådningssaker.

I 1930 er der til Justisdepartementet, Fengselsstyret, inn-

kommet tilsammen 516 ansøkninger om benådning, heri også medregnet nogen få henvendelser om eftergivelse av inndragning av utbytte ved straffbare handlinger m. v. Av de innkomne ansøkninger er tilsammen 78 avgjort av Kongen. I 54 tilfelle er benådning gitt, mens 24 ansøkninger er avslått. For de øvriges vedkommende lå saken slik an at departementet ikke fant å kunne anbefale benådning, hvorfor ansøkerne foreløbig er underrettet om at saken ikke er foredratt for Kongen. Endel saker stod uavgjort pr. 31. desember.

Sikringsmidler mot farlige forbrydere (se dette tidsskrift for 1930 s. 144 ff.).

Som nevnt i oversikten for 1929 er der ved en lov av 22. februar 1929 om forandringer i straffeloven (som trådte i kraft 23. mars 1929) gjennemført nye bestemmelser om sikringsmidler mot farlige forbrydere. Om de enkelte lovbestemmelser og de administrative forskrifter som knytter sig til dem, henvises til det citerte sted i nærværende tidsskrift for 1930.

Disse nye sikringsbestemmelser i straffeloven har vist sig å bli anvendt i en overordentlig stor utstrekning.

Efter de opgaver som er innløpet til Strafferegistret, er der i 1929 anvendt sikringsmidler mot tilsammen 46 personer. Av disse er 15 besluttet undergitt sikring i henhold til strl. § 39 (om mindre tilregnelige eller halvt abnorme personer) og 31 besluttet undergitt forvaring (internering) efter utstått straff i henhold til strl. § 39 a. Ingen av de domte var kvinner. I 1930 er sikringsmidler besluttet anvendt mot tilsammen 126 personer, herav 46 efter § 39 (hvorav igjen 5 kvinner) og 80 efter § 39 a (forvaring). Siden loven trådte i kraft er der således inntil utgangen av 1930 besluttet sikringsmidler mot tilsammen 172 personer, hvorav 5 kvinner. Av disse faller 61 på strl. § 39 og 111 på strl. § 39 a.

De personer som er undergitt sikring efter § 39 fordeler sig således på de forskjellige grupper av sikringsforanstaltninger: Politiopsikt eller tilsyn, anvisning av eller forbud mot et bestemt opholdssted og alkoholforbud er anvendt mot 7 personer. Privatforpleining (enten alene eller i forbindelse med de forannevnte forføininger) er besluttet anvendt overfor 14 personer. Anbringelse i kuranstalt, sinnsykeasyl eller arbeidshus er besluttet anvendt overfor tilsammen 35 personer. Herav er 2 personer besluttet anbragt

i kuranstalt, 8 i sinnssykeasyl og 24 i tvangsarbeidshus. For 1 av de dømte er det for tiden ikke på det rene, hvor anbringelse vil skje. 1 person er besluttet anbragt i fengslig forvaring. (For denne sistes vedkommende bør det imidlertid nevnes at dommen er forandret av Høiesterett 16. januar 1931, således at vedkommende også kan anbringes i tvangsarbeidshus, kur- eller pleieanstalt m. v. Domfelte blir antagelig anbragt i arbeidshus). For 4 av de domfeltes vedkommende er det ennu ikke truffet endelig beslutning om hvilke sikringsmidler skal anvendes.

Av personer, som er besluttet holdt i forvaring efter utstått straff i henhold til strl. § 39 a, er 17 overført til Opstad tvangsarbeidshus, som er besluttet å skulle motta disse forvaringsfanger. 1 er løslatt på prøve efter endt straffavsoning og 93 soner fremdeles fengselsstraff.

På grunn av den økning av belegget på Opstad som vil inntre efterhvert som forvaringsfangene blir overført dit, er det besluttet å utvide arbeidshusets cellefløi m. v., således at endel nye plasser kan innvinnes. Når utvidelsen er ferdig, vil der i alt kunne skaffes ca. 60 nye plasser og arbeidshuset vil da, fullt belagt, rumme ca. 345 mann.

Efter et reglement for forvaringsfanger som er utferdiget av Justisdepartementet 23. desember 1930, er det også adgang til i enkelte tilfelle — efter nærmere bestemmelse av Fengselsstyret — å anbringe forvaringsfanger i andre anstalter. Forvaringsfangene er forutsatt å skulle behandles efter det reglement som gjelder for vedkommende anstalt, forsåvidt ikke annet er bestemt. Forøvrig henvises til nevnte forvaringsreglement, som hitsettes i sin helhet.

Reglement
for
forvaringsfanger efter straffelovens § 39 a.
Fastsatt av Justisdepartementet
23. desember 1930.

§ 1. Forvaringsstedet. Menn som skal holdes i forvaring efter strl. § 39 a, blir efterat straffen helt eller delvis er avsonet (strl. § 39 a. 3) inntil videre å anbringe i Opstad tvangsarbeidshus, medmindre Fengselsstyret i det enkelte tilfelle bestemmer at de skal anbringes i annen anstalt. Arbeidshuset blir å varsle minst 1 måned før straffavsoningen er ferdig, med

oplysning om fangens forhold i fengslet og med uttalelse om hvorvidt behandlingen i fengslet har voldt særlige vanskeligheter. Aktene må sendes med.

Kvinner som skal holdes i forvaring efter nevnte lovbestemmelse, blir å anbringe i Arbeidshuset for kvinner. Overføringen besørges av det fengsel hvor straffen er avsonet.

§ 2. Forvaringstiden. Den lengstetid som retten har fastsatt, regnes fra straffavsoningens slutt.

§ 3. Behandlingen. Forvaringsfangene behandles efter det gjeldende reglement for den anstalt som de er anbragt i, forsåvidt ikke annet er bestemt i disse regler.

§ 4. Plikter. Forvaringsfangene plikter i enhver henseende å rette sig efter den for vedkommende anstalt gjeldende orden og efter de forskrifter som er gitt for dem.

§ 5. Arbeide. Forvaringsfanger skal regelmessig beskjeftiges med arbeide og plikter å utføre det arbeide som pålegges dem. Om der skal tilståes en forvaringsfange arbeidspenger og i tilfelle med hvilket beløp bestemmes av direktøren innenfor grensen av de for vedkommende anstalt fastsatte regler.

§ 6. Klasser. Forvaringsfanger som anbringes i arbeidshus, settes ved innkomsten i 2. klasse, medmindre de har vært i høiere klasse under den foregående straffavsoning. Isåfall blir de å sette i 3. klasse.

Finner forvaringen sted i et fengsel, fortsetter fangen i den klasse han var i ved straffavsoningens slutt.

Videre opflytning skjer i tilfelle efter de for arbeidshuset (fengslet) gjeldende regler, idet forvaringsfanger ved beregningen ansees som innsatt for 2 år.

En fange, som er flyttet ned i klasse, kan senere flyttes op efter de regler som gjelder for arbeidshuset (fengslet).

§ 7. Refselser. Forvaringsfanger som viser slett opførsel, kan refses overensstemmende med fengselslovens § 30.

§ 8. Meldinger. Senest 1 år efterat forvaringen er påbegynt, skal direktøren for hver forvaringsfange sende melding til Fengselsstyret med oplysning om fangens forhold m. v. og med uttalelse fra funksjonærrådet og direktøren om hvorvidt det er grunn til å løslate vedkommende på prøve, i tilfelle med forslag om de vilkår som bør settes for løslatelsen. Aktene må følge

med. Likeså erklæring fra anstaltens læge, eller om direktøren finner grunn til det, erklæring fra annen sakkyndig læge.

Sådan erklæring skal også senere avgis med høist 1 års mellemrum.

§ 9. Forlengelse av lengstetiden. Finner direktøren grunn til å anta at en forvaringsfange påny vil begå nogen av de forbrytelser som er nevnt i strl. § 39 a. 1 og derfor bør holdes i forvaring utover den lengstetid som er fastsatt i dommen, blir spørsmålet herom å ta op så betimelig at saken kan forelegges for domstolen senest 3 måneder før lengstetiden utløper. Direktøren skal på forhånd forelegge saken for funksjonærrådet og sender den derefter til Fengselsstyret med rådets og sin egen uttalelse. Aktene skal følge med.

§ 10. Løslatelse på prøve. En forvaringsfange kan løslates på prøve overensstemmende med strl. § 39 a. 4 efter beslutning av Justisdepartementet. Som vilkår for løslatelsen kan fastsettes:

a. anvisning av eller forbud mot et bestemt opholdssted,
b. plikt til å melde sig til visse tider for politiet, verneforeninger eller andre tilsynsførende,
c. forbud mot nydelse av alkoholholdige varer,
d. betaling av en efter fangens evne avpasset erstatning eller opreisning til den eller de fornærmede i straffesaken.

Er løslatelse på prøve besluttet, påligger det direktøren å sette løslatelsen i verk på de vilkår som måtte være fastsatt av departementet og forøvrig overensstemmende med det for arbeidshuset (eller i tilfelle for fengslet) gjeldende reglement.

§ 11. Forhold i prøvetiden. En forvaringsfange som er løslatt på prøve, skal noie overholde de vilkår, som er satt for ham ved løslatelsen.

Bryter han nogen av vilkårene, skal den tilsynsførende, hvor sådan er opnevnt, straks sende melding til politiet på det sted, hvor den løslatte opholder sig. Er tilsynsførende ikke opnevnt, påligger det politiet å ha den løslatte under opsikt og straks skride inn overensstemmende med nedenstående regler, når den løslatte har brutt vilkårene. Politiet skal straks opta forklaring av den løslatte og den tilsynsførende og forøvrig

skaffe tilveie mest mulig utforlige oplysninger om den løslattes forhold i prøvetiden. Hvis den prøveløslatte ikke blir satt under tiltale (§ 12), blir sakens dokumenter uten ophold å sende Justisdepartementet (Fengselsstyret) med politiets uttalelse om hvorvidt han bør gjeninnsettes i forvaring. Avgjørelsen treffes av Justisdepartementet.

Inntil spørsmålet herom er avgjort og gjeninnsettelse i tilfelle kan settes i verk, kan politiet la den løslatte pågripe og efter forhørsrettens nærmere bestemmelse holde ham i varetektsfengsel, hvis det finnes nødvendig for å hindre undvikelse eller av hensyn til den offentlige sikkerhet. Saken skal derefter ekspederes til departementet uten ophold.

§ 12. Ny rettsforfølgning. Kommer den løslatte i prøvetiden under forfølgning for nogen straffbar handling, skal melding sendes Justisdepartementet (Fengselsstyret) såsnart saken er avsluttet ved endelig dom, vedtagelse av forelegg eller innstilling av forfølgningen. Rettsaktene sendes med. Er den løslatte ikke fengslet i anledning av den nye strafforfølgning, finner § 11 siste ledd tilsvarende anvendelse.

§ 13. Prøvetidens utløp. Hvis den løslatte i 5 år fra prøveløslatelsen ikke har forøvet nogen forsetlig forbrytelse, blir løslatelsen endelig, såfremt han har opfylt de vilkår som måtte være satt.

§ 14. Gjeninsettelse i forvaring. Når en forvaringsfange som er løslatt på prøve, besluttes gjeninnsatt i forvaring, blir han å behandle efter samme regler som nyinnsatte, dog således at de alle begynner i 2. klasse.

Resttiden regnes fra Justisdepartementets beslutning om gjeninnsettelse eller, hvis straff først skal sones, fra dennes slutt.

Er den løslatte ved ny dom besluttet undergitt forvaring, blir resttiden å legge til den lengstetid som er fastsatt ved den nye dom.

§ 15. Sikring efter strl. § 39. Hvis en forvaringsfange viser sig å ha mangelfullt utviklede eller svekkede sjelsevner og direktøren finner grunn til å foreslå anvendt sikringsmidler efter straffelovens § 39 istedenfor forvaring, blir saken med de nødvendige oplysninger om fangens forhold m. v. å forelegge for Justisdepartementet til avgjørelse overensstemmende med strl.

§ 39 a. 2. Aktene må følge med, likeså erklæring fra direktøren og funksjonærrådet samt fra anstaltens læge (eller annen sakkyndig læge).

§ 16. Straffelovens § 65. Personer som er dømt efter straffeloven av 22. mai 1902 § 65, behandles efter de forskrifter som gjelder for forvaringsfanger efter straffelovens § 39 a., således at den i dommen fastsatte maksimumstid for fengselsopholdet betraktes som lengstetid efter sistnevnte paragraf.

Forandringer i straffeloven.

Ved lov av 6. juni 1930 er der foretatt forandring i straffelovens § 28, som omhandler fullbyrdelse av bøtestraff. Forandringen går i det vesentlige ut på følgende: Hvis en person som ilegges bot, er i arbeide hos nogen, kan påtalemyndigheten pålegge hans arbeidsgiver å tilbakeholde og utbetale til politiet så meget av lønnen at boten blir dekket. Er der besluttet tilbakehold i lønnen for skatt eller underholdningsbidrag, dekkes dog disse krav før boten. Uten samtykke av straffelte kan ikke mer enn en tredjedel av lønnen tilbakeholdes til dekning av bøter. Undlater arbeidsgiveren å tilbakeholde lønn efter pålegg av påtalemyndigheten, blir han ansvarlig for det beløp som skulde ha vært tilbakeholdt. Såvel i dette tilfelle som når arbeidsgiveren undlater å utbetale til politiet beløp som er tilbakeholdt, kan beløpet inndrives ved utpantning. Den tidligere bestemmelse om at bøter kan tillates betalt i avdrag eller optjent i statens eller kommunens tjeneste (efter nærmere regler som Kongen gir), er opretholdt.

Da straffelovens bestemmelser om tyveri har vist sig vanskelige å anvende overfor det moderne fenomen biltyveri, er det ved samme lov gjort en tilføielse i straffeloven som en ny § 265 a. Bestemmelsen er sålydende:

»Med fengsel inntil 1 år straffes den som, uten å høre til den berettigedes husstand eller å være i hans tjeneste, rettsstridig borttar og bruker eller forføier over motorvogn (herunder motorsykkel), som tilhører en annen, således at den berettigede derved påføres tap eller uleilighet, eller som medvirker hertil. Under særdeles formildende omstendigheter kan bøter anvendes. Har bruken hatt til følge at motorvognen har lidt skade for mere enn 500 kroner, eller har den skyldige undlatt å bringe vognen tilbake til eieren eller dit hvor han tok den, eller er han

tidligere dømt for overtredelse av denne paragraf, er straffen fengsel inntil 3 år.«

Forandringer i løsgjengerloven.

Ved en lov av 6. juni 1930 er der foretatt endel forandringer i lov om løsgjengeri, betleri og drukkenskap av 31. mai 1900. Erindringene går i det vesentlige ut på følgende: Hvis en person som ilegges straff (bot) efter løsgjengerlovens § 16 (for forsetlig eller uaktsomt å ha hensatt sig i en åpenbart beruset tilstand, hvorunder han blir sett på et almindelig beferdet eller for almindelig ferdsel bestemt sted) ikke er ilagt straff i de 2 siste år efter løsgjengerlovens drukkenskapsbestemmelser, skal den subsidiære fengselsstraff ikke fullbyrdes dersom han ikke innen 2 år overtrer nogen av de nevnte bestemmelser påny.

Når en person som ilegges fengselsstraff efter lovens §§ 16 eller 17, blir besluttet anbragt i tvangsarbeidshus eller kuranstalt i henhold til løsgjengerlovens § 18 jfr. § 19, bortfaller fullbyrdelsen av den idømte fengselsstraff. Likeså bortfaller bøtestraff som er ilagt efter § 16 eller § 17, og som ikke er fullbyrdet. Dette siste må også antas å gjelde bøtestraff som er ilagt en tvangsarbeider i prøvetiden, og som ikke er fullbyrdet når vedkommende i tilfelle besluttes gjeninnsatt på resttiden.

Videre er det overlatt Kongen å utferdige nærmere forskrifter angående innsettelse av domfelte i tvangsarbeidshus eller kuranstalt, angående overflytning av en person fra en anstalt til en annen, angående permisjon, utskrivning på prøve eller endelig utskrivning fra kuranstalt samt angående utsettelse av tvangsinterneringen ved å stille domfelte på prøve. Dessuten er der gitt endel nye bestemmelser i løsgjengerlovens § 21, § 27 og § 28. Således er det overlatt til Kongen å gi nærmere forskrifter for betinget undlatelse av påtale m. v., likesom der er åpnet adgang til å beholde en person i varetektsfengsel inntil vedkommende kan anbringes i tvangsarbeidshus eller kuranstalt. For sådant varetektsfengsel tilkommer der ham i så fall fradrag i tvangsarbeidstiden (kuropholdet) med en dag for hver dags varetektsfengsel.

I henhold til nevnte lovforandring er der ved kgl. res. av 7. november 1930 utferdiget nærmere forskrifter angående innleggelse av alkoholister i kuranstalt. Forskriftene går i korthet ut på å søke personer som dømmes efter løs-

gjengerlovens drukkenskapsbestemmelser, og som ikke tidligere har vært anbragt i tvangsarbeidshus eller kuranstalt, fortrinsvis innlagt i kuranstalt, såfremt det ikke foreligger særlige omstendigheter som taler imot dette. Dog kan påtalemyndigheten også bringe spørsmålet om innleggelse i kuranstalt på bane selvom domfelte tidligere også har vært anbragt i tvangsarbeidshus eller kuranstalt, nemlig når der foreligger særlige grunner til å anta at der kan opnåes kurmessig helbredelse for misbruk av berusende drikk. I de her nevnte tilfelle skal påtalemyndigheten innsende søknad til vedkommende departement (Socialdepartementet) om optagelse i kuranstalt. Hvis påtalemyndigheten finner grunn til å undlate påtale eller å stille en domfelt på prøve, og der som betingelse herfor kan bli spørsmål om å la vedkommende frivillig ta ophold på et kursted for alkoholister, bør påtalemyndigheten innhente Socialdepartementets rådgivende uttalelse for endelig avgjørelse treffes.

Overførsel av landsfengselsfanger til Nidaros kretsfengsel.

På grunn av den store økning av fanger i landsfengslene fant Justisdepartementet i februar 1930 å måtte ta i bruk de gjenværende lokaler i det nedlagte Trondhjem landsfengsel (nu Nidaros kretsfengsel avdeling C), idet man overførte endel fanger fra Botsfengslet og Akershus landsfengsel. Samtidig traff man forføining til å få innsatt i Nidaros kretsfengsel personer som blev dømt i de nordlige landsdele, Trøndelagen og Møre, og som efter de vanlige regler skulde anbringes i landsfengsel. Avdelingen for landsfengselsfanger i Nidaros er fremdeles i bruk. Som ledd i arbeidet for å lette tilgangen av fanger til landsfengslene fant man i mars 1930 å måtte bestemme at der ikke skulde sendes fanger til Botsfengslet og Akershus landsfengsel forinnen det ved henvendelse til vedkommende fengsel var bragt på det rene hvorvidt fangen kunde mottas.

Tvangsarbeide i henhold til lov om vernepliktige civilarbeidere av 24. mars 1922 jfr. lov av 10. juli 1925.

Ved kgl. res. av 28. mai 1926 blev det bestemt at de av rikets fengsler som Justisdepartementet eller Fengselsstyret efter bemyndigelse måtte bestemme, godkjennes som anstalter til innsettelse av personer i henhold til ovennevnte lov om vernepliktige civilarbeidere. Fengselsstyret bestemte at de nevnte personer kunde settes inn i kretsfengslene og de større hjelpefengsler. Samtidig blev det bestemt at disse

personer skulde behandles efter samme regler som fanger der utstår almindelig fengselsstraff, dog således at civilarbeidere skulde innføres i boken over varetektsfanger m. v. I en skrivelse av 7. april 1930 bestemte Fengselsstyret at personer som utstår tvangsarbeide i et fengsel i henhold til loven om vernepliktige civilarbeidere skulde behandles efter reglene for varetektsfanger forsåvidt angår adgangen til å skaffe sig selv kost og med hensyn til brevveksling og besøk. Bestemmelsen er senere gjennemført ved forandring i reglementet, idet den også er utvidt til å omfatte lesning.

Avdeling for tvangsarbeidere i Oslo kretsfengsel.

På grunn av forskjellige vanskeligheter som viste sig å opstå med hensyn til adgangen til å beholde en tvangsarbeider i varetektsfengsel for anbringelse i tvangsarbeidshus kunde skje, fant departementet midlertidig å måtte oprette en avdeling for tvangsarbeidere i Oslo kretsfengsel, hvor der satt et større antall tvangsarbeidere i påvente av plass i tvangsarbeidshusene. Forutsetningen var at der i avdelingen bare blev insatt personer som sat i varetekt eller som det var nødvendig å ta i forvaring inntil plass kunde skaffes i Opstad eller Sem tvangsarbeidshuser. Avdelingen blev ophevet igjen i juni måned efterat der var utferdiget visse supplerende bestemmelser i løsgjengerloven med hensyn til adgangen til å anvende varetektsfengsel for de her nevnte personer, jfr. herom foran.

Mæresmyren (jfr. dette tidsskrift 1930 s. 152).

Fangearbeidet på fengselsvesenets koloni Mæresmyren har i 1930 vært drevet som tidligere med 16 fanger fra Botsfengslet. Fangetroppen arbeidet på myren fra 3. juni til 7. november. Som vanlig har fangene vesentlig vært beskjeftiget med nydyrkning, gravning av grøfter, kanaler m. v. foruten vanlig gårdsarbeide.

Akerarealet var i 1930 ca. 130 mål (decar), hvorav ca. 90 mål bygg, 10 mål havre og 30 mål turnips. Kornavlingen er anslått til ca. 15 000 kg, hvortil kommer ca. 90 000 kg høi, ca. 45 000 kg turnips og ca. 1 000 kg gressfrø (timotei). Sommeren var særdeles gunstig for årsveksten og avlingen blev derfor i sin helhet av udmerket kvalitet. Avsetningsforholdene for høiavlingen har dog vært vanskelige. Husdyrbesetningen består for tiden av 20 kuer, 2 okser, 6 kalver og 3 hester. Fangenes opførsel var hele tiden god. Rømning forekom ikke.

Reglementsforandringer.

Der er foretatt endel forandringer i tvangsarbeids- og landsfengselsreglementet, hvorav kan nevnes en mindre forandring i kostregulativet for Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt, en mindre forandring i reglene om uniform ved landsfengslene samt bestemmelser i tvangsarbeidsreglementet, hvorefter tvangsarbeidere får fradrag (dag for dag) for varetektsfengsel som er utholdt efter at anbringelse i arbeidshus er besluttet.

Regnskapsordningen
ved landsfengslene og Opstad tvangsarbeidshus er omordnet på basis av rubrikksystemet.

Fengselstjenestemenn — sakførervirksomhet.

På foranledning har Fengselsstyret uttalt at det ikke bør tillates en fengselstjenestemann å ha befatning med straffesaker mot personer som sitter fengslet i det fengsel hvor vedkommende er ansatt.

Ekstraforpleining.

I anledning av Kongens 25 års jubileum den 25 november 1930 blev der med samtykke av Fengselsstyret gitt fanger i landsfengslene og Oslo kretsfengsel samt tvangsarbeiderne ekstraforpleining i likhet med hvad der tidligere har vært gjort ved lignende anledninger.

Sverige 1929.

Under år 1929 intogos i Sveriges fångvårdsanstalter 12704 män och 577 kvinnor eller sammanlagt 13281 personer mot 13190 under år 1928.

Förhållandet mellan nykomna fångar under åren 1928 och 1929 framgår av följande tablå:

	1928	1929
för brott häktade	2335	2304
» lösdriveri häktade	719	621
» undergående av straffarbete insatta	1455	1454
» » » urbota fängelse insatta	804	879
» » » bötesförvandlingsstraff insatta	9399	9542
» » » tvångsarbete insatta	445	401

Fångantalet utgjorde vid 1929 års början 2145 och vid årets slut 2319.

Av de vid 1929 års slut kvarvarande 2319 fångarna voro:

häktade för brott	195	män	18	kvinnor	tillsammans	213
på grund av sinnessjukdom förklarade strafflösa	134	»	8	»	»	142
häktade för lösdriveri	11	»	6	»	»	17
dömda » »	4	»	—	»	»	4
straffarbetsfångar	1402	»	61	»	»	1463
urbota fängelsefångar	217	»	10	»	»	227
bötesfångar	214	»	4	»	»	218
dömda till förvaring	24	»	1	»	»	25
dömda till internering	10	»	—	»	»	10

Antalet för brott häktade visar under år 1929 i jämförelse med näst föregående år en minskning af 19 män och 12 kvinnor eller sammanlagt 31 personer.

Antalet nykomna straffarbetsfångar har under tioårsperioden 1920—1929 nedgått från 1829 år 1920 till 1454 år 1929.

Under år 1929 har 1 person dömts till livstids straffarbete. Antalet nykomna på bestämd tid dömda straffarbetsfångar utgjorde 1453, därav 1368 män och 85 kvinnor.

Tidslängden av de straff, som ådömts nyssnämnda 1453 straffarbetsfångar, har varit:

från 2	till och med 3	månader	234	män	och	19	kvinnor
» 3	» 6	»	424	»	»	26	»
» 6 månader	» 2	år	539	»	»	35	»
» 2 år	» 3	»	108	»	»	2	»
över 3 år			63	»	»	3	»

Av de nykomna straffarbetsfångarna hade 100 män och 3 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

87	män	och	3	kvinnor	i 1 år och därunder
9	»	»	-	»	från 1 till och med 2 år
3	»	»	-	»	» 2 » » » 3 »
1	»	»	-	»	över 3 år.

Av återstående 1269 män och 82 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

920	män	och	63	kvinnor	i 1 år och därunder
179	»	»	14	»	från 1 till och med 2 år
105	»	»	2	»	» 2 » » » 3 »
64	»	»	3	»	över 3 år
1	»	»	-	»	på livstid.

Av de kvarvarande straffarbetsfångarna hade 71 män och 3 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

46	män	och	2	kvinnor	i 1 år och därunder
9	»	»	-	»	från 1 till och med 2 år
6	»	»	1	»	» 2 » » » 3 »
10	»	»	-	»	över 3 år.

De återstående kvarvarande 1331 män och 58 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

471	män	och	23	kvinnor	i 1 år och därunder
276	»	»	17	»	från 1 till och med 2 år
235	»	»	9	»	» 2 » » » 3 »
320	»	»	9	»	över 3 år
29	»	»	—	»	på livstid.

Av de nykomna straffarbetsfångarna, 1369 män och 85 kvinnor, hade 541 män och 16 kvinnor eller 38,31 % förut undergått straffarbete. Motsvarande siffra för år 1928 utgjorda 38,62 % och för tioårsperioden 1920—1929 41,63 %.

Av de nykomna straffarbetsfångarna voro 607 män och 32 kvinnor ådömda påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen.

Vid slutet av år 1929 voro kvarvarande livstidsfångar	29	män		
straffarbetsfångar på bestämd tid	1373	»	och 61	kvinnor
	1402	män	och 61	kvinnor

Av dessa förvarades

i enrum jämlikt 5 § 1 st. verkställighetslagen	925	män	och 42	kvinnor
i enrum (s. k. mellanklass) jämlikt 5 § 2 st. verkställighetslagen	307	»	» 14	»
och i gemensamhet	170	»	» 5	»

Den genom lag den 8 maj 1921 införda rätten att utföra ensrumsfångar i gemensamt arbete med andra fångar,

sedan viss strafftid avtjänats, har fortfarande i regel tillämpats så, att den stränga enrumsbehandlingen inskränkts till ett år för äldre och fyra månader för yngre fångar, som dömts till straffarbete på tid därutöver.

Av de till straffarbete dömda fångarna hava 4 män på egen begäran, utöver den för dem gällande längsta tid för straff i enrum, fortsatt enrumsstraffet.

Vid slutet av år 1929 utgjorde gemensamhetsfångarnas antal 175, därav 170 män och 5 kvinnor.

Straffskärpning enligt lagen den 22 juni 1906 har under år 1929 kommit till användning beträffande en fängelsefånge, vilken ådömts dylik straffskärpning, bestående av hårt nattläger under 5 dagar.

Av nåd hava under året frigivits 2 livstidsfångar, 8 på viss tid dömda straffarbetsfångar och 1 fängelsefånge.

Villkorlig frigivning med skyldighet att under bestämd tid vara underkastad särskild tillsyn har beviljats 67 män, av vilka 65 voro dömda till straffarbete och 2 till urbota fängelse, samt 6 kvinnor, samtliga dömda till straffarbete, eller tillsammans 73 personer. Under år 1928 blevo 79 personer villkorligt frigivna. Under de tjugutre år, 1907—1929, som rättsinstitutet villkorlig frigivning tillämpats, har hela antalet villkorligt frigivna utgjort 1162 män och 125 kvinnor, tillhopa 1287 personer, av vilka 343 varit dömda för förfalskning, bedrägeri och förskingring, 176 för mord, dråp och misshandel, 298 för sedlighets- och våldtäktsbrott samt återstående 470 för mened, barnamord, mordbrand, stöld, rån m. m.

Under år 1929 har prövotiden gått till ända för 82 personer, som frigivits, 1 under år 1925, 4 under år 1926, 11 under år 1927 och 66 under år 1928.

Av strafftiden hava vid den villkorliga frigivningen återstått följande tidslängder:

för	867	personer	intill	1	år			
»	303	»	från	1	till	och	med	2 år
»	97	»	»	2	»	»	»	3 »
»	20	»	»	3	»	»	»	4 »

Av de villkorligt frigivna, som under år 1929 stått under tillsyn, har enligt inkomna tillsyningsmansrapporter en under året tilldelats varning av vederbörande länsstyrelse. Under året hava 2 personer förverkat den villkorligt medgivna friheten antingen på grund av begånget nytt brott

eller eljest genom åsidosättande av de skyldigheter, som ålegat dem. I fråga om 32 villkorligt frigivna saknas vederbörliga rapporter. De återstående hava uppfört sig utan svårare anmärkning, många hedrande.

Under åren 1907—1929 hava allenast 27 personer, eller 2,1 % av hela antalet villkorligt frigivna, förverkat den villkorligt medgivna friheten antingen på grund av begånget nytt brott eller eljest genom åsidosättande av de skyldigheter, som ålegat dem.

Till urbota fängelsestraff dömda personer voro:

nykomna	834 män	45 kvinnor
vid årets slut kvarvarande	217 »	10 »

Tidslängden av de straff, som ådömts de nykomna fängelsefångarna, var:

från 1 till och med 6 månader	för 800	männ 45	kvinnor
» 6 » » » 12 »	» 30	» »	»
utöver 1 år	» 4	» »	»

Antalet nykomna fängelsefångar har under år 1929 i jämförelse med år 1928 ökats med 75.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 25 november 1927 bestämt, att personer, vilka jämlikt lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare — vilken lag trätt i kraft den 1 januari 1928 — dömas till förvaring, skola intagas män å den vid centralfängelset i Norrköping anordnade vårdanstalten för förminskat tillräkneliga förbrytare och kvinnor å den för ifrågavarande ändamål vid centralfängelset i Växjö anordnade anstalten. På framställning av interneringnämnden har fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 25 juli 1929 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att å vårdanstalten i Norrköping intagna personer, som visade sig oroliga och mera svårskötta, finge efter prövning av fångvårdsstyrelsen, i avvaktan på anordnande vid vårdanstalten av en särskild isoleringsavdelning, förvaras å någon av fångvårdens sinnessjuksavdelningar. Till vad fångvårdsstyrelsen sålunda hemställt har Kungl. Maj:t enligt beslut den 3 augusti 1929 lämnat bifall. Med stöd härav hava därefter fyra av de å vardanstalten i Norrköping förvarade överförts till sinnessjukavdelningen vid kronohäktet i Västervik.

Vid 1929 års början voro kvarvarande i

vårdanstalten i Norrköping	2	män
» » Växjö	1	kvinna
Summa	3	personer

Under år 1929 hava 23 män genom laga kraft vunna utslag dömts till förvaring samt intagits i ovanberörda anstalter.

Av de å vårdanstalten i Norrköping under år 1929 intagna har 1 man avlidit under året.

Vid 1929 års slut voro kvarvarande i

vårdanstalten i Norrköping	20	män
» » Växjö	1	kvinna
kronohäktets i Västervik sinnessjukavdelning	4	män
Summa	25	personer.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 25 november 1927 bestämt, att personer, vilka jämlikt lagen den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare — vilken lag trätt i kraft den 1 januari 1928 — dömas till internering skola intagas, m ä n å den till kronohäktet i Ystad anslutna interneringsanstalten för återfallsförbrytare och k v i n n o r å den för ifrågavarande ändamål vid centralfängelset i Växjö anordnade anstalten.

Vid 1929 års början voro kvarvarande i interneringsanstalten i Ystad 3 män. Under året hava 7 män genom laga kraft vunna utslag dömts till internering samt intagits i interneringsanstalt. Vid 1929 års slut voro således kvarvarande i interneringsanstalten i Ystad 10 män.

Antalet nykomna fångar, som hållits i fängelse i saknad av tillgång till gäldande av b ö t e r, utgjorde 9307 män och 235 kvinnor, tillsammans 9542 personer emot 9399 år 1928. I jämförelse med år 1928 har antalet således ökats med 143. De böter, som vid bristande tillgång börjat under år 1929 avtjänas, hava motsvarat 95529 bestraffningsdagar eller 4564 mera än under år 1928.

I fängelserna intogos år 1929 sammanlagt 1502 personer, som f ö r s t a gången dömts till straffarbete eller urbota fängelse och 368 personer, som a n d r a gången dömts till sådant straff. Sistnämnda siffra utvisar det antal, som under året inträtt i de återfallnas klass, utgörande 24,5 % av det antal, som första gången undergått frihetsstraff. Under

den senaste tioårsperioden kan antalet personer, som efter att en gång hava undergått frihetsstraff icke vidare ådraga sig sådant straff, beräknas till omkring 71 %, under det att inemot 29 % visat sig återfalla.

Proportionsförhållandet mellan antalet under år 1929 nykomna, inom riket födda straffarbetsfångar och folkmängden vid årets slut utgjorde 23 straffarbetsfångar på varje 100000 invånare.

Antalet barn, som under år 1929 åtföljt sina mödrar i fängelset, var 10.

I fråga om villkorligt dömda, som varit ställda under övervakning och för vilka övervakningstiden utgått under år 1929, lämnas här nedan vissa upplysningar och statistiska meddelanden.

Enligt inkomna övervakningsböcker har övervakning under året upphört i 672 fall av villkorligt meddelade domar, vilka i 579 fall rört män och 93 fall kvinnor.

Orsaken till övervakningens upphörande i berörda 672 fall har varit:

dödsfall	i 10 fall
prövotidens utgång	i 513 »
domstols beslut enligt 10 § andra stycket i lagen om villkorlig straffdom (av särskilda skäl kan antagas, att den dömde låter sig rättas utan övervakning)	i 63 »
domstols beslut enligt 11 § i sagda lag (återfall i brott)	i 63 »
domstols beslut enligt 12 § i sagda lag (den villkorligt dömde har före domens meddelande förövat annat brott)	i 10 »
domstols beslut enligt 13 § i sagda lag (den villkorligt dömde åsidosätter honom åliggande skyldigheter)	i 13 »
Summa	672 fall

Övervakningstiden har varit:

A. lagstadgad prövotid (1 resp. 3 år)	i 513 fall
B. kortare än prövotiden men längre än den i 10 § andra stycket omförmälda minsta tid för övervakning (6 månader)	i 135 »
C. kortare än den i 10 § andra stycket omförmälda minsta tid för övervakning (6 månader)	i 24 »
Summa	672 fall

Av ovan omförmälda 63 återfall i brott hava 15 inträffat, innan 6 månader av övervakningstiden förflutit.

Nyssnämnda 63 återfall avse personer, vilka erhållit villkorlig dom för följande av dem begångna brott, nämligen

å särskilda tider och ställen förövad eller kvalificerad stöld	i 24	fall
enkel stöld eller inbrott	i 19	»
snatteri	i 3	»
våldsamt motstånd vid offentlig förrättning	i 1	»
förfalskning, bedrägeri, förskingring eller annan oredlighet	i 10	»
misshandel	i 3	»
sedlighetsbrott	i 2	»
skadegörelse å egendom	i 1	»
Summa	63	fall

De nya brott, vilka i berörda fall medfört, att anståndet med det äldre ådömda straffet förverkats, hava varit:

enkel eller kvalificerad stöld	i 30	fall
snatteri	i 8	»
våld å förrättningsman eller våldsamt motstånd vid offentlig förrättning	i 3	»
förfalskning, bedrägeri, förskingring eller annan oredlighet	i 10	»
mened	i 1	»
misshandel	i 5	»
ärekränkning	i 1	»
otukt	i 2	»
olovligt begagnande av annans egendom	i 1	»
olovlig tillverkning av brännvin	i 2	»
Summa	63	fall

De straff, vartill de i brott återfallna blivit för det nya brottet dömda, hava utgjorts av:

straffarbete	i 39	fall
fängelse	i 19	»
böter	i 5	»
Summa	63	fall

Beträffande 3 av de till straffarbete dömda och 1 av de till fängelse dömda har meddelats förordnande om deras insättande i allmän uppfostringsanstalt.

De personer, för vilka övervakningstiden upphörde under år 1929, hava erhållit villkorlig straffdom för nedan angivna brott:

våld å tjänsteman	i	12	fall
egenmäktigt förfarande	i	3	»
våldsamt motstånd vid offentlig förrättning	i	1	»
hemfridsbrott	i	3	»
förfalskning	i	34	»
misshandel, resande av livsfarligt vapen eller vållande till annans död	i	26	»
överförande av könssjukdom	i	1	»
barnamord, fosters förgörande m. m.	i	10	»
äktenskaps- och sedlighetsbrott	i	27	»
mordbrand	i	1	»
skadegörelse å egendom	i	1	»
åstadkommande av fara vid järnvägstrafik	i	1	»
snatteri	i	61	»
enkel stöld eller inbrott	i	186	»
å särskilda tider och ställen förövad stöld eller kvalificerad stöld	i	231	»
bedrägeri och annan oredlighet	i	62	»
olovligt begagnande av annans egendom	i	2	»
bedrägeri och oredlighet enligt 23 kap. strafflagen	i	1	»
åverkan	i	3	»
olovlig tillverkning eller försäljning av rusdrycker	i	4	»
förseelse mot kungl. förordningen om motorfordon	i	2	»
Summa		672	fall

I 54 av ovannämnda fall har för brottet ådömts allenast böter.

Ifrågavarande personers ålder utgjorde vid tiden för den villkorliga domens avkunnande

under 20 år	i	335	fall
20 men icke 30 år	i	240	»
30 » » 50 »	i	85	»
50 år eller därutöver	i	12	»
Summa		672	fall

Antalet häktade för lösdriveri och bettlande ut-

gjorde 467 män och 174 kvinnor, tillsammans 641 personer. Om därifrån avräknas de vid årets början kvarvarande, 20 personer, utgör antalet under året häktade 621 personer, därav 223 från Stockholms stad och 398 från rikets övriga delar.

Hela antalet under år 1929 nykomna, till tvångsarbete dömda utgjorde, såsom förut nämnts, 401 personer, av vilka 381 dömts för lösdriveri och 20 enligt fattigvårdslagen. Av de 381 för lösdriveri dömda — 272 män och 109 kvinnor — hade 138 män och 28 kvinnor förut hållits till straffarbete samt 134 män och 81 kvinnor icke förut undergått dylikt straff.

Extra judiciella bestraffningar hava under år 1929 ålagts: vid straffängelserna och kronohäktena 15 fångar, motsvarande i förhållande till det i dessa fängelser förvarade medeltal fångar 1,5 %, samt vid centralfängelserna för män 61 fångar eller 5,8 %.

Rymning har företagits av 1 manlig straffarbetsfånge.

Försök till rymning har gjorts av 1 manlig straffarbetsfånge.

Självmord har förekommit i 2 fall, samt försök till självmord i 3 fall.

Nedflyttning i lägre fångklass har skett i 43 fall.

Isoleringscell (källarcell) har kommit till användning i 10 fall, samt förvaringscell efter fängvårdsstyrelsens förordnande i 4 fall.

Brott av den beskaffenhet att det föranlett åtal vid domstol har under år 1929 förekommit vid centralfängelset å Långholmen, där en straffånge ställts under åtal för mordbrand.

Vid centralfängelset i Växjö för kvinnor hava extra judiciella bestraffningar ålagts 2 fångar, motsvarande i förhållande till det i fängelset förvarade medeltal fångar 2,7 %.

Av de nykomna, till straffarbete eller urbota fängelse dömda personerna, tillsammans 2333, hava de, som begått sitt brott i rusigt tillstånd, utgjort

straffarbetsfångar	462	män	och	17	kvinnor
fängelsefångar	279	»	»	5	» .

Fångpersonalens kristendomskunskap har enligt predikanternas årsberättelser varit god hos 12,3 %, godkänd eller försvarlig hos 76 %, ringa hos 11,2 % och saknats hos 0,5 %. I den sista gruppen hava redovisats främmande trosbekännare, varjämte i en del fall hit hänförts sådana fångar, som icke varit konfirmerade.

Under året hava 15 fångar för första gången erhållit del av den heliga nattvarden. Antalet nattvardsgäster bland fångpersonalen har under året varit 536.

Skolundervisning har företrädesvis meddelats sådana fångar, vilka på grund av försummad och oregelbunden skolgång varit i särskilt behov därav. Vid samtliga centralfängelser samt straffängelserna för unga förbrytare i Uppsala och Gävle finnas anställda särskilda lärare. Under året hava i dessa fängelser 1177 fångar erhållit undervisning. Beträffande fångarnas kunskapsmått i allmänhet har av den av pastorerna och predikanterna redovisade vid 1929 års slut kvarvarande fångpersonalen 0,3 % icke varit läs- eller skrivkunnig, 14,7 % haft svag folkskoleunderbyggnad, 75,2 % haft ordinär folkskolutbildning, 6,5 % haft utbildning utöver folkskolestadiet eller fackutbildning samt 3,3 % högre bildning.

Fängelsebiblioteken innefattade vid årets slut 38124 volymer.

För frigivna fångars stödjande har, i likhet med föregående år, utom direkt beviljat statsanslag, utgivits avkastningen av fångvårdens besparingskassa, som vid 1929 års utgång visade en behållning av 424,601 kronor 59 öre. Samtliga utbetalningar uppgingo till 48,500 kronor, därav 45,000 kronor till Centralföreningen till stöd för frigivna och resten till enskilda stiftelser samt skydds- och arbetshem.

Under år 1929 hava frigivits 153 män och 1 kvinna, vilka ägt i postsparbanken innestående premiemedel.

Sammanlagda beloppet av de arbetspremiemedel, som de under året frigivna vid avgången hade innestående i postsparbanken, utgjorde 11.073 kronor 83 öre, fördelade på 154 motböcker.

Hälsotillståndet i fängelserna har under år 1929 varit gott. Antalet döda har uppgått till 8, och medeltalet sjuka för dag har utgjort 75,5 (1928: 80,3).

Antalet lungsiktiga har varit 31 män och 5 kvinnor, därav 10 män och 1 kvinna kvarvarande vid årets början samt 21 män och 4 kvinnor tillkomna under året. Av de nykomna voro vid början av fängelsevistelsen 19 män och 4 kvinnor sjuka, varjämte 2 män insjuknat i fängelset.

Antalet sinnessjuka och sinnesslöa har varit 290 män och 24 kvinnor, sålunda fördelade:

kvarvarande vid årets början 182 män och 6 kvinnor
tillkomna:

sjuka vid interneringens början	52	män och	8	kvinnor
insjuknade i fängelset	56	» »	10	»

Vid årets slut voro 212 män och 13 kvinnor kvar.

Fångvårdens utgifter uppgingo för räkenskapsåret 1929—1930 ($^1/_7$ 1929—$^{30}/_6$ 1930) till 3.852.206 kronor.

Statens nettoinkomst av arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna belöpte sig för budgetåret 1929—1930 till 424.884 kronor.

S. v. Porat.

Litteratur.

Festgabe für Reinhard von Frank.
Tübingen, 1930.

Under Redaktion af Professor *August Hegler*, Tübingen, er en Række »Bidrag til Strafferetsvidenskaben« udkommet som Festgave for Reinhard von Frank i Anledning af dennes 70 Aars Fødselsdag den 16. August 1930. Værket spænder over ikke mindre end ca. 1200 Sider, fordelt paa to store Bind. Endnu mere end ved sin Kvantitet imponerer denne Festgave ved Bidragenes Kvalitet. Saa at sige samtlige Tysklands førende Kriminalister bringer indgaaende Analyser af Emner fra Strafferettens almindelige og særlige Del, udvalgt indenfor Omraader, som har særlig Tilknytning til Franks Produktion. Ved Bidragenes systematiske Sammenstilling er givet et »Tværsnit gennem den nuværende tyske Strafferetsvidenskab«, som det med Rette bemærkes i Forordet.

I og for sig fortjente hvert af de 39 Bidrag sin udførlige Anmeldelse. Men Anmelderen maa her indskrænke sig til en kort Redegørelse for Afhandlingernes Emner.

Værket indledes med en instruktiv Gennemgang af »de metodiske Grundlag for den moderne Strafferetsvidenskab« af Professor *Max Grünhut*, Bonn. Efter en Paavisning af de metodiske Mangler ved von Liszt's Kriminalpolitik, stilles den særlige strafferetsvidenskabelige Opgave som den gældende Rets Dogmatik, hvis Grundlag atter er Læren om Gerningsindholdet (»Tatbestandslehre«), der spaltes i »Retstridighed« som objektivt og »Skyld« som subjektivt Gerningsindhold. Af Grünhuts Afhandling kan iøvrigt fremhæves Polemiken mod Bindings »normlogiske Formalisme«. »Begrebs- og Interessejurisprudens er i Grunden blot metodiske Konsekvenser af hver sin Side af den samme Opgave. De er uadskillelige som Form og Indhold«.

Senatspræsident, Dr. *Adolf Lobe*, Leipzig, giver en — væsentlig positivretlig — Gennemgang af den borgerlige Rets Indflydelse paa Strafferetten.

Professor *Ottokar Tesar*, Königsberg, behandler i Afhandlingen »Freiheitsidee und Strafrecht« Spørgsmaalet om Beskyttelsen af den individuelle Frihed overfor Strafinstitutet, idet han gennemgaar Frihedsideens Udvikling i Relation til Strafferettens fra de græske og romerske Filosoffer over Thomas af Aquin og den nyere Tids Filosofi og Retsvidenskab op til Nutiden.

Den internationale Strafferet behandles indgaaende i en meget omfattende Afhandling af Professor *Arthur Wegner*, Breslau.

Professor *Gustav Radbruch*, Heidelberg, giver i en kort, tæt Udvikling Bidrag til »Forbrydelseslærens Systematik«; Forf. kommer her navnlig ind paa en Undersøgelse af Forholdet mellem Begreberne »Tatbestandsmässigkeit« og Retstridighed og gør — som det synes med Rette — overfor Frank gældende, at disse Begreber overhovedet ikke lader sig adskille, naar først Læren om de saakaldte negative Tatbestandsmerkmale anerkendes.

Kausalitetsproblemet behandles af Professorerne *Richard Honig*, Göttingen og *Wilhelm Sauer*, Königsberg. Honig gør navnlig Rede for Begrebet »objektive Zurechnung«. Tyngdepunktet ligger ifig. Forf. ikke i Udfindelsen af selve Kausalsammenhængen, men i Bedømmelsen af den allerede givne Kausalsammenhæng. Ved denne Bedømmelse afgøres den »objektive Tilregnelse«. I Tilslutning til *Larenz* finder Honig det afgørende Kriterium for en vis Virknings objektive Tilregnelse i, at Virkningen kan anses som »zweckhafte Äusserung« af en bestemt Vilje. Om den virkelig er et bevidst eller villet Udslag af Viljen er ligegyldigt; den objektive Tilregnelse udtrykker kun, at Følgen »als zweckhaft gesetzt gedacht werden kann«. Honigs hele herhenhørende Udvikling giver en fortræffelig Belysning af det i nyere tysk Teori saa ofte forekommende Begreb indenfor Skyldlæren: den »objektive Mulighed«. Interessant er ogsaa Sammenstillingen af Teorien om den objektive Tilregnelse med den — ogsaa herhjemme herskende — Adækvansteori: Medens Adækvansteorien opererer med »Forudseeligheden«, »Paaregneligheden« etc., lægger den af Honig forsvarede Teori Hovedvægten paa Kausalforløbets »Beherskelse«.

Sauer undersøger specielt Undladelsens Kausalitet og Ret-

stridighed. For Retstridighedsspørgsmaalets Vedkommende understreges navnlig Interesseafvejelsesprincipet, paa Basis af hvilket en ud over den positive Lov gaaende Nødret anerkendes (som »Rechtfertigungsgrund«).

Professor *August Finger*, Halle, redegør for Begrebet Fare og Almenfare i Strafferetten.

Udgiveren af Værket, Professor *August Hegler* bidrager med en meget omfattende Afhandling: Subjektive Rechtswidrigkeitsmomente im Rahmen des allgemeinen Verbrechensbegriffs«, hvori han i Tilslutning til tidligere Arbejder hævder, at den traditionelle Formel for Inddelingen af Forbrydelseselementerne i objektive (Retstridighed) og subjektive (Skyld) er utilfredsstillende, hvilket her uddybes for Retstridighedsspørgsmaalets Vedkommende.

Professor *Johannes Nagler*, Breslau, behandler »Der Begriff der Rechtswidrigkeit« ud fra formelt, positivt Standpunkt i Polemik mod Tilhængere af den »materielle« eller »reale« Retstridighed, der opstiller et over Loven staaende Afvejelsesprincip (blandt andre — som ovf. anført — Sauer, jfr. for dansk Rets Vedkommende Torp).

Professor *Friedrich Oetker*, Würzburg, giver en indgaaende Analyse af Nødværge og Nødret.

Professor *Joseph Heimberger*, Frankfurt, beskæftiger sig, navnlig de lege ferenda, med Spørgsmaalet »Arzt und Strafrecht«.

Professor *James Goldschmidt*, Berlin, redegør indgaaende for det af Frank, Freudenthal og ham selv udarbejdede saakaldte »*Normativer Schuldbegriff*«.

Reichsgerichtsrat, Dr. *Michael Wachinger*, Leipzig, gennemgaar udførligt den nyere Reichsgerichts-Praksis vedrørende Nødret, ved hvilken Praksis der er indrømmet denne en udover den positive Lov gaaende Anerkendelse, navnlig m. H. t. Fosterfordrivelse.

Professor *Edmund Mezger*, Marburg, giver en — ikke mindst for danske strafferetsinteresserede — lærerig à jour Føring af Tilregnelighedslæren.

Reichsgerichtsrat, Dr. *Fritz Hartung*, Leipzig, undersøger Spørgsmaalet om den strafferetlige Behandling af unge Forbrydere.

Professor *Franz Exner*, Leipzig, diskuterer i Tilknytning til en Række nyere Rigsretsafgørelser navnlig vedrørende Motorkørselsforseelser de mange Tvivlsspørgsmaal indenfor Problemet: Uagtsom Samvirken (forstaaet som: »alle Til-

fælde, i hvilke en A uagtsomt paa en eller anden Maade er delagtig i en B's skadegørende Forhold«).

Professor *Hellmuth Mayer*, Rostock, afslutter første Bind med en Undersøgelse af »Der bindende Befehl im Strafrecht« (»Befehl« defineret som: jeder staatliche Hoheitsakt, durch den ein Amtsträger angewiesen wird etwas zu tun oder zu unterlassen).

Andet Bind indledes af Professor *Theodor Rittler*, Innsbruck, med en Afhandling om »Strafbarkeitsbedingungen«, der — i Overensstemmelse med Franks Terminologi — forstaas som et langt snævrere Begreb end det tilsvarende danske Udtryk, nemlig som »die auf der äusseren Tatseite gelegenen Verbrechensmerkmale, auf die sich die Schuld des Täters nicht zu erstrecken braucht« (hvorved dog maa bemærkes, at de saakaldte »personlige Betingelser for Strafbarheden« udskilles som særligt Begreb, omend ogsaa disse Betingelser ligger udenfor den til Strafbarheden krævede »Skyldnexus«). Som Eksempler kan anføres den tyske Straffelovs §§ 102 og 103 (om fjendtlige Handlinger mod fremmede Stater), f. s. v. Strafbarheden i disse Tilfælde er betinget af Gensidighed mellem de paagældende Stater, jfr. for dansk Rets Vedkommende Eksempler i Straffelov 1866 §§ 109 og 199. Interessant er — udover de systematiske Bemærkninger — Rittlers Fremstilling af, hvorvidt saadanne objektive Strafbarhedsforudsætninger bør opstilles.

Professor *August Köhler*, Erlangen, behandler Læren om »Strafantrag« (betinget offentlig Strafforfølgning) med Henblik paa lex ferenda. Opmærksomheden henledes særligt paa den i Afhandlingen indeholdte Undersøgelse af Strafbegæringsrettens Natur og Oprindelse.

De i andet Bind indeholdte Afhandlinger beskæftiger sig i øvrigt fortrinsvis med en Række af Strafferettens mest omstridte og praktisk betydningsfulde Problemer.

Indenfor Strafferettens almindelige Del behandler saaledes Professorerne *August Schoetensack*, Tübingen, og *Philipp Allfeld*, Erlangen, Forsøgslæren; Professorerne *Eberhard Schmidt*, Hamborg, *Paul Merkel*, Greifswald, og *Ernst Heinrich Rosenfeld*, Münster, Læren om Meddelagtighed; Professor *Arthur Baumgarten*, Frankfurt, Concursus idealis-Læren; Professor *Friedrich Doerr*, Læren om den fortsatte Forbrydelse og Professor *Heinrich Gerland*, Benaadningsretten.

Indenfor Strafferettens specielle Del er Højforræderi og Landsforræderi gjort til Genstand for Behandling af hhv.

Professor *Graf zu Dohna*, Bonn, og Professor *Fritz van Calker*, München. Professor *Helmut von Weber*, Jena, undersøger, hvorvidt fremmede statslige Interesser nyder Beskyttelse i tysk Strafferet, og Professor *Wilhelm Kahl*, Berlin, behandler de lege ferenda Forbrydelser mod Religionen. Af større direkte Interesse for danske Jurister er formentlig de meget lærerige og med fyldige Litteraturhenvisninger forsynede Afhandlinger om uagtsom Mened (Professor *Hermann Mannheim*, Berlin), Ærefornærmelse (Professor *Eduard Kern*, Freiburg og Professor *Karl Klee*, Berlin, sidstnævnte særligt om tysk Straffelovs § 193), Afpresning (Professor *Herbert Engelhard*, Heidelberg), Dokumentfalsk (Professor *Ludwig Ebermayer*, Leipzig) og Kobleri (»Kuppelei«, jfr. tysk Straffelovs § 180) (Professor *Gotthold Bohne*, Köln).

Festgavens sidste Bidrag er en Afhandling af Professor *Erik Wolf*, Kiel, om »Die Stellung der Verwaltungsdelikte im Strafrechtssystem« (»Verwaltungsdelikte« = »Polizeiübertretungen, Ordnungswidrigkeiten«, atter forstaaet som strafbare Handlinger uden »Tatobjekt«). Forf. undersøger her Forvaltningsdelikternes retsfilosofiske Grundlag og gaar efter en omfattende retsdogmatisk Analyse (i væsentlig Tilslutning til James Goldschmidt) over til kriminalpolitiske Betragtninger, idet han gør sig til Talsmand for en fuldstændig Adskillelse mellem »Politi- eller Forvaltningsstrafferet« og »Kriminal- eller Justitsstrafferet«. Wolfs interessante Afhandling er en værdig Afslutning paa det for Reinhard von Frank og moderne tysk Strafferetsvidenskab lige ærefulde Festskrift.

Stephan Hurwitz.

---

500 Criminal Careers. By Sheldon Glueck and Eleanor T. Glueck. Alfred A. Knopf New York 1930 (365 S.)

I denne Bog af Assistant Professor ved Harvard Law School Sheldon Glueck og hans Hustru, der er »social worker«, har Forfatterne givet Resultaterne af en Række Undersøgelser, som de med Understøttelse af Miltonfondet ved Harvard-Universitetet har foretaget med Hensyn til Straffens Virkningsfuldhed. De har ud fra en — dette kan fastslaas — berettiget Tvivl om Rigtigheden af de officielle (amerikanske) Straffeanstaltsberetningers Angivelse af Procenten (op til 80—90 pCt.) af »sandsynligvis paavirkede«

taget sig for omhyggeligt og detailleret at undersøge Livsførelsen for samtlige fra Forbedringsanstalten (the reformatory) i Massachusetts løsladte Fanger, hvis Straffetid udløb i 1921 og 1922, ialt 510 Mænd, hvoraf over 90 % blev opsporet, og har ved dette Valg været i Stand til at tage deres Forhold i Betragtning indtil Udgangen af Femaaret efter Udløbet af det betingede Løsladelsesstadium (Parolestadiet).

Det statistiske Materiale og dets Behandling deles herefter i 4 Hovedgrupper: Paagældendes Forhold for Dommen (til Anbringelse paa the reformatory), under hans Ophold her, under Parolestadiet og i Femaaret derefter. Det har været et overordentligt Arbejde at efterspore alle disse Personer, omend alt officielt Materiale blev stillet til Raadighed. Selve det officielle Efterretningssystem med Hensyn til ældre og senere Straffe synes at være mangelfuldt. Det anføres, at Ex-Fangerne hyppig skifter Navn og tager Ophold i andre Stater indenfor Riget eller hverves til Hær eller Flaade. 2 Undersøgere »i Marken« har udspurgt dem, deres Slægtninge, Naboer og Andre til Tilvejebringelse af de ønskede Oplysninger, der dog ogsaa i mange Henseender gaar udover, hvad almindelige Strafferegistre eller Generaliablade indeholder.

En Del af Bogens Indhold følger af det allerede anførte. Der gives en Fremstilling af Reformatory-Systemets Historie og en nærmere Beskrivelse af Reformatory-anstalten i Massachusetts, den sidste af Betydning for Bedømmelsen af de udfundne Resultaters Almengyldighed. Den nævnte Anstalt følger (i 1884) som No. 2 af denne Art i Staterne efter Elmira-Institutionen i New York og bygger paa de samme i og for sig velkendte Principer, af hvilke betinget Løsladelse og Pointssystemet skal være forfægtet allerede af Mirabeau. Dens Virkemaade kritiseres i forskellige Henseender f. Eks. med Hensyn til Fangernes Oplæring og Uddannelse, den sparsomme psykiatriske Undersøgelse og Personalets Rekrutering og ringe Antal, men den betegnes dog som hørende til de bedre eller bedste.

En Række Kapitler gør Rede for det indsamlede Materiale og behandler dette statistisk efter den foran angivne Inddeling. Med Hensyn til de Resultater, Forfatterne kommer til, kan der ikke her gaas i Enkeltheder. Det skal nævnes, at over Halvdelen af Ex-Fangernes Familier viser sig at rumme andre Medlemmer, der har været arresterede eller tiltalt for Lovovertrædelser, et Tal der foroges betydeligt,

naar Hensyn tages til de under disse Undersøgelser oplyste Forseelser, der ikke har medført det Offentliges Indskriden; i et forholdsvis stort Antal Tilfælde hidrører Fangerne fra Familier, der er talrigere end Gennemsnitsfamilier og lever i tæt Beboelse og under fattige Forhold. Familierne er forholdsvis hyppigt af fremmed Nationalitet. Blandt Fangerne selv er derimod de Indfødte i Overtal i Forhold til Befolkningen iøvrigt. Af Fangerne har en høj Procent forladt Hjemmet meget tidligt og begyndt paa Arbejde noget tidligere, end det ellers gennemsnitligt er Tilfældet. Over 80 pCt. har været i Arrest forud for Reformatory-Dommen. $^{9}/_{10}$ var domt til Anbringelse i denne Institution for Forbrydelser af alvorlig Karakter. Alderen ved denne Dom var ret varierende (op til henimod 40), men Gennemsnitsalderen var lidt over 20. En stor Procent havde Intelligensmangler.

Idet Resultaterne vedrørende Tiden for Opholdet paa Anstalten og i Paroletiden her forbigaas, maa det derimod anføres, at Forfatterne som deres Hovedresultat fastslaar, at omtrent 80 pCt. af Ex-Fangerne efter de anstillede Undersøgelser har vist sig at have begaaet større eller mindre Lovovertrædelser i Løbet af Femaaret efter Paroletiden, deraf $^{1}/_{3}$ alvorlige og $^{2}/_{3}$ mindre betydelige. Forfatterne bemærker, at disse Tal giver omtrent det modsatte Resultat af det sædvanlig antagne.

Ud fra det om de Paagældendes Skæbne saaledes fastslaaede undersøges derefter paa statistisk Basis, i hvilket Omfang hvert enkelt af de oplyste Milieuforhold og andre Forhold maa antages at have været af Betydning for Resultatet. Det skal heraf alene anføres, at en Række Faktorer, der kunde antages at være af Betydning (fremmed Herkomst, Forældres økonomiske og kriminelle Status, Alderen for Reformatory-Dommen, Forbrydelsens Art m. m.) ikke synes at give synderligt Udslag, men det understreges, at der hermed intet er sagt om, hvilken Rolle saadanne Forhold har spillet for Personen ved hans Paabegyndelse af Forbryderbanen, men alene at deres Indflydelse paa Fortsættelsen af denne for en stor Del ikke har været paaviselig. Af de forud for Forbedringsanstalt-Dommen tilstedeværende Faktorer fremhæves som givende gunstige statistiske Resultater: Dygtighed til Arbejde, Ustraffethed, økonomisk Ansvarsbevidsthed m. m. — Fra Opholdet i Forbedringsanstalten, fra Paroletiden og fra Tiden derefter fremhæves noget tilsvarende Forhold og Betydningen af gode Familieforhold og nyttig Beskæftigelse i Fritid.

Ud fra de udfundne Resultater behandles Problemet om Tilvejebringelse af videnskabeligt Grundlag, der for de paa de forskellige Stadier bestemmende Myndigheder (Retter, Fængselsretter) kan være til Hjælp ved deres Afgørelse af Paagældendes rette Anbringelse ved at give dem Mulighed for efter Tilvejebringelse af Oplysninger om de i Betragtning kommende Faktorer at stille en nogenlunde sandsynlig Prognose.

Et ikke uinteressant Bidrag til Bedømmelse af Straffens Nytte giver den af 301 Ex-Fanger besvarede Enquête.

I et afsluttende Kapitel giver Forfatterne de Slutninger, de mener at kunne drage af deres Undersøgelser, og en Række Anvisninger. Med Hensyn til Bedømmelsen af Reformatory-Institutionens Effektivitet peger de bl. a. paa, at deres Hverv begynder, efter at andre Opdragelsesmidler og Straffe er slaaet Klik, og at den omend paa Hovedpunktet — med Hensyn til Recidivet — uden saa gode Resultater som ønskeligt dog maa antages, ogsaa efter Fangernes egne Udtalelser, paa forskellig Maade at have bevirket noget forbedrede Forhold for de Paagældende. (Hvis man hertil vilde føje, at Institutionen tillige har virket generalpræventivt, indvendes det i det af Professor Cabot skrevne Forord, at dette kunde et almindeligt Fængsel lige saa vel gøre). Men de hævder, at der maa kunne opnaas mere. De ønsker bl. a. stærkere Begrænsning i Alderen ved Optagelsen, gennemført Adskillelse af mere erfarne og mindre erfarne Forbrydere, bedre Skole og Oplæring til faglig Dygtighed og nyttig Anvendelse af Fritid, psykologisk og psykiatrisk Hjælp, et vist »Selvstyre« af Fangerne indenfor Fængslet til Opøvelse i co-operativt Samliv og med Borteliminering af asociale Individer. Endelig hævder de, at Konsekvensen af virkelig rationelle Principer til Kriminalitetens Bekæmpelse maa være en fuldstændig Adskillelse af Afgørelsen af Skyldspørgsmaalet (ved Jury og almindelig Domstol) fra Afgørelsen af Spørgsmaalet om Straf og Behandling af den Dømte, der altid burde afgives til et psykiatrisk, psykologisk og socialt »Clearing house« til Undersøgelse og med Resultaterne herfra til en paa særlig Maade sammensat Ret.

Denne Anmeldelse har kun tilsigtet at give nogle stærkt sammentrængte Oplysninger om det Materiale, der er samlet i dette Værk, og de Hovedsynspunkter, der gøres gældende. En egentlig Vurdering skal derimod ikke forsøges. Nogle

af Resultaterne er næppe overraskende, og andre er vel ikke helt sikre. Forfatterne understreger selv i Prognoseafsnittet Ufuldkommenheden af det skitserede Hjælpemiddel og bebuder et fortsat Arbejde paa dette Omraade. Bogen bærer paa forskellig Maade Præget af sit Tilblivelsessted, men det øger dens Betydning for den sammenlignende Kundskab paa dette Omraade, at den synes udarbejdet ikke blot som det første amerikanske Værk af denne Art, men i det hele med egne Metoder og paa selvstændigt Grundlag. Der er en voksende Erkendelse af Trangen til kriminalstatistiske Arbejder, og et Værk som det foreliggende giver betydningsfulde Bidrag til det Kendskab til Straffens Virkningsfuldhed, som — med et fra Torp laant Udtryk — alene en paa systematisk Masseiagttagelse bygget Undersøgelse kan yde.

P. C. Poulsen.

Anleitung zur strafrechtlichen Praxis af Dr. Hermann Lucas, 1. Del, Das formelle Strafrecht, 5. Oplag bearbejdet af Dr. Alfred Dürr. Otto Liebmann's Forlag, Berlin.

Dette Værk, der efter dets Oplag at dømme maa have haft en stor Udbredelse, er, som det selv angiver, en Vejledning for unge Jurister og en Raadgiver for Praktikere.

Gennem Exempler giver det Anvisning paa en Straffesags Udvikling, fra Anmeldelsen indkommer, til Dommen er fuldbyrdet, og kommer ved Sagens Behandling ind paa alle forefaldende Spørgsmaal uden dog at gaa i politi-tekniske Enkeltheder.

I et Tilfælde, hvor Talen er om et Tyveri af et Par Heste, behandles saaledes hele Spørgsmaalet om diplomatisk Udlevering af Forbrydere, Tyvene paagribes nemlig først, efter at de er kommet omtrent over paa den anden Side af den Flod, hvis Midterlinie danner Græinseskellet mellem Tyskland og Polen, og i et andet Tilfælde, hvor en ung Pige har tilstaaet Brandstiftelse, omhandles alle Bestemmelserne angaaende »Jugendgerichtsgesetz«, stadig under Henvisning til Paragraferne i de paagældende Love og Bestemmelser.

Endvidere behandles Bestemmelserne angaaende strafbare Handlinger i trykt Skrift, Udsendelse af Stikbreve, Beslaglæggelse af Breve og Telegrammer, Husundersøgelse

og Visitation, Undersøgelse af den sigtedes Aandstilstand, Sagens endelige Tilrettelægning, Domsforhandlingen, Appel med den særlige Adskillelse mellem Berufung og Revision, Dommens Retskraft med Grundsætningen ne bis in idem, Genoptagelse af Sagen og endelig Domfuldbyrdelsen.

Med sin Grundighed og det samtidig lette og underholdende Sprog er det ikke mærkeligt, at Værket har haft saa stor Udbredelse i sit Hjemland; her har det Interesse for dem, der vil have en letlæselig Haandbog i tysk Straffeproces, og det var ønskeligt, om vi herhjemme havde et lignende Værk for vor Straffeproces' Vedkommende.

S. Tage-Jensen.

Fra fremmede Tidsskrifter.

En finsk Afhandling om Fosterfordrivelse.

I det finske Tidsskrift *Defensor legis* har *Jarl L:son Renwall* i Numrene for Oktober og December 1930 skrevet en Afhandling, som rører ved et herhjemme f. T. actuelt Emne: *Bidrag til belysandet av fosterfördrivningens straffbarhet.*

Idéen til sin Afhandling forklarer Forf. at have faaet ved Læsning af Lægen *Julian-Marcuses* Skrift: »Die Fruchtabtreibung in Gesetzgebung und ärtzlichen Handeln«. Marcuse foreslog her, at den nye tyske Straffelov skulde optage bl. a. flg.to Bestemmelser: »Drab af Foster i Moders Liv eller ved Fordrivelse er straffrit, hvis det sker ved en autoriseret Læges Hjælp i Løbet af Svangerskabets første 3 Maaneder« og »Naar den Besvangredes Liv og (Forf. mener vist, efter sine øvrige Tanker at dømme: eller) Sundhed er truet paa Grund af Svangerskabet, er en Afbrydelse af dette paa Grundlag af to autoriserede Lægers Skøn til enhver Tid straffri«. Disse Forslag — som minder Renwall om et af den store *Serlachius* tidligere fremsat Forslag om delvis Straffrihed for Forsterfordrivelse, tager Forf. dog stærkt Afstand fra.

Forf. begynder med at omtale de vidt forskellige Anskuelser, der til alle Tider har gjort sig gældende om Fosterdrabets Strafbarhed, nævner ogsaa den katolske Kirkes karakteristiske Standpunkt, at Strafbarheden afhænger af, naar Fostret bliver besjælet, idet det strafbare for denne Kirke er det at berøve en udødelig Sjæl Livet. (Jfr. som Parallel Romerkirkens Drøftelser af, om Fostret, hvis dets Liv var truet, kunde erholde Daaben ved Indsprøjtning af Vand i Moderens Liv.) I den tidligere Middelalder regnede man Besjælingen for først at ske paa den 40. Dag efter Undfangelsen, og Kirken ansaa derfor ikke Fostrets

Fordrivelse for denne Dag for strafbar. I vore Dage er Romerkirken derimod gaaet saa vidt, at ikke blot Fosterdrab anses for strafbart, saasnart Befrugtning har fundet Sted, men at ogsaa bevidst Forhindring af Befrugtning ved Samlejet regnes for en Dødssynd.

Forf. drøfter herefter sit Thema, først efter Finlands gældende Lov, derpaa *de lege ferenda*.

Efter gældende Lov bemærker han, at Forbrydelsen kræver Forsæt, og han melder sig — her som paa andre Punkter — som Modstander af Begrebet *dolus eventualis*. Objectet for Forbrydelsen er Fostret selv, ikke — som nogle har villet hævde — den besvangrede Kvinde, men heller ikke et Foster, der ikke vilde kunne blive til et levende Menneske. Spørgsmaalet Vanskabning kommer Forf. ikke ind paa, men efter hele hans Tankegang — jfr. nedenfor om hans Stilling til Angreb paa Fostret for at beskytte Moderen — er det næppe tvivlsomt, at han vil anse ogsaa Drab af et Foster, der ellers vilde være blevet født som Vanskabning, for strafbart.

Det lidt subtile Spørgsmaal om Strafbarheden af Selvmordsforsøg fra den Besvangredes Side ofrer Forf. hele 4 Sider; han erklærer sig uenig med den tyske Rigsret, der anser dette Forhold for straffrit.

I Spørgsmaalet om det utjenlige Forsøg erklærer Forf. sig for, at et saadant er strafbart, undtagen i det Tilfælde, at »Gerningsmandens« Forsæt er saaledes begrænset, at det kun gaar ud paa Fostrets Drab (Fordrivelse) ved et bestemt Middel, og dette Middel er objectivt utjenligt. —

De lege ferenda concluderer Forf. i, at der ikke er Grund til i en eventuel ny Straffelov at gøre Forandring i det, der, efter Forf.s Fortolkninger, er den gældende Straffelovs Indhold m. H. t. Fosterdrabsforbrydelsen.

For det mest principielle Spørgsmaal: fra hvilket Øjeblik nyder Fostrets Liv Retsbeskyttelse? finder Forf. Svaret givet dermed, at Fostret civilretligt er Retssubject fra Undfangelsen. Han slutter sig imponeret til det Argument, den tyske Læge *Allman* anfører: »den uoverstigelige Modsigelse, der synes at være mellem at omgive et Par Schilling, der er tiltænkt Fostret, med de strengeste Cauteler, men anse det Liv, som skal tilkomme det efter Tingenes naturlige Gang, for saa værdiløst, at det tør fratages det efter Moderens frie Tykke«. *Marcuse* fremhævede to Realitetsgrunde for den

Indskrænkning, han — som ovenfor anført — ønsker gjort i Strafbarheden af Fosterdrab: dels at Fostret savner Bevidsthed, dels at det store menige Folk aldrig erkender Fostrets Liv i den første Svangerskabsmaaned og næppe forstaar, hvad dette betyder, »hvilket kun kan være klart — mere eller mindre — for Lægen og Fysiologen«. Det virker for os Danske, som fra Universitetet er vænnede til at forlange Realpolitik i Juraen, lidt stødende, at Forf. ikke imødegaar disse Grunde, men anser Sagen for afgjort med Fysiologernes Udtalelse om, at det menneskelige Foster er et menneskeligt Liv med bestemte fysiologiske Egenskaber. Man skulde ellers tro, at en Argumentation som den, Forf. citerer af *Lewin*, maatte have bragt ham til at være paa sin Post overfor Begrebsjurisprudensen: »Jeg ser i Krænkelsen af Fostrets Menneskeegenskab det vigtigste, om ikke det eneste virkelige Princip, der kan føre til at straffe. Det er ganske ligegyldigt, om dette lader sig støtte juridisk, naar det biologisk er rigtigt«.

Tilsvarende metodiske Indvendinger gør sig gældende overfor Forf.s Behandling af Spørgsmaalet, om Afbrydelse af Svangerskab aldrig bør være straffrit. Dette Problem kan efter Forf.s Mening ikke løses fra et udelukkende strafferetligt Synspunkt, men maa løses efter »etiske eller rettere sagt moralske« Synspunkter. Men Forf. gaar videre endnu: han glider over til, at Spørgsmaalet maa løses efter den kristelige Morals Principer. Følgende Afsnit af hans Afhandling kunde være taget ud af en pavelig Encyclika: »Eftersom Staten bygger og maa bygge paa en sædelig Grund — den kristne Stat paa en kristelig-sædelig Grundvold — maa Lovgiveren ligeledes tage disse sædelige Normer i Betragtning ved Afgørelsen af vort Spørgsmaal. Ret og Moral maa derfor gaa saa at sige Haand i Haand; de er uadskilleligt forenede med hinanden. De Forpligtelser, som Loven opstiller, bunder eller bør, for at Loven skal være forpligtende, bunde*) i de kristelige Morallove, i den kristne Moral. De kristne Morallove er absolut sædelige Principer. Men Retsordenens Formaal leder til en kristeligt-sædelig, til en kristelig-moralsk Ordning«.

Paa dette Grundlag kommer Forf. da, »eftersom en Abort

*) Udh. af Anm.

stedse medfører Fostrets Død, og eftersom Fostret ... har en subjectiv individuel Ret til at leve og udvikle sig i Moderlivet indtil Fødslen«, til det Resultat, at en directe og bevidst Afbrydelse af et Svangerskab altid maa stilles under streng Straf. Afbrydelsen kan ikke gøres straffri, selv om den sker paa Grund af formentlig eller virkelig Fare for Kvindens Helbred, endnu mindre, hvis Grunden er Hensyn til den ventede Verdensborgers degenerative Præg. End ikke, hvis Svangerskabet eller Fødslen vil medføre Moderens Død, vil Forf. tillade at afbryde Svangerskabet; thi »hvert menneskeligt Liv bør have samme Værdi i Lovens Øjne«.

Forf. har aabenbart en Følelse af, at han hermed er kommen længere ud end han kan vente Følge af nogen Praktiker. Han trækker derfor i Land igen ved at opstille en Sondring »mellem en directe paa Fostrets Død rettet Svangerskabsafbrydelse og en indirecte Afbrydelse, hvorved Gerningsmandens Vilje ikke er rettet paa at dræbe Fostret, men paa at redde Moderens Liv« — eller, som Forf. senere omskriver Tanken: »Vi bør skelne mellem Handlingens bevidst tilstræbte Resultat og Handlingens ikke tilstræbte, omend som nødvendigt forudsete Resultat«. I det Exempel, Forf. anfører for at tydeliggøre sin Tanke, spejder man forgæves efter noget Træk, der kunde redde den fra at rammes af den Kritik, hvormed *Goos* allerede i 70erne af forrige Aarhundrede søgte at tage Livet af denne Sondring. —

Forf. slutter Afhandlingen med — lidet stemmende, skulde man synes, med de kristelige Principer, han saa ivrigt bekender sig til — at tage Ordet for en Forhøjelse af Straffens Maximum for Moderen til det dobbelte: fra fire til otte Aars Tugthus.

Poul Skadhauge.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

Kostundersøgelse og Kostreglementer for Nyborg Straffeanstalt. Beretning fra Universitetets hygiejniske Institut. Kbh. (Direktoratet for Fængelsvæsnet) 1930.

Edgar M. Follin: Amerikanisches Gefängniswesen. Reichenberg (Gebr. Stiepel) 1930.

Frantz Dahl: Oversigt over Carl Torps Forfattervirksomhed. Kbh. (Gyldendal) 1930.

Fra Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 153—160.

Defensor legis. 1930. Nr. 10—12.

Hardy Best: Crime and the criminal law in The United States. New York (The Macmillan Company) 1930.

Journal of the american institute of criminal law and criminology. Vol. XXI. Nr. 3.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 21. Aarg. Hft. 12, 22. Aarg. Hft. 1—3.

Tidsskrift for Retsvidenskab. Ny Række IX. Hft. 4, X. Hft. 1.

Dr. *Enrique Gil:* Represión de la especulación y trusts. Buenos Aires. 1929.

Elizabeth S. Iddings: Current research in law for the academic year 1929-30. Baltimore.

Hermann Lucas: Anleitung zur strafrechtlichen Praxis. 5. Auflage bei Dr. Alfred Dürr. Berlin (Otto Liebmann) 1931.

Erich Schwinge: Teleologische Begriffsbildung im Strafrecht. Bonner rechtswissenschaftliche Abhandlungen. Hft. 14. Bonn (Ludwig Röhrscheid) 1930.

Axel Garboe: Arvelighedsforskning og social Forsorg. Kbhvn. (P. Haase & Søn) 1931.

Juridisk Tidsskrift 1930. Hft. 10—12.

Svensk Juristtidning 1931. Hft. 1.

Tidskrift utg. av Juridiska föreningen i Finland 1930. Hft. 6, 1931. Hft. 1.

Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. LI, Hft. 2—3.

Morderen og Sædelighedsforbryderen Peter Kürten.[1])

Af Rigsadvokat Aug. Goll.

I

Den 22. April d. A. fældede Landsretten i Düsseldorf Dødsdommen over Morderen og Sædelighedsforbryderen Peter Kürten. Om Dommen vil blive fuldbyrdet, vides endnu i dette Øjeblik (d. 30. Maj) ikke[2]). Den offentlige Mening krævede det med Voldsomhed, da Dommen faldt — efterhaanden synes den, som det i Reglen gaar, mere afkølet, og flere og flere Røster hæver sig derimod under Henvisning til, dels at Kürten, trods Lægeerklæringernes Vota i modsat Retning, er og maa være abnorm, dels at de generalpræventive Hensyn i et Særtilfælde som dette, hvor Forbrydelsen i hvert Fald ikke er baaret af normale Motiver, men maa betragtes som Udspring af en ganske individuelt præget Perversitet, ikke med samme Styrke gør sig gældende, som hvor det gælder Rovmord, Hævnmord o. l.

Regeringens Stilling til Spørgsmaalet kendes ikke. Det Parti, den tilhører, er principielt en Modstander af Dødsstraffen, og i Forhandlingerne med Østrig om en ny, fælles Straffelov for begge Lande siges Preusen at have bundet sig til, uanset om Dødsstraffen af politiske Grunde i Rigsdagen ikke lader sig slette i det tyske Forslag, ikke at lade den komme til Fuldbyrdelse. Østrig har som bekendt forlængst strøget denne Straf af sin Straffelov og ønsker, at Tyskland

[1]) Afsnittene II og V samt delvis I og VI har været trykt som Kroniker i Politiken for d. 5.—7. Maj d. A.

[2]) Se nu herom nedenfor S. 313.

skal gøre det samme. Ikke desto mindre fremkom kort efter Dommen halvofficiøse Meddelelser i Pressen, gaaende ud paa, at Regeringen i dette Tilfælde kunde tænke sig at lade Principerne sove. Senere har man intet erfaret om den Holdning, Regeringen agter at indtage. Den lange Ventetid kan maaske tages som Bevis for, at den møder store Vanskeligheder over for saavel den positive som den negative Besvarelse af Spørgsmaalet.

Da jeg havde Lejlighed til at overvære Domsforhandlingen over Kürten fra Begyndelsen til Enden, og — takket være Retsformandens Elskværdighed — fik anvist Plads Ansigt til Ansigt med Forbryderen i faa Meters Afstand, tør jeg hævde at have haft Lejlighed til at studere hans ydre Person bedre end nogen anden udenfor selve Rettens Personale, ligesom intet Ord af hans lange Udviklinger om, hvad der før, under og efter Forbrydelsernes Begaaelse foregik i hans Indre, kunde undslippe mig. Forinden jeg gaar over til at gøre Rede for Kürtens Generalia, hans Forbrydelser, Bevæggrundene til dem m. v., skal jeg derfor kort gøre Rede for det personlige Indtryk, denne enestaaende Storforbryder som Menneske gjorde paa mig.

Da Peter Kürten første Gang førtes ind i Retssalen til Beskuelse af Verdenspressen, talrige Fagmænd og tætfyldte Tilhørerrækker, herskede der Dødsstilhed. Saaledes saa han altsaa ud, denne Massemorder, denne Vampyr, der fandt sin Glæde i at se, høre, føle, *drikke* Blod, Kvinders, Børns, Mænds, Dyrs, og for at tilfredsstille denne Glæde ikke veg tilbage for nogen Rædsel! Denne lille, velnærede, velklædte, velfriserede Skikkelse, ved første Øjekast ikke forskellig fra Hundreder af andre — var det dette Uhyre? Var det det hele?

Under Forhandlingerne, hvor Kürten atter og atter havde Ordet, veg Skuffelsen for Forundring. Med dæmpet Røst, i et ulasteligt Sprog, paa en beskeden, troværdig Maade førte han sin Sag — aldrig søgte han at besmykke sine Gerninger, endsige knibe uden om dem, ofte anstrengte han sig øjensynligt med næsten endnu større Iver end Lægerne

og Juristerne omkring ham for at finde det rette Udtryk for, hvad der havde bevæget ham, ligget bagved, var foregaaet i ham. Det var dette, der i endnu højere Grad end hans skarpe Erindring om alle Detaljer virkede imponerende: hvilket Overblik, hvilken Evne til Selviagttagelse, Selvudredning, Selvforstaaelse! Sikkert enestaaende i hele Kriminalvidenskaben, lige saavel som den Intelligens, der aabenbarede sig deri, ikke mindre end den Sikkerhed, hvormed han var i Stand til netop i det rette psykologiske Øjeblik at stoppe op og udbryde: »Ja, nu er vi ved Yderpunktet, nu *kan* jeg ikke sige mere om, hvad der foregik i mit Indre«. »Luk min Hjerne op og studer Hjernevindingerne derinde, saa maaske De bliver klogere paa det« — saaledes afviste han gentagne Gange ikke uden Malice de hidsigt inkvirerende Sagkyndige.

Man skulde tro, at en saadan Intelligensudfoldelse maatte være egnet til at skabe en vis Sympati omkring ham. Men ganske det modsatte var Tilfældet. Et saa himmelraabende Misbrug af slige Evner føltes ligefrem som en Afskyelighed. Og Kürtens øjensynlige Selvglæde, hans Selvfølelse, lagt for Dagen i hans Minespil, der atter og atter udtrykte: Er jeg ikke noget enestaaende? Har nogen truffet min Mage? — parret med den kyniske Ro, hvormed han omtalte og beskrev sine Forbrydelser, og den slet skjulte *dédain*, han aabenbart nærede for sine Dommere og hele det ydre Apparat, der omgav ham, alt dette skabte hos Tilhørerne en Følelse af Antipati, ja ligefrem Hadefuldhed, som jeg for mit Vedkommende aldrig mindes at have følt over for nogen anden Forbryder.

Maaske bidrog hertil i nogen Grad Kürtens *Øjne*. I og for sig var de ikke særlig paafaldende, disse Øjne, smaa, vandblaa, lidt udflydende, ikke sjældent — som naar Talen faldt paa hans Hustru — fyldt med Taarer, ofte — særlig naar Politiet skildrede sine Maaneder igennem fortsatte Bestræbelser for at opspore og fange ham — spottende sammentrukne eller godmodigt smilende. Men af og til, ganske

pludseligt og ofte kun i et Sekund eller en Brøkdel af et Sekund, var det, *som om man ikke mere saa dem:* de gik i ét med Ansigtsfarven, for i næste Sekund at tegne sig som to Blodklatter i det hvide Fjæs. I slige Øjeblikke lignede Kürten et vildt Dyr, der lugter Blod. Nogen bestemt Lov for dette ejendommelige Fænomens Indtræden kunde jeg ikke konstatere; særlig syntes det ikke at have nogen direkte Forbindelse med hans Forbrydelser, hverken naar han selv eller andre beskrev dem. Nærmest, tror jeg, at det traadte frem ved Lejligheder, hvor Kürten mindedes sit Livs Ydmygelser og Krænkelser. Men sikkert har det været netop disse Øjne, saa mange af hans Ofre, der slap godt fra hans Angreb, har set ind i, naar de med alle Tegn paa Gru for Retten beskrev det Indtryk, han havde gjort i Gerningsøjeblikket, og udraabte: Han saa ud som en Djævel — som selve den skinbarlige Satan!

Ogsaa Kürtens Mund var ejendommelig: farveløs, lang og lukket. Den talte sit stille Sprog om Grusomhed, Viljestyrke, Forhærdelse. Men iøvrigt var det ikke noget enkelt Træk — end ikke hans smaa, velformede hvide Hænder, der syntes saa forfærdelige, naar man tænkte paa, *hvad* han havde brugt dem til — ikke noget særegent i hans Holdning eller Optræden — det var hele hans Person, hvorfra der udgik Væmmelse og Rædsel. Var det virkelig et Menneske? Var det ikke et omskabt Rovdyr? Eller var det en Virkeliggørelse af det gamle Sagn om *Varulven*, der om Dagen var et Menneske, om Natten en fejg, luskende Ulv, der drikker Menneskeblod og æder Aadsler? Det var i hvert Fald Ordet »Varulv«, som blev siddende i mit Sind, da Processen var endt — med al dets Uhygge og Mystik.

Kürten lagde i sin Sluttale ikke Skjul paa, at han ventede sin Dødsdom og erklærede fast, at han var parat til at udstaa den. »Ikke en Trækning i mit Ansigt skal kunne spores, naar jeg staar under Guillotinen« — har han sagt til en af de Læger, der har haft ham til Observation. Og

sikkert er det, at dette lykkedes ham, da Dødsdommen blev oplæst for ham — men sin Ansigtsfarve mægtede han ikke at beherske: den var graa som en Skygge.

II

Kürten er født 26. Maj 1883 i Mülheim ved Rhinen som Nr. 3 af 13 Børn. Faderen var en dygtig Arbejder (Former), der aldrig har forsømt sit Hjem i materiel Henseende, men udpræget Dranker og en raa, brutal Person, stortalende og buldrende, hidsig, hensynsløs og ondskabsfuld. I hans Slægt forekommer de samme Egenskaber opefter hos hans Fader, Onkler og Tanter, og til Siden hos hans Søskende, hvoraf et stort Antal er Drankere eller Forbrydere, nogle begge Dele i Forening. Derimod forekommer Sindssygdom ikke i Familien. Ogsaa Faderen er straffet flere Gange, derunder for Blodskam med en af sine Døtre (1897). Af Peter Kürtens Brødre er tre straffet for Tyveri, og Faderens Egenskaber findes i udpræget Grad hos de fleste af Peters Søskende. Peter selv nyder derimod kun i meget ringe Grad Alkohol.

Moderen skildres af de fleste som en brav og stræbsom Kone, af enkelte som sjusket og trættekær. Hendes Mand hævder, at hun hadede sine egne Børn, medens de var smaa og endog forsøgte at tage Livet af nogle af dem, deriblandt Peter, kort efter deres Fødsel. Sikkert er det dog, at hendes Slægt er uangribelig i psykisk Henseende, idet hverken Sindssygdom, Drukkenskab eller Forbrydelse forekommer.

Kürtens Hjem var sørgeligt. Faderen pryglede ham i Tide og Utide, særlig naar han var fuld, og Sønnen gik rundt i stadig Rædsel for denne Fader, der bl. a. for at kurere Sønnen for Mørkerædhed, hvoraf han led som Barn, navnlig efter at have set et Lig blive draget op af Floden, Nætter igennem spærrede han ham inde i en bælgmørk Kælder. Mest led Drengen ved at overvære de Mishandlinger, hvori

Faderen gjorde sig skyldig imod Moderen, ikke mindst om Natten, naar han under Slag og Trusler tvang Hustruen til Samleje — Scener, som Børnene i det lille Arbejderhjem, hvor alle sov i et Rum, ikke kunde undgaa at høre og se. Efter en saadan Nat løb han i 8—9 Aarsalderen hjemmefra og vagabonderede i 3 Uger rundt, sammen med de mest forkomne og ryggesløse Individer, der bl. a. lærte ham alle Kønslivets Hemmeligheder at kende i deres hæsligste Former. I den Tid ernærede han sig af Ran og Rapseri, til han blev bragt hjem af Politiet og paa et hængende Haar var bleven anbragt paa en Opdragelsesanstalt.

Kürten anser sin Barndom for en væsentlig Aarsag til hans sørgelige Livsskæbne. »Aldrig har jeg haft en glad Dag, og med Bitterhed spurgte jeg mig selv, naar jeg saa andre Børn, glade og veltilfredse sammen med deres Forældre, hvorfor alene jeg skulde være saa jammerlig stillet. Konfirmationsdagen, som for andre Børn er et lyst og lykkeligt Minde for hele Livet, blev for mig en Rædselsdag: min Fader, der hadede Religion og Gejstlighed, rev i Beruselse mit Tøj, som en Præst havde foræret mig, af Kroppen paa mig og flaaede det i Stumper og Stykker. Mange andre raa og modbydelige Scener husker jeg, men aldrig et venligt eller opmuntrende Ord.«

I Kammeraternes Kreds var han som Søn af en Dranker og Krakiler overset og ringeagtet, og det blev naturligvis ikke bedre, da Faderen for Blodskam idømtes 5 Maaneders Fængsel. Drengen blev en ensom Særling, der søgte Selskab hos Dyrene, hvortil det bidrog, at en af hans Onkler, der ernærede sig som Hundefanger, stadig havde Hunde, som skulde dræbes, i sin Kælder. Her udviklede Peter sig til Dyrplager og Sodomist — Praktikker, han senere overførte til andre Dyr, han fik fat paa, og som han mishandlede med Slag og Knivstik. Snart gik han videre til at mishandle Drenge og Piger, han traf paa sin Vej: ødelægge deres Klæder, prikke dem med Knappenaale eller Lommeknive, kaste dem i Vandet — en Dreng druknede herved, og det

var denne Dreng, hvis Lig han senere saa blive trukket op af Floden. Og allerede i sit 16. Aar gjorde han sit første Forsøg paa af Sanselighed at tage Livet af en jævnaldrende Pige, som han kværkede saa længe, til han troede, hun var død, hvorpaa han forlod hende. — Han skildres af dem, der under hans Opvækst har kendt ham, som en i alle Maader slet Karakter: hidsig, hensynsløs og brutal, samtidig fejg og krybende, falsk og upaalidelig, lumsk og tyvagtig, altid parat til de mest ondartede og ondskabsfulde Skarnsstreger.

»Kürten var som Barn nøjagtig det samme, som han er bleven som voksen« — saaledes udtrykte under Domsforhandlingen et af Vidnerne, der kendte Kürten fra hans tidligste Tid, sin Opfattelse af ham.

Familien flyttede i 1896 til Düsseldorf, og her kom Peter efter Konfirmationen i Formerlære paa samme Fabrik som Faderen. Han led meget i sin Læretid under de voksne Arbejderes Drillelyst og Grusomhed, bl. a. morede de sig med at nedgrave ham til Halsen i hedt Sand og derpaa gøre ham til Genstand for deres Haan og Mishandlinger.

Kun 16 Aar gammel bliver han straffet for første Gang (for Bedrageri, begaaet mod sine Arbejdskammerater), og saa følger fra 1899 til 1921 en Række til Dels meget langvarige Straffe, der kun i ganske kort Tid lader ham være paa fri Fod — Perioder, som han benytter til nye Forbrydelser, der indbringer ham nye Straffe. Der er blandt de Forbrydelser, han saaledes dømmes for, imidlertid ikke en eneste Sædelighedsforbrydelse; det var Tyverier, simple og grove, i Massevis, hvoraf han ernærede sig, og det er øjensynligt, at han har været overmaade langt nede i hele denne Tid. Med sin Familie brouillerer han fuldstændig, og i Straffeanstalternes Registre karakteriseres han som en for Forbedring uimodtagelig, trodsig og umedgørlig Fange, over for hvem selv de haardeste Diciplinærstraffe er virkningsløse.

Det var dog ikke saa, at han i denne Periode ikke *havde* begaaet Sædelighedsforbrydelser — tværtimod. Under

en Frihedsperiode fra April til Juli 1913 — umiddelbart efter at have udstaaet bl. a. en Straf af Tugthusarbejde i 7 Aar — begik han et grufuldt Lystmord paa en 9aarig Pige, som han under et Indbrud fandt sovende i hendes Seng (jfr. ndfr. III Nr. 1), og en Række Forsøg af lignende Art. Han slap imidlertid uopdaget herfra. Kort efter idømtes Kürten for nye Tyverier en Tugthusstraf, denne Gang paa 6 Aar, som senere forlængedes med en Tillægsstraf af 2 Aar og 3 Maaneder for tidligere begaaede, men ikke da opklarede Tyverier samt for Deltagelse i Mytteri i Straffeanstalten.

Under Udstaaelsen af disse Straffe synes der i Tiden efter 1916 efterhaanden at udvikle sig en ny Peter Kürten: i Straffeanstalten faar han nu Attest for høflig og tjenstvillig Optræden — han redder endog en Fængselsbetjent fra den visse Død under et Mytteri ved at bære ham bort fra Kamppladsen og lukke ham inde i en Celle, hvor Fangerne ikke kan faa fat paa ham. Som Løn herfor faar han en Del af Straffetiden eftergivet og er den 7. April 1921 atter fri Mand.

Han bosætter sig nu i den lille By Altenburg, Sachsen, og her sker det tilsyneladende Under: Kürten bliver en flittig Arbejder, en god Borger, en hensynsfuld Ægtemand.

Det var ikke Erotik, der knyttede ham til den Kvinde, der blev hans Hustru og senere hans Angiver, thi paa dette Omraade synes der at have hersket stor Kølighed hos begge Ægtefæller[1]). Ej heller var det nogen social Ophøjelse for Kürten at indtræde i dette Ægteskab: hans Hustru havde i Berlin levet som prostitueret Kvinde og var straffet med 5 Aars Strafarbejde for at have dræbt en utro Kæreste. Men det var denne Gerning og denne Straf, der imponerede Kürten og drog ham til hende, paa hvem Kürten

[1]) K. har aldrig udført sadistiske Handlinger overfor sin Hustru, med hvem han kun sjældent havde kønslig Omgang og kun efter Begæring fra hendes Side. Han havde kun kønslig Tilfredsstillelse af Samlejerne, naar han tog sin Fantasi til Hjælp og under coitus foregøglede sig Scener af blodigt og voldsomt Indhold.

egentlig virkede utiltalende, og som kun ved hans stadige Overhæng lod sig bevæge til Ægteskab. At Kürtens Fortid saa stærkt talte imod ham, vidste hverken hun eller andre i Altenburg — han udgav sig for en fra russisk Fangenskab hjemvendt Soldat.

Hvad der under Ægteskabet yderligere knyttede Kürten til hende, var hendes Ro og Taalmodighed, hendes Ordentlighed, Flid og Ærlighed i Forbindelse med hendes sædelig uangribelige Vandel. Dertil kom, at hun var i Besiddelse af en vis Kultur, havde læst meget og rejst en Del, hvorom hun kunde fortælle mangt og meget, som interesserede Kürten. Fra Samlivet med hende og den Læsning, hun gav ham Anvisning paa, har Kürten sin gode Form, sit gode Sprog, sine spredte men ikke helt overfladiske Kundskaber, som han med sin hurtige Opfattelsesevne har haft let ved at tilegne sig. Og fra den Dag, Kürten lærte sin Hustru at kende, har han ikke begaaet et eneste Tyveri[1]).

Med denne Ballast kunde Kürten hurtig arbejde sig op og faa Afløb for sin Forfængelighed. Han blev i den lille By Formand for Arbejderne paa Fabriken, Medlem af en patriotisk Forening »Rigsbanneret«, der tildelte ham forskellige Tillidshverv; han optraadte som Taler ved officielle Lejligheder og syntes i det hele at have Betingelser for at naa frem.

---

[1]) Ganske vist har K. under sin sidste Periode jævnlig bortført sine Ofres Haandtasker, Uhre, Ringe, enkelte Klædningsstykker o. l. Det drejer sig dog ikke i disse Tilfælde om egentlige Tyverier (eller Røverier). De fleste af Sagerne medførte han ved sin Bortgang kun, for at de ikke for tidlig skulde henlede Opmærksomheden paa Stedet, hvor Gerningen var begaaet, og bortkastede dem umiddelbart efter i Kornmarker, Haver o. a. Steder, hvor de indtil videre kunde antages at forblive skjult. Enkelte Genstande medførte han i den Hensigt ved Lejlighed at forære dem bort til andre Kvinder, hvis Tillid han derved troede at vinde. I de øvrige Tilfælde (som f. Eks. ved Bortførelsen af Maria Hahns Armbaandsuhr, og hvor det drejede sig om Klædningsstykker), tør man maaske antage, at Genstandene er bortført af K. i *fetichistisk* Øjemed. Den nærmere Sammenhæng hermed blev dog ikke oplyst — eller søgt oplyst — under Sagen.

I 4 Aar varede »Idyllen« i Altenburg, saa kunde Kürten ikke bære Masken længere. 29. Maj 1925 brød han op fra Altenburg til Düsseldorf, »for at skaffe sig bedre Fortjeneste«, som han angav udadtil — »af forbryderisk Trang«, som han erkendte under sin sidste Sag. Og da han om Aftenen ved sin Ankomst til Düsseldorf saá Solen gaa blodrød ned bag Rhinen, tog han det som et Varsel paa, at nu skulde hans »store Tid« tage sin Begyndelse.

Kürten havde imidlertid endnu ikke den fornødne Rutine. De første Forsøg, han i Düsseldorf gjorde paa at indlede tjenlige kvindelige Bekendtskaber, faldt uheldig ud. Pigerne fik konstateret, hvem han var, og anklagede ham for Ægteskabssvindel, Forsøg paa Voldtægt, Trusler m. m. Kürten blev frifundet for Voldtægtsforsøget, men iøvrigt dømt til flere længere Fængselsstraffe, og blev derved paa en for ham ubehagelig Maade trukket frem for Politi og Publikum. Sine sadistiske Planer maatte han derfor foreløbig lede i anden Retning. Fra Foraaret 1926 til Januar 1929 begaar han derefter 27 Brandstiftelser paa seksuel Baggrund: det er dels selve Ilden, dels Folks Rædsel og Forskrækkelse, dels Lyden af Vandet, der plasker mod Murene og paa Taget eller hvisler i Ilden, der skaffer ham Nydelse. I samme Tidsrum begaar han derimod kun 2 (smaa) Overfald paa Mennesker.

Den 3. Februar 1929 begyndte han derimod for Alvor (med morderisk Overfald paa en ældre Kone), og i Tiden derfra til hans Anholdelse den 24. Maj 1930 begaar han 51 blodige Overfald i Düsseldorf og Omegn, derunder de 9 Mord og 7 Mordforsøg, for hvilke han tiltaltes og dømtes i denne Sag. I samme Tidsrum begaar han derimod kun 2 Brandstiftelser.

III

Kürten var som nævnt sat under Tiltale for 9 Mord og 7 Mordforsøg. Vi skal først omtale disse Tilfælde og derefter summarisk referere alle de mange andre Forbrydelser,

hvori han erkendte sig skyldig, uden at dog Anklagemyndigheden havde fundet sig foranlediget til at inddrage dem under Sagen, da de for dennes Resultat ingen Rolle kunde spille.

1

Den $^{25}/_{5}$ 1913, en Maaned efter at han var løsladt efter Udstaaelsen af en Straf af Tugthusarbejde i 7 Aar, bl. a. for en lang Række Indbrudstyverier, Desertion, Husfredskrænkelser m. v., men ikke for Sædelighedsforbrydelser af nogen Art, var K. ude paa en Tyvetourné i Nabobyerne af Düsseldorf. Hans Specialitet som Indbrudstyv var at opsøge Ejendomme, hvor der dreves Forretning i Stuen, medens Familien boede i Etagen oven over, og efter Mørkets Frembrud, men før Lukketid, at bryde ind i Beboelseslejligheden, hvor han da kunde paaregne at finde denne mennesketom. Han kom paa denne Turné i sin Fødeby Mülheim ind i Lejligheden hos en Beværtningsdrivende, hvortil han banede sig Vej med en Dirk, og gik gennem flere Værelser uden at finde noget, der syntes ham værd at stjæle. Ude paa Trappegangen blev han opmærksom paa en særlig Dør, som han opdirkede, og gik ind i det bagved værende Værelse, som han ved Skæret af sin Lommelygte konstaterede var et Soveværelse. I Værelset stod en Seng, hvori en lille 10 aarig Pige — Christine Klein — laa og sov; Barnet vaagnede straks ved, at Lyset fra Lampen skar hende i Øjnene.

»I samme Øjeblik — siger Kürten — glemte jeg fuldstændig Formaalet med mit Besøg — alene Barnet eksisterede for mig. Jeg gik lige hen til Sengen, greb Barnet om Halsen og kværkede det i $1^{1}/_{2}$ Minut, indtil det blev bevidstløst. I denne Tid søgte Barnet at befri sig, sparkede med Benene og strakte til Slut Armene højt op over sit Hoved. Da Barnet havde mistet Bevidstheden, lagde jeg det paa tværs i Sengen, saaledes at Hovedet hængte ud over Sengekanten, slog Dynen til Side og greb det med højre Haand i Kønsdelene saaledes, at jeg med Fingrene rev Moderskeden op, hvorved der gik en Del Blod og Urin fra Barnet. Derefter skar jeg Halsen over paa Barnet med min Lommekniv,

der lige var blevet hvæsset. Blodet skød i en stærk Strøm ud af Saaret og løb ned paa Sengeforliggeren. *Da jeg hørte Blodet bruse ud af Saaret og falde paa Gulvet, fik jeg Sædafgang (uden Erektion).*

Efter Gerningen aftørrede K. overfladisk sine blodige Hænder i Lagenet, forlod Værelset, som han aflaasede efter sig, naaede uhindret ud paa Gaden, hvorfra han gik til Banegaarden, idet han paa Vejen vaskede sine Hænder ved en Brønd og rensede sine Benklæder og Sko for Blodstænk. Med Nattoget naaede han derpaa Düsseldorf.

Næste Morgen tog han atter til Mülheim, hvor han gik ind i et Værtshus ligeover for Gerningsstedet, læste Avisernes Beretninger om Mordet og hørte Folk tale om det, hvilket paany skaffede ham Sædafgang, samtidig med, at han i Erindringen genoplevede Aftenens Begivenheder.

For Forbrydelsen blev Pigens Onkel, en fra Amerika hjemvendt Mülheim-Borger, mistænkt. Han var arresteret i længere Tid som sigtet, men frikendtes af Nævningerne af Mangel paa Bevis. Han er senere død og har saaledes ikke erfaret, at hans Uskyld saa længe efter er bleven konstateret. Lige til sin Dødsdag sørgede han over den Mistanke, der var bleven kastet paa ham. — Kürten var der ingen, der mistænkte, hverken for Forbrydelsen mod Christine Klein eller for de fire i samme Tidsrum forøvede Attentater, hvorom skal berettes nedenfor under IV, og som lykkeligvis afbrødes ved hans kort efter — i Juli s. A. — paafulgte Arrestation og Dom — for Tyverier — til Tugthusarbejde i 6 Aar med senere Tillægsstraf af 2 Aar og 3 Maaneder.

2.

Det næste inkriminerede Tilfælde er Mordforsøget den $^{3}/_{2}$ 1929 Kl. 9 Em. paa den 56 aarige Fru Apollonia Kühn, der er det første af de egentlige Düsseldorfoverfald. K. strejfede den Aften om i en af Byens Udkanter, opsat paa at finde et Offer, og havde i den Anledning fra Hjemmet

medbragt som Vaaben en Saks. Han saa da Konen gaa paa en Sti nedenunder den Gadedæmning paa hvilken han befandt sig. Han indhentede hende, gik ned til hende, idet han sagde »God Aften« til hende, og stak hende i det samme under Udraabet: »Ikke en Lyd« med det ene Ben af Saksen, som han benyttede som Dolk, i venstre Tinding. I umiddelbar Fortsættelse heraf tilføjede han hende i det hele 18 Stik i Hovedet, Ryggen, venstre Arm og højre Pegefinger, — det sidste under hendes Forsøg paa at dække sig med Armen. *Ved de sidste Stik fik K. Sædafgang* og sank derved paa Knæ ved Siden af Konen, der hele Tiden jamrede sig og bad ham holde op: »Jeg har jo ikke gjort Dem noget ondt« — sagde hun, — indtil hun sluttelig mistede Bevidstheden.

K. forlod nu Stedet i den Tro, at Konen var død, og gemte sig i en Jordhule i Nærheden. Fru K. kom imidlertid hurtig til sig selv — hun saa selv K. fjærne sig fra Stedet — løb til sit Hjem tæt ved det Sted, hvor K. sad skjult, og alarmerede Folk. Fra sit Skjulested kunde K. høre Graad og Klage fra Husene ligeoverfor og se, at man tumlede med Vand, men da han ikke kunde blive klog paa, om det var i Anledning af Overfaldet, gik han tilbage til Gerningsstedet, hvor han konstaterede, at Overfaldne var borte. Han sluttede heraf, at denne ikke var død, men havde alarmeret sine Husfæller, hvorfor han atter gemte sig i Jordhulen og følte da sanselig Pirring ved at se Folk komme løbende ud og ind af Husdørene i stor Sindsbevægelse, gestikulerende og raabende. — Nogle Dage senere indfandt han sig atter paa Gerningsstedet og talte da med en ældre Kone og hendes Datter om Overfaldet, hvilket atter skaffede ham Sædafgang.

Ved Overfaldet blev Saksen brækket i den ene Spids. K. kunde ikke finde den afbrækkede Stump, som han derfor antog var bleven siddende i et af Saarene. Dette meddelte han under sin senere Tilstaaelse Politiet, der i den Anledning lod Konen, som forlængst var kommet sig af

sine Saar, røntgenfotografere. Stumpen fandtes herved i Oversiden af hendes Hjerneskal, og det lykkedes ved sagkyndig Undersøgelse at konstatere, at den passede til den endnu eksisterede Saks, skønt denne i Mellemtiden af K. var bleven slebet rund.

3.

Faa Dage efter, nemlig d. $^{8}/_{2}$ 1929, var K. atter ude for at finde et Offer og havde i den Anledning udrustet sig med en noget større Saks end i Tilfældet Nr. 2 — en saakaldt »Kejsersaks«. Det var atter i en af Byens Udkanter han færdedes, og han traf her Kl. ca. 7 Em. paa Gaden den 9 aarige Rosa Ohliger, der græd, fordi hun var bleven forsinket under et Besøg hos en Skolekammerat og var bange, fordi det allerede var bleven mørkt. K. tiltalte Barnet, trøstede hende og tilbød at følge hende til hendes Hjem ikke ret langt derfra. De fulgtes nu ad, og Barnet fortalte ham om Forholdene i sit Hjem, hvor hun passede en lam Søster, der sikkert havde savnet hende. De kom herunder over en Plads eller Mark, tildels indhegnet af Bræddestakitter, men som benyttedes af Folk til Overgang, skønt den ikke er indrettet hertil og derfor om Aftenen henligger i Mørke. Overgangen var imidlertid den nærmeste Vej til Barnets Hjem, og dette fandt det følgelig ikke paafaldende, at K. valgte denne Passage. Her greb K. hende pludselig om Halsen med højre Haand og trykkede til af al Kraft. Rosa mistede straks Vejret og gav sig til at sprælle med Benene, hvilket yderligere ophidsede K.s Kønsdrift. Han trak derpaa Barnets Benklæder ned og saarede det i Kønsdelene paa samme Maade som Christine Klein, men trak derpaa atter hendes Benklæder op og lod det bevidstløse Barn, hvis Hals han stadig holdt omklamret, dog nu med sin venstre Haand, glide ned paa Jorden, hvorpaa han fremtog Saksen og stak det i venstre Tinding. Da Blodet strømmede ud af Saaret, forsøgte han yderligere at suge Blod ud af Saarrandene, og tilføjede derpaa Barnet

yderligere 12 Stik i Bryst og Hjærte af ubetinget dødelig Beskaffenhed. *Herved, og idet han yderligere slikkede sine blodige Hænder, opnaaede han Sædafgang.*

K. gik derpaa til sit i Nærheden værende Hjem og rensede Saksen i varmt Vand. Hans Hustru var ikke hjemme, og han begav sig da i oprømt og lettet Sindsstemning i Biografteatret. Da han Kl. ca. 11 kom hjem, hvor hans Hustru stadig ikke var tilstede, fyldte han en Flaske med Petroleum og begav sig til Gerningsstedet i Haab om at kunne skaffe sig ny sanselig Tilfredsstillelse. Da der imidlertid færdedes Folk paa Pladsen, indskrænkede han sig til at gemme Flasken i Ligets Nærhed — Mordet var da endnu uopdaget — og gik hjem i Seng, hvor hans Hustru traf ham ved 12 Tiden. Næste Morgen Kl ca. 6 stod han op, og idet han indbildte sin Hustru, at han vilde gaa paa Klosettet, der er anbragt 2 Etager længere nede i Ejendommen, forlod han Hjemmet og løb, kun iført Benklæder og Tøfler, tilbage til Gerningsstedet, hvor han stadig fandt Liget liggende urørt, overhældte det med Petroleum og stak Ild paa, hvorpaa han løb hen i et Hjørne af Pladsen, hvorfra han saa Flammerne slaa op fra Stedet. *Ved dette Syn opnaaede han ny Sædafgang.*

Om sit Motiv til denne sidste Handling gav K. noget vaklende Forklaringer, idet han dels hævdede, at han vilde tilintetgøre Liget og derved Beviset for Mordet, dels at det var hans Hensigt at skabe Gru og Rædsel hos Befolkningen, dels at selve Synet af de blaa Flammer mod den mørke Baggrund i Forbindelse med Forestillingen om, at det var det af ham dræbte Barn, fra hvem Flammerne slog op, voldte ham en særlig kønslig Tilfredsstillelse. Utvivlsomt er den sidste Forklaring, hvori K.s sanselige Nydelse henholdsvis ved Brandstiftelse og ved Overfald synes at forenes, den rigtige. Han erkendte da som nævnt ogsaa, at Synet havde forskaffet ham Sædafgang.

Senere paa Dagen besøgte K. gentagne Gange Pladsen, hvor han konstaterede, at Forbrydelsen nu var opdaget.

Han talte med flere af de sammenstimlede Personer om, hvad der var sket, idet han lod ukendt hermed. Senere har han ofte paany opsøgt Stedet og i flere Tilfælde, ved i Fantasien at rekapitulere det skete, atter opnaaet Sædafgang.

4.

Efter Rosa Ohligers Drab gennemstrejfede K. i Karnevalsdagene Byen efter nye Ofre, men først d. 13. Febr. fandt han ved et Tilfælde et saadant. Paa Hjemvejen fra et Strejftog i Byens Udkanter havde han i en afsides Gade et Sammenstød med en beruset Mandsperson, Maskinist Rudolf Scheer, 54 Aar, der i Forbigaaende gav K. et Puf, saa han tumlede, idet S. samtidig i en truende Tone spurgte K., om han vilde ham noget, og stillede sig op i Angrebsstilling. K. gav ham i den Anledning et »Kæbestød«, saa at S. tumlede omkuld, men han kom dog hurtigt op paa Knæene og vilde til at rejse sig helt op. K. tog da en Saks (Kejsersaksen), som han stadig medførte for at benytte den overfor eventuelle Ofre, op af Lommen og stødte den af al Kraft ind i Ryggen paa S., der nu fremtog sin Lommekniv, som han forsøgte at aabne. Han kom dog ikke saavidt, idet K. med Saksen gav ham et Stik i højre Tinding og derpaa en Række Stik i Nakke og Ryg. Ved det sidste Stød kom Saksen til at sidde fast i S.s Ryg, og det lykkedes kun K. ved Anvendelse af stor Kraft at trække den ud. S. faldt nu sammen, medens Blodet strømmede særlig ud af Nakkesaaret. K. søgte at opfange Blodstrømmen med Munden, hvilket vel ikke lykkedes ham, men under Anstrængelserne herfor *opnaaede han Sædafgang.* — K. trak nu Liget ved Benene hen til Kanten af Gaden, gav det et Puf og fik det til at rulle ned ad Skraaningen, til det blev liggende i en af Ukrudt overbevokset Udgravning, hvorpaa han kastede S.s Hat ned samme Sted. — K. begav sig nu hjemefter, men vendte om, gik ned i Graven og gned S.s Bukseben og Gamacher af for at sikre sig imod, at der

skulde kunne findes Fingeraftryk paa disse, som K. jo havde berørt med sine Hænder.

Næste Morgen Kl. 8 gik han atter ud til Mordstedet, hvor han talte med en Kriminalbetjent, der øjensynlig stod Vagt ved dette. K. spurgte denne, om det var der, der var begaaet et Mord, og da Betjenten mistroisk spurgte ham, hvorfra han vidste det, svarede han, at han var Journalist, og at det var bleven telefoneret til ham. Betjenten lod ham da gaa.

5.

Den 8. Aug. 1929, da K. spaserede om Aftenen i Kvarteret ved Zoologisk Have, kom han til at sidde paa en Bænk sammen med den 20 aarige Tjenestepige Maria Hahn, med hvem han snart kom i livlig Samtale. De aftalte en Udflugt sammen den førstkommende Søndag (d. $^{11}/_{8}$), skønt Maria alt havde 2 Aftaler med andre Mænd for nævnte Dag. Hun foretrak imidlertid — som hun udtalte til en Veninde — at gaa med K., da denne gjorde Indtryk af at »have flest Penge«.

Den næste Dag efter Middagstid tog de sammen til Neandertal — K. bevæbnet med Kejsersaksen — og besøgte i Løbet af Eftermiddagen flere smaa Traktørsteder, saaledes ogsaa den saakaldte Stindermølle, hvor Parret vakte en Del Opsigt ved at bestille Rødvin — hvilket var ret usædvanligt blandt det Publikum, der besøgte dette Sted. Der var dog ingen, der kendte K., medens H. blev kendt af flere af sine Veninder, der desværre hver for sig senere for Politiet gav ret modstridende Forklaringer om hendes Ledsagers Udseende — udover at de alle var enige om, at han havde gjort Indtryk af at være en velstillet Person med smaa, elegante, hvide Hænder.

Fra Møllen begav K. og H. sig ved 7—8 Tiden en lang Tur gennem de derværende Skove, hvor de havde Samleje med hinanden — uden dog at K. vil have fundet nogen Tilfredsstillelse herved. Ved 9—10 Tiden, da det var blevet

mørkt, blev de enige om et nyt Samleje, men under Forberedelserne hertil greb K. pludselig Maria om Halsen og kværkede hende, inden hun kunde give en Lyd fra sig, til hun tabte Bevidstheden. K. vovede dog ikke paa det Tidspunkt at gaa videre, idet der stadig paserede »Par« forbi i en betænkelig Nærhed, hvorfor han sluttelig slap sit Tag i Marias Hals, saa at hun atter kom til Bevidsthed. Hun bad da — efter K.s egen Forklaring — saa mindelig for sit Liv, at K., som var meget indtaget i den smukke, livlige Pige, var lige ved at lade hende løbe, men da han nu konstaterede, at de var fuldstændig alene, greb hans Lidenskab ham paany med ubændig Styrke: han klemte atter hendes Hals sammen og tilføjede hende med Saksen et gabende Stik i Halsen, hvorfra Blodet styrtede ud. Han lagde sig nu vinkelret i Forhold til hendes Legeme og sugede af Saaret i Halsen antagelig ca. 1 Liter Blod, samtidig med at han med Saksen i sin højre Haand tilføjede hende Stik paa Stik fra venstre Skulder i en Halvkreds — — svarende til hans egen Stilling — ned til Hoften, samt nogle Stik i venstre Tinding (ialt 20 Stik). Herunder opnaaede han Sædafgang i sine egne Benklæder (hvad hans Hustru Dagen efter konstaterede og afkrævede ham Regnskab for — naturligvis uden at faa Sandheden at vide).

Efter Drabet fik K. ondt af det nedsvælgede Blod, som han opkastede, hvorved der fremkom Stænk paa hans Tøj, som hans Hustru ligeledes den følgende Dag opdagede og udspurgte ham om: han foregav som Aarsag Næseblod, hvormed hun gav sig tilfreds. Liget rullede K. ned i en Fordybning i Skovbunden og dækkede det med Ranker og Græs, saa at ingen tilfældig forbipasserende kunde opdage Liget. Han forlod derpaa Mordstedet, medtagende den Dødes Hat og Taske, som han paa Hjemturen kastede ind i en Kornmark tilligemed hendes Nøgler (alt senere fundet), og gik *syngende* og let om Hjærte til Jernbanestationen, kørte hjem med Toget og havde der en Samtale med Hustruen, der bebrejdede ham, at han havde ladet hende sidde alene

hjemme hele Søndagen, hvortil han blot svarede, at han gærne vilde have haft hende med, men at hun jo ikke havde villet. Gik derpaa i Seng og sov straks fast.

I Løbet af den følgende Dag fattede K. den Plan at begrave Liget — maaske som K. først forklarede, fordi han var bange for, at hans Hustru, naar hun læste om, at Liget var fundet, skulde sætte det i Forbindelse med de af hende fundne Blodstænk paa hans Tøj — maaske som han under Domsforhandlingen hævdede, fordi det gjorde ham ondt for Pigen, at hendes Lig skulde fortæres af Ræve og Orme, — maaske snarere fordi han havde udtænkt nye Midler til at skaffe sig sanselig Tilfredsstillelse. I hvert Fald begav han sig den følgende Eftermiddag paany til Gerningsstedet, hvor han fandt Liget ganske som han havde forladt det, og udsøgte her en Skovvinkel paa Nabomarken til Begravelsesplads, tog derfra tilbage til Byen, hvor han i sit Hjem hentede en Skovl, med hvilken han atter begav sig til Gærningsstedet, hvor han ankom ved Midnatstid.

Han gravede nu i Nattens Stilhed en Grav paa det udfundne Sted 1,30 m. dyb, hentede Marias Lig og bar det paa Skuldrene hen til Kanten af Graven, medens han selv krøb ned i den. Et Øjeblik stod han rørt og bevæget over Ligets voksblege Skønhed og lod sin Haand glide kærtegnende gennem dets Haar, saa — trak han i kønslig Ophidselse Klæderne op om Liget og befølte det paa den blottede Krop, tog Sko og Strømper af det og bandt Strømperne om sin nøgne Krop. *Herved fik han Sædafgang.* Derpaa lagde han Liget i Graven, idet han stillede Skoene ved dets Fødder, tog et den Afdøde tilhørende Armbaandsur, der ikke senere er kommet til Stede, til sig og kastede Graven til, idet han stampede Jorden saa fast, at ingen Jord blev tilovers, og ingen Forhøjning fremkom, satte en Sten paa Graven og søgte endelig at gøre denne ukendelig ved at trække Ranker og Græs henover den.

K. havde ved Ligets Transport faaet sin Skjorte plettet

med Blod, hvorfor han vaskede Skjorten i den forbi flydende Bæk og trak den vaade Skjorte paa igen. Skovlen stødte han ned i Bækløbet mellem en Del Buskads, der skjulte den.

Han kom hjem Kl. $5^1/_2$ om Morgenen, medens hans Hustru endnu sov. Sine vaade og lerplettede Sko havde han under Vejs omhyggelig renset med en Lap, som han til saadant Brug plejede at føre med sig. De lerbesmurte Benklæder puttede han straks i Vand, rensede dem saa godt han kunde, gik derefter i Seng og sov en Timestid, hvorpaa han som sædvanlig gik paa Arbejde. — Hans Kone fandt naturligvis den næste Dag de vaade og plettede Benklæder, men gjorde ikke Manden noget Spørgsmaal i den Anledning: hun havde det Indtryk, at hendes Mand maatte være passeret ad en fuglig Engsti, og tillagde ikke dette videre Betydning.

I den Uge, i hvilken Mordet blev begaaet, begav K. sig flere Gange om Natten ud til Graven, tog Skovlen og beplantede Pladsen med Mark- og Skovplanter saaledes, at den ikke stak af mod Omgivelserne. Han hævder desuden, indtil sin Anholdelse mindst 30 Gange at have besøgt Gravstedet og ved at mindes det passerede haft kønslig Ophidselse, tildels Sædafgang paa Stedet. Engang da han med sin Hustru paa en Udflugt passerede Stedet, fik han ved Minderne pludselig Sædafgang, — hvilket synes at have forbavset ham selv.

Det mærkeligste ved Maria Hahns Mord var, at ingen savnede hende, ingen anmeldte hendes Forsvinden. Hun var fra Bremen, og hendes Paarørende der havde ingen Forbindelse med hende. I Düsseldorf var hun en Fremmed, og da hun under Foregivende af at ville rejse til Holland havde sagt sin Plads op, den Dag hun forsvandt, havde hendes tidligere Herskab ingen Anledning til at anstille Efterforskninger efter hende.

En saadan Forsvinden i Stilhed passede imidlertid ikke Kürten, for hvem Sensationen næsten var en lige saa stor

Kilde til Nydelse som selve Gerningen. Det er dette, der forklarer det eksempelløse, at Forbryderen i dette Tilfælde selv gør Politiet og Offentligheden opmærksom paa Forbrydelsen, ved de saakaldte Kürtenske *Morderbreve*.

Det første af disse har K. efter sin Forklaring tilskrevet et Düsseldorferblad i Septbr. Brevet vides dog ikke at være kommet Bladet i Hænde. Det andet Brev skrev han d. $^{13}/_{10}$ 29, stilet til Politiet i Düsseldorf. Det indeholdt en Blaastiftsskitse af Mordstedet med optrukne Skovpartier, Angivelse af Vejen og Stedet for Ligets Begravelse, mærket med et Kryds, samt følgende Tekst, ligeledes skrevet med Blaat:

Mord.

Ved Papendell, paa det med et Kryds betegnede Sted, der ikke er bevokset med Ukrudt og er betegnet med en Sten, ligger Liget begravet i 1$^1/_2$ Meters Dybde. Düsseldorfer Stadtanzeiger og Landsmand Gennat ved Besked.

Brevet antoges af Politiet for en Mystifikation[1]), navnlig da de anstillede Undersøgelser ikke førte til Udfindelse af nogen Grav; mulig har Undersøgelserne været noget overfladiske, men Skitsen i Brevet maa ogsaa erkendes at være lidet tydelig, hvortil kom, at Stenen paa Graven, efter hvad der senere blev oplyst, var bleven fjærnet af Markens Ejer, uden at denne naturligvis havde nogen Anelse om dens Betydning.

Det tredje Morderbrev er dateret d. 8. Novbr. s. A. Dette indeholdt en lignende Skitse som Brevet af $^{13}/_{10}$, men betydelig mere udpenslet, saa at en rationel Eftersøgning nu var muliggjort, og yderligere fandtes i Brevet Oplysning om, hvor Liget af den savnede Gertrud Albermann (se ndfr. under Nr. 16) kunde findes. Denne Oplysning var

[1]) Henvisningerne til Düsseldorfer Stadtanzeiger og *Gennat* maa antages at være af spøgefuld Art. D. S. er den Avis, til hvem 1. Brev var rettet, Gennat er en populær Politimand indenfor Düsseldorfs Mordkommision.

forsaavidt uden Betydning, som dette Lig allerede d. 9. Novbr. om Morgenen *forinden* Brevets Ankomst var blevet fundet af Politiet, men d. 8. Novbr. om Aftenen, da Brevet var afsendt, var der ingen andre end Morderen selv, der kunde vide dets Plads, og der kunde herefter ingen Tvivl være om Brevskriverens Kompetence til at udtale sig paa dette Punkt, hvilket atter i høj Grad bestyrkede Formodningen om, at ogsaa hans Udtalelse om det tidligere Mord var rigtig. — Den 15. Novbr. lykkedes det da ogsaa ved Gennemgravning af den paagældende Mark at finde og derefter identificere Liget af Maria Hahn.

At de paagældende Breve ligesom endnu et 4de Brev, adresseret til en Avis i Duisburg og skrevet med venstre Haand, hidrørte fra K. bekræftedes under Sagen ikke blot af Tiltalte selv, men godtgjordes paa videnskabelig afgørende Maade af den fremragende Berliner Ekspert Dr. *Schneickert*.

6—8.

Allerede d. 20. Aug. var K. igen paa Jagt efter nye Ofre, denne Gang bevæbnet med en Dolk. Indtil Kl. 12 Nat havde han uden Resultat søgt at indlede Forbindelse med flere Kvinder, men ved dette Tidspunkt blev han opmærksom paa en 18 aarig ung Pige, Anna Goldhausen, der i Selskab med en Veninde forlod et Forlystelsessted i Düsseldorf. Han fulgte de to Piger gennem en Række Gader til Venindens Bolig, hvor de blev staaende og passiarede en halv Times Tid, medens Kürten opholdt sig i Mørke paa den modsatte Side af Gaden. De to unge Piger skiltes Kl. $1^1/_2$, og da Anna gik videre, skyndte K. sig at løbe et Stykke fremefter, stadig skjult af Mørket, hvorefter han skraaede over Gaden og gik tilbage, saaledes at han kom Anna i Møde. I Forbigaaende stak han hende med Dolken i den Hensigt at ramme Hjertet i venstre Side af Brystet, hvorpaa han løb sin Vej. Et Stykke derfra hørte han den Saarede raabe om Hjælp og kalde paa sin Moder, hvorfor han vendte sig om og blev staaende, indtil hun sank

sammen ved en Husfacade, hvorpaa K. ilede bort. — Anna G., der var haardt saaret i Maven og Leveren, laa syg i 4 Maaneder og genvinder næppe fuldtud sit Helbred. Hun kunde intet Signalement give af Voldsmanden.

K. gik derpaa videre, holdende Dolken parat for det Tilfælde, at han skulde blive forfulgt, hvad dog ikke skete. Noget senere mødte han en enlig Kvinde, Fru Mantel, hvem han tiltalte uden at faa Svar. Han fulgte da efter hende, passerede hende og tilføjede hende i dette Øjeblik 3 Stik i Ryggen, de 2 af overfladisk Art, det sidste dybt under venstre Skulderblad. Fru M. udstødte nogle høje Skrig, hvorved en Nattevagt kom til Stede, hvem det paa et hængende Haar vilde være lykkedes at paagribe K. hvis denne ikke — nøje lokalkendt som han stedse var — havde undgaaet Vagten ved ubemærket at springe ned i en Udgravning. Herfra kravlede han et Øjeblik senere op og stak da en forbipasserende Mand, en Købmand Kornblum, med Dolken i Ryggen, saa at dennes ene Selestrop blev snittet over, medens han selv kun fik et overfladisk Saar. Først ved dette Stik lykkedes det K. at faa Sædafgang.

Umiddelbart efter gik K. tilbage til Gerningsstedet, blandede sig imellem de tilfældige Mennesker, der var kommen til Stede, og saa, at Fru M. blev bragt til Læge. Han talte endog med Nattevagten om det Passerede og anstillede sig harmfuld i Anledning af dennes Beklagelse over, at det ikke var lykkedes ham at paagribe Voldsmanden, og hans Angreb paa Politiet over, at dette ikke havde været hurtigt nok i Vendingen.

K. kom hjem Kl. $2^1/_2$ om Natten og modtog sagtmodig sin Kones Bebrejdelser over hans sene Nattevandringer. I sit Indre følte han sig lettet og opmuntret over den store Ophidselse, som de Mennesker, han havde talt med, havde lagt for Dagen over Overfaldene.

9—10.

3 Dage senere, altsaa d. 24. Aug. var K. om Aftenen

ude ved en Markedsfest i Flehe (en Forstad til Düsseldorf) for at finde Ofre. Ved 9 Tiden saa han 2 Børn, den 14-aarige Luise og den 6-aarige Gertrud begive sig fra Festpladsen, hvor et Fyrværkeri netop var brændt af, paa Vejen hjem. Han gik efter dem og tiltalte dem paa en Markvej, der bøjer af fra Gaden. Det lykkedes ham at bevæge Luise til at gaa bort for at købe nogle Cigaretter, hvortil han medgav hende 20 Pf., og han greb umiddelbart efter hendes Bortgang den lille Gertrud med sit sædvanlige Kvælertag om Halsen, løftede hende saaledes op fra Jorden og bar hende ud paa Marken, hvor han med Dolken, som han atter medførte, skar Halsen over paa hende, uden at hun under hele Scenen gav en Lyd fra sig.

Han løb derpaa tilbage til det Sted, hvor Luise skulde komme. Hun kom straks efter, hvorpaa K. tog Cigaretterne og i samme Nu greb han hende om Halsen med sit Kvælertag og bar hende ud paa Marken, forbi det Sted, hvor han havde lagt Gertrud, og lagde hende ned. Da han herved slap sit Tag om hendes Hals, kom hun til Live, værgede for sig og udstødte flere Skrig, der hørtes af de Omboende men ikke toges alvorlig, som formentlig hidrørende fra Markedsløjerne. K. greb hende nu atter om Halsen, og da hun søgte at undløbe, trak han Dolken og tilføjede hende 4 Stik i Ryg og Hals, alle af absolut dødelig Art. Liget gemte han i Kornet, hvorpaa han forlod Stedet, idet han undervejs afslikkede sine blodige Hænder. Først herved opnaaede han Sædafgang.

Næste Formiddag tog han tilbage til Flehe for at konstatere Virkningen af Mordene. Han kom da til at overvære en Procession og læste til sin Glæde og Tilfredshed i Deltagernes Ansigter deres Gru og Forfærdelse over det Passerede. Han blandede sig saa mellem Mængden og hørte deres Forbandelser over Morderen; dels herved, dels ved at besøge Gerningsstedet og atter forestille sig Begivenhederne lykkedes det ham paany at faa Sædafgang. Han forblev ca. 1 Time paa Stedet, gik saa hjem og satte sig

paany i Besiddelse af Dolken, hvorpaa han atter gik ud, parat til nye Mord, som denne Gang formede sig til den for K. saa uheldige Schulte-Affære.

11.

K. traf Gertrud Schulte, en 26 aarig Tjenestepige, den samme Aften (Søndag) Kl. 5 Em. paa Gaden. Hun indvilgede, efter først at have afvist ham, i at tage med ham til Markedsfest i Neuss, (en Forstad til Düsseldorf). K. kaldte sig Fritz Baumgart og optraadte paa den hølligste Maade overfor Pigen. De kørte i Sporvogn til Neuss (en temmelig lang Tur) og K. underholdt hende under Vejs om den Egn, de passerede igennem, om Rhinen, Broerne over samme, Baadfarten paa Rhinen og inviterede hende endog til en Rotur paa Floden en senere Dag, idet han fortalte hende, at han var ansat ved Postvæsenet, og at dette havde et Baadehus med egne Baade paa Rhinen (rigtigt). I Neuss trakterede han Pigen med Ferskner og Is, hvorimod hun afslog at drikke Øl eller Likør med ham.

Kl. 8 tog de atter Sporvognen tilbage til Byen. Schulte vilde staa af ved Rhinbroen for at besøge en Veninde, men K. overtalte hende til at staa af nogle Stoppesteder forinden, under Paaskud af, at han kendte en smuk Stikvej herfra til Broen. K. førte derpaa Pigen den stik modsatte Vej ud over Engene bort fra Byen, og da Pigen under denne Tur fik ømme Fødder og et Øjeblik satte sig ned for at tage sine Sko af, begyndte K. at blive nærgaaende imod hende og opfordrede hende til Samleje. Schulte gav ham bestemt Afslag, men K. væltede hende da om paa Ryggen og forsøgte at trække hendes Benklæder ned. Hun truede nu med at skrige, hvortil K. haanligt svarede, at det kunde hun godt gøre — her vilde dog ingen kunne høre hende. Under deres fortsatte Kamp erklærede Schulte, at hun hellere vilde dø end være ham til Vilje, hvortil K. svarede: »Saa skal Du ogsaa dø«.

I samme Øjeblik ramtes hun af et Knivstik i Halsen og

gav sig nu til at skrige højt, medens K. vedblev at stikke løs paa hende i Brystet og Ryggen, hvorved Spidsen af Dolken sluttelig brækkede af og blev siddende i hendes Ryg. K. tilkastede hende nu hendes Hat og den ene Sko, som hun havde trukket af og forsvandt med de Ord: »Her har Du dine Sager, nu kan Du dø«.

Schultes Nødraab var bleven hørt af nogle unge Mennesker, der kamperede ved Rhinen, og som, da de hurtigst mulig kom til Gerningsstedet, fandt hende svømmende i sit Blod, medens Gerningsmanden var forsvunden. K. fik ved den angivne Lejlighed Sædafgang, da han saa Blodet strømme ud af Saaret i Halsen og ned over hans Hænder.

Det Signalement, S. kunde give af K. var lidet oplysende og førte ikke til hans Paagribelse. Et Fotografi af K., som blev hende forevist, kunde hun ikke genkende, hvorimod hun med Sikkerhed i K. genkendte sin Angriber, da han som anholdt førtes ind fra Politikammeret, hvor hun selv uset kunde iagttage ham.

Schulte kom sig af sine Saar, dog først efter næsten et halvt Aars Hospitalsbehandling, og hun udskreves som Invalid for Livstid.

12

K.'s Dolk var ved Overfald Nr. 11 bleven ubrugbargjort. Han gik nu over til at benytte en Hammer, — som han selv hævder, fordi Befolkningen skulde tro, at det ikke blot var en enkelt, men flere forskellige Mordere, der huserede i Byen, og derved blive yderligere opskræmt.

Den 29. Septbr. Kl. 7 Aften, da han i sædvanlig Hensigt havde bevæbnet sig med denne Hammer, traf han i Banegaardsforsalen i Düsseldorf den 29 aarige Tjenestepige Ida Reuter, der havde Plads i Barmen, men var taget til Düsseldorf for at more sig. K. indledede Bekendtskab med hende, foregøglede hende, der »var meget lysten efter Ægteskab« (K. egne Ord), at han var en velsitueret ugift Mand. der nok kunde tænke sig at ville gifte sig, og fik hende paa denne Maade lokket ud i Engene paa den anden Side

Rhinbroen. Her blev hun pludselig bange og forlangte at komme tilbage til Byen. De vendte da om, men da de havde gaaet nogle faa Skridt, slog K. hende pludselig med Hammeren, som han ubemærket havde taget frem, et stærkt Slag i højre Tinding. Hun sank sammen uden en Lyd, hvorpaa K. slæbte hende ved Hænderne fra Dæmningen, hvorpaa de gik, ud i Engen, hvor han, da hun stønnede og klagede sig, søgte at berolige hende og sluttelig havde Samleje med hende. Hun var herunder bevidstløs, men K. opnaaede i dette Tilfælde Sædafgang ved afvekslende at stryge hende gennem hendes blodige Haar og slaa hende med Hammeren i Hovedet. Han fjærnede sig derpaa, men vendte kort efter tilbage i den Hensigt at kaste Liget i Rhinen og gav sig i den Anledning til at slæbe det ned mod Floden, slap det dog atter og gik ned til Floden for at finde et egnet Sted. Her vaskede han sine blodige Hænder og tørrede dem af i Pigens Benklæder, som han havde aftaget og ført med sig, hvorpaa han fyldte dem med Jord og kastede dem ud i Floden. Da han derpaa vilde til at slæbe Liget videre ned mod Floden, saa han en Mand med en Hund paa Engen lige overfor, hvorfor han blev bange og løb sin Vej.

Den næste Morgen var han atter paa Gerningsstedet og konstaterede med Tilfredshed, at Liget var fundet, og Politiet i fuld Gang med at anstille Undersøgelser.

13.

Den 11. Oktbr. s. A. dræbte K. med Hammeren under ganske tilsvarende Forhold og Forløb som ad Nr. 12 den 22 aarige Tjenestepige Elisabet Dörrier, som han Kl. 9 om Aftenen havde truffet paa Gaden, spaseret med, trakteret med Øl, og derpaa lokket med sig ud i Parken ved Grafenberg-Allé. Ogsaa i dette Tilfælde bortførte K. efter Drabet en Del af Ofrets blodige Klædningsstykker, som han derefter enten bortkastede eller nedgravede: Kaaben havde han først revet i 3 Stykker, som han nedgravede forskellige Steder »for at prøve Politiets Sporsans«. Stykkerne

fandtes først efter K.'s egne Anvisninger under Sagen. Liget havde han gemt under et Tidselkrat.

14

Den 29. Oktbr. Kl. ca. 8 Aften forsøgte han med Hammeren et nyt Mord mod en 34 aarig gift Kvinde, Hubertine Meurer, som han tilfældig traf paa Gaden i en af Byens Udkanter og slog Følge med. M. undgik kun Døden ved at hun, der fandt K's. Adfærd mistænkelig, særlig fordi han paa Spasereturen stadig saa sig tilbage, i det Øjeblik K. trak sig bagved hende og fremtog Hammeren, vendte sig om imod ham for at se, hvad det var, han foretog sig. Hun undgik derved at faa Slaget i Tindingen, som K. havde til Hensigt, Slaget ramte saaledes selve den haarde Hovedskal, saa at Kvinden fik naaet at udstøde nogle Skrig, forinden hun besvimede. K. tilføjede hende derefter endnu to Hammerslag i Hovedet, hvorved han opnaaede Sædafgang, inden han flygtede fra Stedet. De M. tilføjede Læsioner var ikke af livsfarlig Art.

Det er af Interesse, at K. samme Aften, inden han antastede Fru M., havde forsøgt at faa fat paa to Smaapiger under ganske samme Paaskud som i Tilfælde 9—10, men at en Kones tilfældige Tilstedekomst fik ham til at opgive sit Forehavende. Umiddelbart efter foreslog han en tredje lille Pige paa 13 Aar at hente en Kurv Æbler paa et nærmere angivet Sted, hvortil hun skulde følge ham. Pigen vilde imidlertid først spørge sine Forældre, om hun maatte, og forsvandt derefter. Straks derefter gentog han samme Henvendelse overfor endnu et fjerde Pigebarn, der imidlertid afslog hans Anmodning og gik hen og tilkaldte en Kone, hvorpaa K. skyndsomst fortrak.

15.

Samme Nat Kl. ca. 11 antastede K. i Hofgarten (midt i Byens Hjerte) en 34 aarig, prostitueret Kvinde Klara Wanders. De fulgtes ad gennem Parken og aftalte Samleje, men da W. under Forberedelserne hertil et Øjeblik vendte sig om,

slog K. hende med Hammeren flere Slag oven i Hovedet. Hun undgik Døden ved, at Hammerhovedet ved Slagene fløj af Skaftet og ned i Græsset. W. skreg højt og flygtede. K. vendte kort efter tilbage til Gerningsstedet for at finde Hammerhovedet, hvad dog ikke lykkedes ham. Det fandtes af Polltiet senere paa Stedet efter K.'s Anvisning. — K. opnaaede Sædafgang ved det sidste Slag mod W.'s Hoved.

16

Den 7. Novbr. Kl. 7 Aften traf K. den 5-aarige Gertrud Albermann staaende udenfor et Vindu i en af Byens Gader. Han fik hende til at følge med til en tom Plads bagved en lang Fabriksmur (Hanials Mur). Her greb han hende i Struben, fremtog Kejsersaksen, som han havde medbragt til saadant Brug, og tilføjede Barnet 2 voldsomme Stik i venstre Tinding, Barnet styrtede til Jorden, hvorpaa K. blottede dets Underliv og forsøgte Samleje med Barnet samtidig med, at han tilføjede det ialt 34 Stik i venstre Bryst, hvorved han opnaaede Sædafgang. Til Slut sønderrev han Barnets Kønsdel ganske paa samme Maade som ved Tilfælde 1. Liget gemte han i det høje Brændenældekrat ved Muren, hvor det fandtes næste Formiddag Kl. $10^1/_2$. (Det var dette Drab, K. omtalte i det 3. Morderbrev, idet han angav, hvor Politiet kunde finde Liget).

Adskillige Vidner havde lagt Mærke til, at K. ved Butiksvinduet tiltalte Barnet, og set ham gaa bort med det. Noget Signalement af Betydning fremkom dog ikke herved.

K. siger om sig selv, at han den Aften var saa vild, at det var ham ganske ligegyldigt, om det blev en Mand, en Kvinde eller et Barn, ja selv et Dyr, som han kastede sig over. Efter Gerningen vil han have følt en uhyre Lettelse, »som om 50 Pund var taget fra mig«.

IV.

Det vilde føre for vidt — og virke meget trættende — at gennemgaa i Enkeltheder hver enkelt af dem af Kürtens Forbrydelser, der ikke medtoges i Anklagen, men hvori

han tilstod sig skyldig med nøje Angivelse af Tid, Sted og Udførelsesmaade, bekræftet paa ethvert Punkt ved Sagens øvrige Oplysninger.

Kun nogle Hovedpunkter, der er særlig egnede til at belyse K.'s Karakter og Væsen, skal omtales.

Under den »Fængselsferie«, K. fra April til Juli 1913 havde, og som han bl. a. benyttede til Lystmordet paa Christine Klein, gjorde han sig yderligere skyldig i 4 Overfald paa unge Piger og 1 paa en Mand i Drabshensigt. Den 18. Maj (altsaa 8 Dage før Mordet) overfaldt han en 17 aarig ung Pige, som han under et Indbrud traf sovende i hendes Seng, og kværkede hende, til han troede hende død. En yngre Søster, der sov i et Sideværelse, var imidlertid vaagnet og kom ind i Søsterens Værelse, hvor hun saa K. flygte i sammenbukket Stilling. Den overfaldne tog ingen varig Skade.

I Juli tiltvang han sig Samleje med en ung Pige, som han antraf under ganske tilsvarende Forhold, ved at kværke hende og true hende paa Livet. Han opnaaede Tilfredsstillelse ved Samlejet og opgav derfor at dræbe Pigen, hvilket havde været hans Hensigt.

Samme Maaned begav han sig en Aften ud, bevæbnet med en Økse og slog en Mand, der sad paa en Bænk i en Park, med Øksen i Hovedet. Manden kunde dog rejse sig og forlade Stedet, hvad K. fra et Skjul konstaterede. Større Skade skete ikke.

Paa Hjemvejen antændte K. en Høvogn, der brændte op.

En Uge senere slog han med samme Økse en ung Pige, der traadte ind ad en Gadedør, bag hvilken K. havde gemt sig, i Hovedet. Større Skade skete ikke. Samme Nat henad Morgenstunden stak K. Ild paa 3 Høstakke.

Umiddelbart før sin Anholdelse i Juli 1913 som sigtet for Tyverier — men som tidligere nævnt ikke for Overfald eller Sædelighedsforbrydelser — angreb K. under et Indbrud, hvor han var bevæbnet med Øksen, en lille sovende Pige. Han stod med Øksen hævet over hendes Hoved, da hendes Fader, der sov i samme Stue, vaagnede og for-

færdet udstødte et Raab. K. kastede da Øksen fra sig og flygtede. —

Under sit 4aarige Ophold 1921—25 i Altenburg, ogsaa efter sit Ægteskabs Indgaaelse, stod han i Kæresteforhold til 4 unge Piger. Det endte i alle disse Tilfælde med, at han for at pirre sin Kønsdrift eller opnaa fuld Tilfredsstillelse gjorde sig skyldig i Kværkninger og andre Voldsomheder overfor de Paagældende, saa at disse truede med at gaa til Politiet. Tildels ved Hustruens Intervention lykkedes det dog hver Gang at faa Pigerne til at frafalde Anmeldelse.

Af de Forbrydelser, han under sit sidste Ophold i Düsseldorf gjorde sig skyldig i, er samtlige Brandstiftelser, der jo kun var et Substitut for K., idet Vandet her mere end Ilden traadte i Blodets Sted, af forholdsvis godartet Natur. Det var aldrig andet end Høstakke eller Skure til Opbevaring af Hø eller Halm, han antændte rundt om i Byens Udkanter eller helt ude paa Landet, undertiden Høvogne eller Brændeoplag. Nogen Mistanke mod K. fremkom i intet Tilfælde.

Langt de fleste af de morderiske Overfald, hvori K. i hans sidste Periode gjorde sig skyldig, og hvoraf mange var af ikke mindre graverende Art end de inkriminerede, var rettet mod Tjenestepiger. Han forklarer selv denne Ejendommelighed ved, at disse er de »socialt svagest beskyttede« Mennesker, og desuden er særlig lette at komme i Lag med, naar de paa deres Friaftener spaserer ensomt rundt i Byen, optændt af Haabet om at finde tiltrækkende Selskab. Endelig angiver han, at de i Reglen er særlig lystne efter at indgaa Ægteskab, og at han derfor som Regel havde let ved at vinde deres Fortrolighed, naar han fremstillede sig for dem som en velsitueret Ungkarl, der nok kunde tænke sig Muligheden af et Ægteskab. Fra Pigernes egne Forklaringer ved man, at K. paa dette Omraade med stor psykologisk Sporsans forstod at tilpasse sin Konversation efter den paagældende unge Piges Individualitet og særegne Forhold — hvortil kom, at K. altid var høflig og hen-

synsfuld i sin Optræden, net og pillen i sin Klædedragt, dertil paa sine Udflugter sminket og pudret som en ung Mand og endelig ikke bange for indenfor beskedne Rammer at traktere med Forfriskninger — alt sammen Momenter, som indgød disse naive Sjæle saa stor Tillid, at de uden synderlige Indvendinger lod sig lokke under de mest intetsigende Paaskud bort fra de trygge Gader, ud paa Marker og Enge, skjulte og ensomme Pladser og Byggegrunde, idylliske Skovstier o. l., hvor han da med et pludseligt Tag kværkede dem, saa at de ikke var i Stand til at skrige, og derpaa stak eller slog løs paa dem med Kniv, Saks eller Hammer, som han netop til dette Formaal havde medbragt hjemme fra.

Hvad det for K. gjaldt om, var at faa sine Ofre til at bløde: Blodet var for ham det sansepirrende Element, medens det kvindelige Legeme som saadant kun havde sekundær Interesse for ham. Hvad han vilde opnaa, var Sædafgang, og det afhang ganske af, hvor hurtig eller langsomt denne indtraadte, om han skulde mishandle sine Ofre til Dødens Indtrædelse eller slippe dem efter overfladiske eller ganske ubetydelige Beskadigelser[1]).

[1]) Det forekommer mig derfor ingenlunde usandsynligt, at K.'s sidste Periode staar i Forbindelse med en af hans tiltagende Alder betinget *nedsat Potens*, der gjorde det nødvendigt for ham for at opnaa Tilfredsstillelse at bringe sig selv i den aller højeste Grad af Ekstase. Lægger man hertil en som Følge af den nedsatte Potens opstaaet sygelig forhøjet *libido sexualis*, har man Forklaringen paa den baade kvalitativt og kvantitativt voldsomt forøgede Aktivitet, han udviste i denne Periode. Maaske kan man ogsaa i denne Kombination finde den dybere, fysiologiske Forklaring paa hans pludselige Bortrejse fra Altenburg og Bosættelse i Düsseldorf: han har — som saa mange andre ældre Vellystninge — følt, at det nu lakkede mod Enden med hans *potestas*, og har villet benytte dens sidste Opblussen til at »rase ud«. — Lægeerklæringerne og Domsforhandlingerne kom ikke ind paa disse Spørgsmaal.

Det maa iøvrigt bemærkes, at K. ikke benyttede og ikke behøvede at benytte Manipulationer af nogen Art for at fremkalde ejaculatio. Onani havde han i nogen Grad drevet som Dreng, som voksen havde han ingen Tilbøjeligheder i den Retning — hverken i eller udenfor Fængslet.

Paa den anden Side var han særdeles ængstelig for alt, hvad der kunde medføre hans egen Paagribelse: hvis det lykkedes Pigerne trods Kvælertaget at skrige, greb han i Reglen straks Flugten, og et intetanende Menneskes Fodtrin, en Raslen i Buskene, et Raab eller en Hunds Glammen har i mange Tilfælde reddet et Offer fra Døden. Under Domsforhandlingerne udviklede K. paa sin sædvanlige, rolige og kyniske Maade, at det var en overmaade let Sag ved et Kvælertag at forhindre et Barn fra at skrige: her kunde hele Haanden fatte om Halsen og forhindre enhver Lyd. Overfor en voksen Person var det derimod meget vanskeligt at faa saa godt fat straks — der var i Grunden kun et eneste Tilfælde, hvor dette til Fuldkommenhed var lykkedes ham — nemlig i Tilfældet Maria Hahn. Han havde ofte spekuleret over, hvorpaa det beroede, at saa mange Angreb var mislykkedes for ham, ved at Ofret fik Lejlighed til trods Kvælertaget at skrige, og hvori det heldige »Fif« egentlig bestod, men han var ikke kommen til Klarhed herover.

Endnu maa nævnes den tilsyneladende ufattelige Omstændighed, at det kunde lykkes K. saa længe at drive sit Spil uden Opdagelse. Først og fremmest skyldes det naturligvis K.'s udvortes set uangribelige Levevis, hvorom senere skal tales, og hans intime Kendskab til de lokale Forhold i den By og dens Omegn, hvor han havde tilbragt sin første Ungdom — et Kendskab, der tillod ham at benytte enhver Chance til Udfindelse af de egnede Steder og til at salvere sig selv, naar det blev nødvendigt — men yderligere maa det fremhæves, at en meget væsentlig Aarsag sikkert er, at saa overmaade faa Anmeldelser skete til Politiet. Bortset fra Mordene, der saa at sige anmeldte sig selv, har Ofrene kun rent undtagelsesvis ladet høre fra sig. Grunden hertil er den nærliggende, at de fleste af dem frivillig havde indladt sig med K. og ofte givet ham mere eller mindre vidtgaaende Indrømmelser, forinden de selv blev angrebne. Uviljen imod under disse Omstændigheder at

stille sig selv blot ved en Anmeldelse til Politiet er — ikke mindst hos Tjenestepiger, hvis Herskab i Reglen vaager strængt over, at *dekorum* iagttages — saa stor, at Pigerne i Reglen valgte at fortie de ubehagelige Hændelser, endog over for deres Nærmeste. Antagelig har K. ogsaa netop regnet hermed og sigtet hertil, naar han gør Tjenestepiger til de socialt set »svagest beskyttede« af alle.

Det kan næppe betvivles, at Politiet, hvis det i Kürtens sidste Periode fra Febr. 1929 til Maj 1930 var bleven holdt a jour med alle K.'s 51 Overfald, der er jævnt fordelt over hele Perioden, og altsaa straks efter hvert enkelt Overfald kunde have samlet, hvad hvert enkelt Offer kunde have fortalt om Voldsmandens Udseende, Adfærd og hele Apparition, vilde have haft ganske anderledes Chancer under Eftersøgelsen. Den Frækhed, hvormed K. efterhaanden optraadte, og de Stævnemøder, han holdt med sine Forbindelser, hvem han ofte dyrkede i længere Perioder, og som derfor i flere Tilfælde var i Besiddelse af ret indgaaende Kendskab til hans Forhold — der var endog en enkelt, hvem han havde præsenteret for sin Hustru, rigtignok under Foregivende af, at det var hans Søster, hvad han havde truet sin Kone til at tolerere — gør det da ogsaa utænkeligt, at Politiet ikke hurtig skulde være kommen paa det rette Spor, hvis ikke Kvindernes »Diskretion« saa længe havde dækket over det.

Omsider ramte dog Nemesis Kürten, og det var netop hans ganske ubekymrede Frækhed, der kom til at fælde ham.

Det var ikke, fordi Politiet ikke før havde tænkt paa K. i Forbindelse med Overfaldene, at han saa længe havde undgaaet sin Skæbne. Allerede efter de første Mord havde en af K.'s tidligere Medfanger gjort Politiet opmærksom paa ham, fordi han i Tugthuset ofte til Kameraten havde talt om Emner af sadistisk Natur og betroet ham, at han i erotisk Henseende var hengiven til slige Praktikker. Politiet fik i den Anledning hans Akter draget frem og anstillede i Stilhed Forhøring om hans Forhold, saavel paa

hans Arbejdspladser som blandt hans Naboer. K. fik imidlertid alle Steder saa gode Vidnesbyrd, at Politiet, som ogsaa i den Omstændighed, at K. aldrig tidligere havde været straffet for nogen Sædelighedsforbrydelse, saa et vægtigt Indicium i hans Favør, intet yderligere foretog sig.

Efter Tilfældet Schulte (Nr. 11) var K.'s Fotografi som nævnt et af dem, der blev forevist hende af Politiet til Genkendelse, men hun kunde blandt alle de mange Fotografier ikke i ham genkende sin Angriber. Da hændte det, at et Brev fra en ung Tjenestepige Buttlies til en Veninde i Midten af Maj 1930 ved et Tilfælde faldt i forkerte Hænder og af Modtageren blev afleveret til Politiet. Heri skildrede B. et Overfald, hun havde været udsat for, paa en saadan Maade, at Politiet ikke var i Tvivl om, at det var Düsseldorfmorderens Værk. Buttlies blev afhørt, og hun berettede om, at hun, efter kort forinden om Aftenen at have truffet K. tilfældig paa Gaden, var *gaaet hjem med ham paa hans Bopæl* og havde ligget i Seng sammen med ham, men da hun nægtede ham Samleje, var han bleven vred og havde beordret hende til at klæde sig paa. Hun, som ingen Steder havde at være om Natten, havde bedt ham om at skaffe sig et billigt Logis, og han havde da tilbudt hende at vise hende et saadant, naar hun vilde følge med ham. De var da gaaet igennem Grafenberg-Skoven, og her havde han pludselig overfaldet hende med sit Kvælertag og kastet hende om paa Jorden. Hun havde dog ikke tabt Bevistheden, men søgt at berolige ham ved at snakke godt for ham, og han havde da sluttelig anvist hende en Vej til at komme ud af Skoven, hvorpaa hun var flygtet. Paa Vejen ud havde hun dog set sin Angriber søgende gaa rundt i Skoven, hvorfor hun skrækslagen gemte sig. K. erkendte, at han da havde til Hensigt at dræbe hende.

Politiet søgte nu at faa Buttlies til at paavise det Sted, hvor hun havde været hjemme hos Voldsmanden, men først efter lang Søgen lykkedes det hende paa egen Haand

at finde Stedet. Hun begav sig da op i Lejligheden, hvor K. saa hende komme, og da han straks genkendte hende, forlod han skyndsomt Huset. Pigen saa ham gaa tværs over Gaarden, men nægtede, paa Forespørgsel af en af Husbeboerne, i denne Person at kunne genkende den af hende omforklarede. Den paagældende Husbeboer gav hende imidlertid paa et Stykke Papir K.'s Navn og Adresse og med dette gik B. nu atter til Politiet, der dermed endelig var kommen paa det rette Spor. K. blev straks eftersøgt, men kom ikke tilbage til Lejligheden — han havde straks lejet sig Værelse i et andet Kvarter. Han blev derefter eftersøgt paa Kontoret for Udbetaling af Arbejdsløshedsunderstøttelse, fordi Politiet af hans Hustru, hvem de havde truffet i Lejligheden, havde faaet at vide, at det var hans Hensigt at hæve et ham tilkommende Beløb dèr. Han kom imidlertid heller ikke herhen, og da Politiet derved fik sin Mistanke om, at han søgte at skjule sig, bekræftet, fik de atter fat paa Schulte og foreviste hende paany K.'s Billede, og nu genkendte hun med Sikkerhed K. som hendes Voldsmand. Herefter blev K's Lejlighed besat af Politiet.

K. var imidlertid, efterat Politiet første Gang havde været i Lejligheden og atter forladt samme, vendt tilbage til denne. Hans Hustru krævede nu en Forklaring af ham om Grunden til Politiets Besøg, og han udbrød da »Ja, jeg har gjort det altsammen«. Derpaa ombyttede han den Hat, han bar, med en Arbejdskasket, der i høj Grad forandrede hans Udseende, og gik sin Vej, efterfulgt af Hustruen, der krævede nærmere Forklaring. De aftalte da senere paa Dagen at træffes i Hofgarten (Parken), hvilket skete, og da nu Konen paany trængte ind paa ham med Spørgsmaal om, hvad han havde ment med, at han havde »gjort det altsammen«, tilstod han pludselig, i et rivende Tempo og som værende under et stærkt Tryk, hele Rækken af sine Forbrydelser med Undtagelse af et Par enkelte, som han aabenbart har glemt, og med Tilføjelse af en, som han bevislig ikke har begaaet.

Hans Hustru, som blev fuldstændig ude af sig selv af Rædsel over disse Tilstaaelser og var tilbøjelig til at tro, at K. havde mistet sin Forstand, vedblev at foreholde ham, om det var rigtigt, hvad han sagde, og spurgte ham særlig, om det virkelig var ham, der havde begaaet Børnemordene, hvilket han atter og atter bekræftede. Sluttelig fortrød K. imidlertid sin Aabenhjærtighed, idet han i en ganske forandret, yderst truende Tone pludselig udtalte til Hustruen: »Nu har jeg begaaet en stor Dumhed — bare jeg ikke havde sagt noget — hvis Du forraader mig, *slaar jeg ogsaa Dig ihjæl*«. Han havde, da han sagde disse Ord, efter Hustruens Udsagn et saa vildt og forfærdeligt Udtryk i Ansigtet, at hun aldrig mindedes at have set noget lignende.

K. faldt dog atter til Ro og søgte ogsaa at berolige sin Hustru, der talte om, at hun vilde begaa Selvmord, og foreslog ham at gøre det samme. Han sagde til hende, at han vilde flygte, arbejde nogle faa Dage hvert Sted og saaledes ved stadig at skifte Opholdssted undgaa Politiets Efterstræbelser. De spiste sluttelig til Aften sammen paa en Kafé, K. fortærede sin Portion til sidste Bid, medens hans Hustru i sin Sindsbevægelse intet kunde spise, hvorpaa K. ogsaa fortærede hendes Portion (!).

Sluttelig skiltes de med den Aftale at mødes næste Dag d. 24. Maj 1930 Kl. 3 Eftmd. paa et nærmere aftalt Sted. K. gik til sit nye Logis, som han havde holdt hemmelig ogsaa for sin Hustru, hun gik til sit Hjem, hvor hun straks blev taget af Politiet og bragt til Politikammeret. Her gentog hun Punkt for Punkt overfor Politiet hele Mandens Tilstaaelse, og det blev aftalt, at hun efter den trufne Aftale skulde møde sin Mand, og at Politiet da skulde være til Stede.

K. tilbragte Natten med at drive rundt i Gaderne og sidde paa Bænkene i Anlæggene. Kl. 1 om Natten talte han med en Bekendt, hvem han fortalte om sin nær forestaaende Bortrejse. Iøvrigt var K. meget ordknap, Vidnet maatte hale hvert Ord ud af ham.

Til aftalt Tid og Sted — en Kirkeplads i Byen — mødtes K. og hans Hustru den følgende Dag. Politiet havde besat alle Tilgange, og idet Fru K. gik hen til sin Mand, satte et Par Opdagere sig i Bevægelse henimod ham. Han udbrød da: »Der kommer de allerede — jeg løber min Vej«. Hun sagde da til ham: »Det nytter ikke noget. Bliv her«. K. greb da i Lommen og fremtog 140 Rm., der tilhørte hans Hustru, men som han samme Dag havde hævet paa hendes Sparekassebog. K. gav Hustruen disse Penge med de Ord: »Her har Du Dine Penge tilbage«. I næste Øjeblik klappede Haandjernene sammen om ham.

Paa Politikamret blev han pludselig og uformodet stillet overfor Gertrud Schulte, der fastholdt, at han var den rette Mand. K. blev da bleg som et Lig, og da vedkommende Politimand sagde til ham: »Naa Kürten — hvad siger De saa«, svarede han tonløst: »Ja, hvad er der mere at spørge om«.

Derpaa gentog han Punkt for Punkt den Tilstaaelse, han havde aflagt for sin Hustru, med de korrekte Tilføjelser og Rettelser.

At disse Tilstaaelser i deres endelige Form er rigtige, derom hersker der ingen Tvivl. Deres Rigdom paa Detailler, som ingen kunde vide uden Gerningsmanden, ja som Politiet tildels ikke engang selv kendte, men hvis Rigtighed senere konstateredes i alle Enkeltheder (som f. Eks. Saksespidsen i Tilfældet Nr. 2) udelukker, i Forbindelse med Morderbrevene og de Overfaldnes Genkendelse af K. som Voldsmanden enhver Tvivl. Kun én Gang under Forhørene fragik K. samtlige Tilstaaelser: det var, da Dommeren forlangte, at han skulde gentage dem i sin Hustrus Overværelse. Da erklærede han det altsammen for Løgn og i 3 Maaneder fastholdt han sin Nægtelse. Derefter faldt han sammen og gentog Punkt for Punkt alle sine Tilstaaelser for Forhørsdommeren, ligesom senere under Domsforhandlingen.

Nogen Vrede mod Hustruen, der havde forraadt ham, sporedes ikke hos ham. Tværtimod har han paa alle Maa-

der lagt en levende Interesse for Dagen for, at hendes Aabenbaringer kunde blive til hendes Fordel — han hævder, at den udsatte Belønning paa 15000 Rm. for hans Paagribelse rettelig bør tilfalde hende!

V

Grundlaget for Kürtens Abnormitet er utvivlsomt at søge i arvelig Belastning. Har Sønnen ikke arvet Faderens Drankertilbøjeligheder, har han til Gengæld arvet Faderens brutale og grusomme Tendenser — Tendenser, der i Forholdet til Moderen utvivlsomt har baaret Sadismens Præg — hans uligevægtige Sind og Storhedsfornemmelser. Om nogen »Prædestination« kan der dog ikke være Tale. Kürtens Søskende har jo haft samme Arvebetingelser som han: ingen af dem er dog blevet Sædelighedsforbrydere. En af Fader Kürtens Brødre er desuden gift med en Søster til Peters Moder, og i dette Ægteskab findes et talrigt Afkom, blandt hvilke ingen har vist Tilbøjeligheder som Peters.

Denne kan derfor ikke uden videre skyde sit Ansvar over paa »Arven« — hvad han iøvrigt heller ikke forsøgte — thi, som det hedder i en af de afgivne Lægeerklæringer: ingen har Ansvaret for det Arvegods, han modtager — enhver har Ansvaret for den Maade, hvorpaa han forvalter det. Og Peter har utvivlsomt et stort Ansvar netop paa dette Punkt.

Selvfølgelig maa et billigt Hensyn tages til de fortrykte og sørgelige Kaar, hans Barndom gav ham. Men atter maa der peges paa Peters Søskende, hvis Kaar har været de samme som hans. Ganske vist hævder Peter, at han som ældste Søn i særlig Grad var et Offer for Faderens Pirrelighed og Grusomhed, men om andet og mere end en Gradsforskel kan det næppe have drejet sig. Og dog er han den eneste, hos hvem denne skæbnesvangre Udvikling tager Fart. Hvad er Aarsagen?

Jeg tror, det er Kriminalisten Ferri, som et Sted har sagt, at en betydelig Intelligens som Regel er en Ulykke for den,

der lever i et Milieu, hvor der ingen Brug er for den. Det er muligt, at denne Sandhed i nogen Grad finder Anvendelse paa Peter. I hans ensomme, glædeløse Tilværelse, i hans alt overskyggende Rædsel for Faderen, har denne Intelligens hjulpet ham til at øse Glæder af hans eget Indre, hvori han har boret dybere og dybere. Og hvad sprang frem? Grusomhedstrangen — denne Drift, som hos hans Søskende har faaet Lov til at ligge ubrugt hen, har Drengen ikke blot opdaget hos sig selv, men udnyttet den og brugt dens Ild til allerede i sin tidligste Alder at smede de Vaaben, hvormed han senere skulde forfærde Menneskeheden.

Dyremishandlingerne er det første Udslag af denne Trang, men snart gøres Skridtet videre til Kammeraterne. Hvad betyder de nemlig for ham? Hurtigt har hans Intelligens givet ham Følelsen af, at han — skønt udvortes set ringere end de — aandelig set var dem langt overlegen: han taler ofte om sine »dumme« Skolekammerater, der intet forstod og intet vilde være med til af, hvad Peter foreslog, men kun saá ned paa ham. Derved uddybedes Skellet mellem ham og alle de andre: hans Selvfølelse paa den ene Side, hans Menneskeforagt paa den anden skyder stærke Skud. Skulde »de andre« være bedre værd end at tjene hans Lyster, være for gode til at puffes i Rhinen, medens han selv staar paa Bredden og fryder sig over deres Dødskamp?

Saa indtræder i 11—12 Aars Alderen den Katastrofe, til hvilken Peter atter og atter overfor Lægerne kommer tilbage: hans gentagne natlige Indespærringer i den mørke Kælder. Han siger selv, at det er den eneste Gang i hans Liv, da han har følt virkelig Angst og Gru — *fra da af var Angstfølelsen udbrændt af hans Liv.*

Naar man betænker, at Kürten netop da havde det første Menneskeliv paa sin Samvittighed: Drengen, han puffede i Rhinen, og at Skæbnen havde villet, at netop han skulde være til Stede, da det gyselige Lig blev trukket op af Floden, forstaar man den Mørkerædhed, som han paa den

Tid led under, og som Opholdet i Kælderen skulde »kurere« ham for, og man kan tænke sig, lettere end man kan beskrive, hvilke Sjælekvaler dette Barn har lidt under dette Ophold. At han ikke er gaaet fra Forstanden, er næsten ubegribeligt, og at Rædslerne kan have udløst *hysteriske* Symptomer synes ubestrideligt. Og er dette rigtigt, saa er det ogsaa rigtigt, som Kürten hævder, at den, der gik ud af Kælderen, ikke var den samme, der gik derind: Angstfølelsen, Angstevnen var forsvundet, og i deres Sted var et nyt Sjæleelement, næsten et nyt Væsen, vokset frem: et Væsen med stenhaarde, kolde Ansigtstræk, en Mefistofeles, hvem ingen Skyhed længere kan holde tilbage fra at følge sine Lyster til at ødelægge og gøre Fortræd, naar han deraf kan skænke et Nydelsens Bæger for sig selv — og snart efter følger hans første sadistiske Angreb paa en ung Pige[1]).

Kort efter begyndte Kürtens lange Fængsels- og Tugthusperiode, hvorunder hans Sjæleliv skyder en uhyggelig Vækst. Overalt er det hans udviklede Intelligens og hans derpaa beroende Selvfølelse, der bringer ham i Konflikt med de lokale Autoriteter. De stupide Fangevogtere ophidser ham — selv mod deres Vilje — ved deres Dumhed og Autoritetsvigtighed. Han forløber sig over for dem Gang paa Gang, faar dem paa Nakken, og Disciplinærstraffene hagler ned over ham: Sultestraf, mørk Arrest, haardt Natteleje, Paalægning af Lænker — hver for sig, eller flere eller alle

1) Kürten tillægger et Forhold, hvori han i en meget ung Alder (som 17aarig) kom til at staa til en langt ældre Enke, der efter hans Beskrivelse var udpræget Masochist, en ikke ringe Betydning i Henseende til hans egen sadistiske Udvikling. Da vedkommende forlængst er afgaaet ved Døden, kunde Forholdet ikke nærmere oplyses. Et Spørgsmaal er det dog, hvor meget der i deres gensidige Forhold skyldes hendes egne masochistiske Tendenser, hvor meget hendes Eftergivenhed over for K.s sadistiske. Under alle Omstændigheder er det et Faktum, at hun til Slut viste K. Døren, og at han stadig generede hende efter den Tid ved sin Paatrængenhed. Denne antog endog saadanne Former, at hun maatte anmelde K. til Politiet, og han blev i den Anledning for Husfredkrænkelse og Trusler idømt Fængselsstraf.

i Forening. Kürten føler disse Straffe, disse Pinsler, som en Uret og en Forhaanelse — hvortil det ikke mindst bidrager, at han jævnlig af sine Foresatte brugtes overfor Besøgende af begge Køn som Demonstrationsobjekt: i al sin Fornedrelse præsenteredes han for dem som Typen paa en forhærdet, uforbederlig Fange, over for hvem kun Haardhed lader sig anvende.

Under slige Lidelser søger Kürten da paany Hjælp i sit eget Indre. Atter borer han i sin Sjæl for at søge Midlet til Lindring. Og nu opdager han en Evne hos sig selv, han ikke før har forstaaet at gøre Brug af: Evnen til billedskabende Fantasivirksomhed. Ved Fantasiens Hjælp formaar han — som store Kunstnere — at fylde den skumle Straffecelle med Scener, Mennesker, Handlinger, Begivenheder, enkeltvis eller i hele Serier, med en saadan Kraft og Klarhed, med saa levende og stærke Farver, med saa skarpe Konturer, at de staar for hans indre Øje som virkelige Oplevelser, der næsten giver ham de samme Lyst- eller Ulystfølelser, Nydelser eller Kvaler som disse.

Denne Evne tager han nu i Brug. Ved Fantasiens Hjælp fremtryller han for sig selv blodige Syner, hvori han ser sine Plageaander lide alle Helvedes mest raffinerede Pinsler, sig selv hævet til al jordisk og himmelsk Herlighed som den, der hævner Uretten og sætter den virkelige Ret paa dens Plads. *Fra da af er Lidelserne ham kun et Middel til Nydelse*[1]), og det utrolige sker: han paadrager sig frivillig og med fuldt Forsæt stadig nye Disciplinærstraffe, for i Straffecellens Ensomhed ubundet at kunne give sin Fantasi Tøjlerne og hensætte sig i Henrykkelsestilstande, udsprungne af hans egen Martyrfølelse. Atter et udpræget hysterisk Træk.

[1]) »Jeg behøvede ikke, havde heller ingen Glæde af, som saa mange af mine Kammerater, at forestille mig nøgne Kvinder i alle Slags udfordrende Stillinger, for at skaffe mig sanselig Nydelse. Mine Hævnfantasier gav mig i saa Henseende alt, hvad jeg tilstræbte, og forskaffede mig langt intensivere Nydelser end de andres Billeder var i Stand til«. (Kürten).

Kürten erklærede selv med stor Aabenhed, at de Nydelser, han saaledes forskaffede sig, og som altid mundede ud i Sædudgydelse, har været skæbnesvangre for ham. »Jeg kunde have bekæmpet denne Fantasiverden« — siger han — »men jeg gjorde det ikke, fordi den forskaffede mig Nydelse. Herfor tager jeg mit fulde Ansvar.«

Kürten antyder her fuldstændig korrekt den *circulus vitiosus*, hvori han er hvirvlet ind. Hans Lidelser under Disciplinærstraffenes Tortur lindres og bliver til Nydelse ved Hjælp af hans Fantasier, der svælger i de indbildte Pinsler, han tilføjer andre. Men selv den stærkeste Fantasi behøver til sin Udfoldelse nye Indtryk — de gamle vil efterhaanden ligesom forbruges, slides op ved den ustandselig gentagne Reproduktion — fortæres af Fantasiens stadig flammende Baal. Lad være, at nye Forurettelser tildels kan bruges som nyt Ved: i Længden bliver det dog kun Gentagelser, og hvorfra skal han saa hente nyt Forbrændingsstof? Her er kun én Udvej: *Virkeligheden* — thi hvad er trods alt Fantasiens Verden mod Realiteternes? Hvad er de tænkte Kvaler, hvori hans Plageaander vrider sig, mod virkelige Kvaler? Hvad er Tanken om Blod mod Synet af Blod? Hos Kürten melder sig da under den stadige indre Forbrændingsproces efterhaanden en næsten vild Trang til at omsætte Fantasi til Virkelighed, se Kendsgerninger i Stedet for Hjernespind. Og en Konsekvens heraf er det, at denne blodtørstige Fantast benytter sine 3 Maaneders »Fængselsferie« i 1913 til ikke mindre end 5 Angreb med Økse mod Piger, han under sine Indbrud finder i deres Senge. Heldigvis mislykkes de fire ved, at der kom Folk til — det femte lykkedes kun alt for godt.

Under den kort derpaa følgende 6aarige Tugthusstraf har Kürten i disse Forsøg, dette Mord, haft solidere Stof til Brug for sine Fantasterier end forrige Gang. Og der er ingen Tvivl om, at han har brugt og forbrugt dem hertil. Thi her er en typisk Egenskab ved alle Kürtens Forbrydelser: de skaffer ham Nydelse i Gerningsøjeblikket, men fornyet

Nydelse hver Gang han senere i Fantasien reproducerer dem, og hans Formaal med Gerningerne er hver Gang ikke blot den øjeblikkelige Nydelse, men Ønsket om derved at opsamle ligesom en Kapital, hvis Renter tillader ham naar som helst ved Fantasiens Hjælp, blot ved paa ny at indfinde sig paa Gerningsstedet, ved at staa ved Ofrets Grav eller blot i Kraft af Erindringen om det passerede, at skaffe sig ny Nydelse. Saa vidt har hans Fantasiliv i Fængslet bragt ham! Og nu som da opbruges efterhaanden denne Kapital: Nydelsen bliver stadig mindre, efterhaanden som Indtrykkene slides — og da melder sig Trangen til paa ny at furnere sin Moloch med nye Ofre, nye Realiteter. For at afhjælpe denne Trang styrter han sig da ud i nye Forbrydelser, hvis Tempo efterhaanden forceres, vildere og vildere, indtil Enden.

Imidlertid foregaar der under den sidste lange Fængselsperiode ogsaa en modgaaende Udvikling hos Kürten: han ligesom vaagner op fra sin indbildte Verden for at tage aktiv Del i den virkelige og bliver (fra 1916) paa én Gang et nyttigt Medlem af Samfundet, d. v. s. det Samfund, han da tilhører, nemlig Tugthusets. Om nogen virkelig moralsk Opvaagning tør man dog ikke tale. Forklaringen er ganske simpelt den, at hans Straffetid i alt væsentligt falder sammen med Krigsperioden, i hvilken den almindelige Nød i Tyskland henimod Krigens Slutning ikke mindst kom til at gaa ud over Tugthusfangerne, der døde som Fluer af Sult og Elendighed. I denne Verden af Jammer, hvor Overfald, Drab og Mytteri hørte til Dagens Orden, befandt Kürten sig som en Fisk i Vandet. Her var Afløb for hans betændte Fantasi: han meldte sig til Tjeneste som Sygepasser, Ligbærer, Kadaverkarl o. l. og gør sig til en nyttig Mand for de til Fortvivlelse bragte Funktionærer, hvem han nu gik lige saa stærkt under Øjne, som han før havde ligget i Krig med dem, medens han samtidig stjal Brødet fra sine døende Kammerater og paadrog sig de Levendes Had i en Grad, som forklarer, at han for en Gangs Skyld gjorde sig

til Helt for en Fængselsbetjents Skyld: i og for sig var det jo ikke andet end Virkeliggørelsen af det andet Led i Kürtens Fantasiverden, det, hvori han saa sig selv som Rettens og Retfærdighedens Genopretter — det første Led, Rædslerne, gav jo Fængselslivet ham fuld Tilfredsstillelse for hver eneste Dag.

Alligevel er der Grund til at lægge Mærke til den Kovending, som Kürten her foretager. Det er *Dobbeltmennesket* Kürten, hans Dag- og Natside, der nu er ved at udvikle sig: Dagsiden vendt op imod Samfundet, tilsyneladende blank og ægte, og dog kun en Maske, et Skalkeskjul for Natmennesket Kürten, den virkelige Kürten, der higer efter Mord og Blod, Aadsler og Lig, Rædsler og Rædselsscener.

Den fulde Udvikling naar denne Dobbelttilværelse i Samlivet med hans Hustru. Det var jo nemlig ikke saa, at »Idyllen i Altenburg« var uden Mislyd. Gang paa Gang indløb der her Klager fra Piger, som Kürten havde forgrebet sig paa og mishandlet, men til offentlige Skandaler naaede de dog ikke frem. Hans overbærende og velansete Hustru ordnede Sagerne i rette Tid ved at stille Klagerne tilfreds og faa dem til at tage Klagerne tilbage. Og utvivlsomt har det netop været disse Klager, der i den lille By, hvor alle kendte hinanden, ikke kunde undgaas, hvis Kürten vilde følge sine Lyster, i Forbindelse med hans Hustrus Bebrejdelser, der efterhaanden har gjort Kürten ked af at indaande Altenburgs Luft og givet ham Længslen efter den store By, hvor Kontrollen ikke kunde blive saa skarp, og Faren for Opdagelse var betydelig mindre.

Ogsaa i Düsseldorf fortsætter han sin Dobbelttilværelse. Om Dagen er han den paalidelige, støtte Arbejder i sin Fabrik, høflig og forekommende mod Kammerater som mod Foresatte, vel lidt og paaskønnet af alle, punktlig og nøjagtig, upaaklagelig i al sin Færd. I Huset, hvor han bor, nyder han det bedste Renommé som god og omsorgsfuld Ægtemand, aldrig beruset, aldrig støjende, altid venlig og imødekommende mod Naboer og andre Husbeboere. Dag

ud Dag ind ser de ham gaa til Fabriken om Morgenen, og regelmæssig kommer han hjem efter Fyraften. Hvad ingen ved, er, at han de Nætter, hvor hans Hustru, der arbejdede i en Natbeværtning og skiftevis havde Dag- og Natarbejde, var paa Arbejde, gennemstrejfede Byen som »Morderen fra Düsseldorf«, og hvad kun hans Hustru vidste, var, at han, naar han Søndag Eftermiddag i fuldt Puds til Husets Behag gik sin Spadseretur med hende, ofte førte hende hen til de Steder, hvor han havde sat sine natlige Bekendtskaber Stævne, og da forlod hende med eller uden nærmere Forklaring, medens — som hun selv siger — hele hans Optræden pludselig undergik en fuldstændig Forvandling fra den største Hensynsfuldhed til den vildeste Hidsighed, og hans Udseende skiftede fra et almindeligt, skikkeligt Menneskes til et »Umenneske«s — en »Djævel«s.

Og dog blev denne grundhæderlige Kone, hvem han saaledes tilføjede de groveste Krænkelser, ved med at være hans Hustru. Klar som hun var over, at han bedrog hende paa det skændigste, anede hun intet om hans Natside — naar hun sent paa Natten kom hjem, laa han sovende de Retfærdiges Søvn i sin Seng — efter at have udført de forfærdeligste Forbrydelser faa Timer i Forvejen!

Først da Kürten var opdaget, og Politiet afventede hans Ankomst i hans Hjem — først da han brød sammen og for sin Hustru — det eneste Menneske, han virkelig havde Agtelse for — tilstod hele Rækken af sine Forbrydelser, først da forstod hun, sanseløs af Gru, hvilken Forbryder hun havde samlevet med, og da fik hun ham at se for første Gang i al hans Forfærdelighed, idet han med et Udtryk endnu vildere end noget, hun før havde set, hviskede hende ind i Ansigtet: »Jeg slaar dig ihjel, hvis du siger det til noget Menneske.«

Sadisten Kürten, Massemorderen Kürten — er det andet end Udtryk for den ene Side af *Dobbeltmennesket* Kürten, *Hysterikeren* Kürten, *Fantasten* Kürten, der i sine Blodrømme ser sig selv som Verdens øverste Herre, hvem

Skønnet over godt og ondt, Retten over Liv og Død tilkommer, Gud og Djævel paa én Gang, vidunderlig, uopnaaelig, størst af alle Mennesker? Vi kommer tilbage hertil i det følgende Afsnit. Men lyser alt det samme ikke ud af, hvad Kürten har forklaret om de Tanker, der mod Slutningen af hans Løbebane stærkest opfyldte ham: Tanken om den »Knaldeffekt«, hvormed han vilde slutte?

Han, som jævnlig roede i Baad paa Rhinen, har ofte under eller i Nærheden af den store Bro, der ved Düsseldorf fører over Floden, spekuleret paa, at han kunde aabne et eller andet Hulrum i den store Midtpille, fylde den med Sprængstof, sætte en lang Lunte til og saa ro af Sted, saa langt bort, at Mistanken ikke kunde falde paa ham, og dog nær nok til, at han kunde se og følge Katastrofen. Den skulde indtræffe en Søndag Eftermiddag, naar Broen var propfuld af Spaserende, Sporvogne, Biler og al Slags Færdsel. Saa vilde han tænde Lunten og sprænge Broen i Luften. Det forfærdelige Kaos af sprængte Brodele, nedstyrtende Mennesker og Køretøjer, de Druknendes Raab og Jamren, Synet af Mennesker, der reves bort af Strømmen, kæmpende mod den eller med hinanden — alt dette, tænkte han sig, vilde fylde ham med en overmenneskelig Fryd og Nydelse!

Midt under alt dette vilde Kürten komme sejlende i sin Baad til Ulykkesstedet og udfolde Vidundere af Mod og og Offerberedthed for at redde saa mange som muligt. Han vilde blive saaret, haardt saaret, omtrent dræbt under sit Redningsarbejde, Blodet vilde strømme af hans Saar, men hans Navn vilde komme i alle Blade, Damer vilde sende Masser af Blomster til hans Sygeseng, en Procession vilde defilere forbi den, Borgmesteren holde Tale paa Torvet til hans Pris, og han vilde blive udnævnt til Æresborger i Düsseldorf!

Paa samme Maade har han vaagen drømt om, at det var ham, der fangede Düsseldorfmorderen (!) og herfor, blødende af mange Saar, blev Genstand for Æresbevisninger af enestaaende Art.

Og endnu en Drøm bærer Kürten i sit Hjerte: Kürten »glæder sig« til sin egen Henrettelse.

Han er fuldt og fast overtydet om, at han, staaende under Guillotinen, ja i selve det Øjeblik, Faldøksen suser ned mod hans Nakke, vil opnaa et Maksimum af sanselig Henrykkelse — en Ejaculation saa nydelsesrig, at den er hele Livet — og Døden værd! Og han tilføjer beskedent: »maaske vil der ogsaa mellem Tilskuerne være en og anden, hvem min Død og Synet af Blodstrømmen, der i en stor Bue staar ud af min overskaarne Nakke, vil give en lignende Tilfredsstillelse«.

Rædsel nærer han ikke for dette Tilintetgørelsens Øjeblik. »Saa ofte og saa længe har jeg i mine Drømme tænkt mig ind i den hele Situation, at den umulig i Virkeligheden kan komme til at indeholde noget uventet eller overraskende for mig«.

Ogsaa Tanken om Lægernes Undersøgelse af hans afhuggede Hoved og øvrige afsjælede Legeme efter Henrettelsen optager ham stærkt og fylder ham med Glæde og Stolthed. Det er, som om han venter at selve Sønderdelingen af hans Krop under Lægernes Knive paa en eller anden mirakuløs Maade vil volde hans Sjæl en sanselig Tilfredsstillelse! Samtidig søger han dog ogsaa at gøre en Slags Forretning ud af det: paa Hospitalet har han forhørt sig, om der kan ydes noget kontant Vederlag for saaledes at stille sin Person til Lægernes Disposition. Det er i saa Fald hans Ønske, at Beløbet skal udbetales Gertrud Schulte som Erstatning for de Lidelser, han har forvoldt hende, og være hende en Trøst i hendes Alderdom!

Man kan mulig finde et vist forsonende Moment i dette sidste og fortolke det som et Udslag af *Anger*. Det er imidlertid ikke saaledes at forstaa. K. har Gang paa Gang nægtet, at han følte nogen egentlig Anger over sine Gerninger, forsaavidt som deri skulde ligge, at han vilde og kunde have handlet anderledes end sket. Dette, siger han selv, er ikke saa: »jeg har i hvert enkelt Tilfælde handlet saaledes, som

jeg i Kraft af min Individualitet maatte og skulde«. Og han tilføjer: »Hvis de slap mig ud i dette Øjeblik, vilde jeg utvivlsomt før eller senere begaa ganske de samme Forbrydelser, som jeg har gjort mig skyldig i«. »En anden Sag er — siger han —, at jeg har uendelig ondt af de stakkels Væsner, som det er gaaet ud over, navnlig Børnene og dem, der endnu maa lide under mine Gerningers Følger. De var jo saa ganske uskyldige«. Det er denne Følelse, som K., der jo ikke i og for sig er noget ondt Menneske — hans Hustru skildrer ham som yderst sentimental og medfølende med andre — nærer over for et Offer som Schulte. Nogen Slags Skylderkendelse over for hende saa lidt som over for nogen anden bærer K. derimod utvivlsomt ikke i sit Hjærte. Han er som Soldaten, der maa dræbe — det er hans Ret og hans Pligt, hvor ondt det end bagefter gør ham, at han har voldt Fortræd.

VI.

Kürten blev under Sagen underkastet mental Observation af ikke mindre end 6 Psykiatere. Først af Fængselslægen, Professor *Berg*, derefter af Professor i Psykiatri *Sioli*, Düsseldorf, tillige med hans to Overlæger, af Professor *Raeter*, Lederen af den store Sindsygeanstalt Bedburg-Hau, Cleve, og endelig — paa Anledning af Forsvareren — af Professor *Hübner*, Bonn. De 4 Professorer afgav for Retten deres Responsa i længere Foredrag og maatte derefter gennemgaa en Krydsild af Spørgsmaal, stillet dels af den dyglige og sympatiske Forsvarer, Dr. *Wehner*, dels af Anklagemyndighedens Repræsentanter, Overstatsadvokat *Eich* og Statsadvokat *Jansen*.

Ikke blot de mundtlige Responsa var af Interesse for enhver, der søgte at faa Klarhed over Kürtens Psykologi: Professorerne Sioli, Raeter og Hübner havde yderligere afgivet voluminøse skriftlige Erklæringer, hver paa 2—300 Foliosider, der var rene Guldgruber i saa Henseende, idet de ikke blot indeholdt de Sagkyndiges retsmedicinske Præ-

misser og Konklusioner, men tillige stenografiske Referater af Samtaler, der maa have varet Dage, med Kürten, som under disse har udtalt sig med stadig større Aabenhed om sig selv og sit Sjæleliv. Det er fra disse Referater, at Størstedelen af de tidligere nævnte personlige Udtalelser fra Kürten stammer.

Af stor Vægt var endelig Undersøgelsesdommeren, Landsretsdommer *Hertels* Udtalelser under Retsforhandlingerne, idet de gengav den Opfattelse, Dommeren under Forhørene havde faaet af Tiltalte, og i saa Henseende bar Præget baade af fin, psykologisk Sans og Medfølelse med Mennesket Kürten.

De Spørgsmaal, der var stillet de Sagkyndige, gik i Overensstemmelse med den gældende tyske Straffelov ud paa, om Kürten led af nogen Sindssygdom eller Sindssvaghed, der kunde antages at udelukke hans fri Viljebestemmelse, eller om han i Gerningens Øjeblik havde været bevidstløs. Om der forelaa, hvad vi kalder formindsket Tilregnelighed, spurgtes ikke, da tysk Ret ikke i Principet anerkender dette Begreb og altsaa stiller Sagkundskaben over for et absolut Enten—Eller.

De Sagkyndige *benægtede* alle og hver for sig de stillede Spørgsmaal, og hermed var Kürtens fulde Ansvar givet.

Med stor Styrke afviste Psykiaterne den Betragtning, at man af selve Gerningernes Monstrøsitet skulde kunne drage nogen Slutning med Hensyn til Gerningsmandens sjælelige Abnormitet. Skulde en saadan antages, maatte dennes egen aandelige Tilstand indicere det.

Man anerkendte i saa Henseende Kürtens arvelige Belastning saavel som de yderst uheldige Kaar, hvorunder han var opdraget. Men til Konstatering af Sindsygdom eller Bevidstløshed forslog disse Momenter ikke.

Anklagedes Storhedsfornemmelser og overdrevne Selvfølelse, hans Egocentricitet og Følesløshed over for andre Mennesker forslog heller ikke hertil. Storhedsforestillinger i en eller anden Form er meget hyppig forekommende Bestanddele af det menneskelige Bevidsthedsliv, ikke mindst

hos Personer, der lever under uheldige og fortrykte Kaar, og en hensynsløs Egoisme er et Særkende i hvert Fald for de allerfleste Forbrydere. Samfundet maa kræve, at disse Forestillinger, selv om de natnrligvis maa erkendes at være i højeste Grad af motivdannende Art, mødes med de fornødne Hemningsforestillinger, der normalt ogsaa er i Stand til at holde dem inden for rimelige Grænser, naar ikke *særlige*, sygelige Tilstande gør sig gældende og betager Hemningerne deres normale Kraft.

Har saadanne sygelige Tilstande foreligget hos Kürten?

Meget indgaaende behandler Lægerne her Kürtens Hævntanker og krænkede Retfærdighedsfølelse, saaledes som han har omtalt dem under Observationerne for de Sagkyndige. Kürten følte sig kaldet til at »hævne og sone« saa meget, han kunde overkomme, af den Uret, som var begaaet først og fremmest mod ham selv, men dernæst ogsaa mod utallige andre uheldigt og ulykkeligt stillede Mennesker, som pintes og led under de heldigere stilledes Overgreb. Hver Gang han forgreb sig paa et af sine uskyldige Ofre, var den Tanke levende hos ham, at dette uskyldige Blod vilde komme over hans Plageaanders Hoved — jo mere saadant Blod, der flød, desto ulideligere vilde deres Lod blive, og fra hans egne Plageaander vilde Pinslerne brede sig videre til alle Plageaander i Verden. Guds Opgave — Kürten hævder, at han fuldt og fast tror paa Gud — er at være Retfærdighedens »Fordeler« paa Jorden og derved formindske Urettens Magt og Herredømme. Men Gud kan gøre andre Mennesker til sine Redskaber ved dette Værk, og til at være et saadant Redskab følte Kürten sig kaldet.

Det er imidlertid et Spørgsmaal — siger Lægerne — om man overhovedet skal tro paa denne Kürtens unægtelig noget »sindssyge« Teori. Det maa i hvert Fald fastslaas, at dens Fremsættelse og nærmere Udvikling fra Kürtens Side er knyttet til et Tidspunkt, hvor han endnu ikke havde villet erkende, at hans Ugerninger skyldtes kønslige Drifter, og at han, da denne Tilstaaelse var afgivet, i stadig mere og mere svævende Udtryk ligesom søgte at komme

bort fra sin tidligere »Teori«, selv om han aldrig helt har opgivet den: selv under Domsforhandlingen fastholdt han den, om end nærmest i Forbigaaende.

Lægerne akcepterer den da i og for sig ogsaa, men rigtignok kun som en Slags *Undskyldning*, Kürten giver for sig selv og sine Forbrydelser, og som kort og godt kan formuleres saaledes: Jeg har lidt saa megen Uret i mit Liv — jeg tager mig derfor Forlov til ogsaa at gøre Uret mod andre.

I denne Skikkelse er Forestillingen ikke synderlig forskellig fra de Idéer, som besjæler mangfoldige Kværulanter, og som hos intelligente Forbrydere næsten er normal. Det er dog et Spørgsmaal, om Lægernes naturlige Trang til at skabe klare Linjer ikke her faar dem til i nogen Grad at glemme, at man bevæger sig langt nede i det helt eller halvt ubevidste Sjælelivs Mørke — og Tusmørke — paa hele dette Omraade. Mon ikke Sandheden skulde være den, at Kürten, naar den erotisk betingede Blodtørst kom over ham, gennem en meget nærliggende Idéassosiation har knyttet den til sine tidligere Fængselsfantasier, der jo netop nøje var knyttet til Hævntankter, krænket Retfærdighedsfølelse og »Soningsidéer«, og i sin lidenskabelige Ophidselse til en vis Grad har forvekslet disse Forestillinger, som jo den Gang var i Stand til at skaffe ham Nydelse, med de rent sadistisk prægede Lyster, som nu besjælede ham? Der foreligger i saa Fald kun en Bekræftelse af den hyppig forekommende psykiske Ejendommelighed, at parallelt løbende Aarsagsrækker, der hver for sig er i Stand til at fremkalde samme Virkning, identificeres, eller om man vil: der foreligger — bevidst eller ubevidst — en Overspringelse af et Led i Aarsagsrækken: Hævnfantasierne, som skabte Blodlysten, som atter skaber Forbrydelserne, opfattes som den egentlige og direkte Aarsag til selve disse.

Et Bevis paa, at Kürten, ikke som en Undskyldning, men i fuldkommen god Tro, i Hævnfantasierne har set Aarsagen til Forbrydelserne, faar man gennem Kürtens Fortælling

om, hvorledes han en Dag, da han stod ved Christine Kleins Grav, tydelig syntes at høre Barnet tale til sig fra Graven og sige ham, at nu var han paa den rette Vej, nu skulde han blot blive ved at myrde — derved tjente han Retfærdighedens Sag! — Den rette Sammenhæng er antagelig, at her ved Graven har Erindringerne og Kürtens skabende Fantasi kaldt Blodlysten lysvaagen frem hos ham — men dennes indgroede Sammenhæng med Hævntankerne gør, at det er disse, der bliver saa levende hos ham, at han hører dem omsat i menneskelige Stemmer og Ordrer, medens den egentlige *causa efficiens* hertil slet ikke bliver ham bevidst.

Det forekommer mig, at man ved saaledes direkte — om end gennem en Række Aarsagsled — at knytte ogsaa Kürtens Ugerninger til hans Fængselsfantasier faar et Glimt af Forstaaelse af hans Forbrydelsers organiske Sammenhæng med hans egne Lidelser, medens den lægelige Forklaring til en vis Grad gør Kürten Uret og iøvrigt kommer i Strid med, hvad Lægerne selv stærkt fremhæver som deres Indtryk, at man kan stole paa, hvad Kürten udsiger om sig selv: i saa Henseende hverken lyver eller pynter han.

Lægerne gjorde sig megen Umage for at faa Kürten til at udtale sig nærmere om den »Stemme«, han saaledes vilde have hørt ved Graven, for at bringe paa det Rene, om det skulde dreje sig om egentlige Hallucinationer. De kom her til et negativt Resultat: intet Øjeblik havde Kürten troet, at det drejede sig om en virkelig Stemme — altsaa en udefra kommende Indvirkning paa hans Høreorganer. Han var ganske paa det rene med, at det var hans eget Jeg, der »talte« inden i ham, og hans egen Fantasi, der omskabte hans indre levende Tanke til et bestemt Menneskes Røst. Og paa det direkte Spørgsmaal, om han aldrig havde hørt eller fornemmet Gud selv som den, der beordrede ham til at foretage hans »Retfærdighedshandlinger«, svarede han bestemt, næsten indigneret: Nej.

Ogsaa med Kürtens Drømme — ikke i vaagen, men i

sovende Tilstand — beskæftigede Observanterne sig, men heller ikke her finder de Holdepunkter for Antagelsen af sjælelige Abnormtilstande. Kürten havde efter sin Forklaring mange og stærke Drømme, der saa godt som altid drejede sig om Voldshandlinger og Blodsudgydelser, men noget »Dobbeltliv« kunde ikke spores som Resultat af slige Drømme. Selv hvor de drejer sig om saa fantastiske Emner som Udflugter til Mars og Venus, var Summen af dem kun, at Kürten fik Lejlighed til at myrde de ulykkelige Beboere af disse Planeter i Tusindvis — heldigvis var de saa smaa og svage, at Kürten havde frit Spil med dem.

At Kürten paa et vist Tidspunkt af sit Liv, nemlig under sit første Tugthusophold, har lidt under en virkelig Sindssygdomsform, nemlig en Fængselspsykose, bestrides ikke af Lægerne: Kürten forestillede sig, at han var en Silkeorm, der ved at »spinde« sig ind i, ɔ: omvikle sig med, de Silkestoffer, hvormed han da var beskæftiget, var i Stand til ganske at isolere sig fra Omverdenen. Betydning tillæger de imidlertid ikke denne hurtigt forløbende Psykose. Nogen Periodicitet i hans Forbrydelsesserier lader sig ikke paavise, og da Kürten legemlig er sund og rask i enhver Henseende, og Tanken om en traumatisk Neurose, hidrørende fra et Fald, hvorved han forslog sit Hoved under Opholdet i Altenburg, maa afvises, samt da endelig Kürtens sadistiske Perversitet vel *kvantitativt* er mere dybt- og vidtgaaende end i tidligere paaviste Tilfælde, men *kvalitativt* ikke er væsensforskellig fra saadanne, slutter Observationerne som nævnt alle med at besvare Spørgsmaalet om Tilstedeværelsen af en Sindssygdom, eller hvad dermed maa stilles i Klasse, benægtende.

Det samme gjaldt selvfølgelig Spørgsmaalet om *Bevidstløshed* i Gerningsøjeblikket. Kürtens Erindringer indtil de mindste Enkeltheder om Forløbet af hver enkelt af hans Forbrydelser var tilstrækkeligt Bevis for det modsatte. Og ganske paa samme Maade besvaredes det under Retsforhandlingerne ofte berørte Spørgsmaal, om han kunde an-

tages at have handlet under en *uimodstaaelig indre Tvang:* den Omsigt, hvormed Kürten forberedte sine Angreb, valgte sine Ofre saa vel som Tid og Sted for Forbrydelsens Udførelse, den Aarvaagenhed, han herunder lagde for Dagen, den Raadsnarhed, hvormed han, naar et Faremoment dukkede op, opgav sit Forehavende, og endelig den Snildhed, hvormed han salverede sin egen Person, var lige saa mange afgørende Beviser mod, at han havde handlet under en indre Tvangssituation.

Til disse negative Konklusioner føjede alene Hübner den positive: *Kürten er Psykopat.* Da Begrebet ikke er anerkendt som værende af Betydning for Tilregnelighedsspørgsmaalet efter tysk Ret, er Professorens Dokumentation paa dette Punkt ikke synderlig dybtgaaende, og under Domsforhandlingen diskuteredes det slet ikke. I sin Erklæring henviser han imidlertid til de talrige Symptomer af *hysterisk* Art, som Kürtens Psyke udviser, til hans Egocentricitet, Eksplosivitet, arvelige Belastning og den unaturlige Retning, hans Kønsdrift paa dette Grundlag havde taget[1]).

Det efter disse Erklæringer eneste tilbageblivende psykiske Moment af Interesse var af juridisk Art: kunde det antages, at Kürten havde begaaet sine Forbrydelser med *Overlæg,* og at disse følgelig faldt ind under Straffelovens strengeste Mordparagraf.

Herom stod der en haard Strid mellem Anklagens Repræsentanter og Forsvareren. De første henviste med Styrke til alle de nys anførte Momenter, der lige saa afgjort som de taler imod, at der i Gerningsøjeblikket har foreligget indre Tvang, taler for, at der har foreligget et forud fattet Forsæt, en *Plan,* og at Forbrydelsen fra først til sidst har været en Gennemførelse af denne Plan. — Fra Forsvarets Side hævdedes det, at netop den desperate Voldsomhed og Lidenskabelighed, hvoraf alle Kürtens Forbrydelser er præget,

[1]) Professor Hübner har under Udarbejdelse en større Afhandling om Kürtens Psykologi. Afhandlingen kan sikkert paaregne den største Interesse.

klart viser, at Gerningsmanden i Gerningsøjeblikket har befundet sig i en grænseløs Ophidselsestilstand, og at det herefter er ganske uden Betydning, hvike Planer han har lagt før Forbrydelsens Udførelse, og hvilken Omsigt han har vist efter dens Udførelse.

Heri har Forsvareren naturligvis i og for sig Ret. Man kan endog med Føje gaa endnu et Skridt videre og hævde, at ligesaa tvivlsomt som det er, om K. i noget Tilfælde har *myrdet* med *Overlæg*, lige saa tvivlsomt kan det siges at være, om han, i hvert Fald i flere af Forsøgstilfældene, er gaaet til Gerningen med et fast og ubetinget Drabs*forsæt*. Han kunde jo aldrig med Sikkerhed forud vide, hvornaar Ejaculationen vilde foregaa hos ham, og heraf, heraf alene, afhang det, om han vilde blive staaende ved nogle ubetydelige Voldshandlinger eller gaa videre med disse, lige indtil Drab. Mishandlingernes Art og Omfang viser i de fuldbyrdede Tilfælde kun, hvor let eller hvor vanskeligt det har været for ham at opnaa fuld kønslig Tilfredsstillelse i det enkelte Tilfælde, og forsaavidt han har haft Forsæt til at opnaa denne, kan man vel sige, at han har akcepteret Ofrets Død som et efter Omstændighederne uundgaaeligt Middel hertil — men ikke, at han med Overlæg har hidført Døden. Selve den erotiske Spænding maa, som af Forsvareren paapeget, udelukke dette. Og forsaavidt Forsøgene angaar, har han overhovedet i flere Tilfælde kun handlet med Forsæt til Angreb, men noget Drabsforsæt bliver der i disse Tilfælde ikke Plads for, thi hverken som principal eller akcessorisk Følge har Døden været indbefattet under Forsættet (jfr. Tilfældene Nr. 2, 7 og 8).

Kürten gjorde da ogsaa selv paa et meget tidligt Stadium af Domsforhandlingen opmærksom paa, at det fra Politirapporten og Forhørene laante Udtryk, at K. var gaaet ud »for at finde et Offer« i og for sig var en Tilsnigelse, forsaavidt man deri uden videre lagde ind, at han var gaaet ud i Drabshensigt, end sige med Overlæg i saa Henseende. »Jeg gik aldrig ud for at slaa nogen ihjæl« — sagde han.

»Jeg gik ud for at skaffe mig kønslig Tilfredsstillelse paa min Maade. Om det skulde medføre et Menneskes Død eller ej, afhang af Omstændigheder, som jeg ikke var Herre over«.

Dommen antog i alle de under Anklagen medtagne Tilfælde baade Forsæt og Overlæg, og støttede det væsentlig paa, at den, der i Forvejen bevæbner sig paa den af K. benyttede Maade med livsfarlige Vaaben med et bestemt Formaal for Øje og derefter benytter Vaabnet i Formaalets Tjeneste paa en saadan Maade, at Døden enten *maa* indtræde eller maa regnes med som en særdeles nærliggende Mulighed, i enkelte Tilfælde endog i den udtalte Hensigt, at Døden *skal* indtræde (som i Tilfældene Goldhausen og Schulte), maa siges at handle baade med Dødsforsæt og Overlæg til Drab.

At Dommen i saa Henseende *reelt* set er riglig, vil næppe kunne bestrides, men de fremsatte Indsigelsers *formelle* Berettigelse er ikke derved underkendt. Hvad der er underkendt er kun, at K.'s Skæbne gøres afhængig af juridiske Spidsfindigheder, men Kritikken bør da rettes mod Loven, der nøder til at regne med slige Spidsfindigheder, som ikke har nogen virkelig Betydning for selve Skyldspørgsmaalet. Man naar saaledes til at anse det for en Fordel, at vor nye Straffelov fritager Domstolene for paa dette Punkt at skulle drøfte og træffe Afgørelse om Subtiliteter som f. Eks. Begrebet »Overlæg«.

Det andet Punkt, hvor man fik Lejlighed til at glæde sig over vor nye Straffelov, var dennes Anerkendelse af Begrebet »Psykopater« med de vidtgaaende Konsekvenser heraf, der drages i Lovens §§ 17 og 70. De klare Linjer, som her findes for Behandlingen af Forbryderen som en Fjende, mod hvem Samfundet vel skal værge sig med saa virksomme Midler som muligt, men uden at behøve at tage Stilling til saa problematiske Ting som Brøde og Soning, Skyld og Gengældelse, gav i hvert Fald mig en vis Stolthedsfornemmelse over, at vi i Danmark lever, eller i hvert

Fald vil komme til at leve i Realiteternes, ikke i filosofiske Abstraktioners Verden. At Tyskland snart vil gøre os Følgeskab i saa Henseende, kan næppe betvivles. Fuldbyrdelsen af K.'s Dødsdom vil — hvis den indtræder — antagelig snarere fremme end hemme denne Udvikling.

Den nye italienske Straffelov.

Af Politiadvokat AAGE LOTINGA

I

Fra og med 1. Juli 1931 er den nye italienske Straffelov af 19. Oktober 1930 traadt i Kraft, og Verden er blevet et betydeligt og bemærkelsesværdigt Lovgivningsarbejde rigere. Italiens nye »*Codice Penale*« er ikke alene et typisk Produkt af den Nations Aand, der har skabt den, men er det første Lovværk paa Strafferettens Omraade, der i saa fremtrædende Grad er præget af mange af Verdenskrigens nationale og politiske Problemer, at ingen Dyrker af Strafferetsvidenskaben vil kunne undgaa før eller senere at beskæftige sig dermed.

Med Hensyn til den nye Straffelovs Forhistorie vil det være Læserne af nærværende Tidsskrift bekendt — bl. a. gennem en større Afhandling i 1927 af nuværende Højesteretssagfører, Dr. jur. Hartvig Jacobsen — at der ved et kgl. Dekret af 14. September 1919 blev nedsat en Kommision med den Opgave at udarbejde et Udkast til en revideret italiensk Straffelov. Kommisionen, der udelukkende blev sammensat af Tilhængere af den positivistiske Skole med *Ferri* som Formand, offentliggjorde i April 1921 det første Resultat af sine Arbejder, nemlig Udkastet til Straffelovens almindelige Del. Dette Udkast var navnlig bemærkelsesværdigt ved sit Brud med det hidtil almindeligt gældende Tilregnelses- og Tilregnelighedsbegreb, idet det i Stedet herfor indførte det saakaldte Farlighedsprincip, i Henhold

til hvilket enhver bliver ansvarlig for sine Forbrydelser eller farlige Handlinger, ogsaa den sindsyge og den mindreaarige. Endvidere foresloges i Udkastet en Række Straffe, de saakaldte *sanzioni*, med en dybtgaaende Individualisering som Formaal.

Udkastet til den specielle Del naaede aldrig at se Dagens Lys. Et godt Aars Tid efter Offentliggørelsen af det foran nævnte Udkast til den almindelige Del ændrede »Sortskjorterne«s March mod Rom som ved et Trylleslag Italiens politiske og nationale Fysiognomi. Mussolini dannede sin fascistiske Regering, og i Kraft af et kgl. Dekret af 24. December 1925 blev der nedsat en ny Kommission med det Formaal for Øje at revidere den bestaaende Straffelovsgivning. Formand i Kommissionen blev en af den klassisk-juridiske Skoles mest fremtrædende Repræsentanter, den nuværende Kansler og Justitsminister *Rocco*, og den nu ikrafttraadte Lov er Resultatet af denne Kommissions Arbejde. Samtidig med Vedtagelsen af denne nye Straffelov vedtoges under samme Dato en ny Lov vedrørende Strafferetsplejen.

Den nye italienske Straffelov er et meget omfangsrigt Arbejde, af imponerende Struktur, metodisk, grundigt og med en udmærket Systematik. Selve Lovsproget er klart, enkelt og frit for selv det svageste Spor af Kancelli-Stil. Lovens meget fyldige Motiver afgiver overordentlig interessant Læsning, dels fordi det virker ejendommeligt i Motiverne til et moderne Lovgivningsarbejde at se gamle filosofiske Begreber blive taget op til ny Debat, dels fordi de paa en utvetydig og koncis Maade gør Rede for Fascismens Indstilling overfor de strafferetlige Problemer. Motiverne bærer iøvrigt tydeligt Præget af at være affattet af Rocco personlig. Det fastslaas i disse, at »*il codice penale*« er udgaaet af selve Fascismens Filosofi — et nyt socialt, politisk, etiskt og religiøst Tankesystemt. Herefter er Staten en Enhed, en sluttet Organisme, saavel socialt som politisk, etisk og etnisk. Staten er ikke at betragte som den rent aritmetiske Sum af de Individer og Klasser, hvoraf den er sammensat,

men som et Produkt af disse, en Syntese, en selvstændig Organisme, hvis Tilværelse og Fremtid rækker ud over alle Enkeltindividers nuværende og fremtidige Existens. Staten er alt, Individet intet — dersom deres Interesser krydses. Det er den antike Statside i moderne Form, modsat Manchester Liberalismen, Machiavelli og hans »*Principe*« stillet op mod det 18. Aarhundredes Oplysnings-Filosofer og deres Encyclopædi. Den franske Revolutions Lære om Menneskerettighederne maa vige for Statens ubøjelige Krav om Enhed. I denne Forbindelse foretager Motiverne ogsaa et Opgør med Fortidens Naturrets Filosofer. Rousseaus Idè om en »*contrat social*«, hvorefter Individerne i Kraft af en Art Aftale har lagt den forsvarende, den hævnende og straffende Magt i Statens Hænder, fejes til Side. Statens Herskermagt er ikke afhængig af Enkeltindividernes Forgodtbefindende, men uadskillelig født med og knyttet til selve Begrebet Stat *(jus glavi)*.

Den nye Straffelov har forkastet det positivistiske Udkasts Forslag om en Ændring af Skyldbegrebet og fastholder det nu tradionelle Skyldbegreb baade med Hensyn til Tilregnelse og Tilregnelighed som Grundlag for det strafferetslige Ansvar. Idet Motiverne knæsætter Indeterminismen, vender de sig hvast mod den antropologiske Skoles »materialistiske Fatalisme«, der reducerer de menneskelige Handlinger til »blinde og brutale Følger af en mystisk Lov, der virker lige saa uimodstaaelig paa Menneskets Vilje som Tyngdeloven paa dets Legeme«. En Straffelov, hedder det i Motiverne, som nægter at anerkende Princippet om den frie Vilje og Menneskets Evne til derigenne at bestemme sine egne Handlinger, vilde være en Lov, der gjorde sig til Umoralitetens Forkynder *(un codice banditore di immoralità)* og udrydde enhver Forskel mellem godt og ondt, Fortjeneste og Mangel paa Værd, Dyd og Last, Uskyld og Skyld.

Den nye italienske Straffelov fastsætter 3 Tilregnelsesformer: *Dolo* = Forsæt. *Delitto preterintenzionale* = de ud over det egentlige forbryderiske Forsæt rækkende Følger

af den strafbare Handling. *Colpa* = Uagtsomhed. Indstillingen overfor Sindsyge og »Taaber« stemmer overens med den nugældende danske Straffelovs Regler. Karakteristisk for Italienernes Indstilling overfor Misbruget af stærke Drikke er det, at Handlinger iflg. §§ 91 og 95 er straffri, naar de begaas under en tilfældig og uforsætlig eller ved force majeure paadraget Rus af saadan Styrkegrad, at den paagældende i Gerningsøjeblikket har manglet den fulde Bevidsthed. I det Tilfælde, at Rusen kun har formindsket Tilregneligheden, anvendes en forholdsmæssig ringere Straf. Disse Bestemmelser skyldes den italienske Nations overvejende Soberhed overfor berusende Drikke, saaledes at en Beruselse i Almindelighed betragtes som noget af et »Ulykkestilfælde«. Omvendt anses den frivillige Beruselse med det Formaal at stimulere sig selv til at begaa en Forbrydelse for en skærpende Omstændighed; det samme gælder, naar Forbrydelsen begaas af en Vanedranker. Personer, der lider af kronisk Forgiftning af Alkohol eller som Følge af overdreven Nydelse af narkotiske Midler, falder derimod ind under de foran nævnte mildere Paragrafer. Iflg. § 96 er Handlinger straffri, naar de begaas af en dovstum, dersom denne fysiske Lidelse i Gerningens Øjeblik har virket særlig hæmmende paa den paagældendes Bevidsthed. Handlinger, begaaet af unge Mennesker i Alderen mellem 14 og 18 Aar, er undergivet forholdsmæssig ringere Straf end den, der er forskyldt, naar Handlingen begaas af voksne Personer. Handlinger, begaaet af Børn, der endnu ikke er fyldt 14 Aar, er straffri.

I §§ 99--109 tager Loven Stilling til 4 forskellige Forbryder-Kategorier, nemlig: 1) *Recidivister*, 2) *Vaneforbrydere*, 3) *professionelle Forbrydere* og 4) *Personer, der røber Tilbøjelighed til at begaa Forbrydelser*.

Som *Recidivist* anses den, der efter en Gang at være blevet domfældt for en Forbrydelse, atter findes skyldig i en ny Forbrydelse, uanset om denne er af en anden Art end den tidligere begaaede. Recidivister anses med forhøjet

Straf, der varierer under Hensyn til, om det er en fra den tidligere forskellig Forbrydelse, samme Art Forbrydelse, eller om den nye Forbrydelse er begaaet indenfor et vist Tidsrum efter Udstaaelsen af den sidst forudgaaende Straf.

For *Vaneforbryder* erklæres den, som efter indenfor et Tidsrum af 10 Aar at være straffet med tilsammen over 5 Aars »reclusione« (Fængsel) for tre forskellige, forsætlig begaaede Forbrydelser af samme Art, paany indenfor et Tidsrum af 10 Aar efter Udstaaelsen af den sidste Straf kendes skyldig i ny Forbrydelse af sammen Beskaffenhed.

Som *professionel Forbryder* anses den, som foruden at opfylde Betingelserne for at erklæres for Vaneforbryder, paa Grundlag af det under Sagen oplyste angaaende hans Livsvandel m. m., skønnes helt eller delvis at leve af Udbyttet af sine Forbrydelser.

Som *havende Tilbøjelighed til at begaa Forbrydelser* anses den Person, der — selv om han ikke er Recidivist, Vaneforbryder eller professionel Forbryder — gør sig skyldig i Drab eller alvorligere Legemskrænkelse, naar det efter det under Sagen oplyste maa skønnes, at han har et særligt forbryderisk Sindelag.

Overfor de her nævnte 4 Kategorier af Forbrydelser hjemler Loven, foruden den for de særskilte Forbrydelser fastsatte Straf, Sikkerhedsforanstaltninger.

I Henhold til Loven er de strafbare Handlinger delt i to Klasser, nemlig »*delitti*« eller egentlige Forbrydelser og »*contravvenzioni*« eller Forseelser.

Dødsstraffens Genindførelse er et af de bemærkelsværdigste Momenter ved den nye italienske Straffelov. Den blev afskaffet ved Vedtagelsen af den forrige italienske Straffelov af 1889 forsaavidt angaar den borgerlige Strafferets Omraade og blev kun bevaret i Straffeloven for Krigsmagten, omend den i Krigstider ogsaa kunde eksekveres paa civile Personer, der under en eller anden Form krænkede Krigslovene.

Under det fascistiske Styre dukkede Dødsstraffen atter op i Loven om Statens Sikkerhed af 25. November 1926, men blev dog betragtet som en extraordinær Forholdsregel. Motiverne taler da ogsaa deres tydelige Sprog om de stærke Meningsforskelle, der har gjort sig gældende saavel i som udenfor Kommissionen angaaende dette vigtige strafferetlige Problem; og den Omstændighed, at selv Thomas d'Aqvino manes frem af Graven med sin *summa theologica* for at kaste sit Lod i Vægtskaalen til Fordel for Dødsstraffen, viser, at det har været nødvendigt at bringe alle Argumenter i Marken. Ikke uden Interesse er det, at Motiverne særdeles indgaaende imødegaar den hidtil gældende Opfattelse af den berømte *Beccarias* Syn paa Dødsstraffen. Denne blev jo i det 18. Aarhundrede regnet for den mest fremtrædende Repræsentant for Dødsstraffens Modstandere; men i Motiverne paapeges det ved Citater af Beccarias eget Værk »*Dei delitti e delle pene*«, at Beccaria ganske vist i det store og hele var en decideret Modstander af Dødsstraffen, men at han ikke desto mindre indrømmede dens Berettigelse i visse Tilfælde, derunder navnlig dersom den overfor visse Forbrydelser er det eneste fyldestgørende generalpræventive Middel. Og ikke uden Malice henledes Opmærksomheden paa, at blandt de Personer, som i det 18. Aarhundrede hørte til Dødsstraffens mest fremtrædende teoretiske Bekæmpere, fandtes Marat og Robespierre. I en Række tættrykte Spalter gennemgaas de talrige Argumenter, der i Tidernes Løb er fremsat imod Dødsstraffen, derunder ogsaa Argumentet om, at en Justitsforbrydelse er fuldkommen uoprettelig, naar Ofret for denne ikke længere lever; men det fascistiske Synspunkt bliver det afgørende: Statens ubetingede Ret til med ethvert Middel at forsvare sig mod den, der truer Samfundets Sikkerhed, maa som en Selvfølgelighed ogsaa hjemle den Adgang til at benytte Dødsstraffen overfor særlige farlige Individer[1]).

[1]) Justitsminister Rocco uddyber iøvrigt disse Betragtninger i en Artikel *„La pena di morte nel nuovo codice penale italiano“* i November-Hæftet for 1930 af Tidsskriftet »Gerarchia«.

Dødsstraffen anvendes først og fremmest overfor en Række Forbrydelser imod Statens Sikkerhed, saasom Højforræderi (§§ 241, 242, 243, 248 og 253) samt for forskellige andre Handlinger, der er beslægtede hermed. Her skal f. Eks. nævnes Tyveri, Forfalskning, Tilintetgørelse eller Røbelse af hemmelige Dokumenter under Forhold, der medfører, at Statens Forberedelse til Krig eller militære Ydeevne hæmmes (§§ 255 og 256). Under Dødsstraffen falder endvidere militær og politisk Spionage mod den italienske Stat i Krigstid, væbnet Opstand, oprørsk Plyndring i Forbindelse med Drab, fuldbyrdet Anstiftelse af Borgerkrig samt Attentat paa Kongens, Dronningens, Kronprinsens, Regentens, Ministerpræsidentens og fremmede Statsoverhoveders Liv. I hvor høj Grad Krudtrøgen fra Verdenskrigen endnu svæver over de krigshærgede Lande og præger Lovgivningen, saaledes at Hensynet til Statens urokkelige Sikkerhed kræver den yderste Strenghed, illustreres af, at § 287 hjemler Dødsstraf for den, der i Krigstid tilriver sig politisk eller militær Magt. I det store og hele er det saaledes hovedsagelig for politiske Forbrydelser, at Dødsstraffen bringes i Anvendelse; men ogsaa for Forbrydelser af anden Karakter, navnlig almenfarlige, er der i flere Tilfælde fastsat Dødsstraf. § 72 fastsætter saaledes Dødsstraf for den, der har gjort sig skyldig i flere Forbrydelser, af hvilke der for hver enkelt er hjemlet Tugthusstraf[1]). § 422 fastsætter Dødsstraf for den eller dem,

[1]) Altsaa en særlig kraftig Form for absolut Kumulation. I Motiverne fremhæves det, at Dødsstraffen ikke blot skal baseres paa det subjektive Hensyn til Forbryderens Farlighed, men ogsaa paa det objektive Hensyn til Forbrydelsernes Farlighed og den yderlige Omstændighed, at den paagældende har begaaet flere af disse.

Iøvrigt indtager Loven følgende Stilling til Kumulationsprincipet: I Tilfælde af Sammenstød mellem en enkelt Forbrydelse, for hvilken der er hjemlet Tugthusstraf (der jo altid er paa Livstid), og en eller flere andre Forbrydelser, for hvilken eller hvilke der er hjemlet Fængsel, vil Tugthusstraf være at anvende med den Skærpelse at Domfældte holdes isoleret ogsaa om Dagen i et Tidsrum

der foranstalter ikke-politiske Uroligheder i roverisk Hensigt med Blodsudgydelse, dersom dette medfører Døden for flere Personer. § 438 fastsætter Dødsstraf for den, der foraarsager Epidemi med flere Dødsfald til Følge ved Udbredelse af smitsomme Baciller. § 439 hjemler Dødsstraf for den, der forgifter Vand eller til Næringsmidler bestemte Produkter, forinden disse kommer ud i Omsætningen og derved foraarsager fleres Død, Og endelig hjemler § 576 Dødsstraf for Manddrab under visse skærpende Omstændigheder.

Efter Genindførelsen af Dødsstraffen bliver Straffene efter den nye Lov for *delittis* eller egentlige Forbrydelsers Vedkommende følgende:

1. Dødsstraf *(pena die morte)*
2. Tugthus *(ergastolo)*
3. Fængsel *(reclusione)*
4. Pengebod *(multa)*.

For *contravvenzioni* eller Forseelsers Vedkommende er Straffene:

1. Hæfte *(arresto)*
2. Bode *(ammenda)*

Dødsstraffen eksekveres ved Skydning *(fucilazione)*, men ikke offentligt, medmindre Justitsministeriet i særlige Tilfælde bestemmer anderledes.

Tugthusstraffen idømmes paa Livstid og udstaas i der-

---

fra 6 Maaneder til ikke over 4 Aar. Dersom forskellige Forbrydelser hver især vil være at straffe med tidsbestemt Fængsel, anvendes fuld Kumulation, saaledes at Dommen kommer til at lyde paa en Straffetid, der svarer til den samlede Straffetid for hver af de enkelte Forbrydelser. Dersom den forskyldte Straf for en eller flere af Forbrydelserne er Fængsel i ikke under 24 Aar, vil Tugthusstraf være at anvende. Dersom der for hver enkelt af de begaaede Forbrydelser er hjemlet forskellige Arter af Frihedsberøvelse (bortset fra Tugthusstraf), vil hver af disse enkelte Straffe være at idømme i sin fulde Udstrækning. Ogsaa med Hensyn til Bøder anvendes absolut Kumulation.

til særlig indrettede Anstalter med Arbejdstvang og Isolering om Natten. Det er en Mildnelse af det hidtidige System, naar man her har indført Arbejde paa Fællesstuer, modsat tidligere Tiders livsvarige Indespærring i Enecelle Dag og Nat[1]). Tugthusfanger, som har afsonet mindst 3 Aar af den dem idømte Straf, kan faa Adgang til Friluftsarbejde. Justitsministeriet kan bestemme, om Udstaaelsen af Tugthusstraf skal finde Sted i en Koloni eller anden oversøisk Besiddelse. I sidstnævnte Tilfælde kan der gives Domfældte Adgang til Friluftsarbejde allerede inden Udløbet af de foran nævnte 3 Aar.

Fængsel idømmes fra 15 Dage til 24 Aar. Straffen udstaas i dertil særligt indrettede Anstalter med Arbejdstvang og Isolering om Natten. Fanger, der har udstaaet mindst 1 Aar af den dem idømte Straf, kan faa Adgang til Friluftsarbejde. Ogsaa for Fængselsstraffenes Vedkommende er Justitsministeriet bemyndiget til at bestemme, at disse skal udstaas i en Koloni eller anden oversøisk Besiddelse; i dette Tilfælde kan Fangen ligeledes faa Adgang til Friluftsarbejde paa et tidligere Tidspunkt end det ellers fastsatte.

Pengeboden, der tilfalder Statskassen, kan fastsættes fra et Beløb paa 50 Lire til et Beløb paa 50,000 Lire. Naar Forbrydelsen skyldes Vindesyge, kan Retten — dersom der i den paagældende Paragraf kun er fastsat Fængselsstraf — som Tillægsstraf idømme en Bøde paa indtil 20,000 Lire. Dersom en i Loven fastsat Bødestraf maa anses for virkningsløs paa Grund af den skyldiges økonomiske Kaar, har Retten Adgang til at forhøje Bøden indtil det tredobbelte af det i Loven fastsatte Maksimum.

Hæfte idømmes fra 5 Dage til 3 Aar og udstaas i dertil særligt indrettede Anstalter med Arbejdstvang og Isolering om Natten. Der gives den til Hæfte domfældte særlig Adgang til forskellige Arter af Arbejde under Hensyntagen til hans Anlæg og tidligere Beskæftigelse.

[1]) Jfr. Bemærkningerne om Kumulation i Fodnoten Pag. 221 og 222.

Bøde idømmes fra 20 til 10,000 Lire og tilfalder Statskassen. Ogsaa her hjemles der Retten Adgang til at forhøje Bøden indtil det tredobbelte af det i Loven fastsatte Maksimum, dersom den paagældendes økonomiske Forhold ellers skønnes at gøre den lovhjemlede Bøde virkningsløs.

Til disse Hovedstraffe slutter sig en Række Bistraffe, der for *delittis* Vedkommende er følgende:

1. Udelukkelse fra Embeder og offentlige Tillidshverv.
2. Forbud mod at udøve visse Bestillinger eller Næringer.
3. Frakendelse af borgerlige Rettigheder.
4. Fortabelse af Retten til at oprette Testamente samt Ugyldiggørelse af Testamente, oprettet forinden Domfældelsen.
5. Fortabelse eller Suspension af Forældremyndighed og andre Familierettigheder.

Som Bistraf for *contravvenzioni* er hjemlet Suspension af Retten til at udøve en Bestilling eller Næring.

Fælles som Bistraf for saavel *delitti* som *contravvenzioni* er Offentliggørelse af Dommen.

Sikkerhedsforanstaltninger *(misure amministrative di sicurezza)* er hjemlet gennem en Række detaillerede Bestemmelser. De kan iflg. § 199 og § 202 kun bringes i Anvendelse overfor socialt farlige Personer, der har gjort sig skyldig i en i Straffeloven som Forbrydelse betegnet Handling. Til de socialt farlige henregnes ogsaa Personer, hvis Handlinger efter de almindelige Tilregnelses- og Tilregnelighedsregler vilde være straffri, naar det skønnes sandsynligt, at de vil begaa nye Lovovertrædelser. En som socialt farlig karakteriseret Person kan undergives Sikkerhedsforanstaltninger, uanset at han forinden er idømt og har udstaaet Straf for den paagældende Forbrydelse.

Sikkerhedsforanstaltningerne er inddelt i to Gruppper, nemlig:

1. Foranstaltning overfor Personen.
2. Økonomiske Sikkerhedsforanstaltninger.

Indenfor den forste Gruppe skelnes der atter mellem detentive og ikke-detentive Foranstaltninger. De detentive Sikkerhedsforanstaltninger er følgende:

1. Anbringelse i Landbrugskoloni eller Arbejdshus.
2. Anbringelse i en Syge- og Bevogtningsanstalt *(casa di cura e di custodia)*.
3. Anbringelse i en Kriminal-Sindsygeanstalt *(manicomio giudiziario)*.
4. Anbringelse paa en Kriminal-Opdragelsesanstalt *(riformatorio giudiziario)*.

De ikke-detentive Sikkerhedsforanstaltninger er:

1. Forsorg *(libertà vigilata)*.
2. Forbud mod Ophold i visse Kommuner eller Provinser.
3. Forbud mod at indfinde sig i Beværtninger eller andre offentlige Steder, hvor der udskænkes spirituøse Drikke.
3. Udvisning af Udlændinge.

I Landbrugskolonier og Arbejdshuse anbringes Vaneforbrydere, professionelle Forbrydere, Personer med Tilbøjelighed til at begaa Forbrydelse samt enkelte andre Lovovertrædere. Minimumsopholdet er for Vaneforbrydere 2 Aar; for professionelle Forbrydere 3 Aar; for Personer med forbryderiske Tilbøjeligheder 4 Aar. De forskellige Kategorier af Forbrydere holdes afsondret i særlige Afdelinger.

I Syge- og Bevogtningsanstalterne anbringes Lovovertrædere, der paa Grund af formindsket Tilregnelighed iflg. Loven vil være at anse med forholdsmæssig ringere Straffe Minimumstiden er 1 Aar. I Tilfælde, hvor Loven for den paagældende Forbrydelse hjemler Dødsstraf, Tugthusstraf eller Fængselsstraf paa ikke under 10 Aar, er Minimumsopholdet dog fastsat til 3 Aar.

Minimumstiden for Ophold i en Kriminal-Sindssygeanstalt er 2 Aar. Dersom Straffen for den begaaede Forbrydelse er Dødsstraf eller Tugthus, er Minimumstiden dog 10 Aar.

Dersom den ved Loven hjemlede Straf er Fængselsstraf paa ikke under 10 Aar, er Minimumstiden 5 Aar[1]).

Kriminal-Opdragelsesanstalterne er udelukkende bestemt til Anbringelse af mindreaarige Lovovertrædere i Alderen mellem 14 og 18 Aar. Minimumsopholdet er her 1 Aar. Dersom en mindreaarig, der endnu ikke er fyldt 14 Aar, gør sig skyldig i en Forbrydelse af særlig alvorlig Karakter, kan Retten bestemme, at han skal anbringes paa en saadan Anstalt. Dersom den begaaede Forbrydelse vilde have medført Dødsstraf, Tugthusstraf eller ikke under 3 Aars Fængsel for en voksen og tilregnelig Person, bliver Minimumstiden 3 Aar.

De økonomiske Sikkerhedsforanstaltninger er:

1. Sikkerhedsstillelse for god Opførsel.
2. Konfiskation af det ved Forbrydelsen erhvervede Udbytte eller de til Forbrydelsens Udførelse anvendte Genstande.

Konfiskation af det ved Forbrydelsen indvundne Udbytte finder dog — selvfølgelig — ikke Sted, dersom den bestjaalne, bedragne eller paaa anden Maade forurettede er Myndighederne bekendt.

II.

Den specielle Del udmærker sig ligesom den almindelige Del ved en fortrinlig Systematik og velovervejet metodisk Gruppering af de forskellige Forbrydelsesbegreber. Da nærværende Fremstilling ikke tilsigter en minutiøs Gennemgang af hele Loven, skal her ikke kommes nærmere ind paa Bestemmelserne vedrørende almindelige Forbrydelsesbegreber som Tyveri, Bedrageri, Manddrab, Legemskrænkelser og lign., idet den nye italienske Straffelov paa

[1]) Loven udtaler sig besynderligt nok ikke om Spørgsmaalet om Løsladelse inden Udløbet af de anførte Tidsfrister i Tilfælde af Helbredelse.

disse Omraader hverken i Principerne eller med Hensyn til Straffebestemmelserne i nævneværdig Grad afviger fra den almindelige europæiske, herunder den danske Straffelovgivning. Derimod vil der være Grund til at fremhæve en Række Forbrydelsesbegreber og Straffebestemmelser, der paa særlig markant Vis karakteriserer den umaadelige Indflydelse, Verdenskrigen og Italiens genvakte stærke nationale Bevisthed har haft paa dette Lands nyere Lovgivning.

Allerede under Omtalen af Dødsstraffen blev nævnt en Række Forbrydelser af politisk Karakter, hvoraf det fremgaar, at Bestemmelserne vedrørende Forbrydelser mod Statens Sikkerhed er af langt større Omfang og langt videre-rækkende end f. Eks. i vor egen Lovgivning. Yderligere interessant er det at se en Række nye Begreber holde deres Indtog i Italiens nye Straffecodex.

»*Defaitismen*«, dette fra Verdenskrigens Tid saa velkendte Begreb, har fundet sin faste Plads i Loven. § 265 fastsætter Straffe varierende fra Fængsel i ikke under 5 Aar til Tugthus for den, der gør sig skyldig i *disfattismo politico* ved i Krigstid at udsprede eller videregive Rygter eller falske Meddelelser eller overdrevne eller tendentiøse Beretninger, som kan alarmere Offentligheden, deprimere den offentlige Stemning eller paa anden Maade svække Nationens Modstandskraft overfor Fjenden. § 287 fastsætter Straf indtil ikke under 15 Aars Fængsel for *disfattismo economico*, den Forbrydelse, der bestaar i, at man i Krigstid ved Børsmanipulationer svækker Kurserne for Veksler, Obligationer, Statspapirer og Aktier paa saadan Maade, at Nationens Modstandskraft overfor Fjenden derved nedsættes [1]).

I §§ 270 og 274 samt tilstødende Paragrafer hjemles Straf for Personer, der stifter eller som Medlem indtræder i Foreninger, der til Formaal har ved Magt at gennemføre

[1]) Iøvrigt indeholder Lovens § 501 Straffebestemmelser vedrørende svigagtige Børsmanipulationer svarende til den nye danske Straffelovs § 296.

Klasse-Diktatur, samt for Personer, der slutter sig til internationale Foreninger uden den italienske Regerings Tilladelse. § 275 gør det til en strafbar Handling, der kan medføre Fængselsstraf paa indtil 1 Aar, at modtage fra en Stat, der er i Krig med Italien, akademiske Grader eller Værdigheder, Titler, Ordenstegn eller andre Hædersbevisninger. § 290 fastsætter Straf for den, der offentlig forhaaner Kronen, Regeringen, det fascistiske Storraad eller den lovgivende Forsamling. § 291 hjemler Fængselsstraf paa indtil 3 Aar for den, der offentlig haaner den italienske Nation, og § 292 fastsætter lignende Straf for den, der overhovedet forhaaner det italienske Flag eller noget andet nationalt Emblem.

Det fascistiske Italiens ubøjelige Krav om ubetinget Loyalitet og Respekt overfor ikke blot Regeringsmagten, men ogsaa Øvrigheden, giver sig ogsaa Udtryk i § 385, der gør det til en strafbar Handling at undvige efter en lovlig foretagen Anholdelse eller Fængsling. Det vilde kræve for megen Plads at foretage en detailleret Gennemgang af de mangfoldige andre Paragrafer, der fastsætter Straf i Tilfælde, hvor den enkelte Borger er Myndighedernes Paabud overhørig eller undlader at opfylde med Myndighederne indgaaede Overenskomster. Som Eksempel kan dog her anføres § 355, der med en Straf paa indtil Fængsel i 3 Aar samt Bøde anser den, der ikke opfylder en med Staten eller anden offentlig Institution indgaaet Kontrakt.

Ikke uden Interesse er § 330, der gør det til en strafbar Handling for Tjenestemænd at strejke. Straffen herfor er Fængsel i indtil 2 Aar og for Strejkeledernes Vedkommende i indtil 5 Aar.

Forstyrrelser af Arbejdsfreden i Form af Strejker eller Lockouter er som bekendt allerede for nogle Aar tilbage forbudt gennem en særlig Lovgivning. Ogsaa i den nye Straffelov er optaget Bestemmelser i saa Henseende, hvorved Arbejdsstandsninger, foraarsaget saavel af Arbejdsgivere som af Arbejdere, gøres til strafbare Handlinger

(Kapitel VIII). Brud paa kollektive Aftaler anses ligeledes i Henhold til det nævnte Kapitel med Straf.

Forbrydelser mod Racens Integritet og Sundhed *delitti contro la integrita e la sanita della stirpe)* er en typisk fascistisk Nydannelse paa Forbrydelsesbegrebernes Omraade. Bestemmelserne herom findes i Kapitel X (§§ 545—555). De Forbrydelser, der falder ind under dette Begreb er Fosterfordrivelse, Fremkaldelse af Sterilitet, Forebyggelse af Fødsler og Propaganda for »frivilligt Moderskab« *(pratiche contro la procreazione)* samt Udbredelse af veneriske Sygdomme. I Motiverne fremhæves det udtrykkeligt, at de her anførte Forbrydelser frem for alt maa betragtes som rettet mod Nationens Interesser som en etnisk Enhed, der uden Hensyn til Enkeltindividernes Ønsker har Krav paa Bevarelsen af Nationens eller Racens Fortsættelse ud i Fremtiden. I Henhold til denne Betragtning fastsætter Loven Straf saavel for den Kvinde, der lader sit Foster fordrive, som for den der hjælper hende dermed. Dersom Fosterfordrivelsen foretages paa en Kvinde uden hendes Samtykke, kan Straffen stige indtil 12 Aars Fængsel. Dersom Fosterfordrivelsen foretages med den paagældende Kvindes Samtykke, eller hun selv fordriver sit Foster, anses hun med en Straf paa indtil 5 Aars Fængsel. Straffen kan dog nedsættes indtil en Trediedel af den fastsatte, dersom den paagældende Kvinde har fordrevet eller ladet sit Foster fordrive af Frygt for Vanære. I en Tid, hvor der herhjemme staar en saa haard Kamp om Fosterfordrivelses-Spørgsmaalet, er det af ikke ringe Interesse at se, hvorledes man i Italien i en national Genfødelsestid betragter denne Form for Forbrydelse.

I Motiverne drages der meget skarpt til Felts imod den Hang til frivillig Sterilisation, der er ved at gribe om sig i forskellige europæiske Lande og i De forenede Stater, ikke mindst, naar Sterilisationen gennemføres paa en saa-

dan Maade, at Evnen til coitus bevares. Motiverne bruger her de stærke Ord, at denne Fremgangsmaade »byder Egoisterne og de lastefulde en særlig Tiltrækning samtidig med, at den frembyder en ny Fare for Racens Bestaaen«.

Den der offentlig gør Propaganda for Ødelæggelse af Avleevnen, anses med indtil et Aars Fængsel.

Hor bevares som et Forbrydelsesbegreb i Loven (§§ 559 og 560). Den utro Hustru straffes med indtil et Aars Fængsel. Straffen forhøjes indtil 2 Aars Fængsel, dersom hun har en fast Elsker. Den utro Ægtemand straffes med Fængsel indtil 2 Aar, dersom han har sin Elskerinde i sit og Hustruens Fælleshjem, eller dersom han offentlig holder sig en Elskerinde andetsteds. Concursus necessarius fastsættes for denne Forbrydelses Vedkommende som en strafbar Handling.

Blodskamsforbrydelsen indtager forsaavidt en ejendommelig Plads i Loven, som den ikke betragtes som en Forbrydelse imod Racens Sundhed. Medens den Opfattelse andetsteds ikke er ualmindelig, at den nævnte Handling strider imod eugeniske Principer, betragtes den i den nye italienske Straffelov som en Forbrydelse mod Familiemoralen. Blodskam straffes, naar den finder Sted mellem Slægtninge i den op- eller nedstigende lige Linie, eller mellem Broder og Søster, dersom den vækker offentlig Forargelse. Straffen er Fængsel indtil 5 Aar, men kan stige indtil 8 Aar, dersom det drejer sig om et »fast Forhold«.

Det er i god Overensstemmelse med den fascistiske Moral og Opfattelse af Pligtfølelsen overfor Hjem og Familie, at den Ægtefælle, der gør sig skyldig i *desertio malitiosa* eller paa anden Maade udviser en Adfærd, der strider imod god Familiesæd og Moral, eller som undlader at opfylde sine Forsørgerpligter, straffes med Fængsel paa indtil 1 Aar samt Bøde paa indtil 10,000 Lire.

I ovenstaaende er forsøgt en kortfattet Gennemgang af de Punkter, der i særlig Grad karakteriserer den nye italienske Straffelov. Det vil ses, at Motiverne ikke har helt Uret, naar de med en vis Stolthed kendetegner Loven som maaske det betydeligste Lovgivningsarbejde, der er præsteret under det nye Regime, og at den af Verdenskrigen og Fascismen nyskabte nationale Bevisthed i saa udstrakt Grad som muligt har fjernet enhver fremmed Indflydelse og Tradition, saaledes at den nye *codice penale* er et udpræget italiensk-nationalt Værk. Lad nu den sidste Bemærkning være en Kende overdreven — thi de sidste Menneskealdres internationale Samarbejde paa Jurisprudensens og Kriminalogiens Omraade har ikke kunnet undgaa at sætte visse gensidige, dybe og næsten uudryddelige Spor — saa er den nye Lov i højeste Grad præget af italiensk Aand. Ensidigt doktrinært er det nye Lovgivningsarbejde ikke. Det fremhæves med Rette i Motiverne, at man ikke har tilstræbt at binde sig til en enkelt Skoles Opfattelser, men at man har tilegnet sig det, man fandt af størst Værdi, enten det stammede fra den positivistiske eller fra den klassiske Skole. Det er muligt, at der vil blive Loven en blandet Modtagelse til Del i den øvrige Verden, og ikke mindst vil vel Dødsstraffens Genindførelse blive meget omdebatteret. Dette er imidlertid ikke afgørende. Afgørende er derimod det Faktum, at det er lykkedes det nye Italien gennem en Række overordentlig grundige Forarbejder at skabe sig en Straffelov af monumental Virkning. Man være en Tilhænger eller en Modstander af Lovens forskellige Bestemmelser, eet maa retfærdigvis enhver indrømme: Den nye italienske Straffelov bærer Vidne om, at den Nation, der har skabt den, med Rette kalder sig Efterkommere af hin gamle romerske Nation, der allerede for Aarhundreder siden gjorde en saa mægtig Indsats paa Jurisprudensens Omraade, at store Dele af europæisk Lovgivning den Dag i Dag bygger paa dette Fundament.

Lovforslaget om Ændringer i den danske Strafferetspleje.

Af Byretsdommer VICTOR HANSEN.

I Danmark har der lige siden 1922 været arbejdet paa Gennemførelsen af en Række Ændringer i Retsplejeloven af 11. April 1916, der traadte i Kraft d. 1. Oktober 1919.

Retsplejeloven er allerede i den forløbne Tid blevet ændret adskillige Gange, men mange af disse Ændringer har været rene Detailændringer, og ingen af dem kan siges at have gjort afgørende Forandringer i Lovens Hovedprincipper. Anderledes forholder det sig med det nu foreliggende Lovforslag, der blev fremsat i Rigsdagssamlingen 1930—31 [1]). Dersom dette Lovforslag gennemføres i Hovedtrækkene, vil det særlig for Strafferetsplejen betyde en Række overordentligt vigtige Ændringer, saa vigtige, at man næsten kan tale om en Fornyelse af Strafferetsplejen.

Lovforslaget bestemmer, at dets Ændringer skal træde i Kraft samtidig med den nye danske Straffelov af 15. April 1931 — hvilket vil sige senest d. 1. Januar 1933 —, og dette staar i Forbindelse med, at adskillige af Lovforslagets Bestemmelser er nøje knyttede til den nye Straffelov.

Lovforslaget naaede i Samlingen 1930—31 kun til 2. Behandling i Folketinget, hvor det efter en grundig Udvalgsbehandling blev vedtaget med forskellige Ændringer, af hvilke ingen for Strafferetsplejens Vedkommende var af principiel Betydning.

---

1) Lovforslagets Hovedbestemmelser er omtalt i mine Artikler i U. f. R. 1930 B, S. 309—330 og 1931 B, S. 145—155.

I.

Fordeling af Straffesager i 1ste Instans mellem de forskellige Domstole.

A. Efter de nugældende Regler i Retsplejelovens §§ 687—688 paakendes nogle Sager i 1ste Instans ved Landsret under Medvirken af Nævninger, og disse Sager kan atter deles i dem, hvor Nævningebehandling er obligatorisk, og dem, hvor den er fakultativ. Andre Sager paakendes ved Landsret (normalt bestaaende af 3 Landsdommere) uden Nævningers Medvirken. Resten af Straffesagerne paakendes ved Underret (af Underretsdommeren alene), og disse Sager kan atter deles i de egentlige Straffesager, der enten behandles i den (teoretisk set) normale Procedureform med Anklageskrift og Domsforhandling eller, naar visse Betingelser, bl. a. især en troværdig og uforbeholden Tilstaaelse, foreligger, paadømmes under Forundersøgelsen (de saakaldte § 925-Sager) og Politisagerne, der faar en særlig summarisk Behandling.

Reglerne om de forskellige Domstoles Kompetence er baade teknisk set ret indviklede og principielt set irrationelle, det sidste, fordi de hjemler Parterne, især Sigtede, Ret til i vidt Omfang selv at bestemme, ved hvilken Domstol hans Sag skal paakendes, saa at der gives Adgang til at spekulere i, paa hvilken Maade man i det enkelte Tilfælde kan formodes snarest at ville faa sin Paastand taget til Følge. I Praksis har Reglerne virket saaledes, at Nævningesagernes Omraade er blevet meget begrænset — i Danmark paakendes aarligt kun c. 60—70 Nævningesager eller kun ca. 1,2 % af de egentlige Straffesager —, og at ogsaa Landsretsbehandling uden Nævninger er blevet meget sjælden, idet kun c. 5—6 % af de egentlige Straffesager paakendes paa denne Maade. Talmæssigt set paakendes saaledes langt de fleste Straffesager ved Underret, og blandt de egentlige Straffesager er her § 925-Behandlingen af Tilstaaelsessager blevet den faktiske Hovedregel, idet c. 56 %

af alle egentlige Straffesager paakendes paa denne hurtige Maade.

B. Lovforslaget gaar ud paa en betydelig Forenkling af disse Regler. Landsretsbehandling i 1ste Instans uden Nævninger afskaffes, alle Nævningesager bliver obligatoriske som saadanne, og Valgfriheden ophæves.

De nærmere Regler gaar ud paa følgende:

1. Landsretterne skal i 1ste Instans kun behandle Nævningesager, og Nævningesager bliver foruden Sager om politiske Lovovertrædelser og om Undsigelse (Straffelov 1930 § 75), hvilke Sager ingen talmæssig Rolle spiller, alle Sager om Forbrydelser, »for hvilke Loven hjemler Livsstraf[1]) eller, uden at saadant er betinget af erhvervsmæssig eller vanemæssig Udøvelse af Forbrydelsen[2]) eller af Gentagelse, Fængsel i 10 Aar eller derover«.

Herefter vil det aarlige Antal Nævningesager antagelig bliver omtrent af samme Størrelse som nu. De vigtigste Nævningesager vil blive Sager om Overtrædelse af Straffelov 1930 § 164, Stk. 3 (kvalificeret falsk Anklage), § 166, Stk. 1, og § 167 (Pengefalsk), §§ 180 og 181 (Brandstiftelse), § 210, Stk. 1, Punktum 2 (kvalificeret Blodskam), § 216, Stk. 1, Punktum 1, og § 217, Stk. 2, Punktum 2 (Voldtægt m. v.), § 222 (Samleje med Børn under 15 Aar), § 237 (Manddrab), § 246 (grov Legemsbeskadigelse) og § 288 (Røveri).

I Folketinget blev der imidlertid vedtaget en Ændring i Regeringsforslaget, idet Grænsen 10 Aars Fængsel nedsattes til 8 Aar, dog saaledes, at Sager om Overtrædelse af Straffelov 1930 § 286, Stk. 2 (kvalificeret Bedrageri) ikke skulde være Nævningesager. Ved denne Ændring vil Nævningesagernes Omraade yderligere komme til at omfatte bl. a. Sager om Overtrædelse af Straffelov 1930 § 158, Stk. 2 (beediget falsk Forklaring), § 172, Stk. 1 og § 173 (kvali-

[1]) Dette har kun Betydning i Sager om Overtrædelse af den militære Straffelov.

[2]) Jfr. Straffelov 1930 § 82.

ficeret Dokumentfalsk), § 216, Sk. 1, Punktum 2 (Voldtægt overfor en Kvinde, til hvilken Gerningsmanden forud har staaet i mere varigt Kønsforhold), § 242 Stk. 2, Punktum 1 og 2 (Fosterdrab med Kvindens Samtykke) og § 245, Stk. 2 (kvalificeret Legemsbeskadigelse).

Herefter vilde Forholdet med Hensyn til Sager om Overtrædelse af Straffelov 1930 § 242 (Fosterdrab) blive det, at Sager, hvor der rejses Tiltale mod Hjælperen, vilde komme for Nævninger, da Straffen under skærpende Omstændigheder kan stige til Fængsel i 8 Aar, og hvor der tillige rejses Tiltale mod Kvinden, vilde Sagen da ogsaa for hendes Vedkommende ifølge Retsplejelovens § 690 blive Nævningesag. Hvor derimod Tiltale alene rejses mod Kvinden, enten fordi hun ikke har haft Hjælper, eller fordi denne ikke kan drages til Ansvar, vilde Sagen ikke komme for Nævninger (men for Domsmænd). At denne Ordning er ganske irrationel og praktisk urimelig, synes ubestrideligt.

Der var forøvrigt ogsaa til Regeringsforslaget stillet et Ændringsforslag[1]) i modsat Retning, nemlig gaaende ud paa, at Grænsen 10 Aars Fængsel forhøjedes til 16 Aar, og at Sager, der normalt er Nævningesager, naar der forelaa en troværdig og uforbeholden Tilstaaelse, og de øvrige i Retsplejelovens § 925 angivne Betingelser var til Stede, skulde kunne paakendes ved Underret af Underretsdommeren alene. Ved dette Ændringsforslag, der forkastedes i Folketinget, vilde Nævningesagernes aarlige Antal antagelig højst blive ca. 20, idet Nævningesagernes Omraade, foruden politiske Sager og Undsigelsessager, praktisk talt kun vilde komme til at omfatte Sager om Overtrædelse af Straffelov 1930 § 164, Stk. 3 (kvalificeret falsk Anklage), § 180 (kvalificeret Brandstiftelse), § 216, Stk. 1, Punktum 1, og § 217, Stk. 2, Punktum 2 (kvalificeret Voldtægt), § 237 (Manddrab) og § 288, Stk. 2 (kvalificeret Røveri).

Dette Ændringsforslags Gennemførelse vilde sikkert være

[1]) Ændringsforslaget var knyttet til de nedenfor under Afsnit II omtalte Ændringer angaaende Domsmandssagernes Omraade.

ganske ødelæggende for Nævningeinstitutionen. Allerede nu er Nævningesagernes aarlige Antal saa lavt, at Institutionen sikkert ikke taaler en væsentlig Nedgang, hvis den skal bevare sin Levedygtighed.

Det maa i denne Forbindelse erindres, at den danske Grundlov af 5. Juni 1915 i § 72 foreskriver, at »i Misgerningssager og i Sager, der rejser sig af politiske Lovovertrædelser, skal Nævninger indfores«.

Det har ganske vist været hævdet, at denne Bestemmelse ikke skulde være til Hinder for Nævningeinstitutionens Ophævelse i Danmark ved simpel Lov. Man har saaledes gjort gældende, at naar Lovgivningsmagten engang havde gjort et ærligt Forsøg med Bestemmelsens Gennemførelse, saaledes som sket i 1919 ved Retsplejeloven, men Erfaringerne i Løbet af nogle Aar havde vist, at Institutionen virkede uheldigt, maatte det staa den almindelige Lovgivningsmagt frit for at ophæve Nævningeinstitutionen, uden at dette skulde stride mod Grundloven[1]). Det synes dog klart, at en saadan Fortolkning af Grundlovsbestemmelsen ikke er holdbar. Ved Grundlovens § 72 maa den grundlovgivende Magt anses for paa bindende Maade at have fastsat, at Nævninger skal medvirke i Misgerningssager og politiske Sager, og Skønnet over, hvorvidt Nævningeinstitutionen virker godt eller ikke, maa herved være unddraget den almindelige Lovgivningsmagt. Naar Grundlovsbestemmelsen først er blevet opfyldt, kan den med andre Ord ikke mere betragtes som en blot Løfteparagraf. Antager man ikke dette, vilde Bestemmelsen i Virkeligheden komme til at savne al juridisk Betydning.

En anden Betragtning gaar ud paa, at Grundloven ved Ordet »Nævninger« blot skulde forstaa Lægdommere, hvilket menes at fremgaa af Forhandlingerne om Kilden til Bestemmelsen, nemlig § 79 i Grundloven af 5. Juni 1849. Grundlovens Bud skulde derfor lige saa godt kunne opfyldes ved,

---

1) Jfr. Troels G. Jørgensen i U. f. R. 1930, B. S. 215.

at de grovere Straffesager behandles under Medvirken af Domsmænd. Ej heller denne Argumentation synes at kunne holde Stik. Allerede inden Grundloven af 1915 maatte det vistnok anses for utilladeligt at fortolke Ordet »Nævninger« paa en saa vid Maade[1]). Men i hvert Fald nu, da Bestemmelsen findes i Grundloven af 1915, og altsaa er fastslaaet paa en Tid, da Forskellen mellem Nævninger og Domsmænd var almindelig bekendt, maa en saadan Fortolkning anses for ganske udelukket.

Der er da ogsaa god Grund til at antage, at den almindelige Lovgivningsmagt vil føle sig bunden til, saalænge Grundlovens Bestemmelser bestaar, at opretholde Nævningeinstitutionen i dansk Ret. Men man kunde naturligvis rejse Spørgsmaalet om en Grundlovsændring, gaaende ud paa at ophæve Grundlovens heromhandlede Bestemmelse eller ændre den derhen, at der i grovere Straffesager vel skulde medvirke Lægdommere, men at det holdtes aabent, om dette skulde gennemføres ved Hjælp af Nævningeinstitutionen eller ved Hjælp af Domsmandsinstitutionen. Skønt der blandt danske Jurister utvivlsomt findes adskillige Modstandere af Nævningeinstitutionen, vil det dog sikkert for Tiden — og da særligt, saalænge Domsmandsinstitutionen er uprøvet i dansk Ret — være praktisk uigennemførligt at faa en Ophævelse af Grundlovens Krav om Nævninger vedtaget i de vanskelige Former, som efter Grundlovens § 94 gælder for Grundlovsbestemmelser. Spørgsmaalet er forsaavidt uden praktisk Betydning for Tiden. Men der kunde dog være Grund til at nævne, at naar Institutionens Modstandere beraaber sig paa, at den har virket uheldigt, fordi Nævningerne ikke har magtet deres Opgave, beror dette vistnok for en stor Del paa, at man har forset sig paa nogle frifindende Afgørelser, særligt i Fosterfordrivelsessager. Heller ikke maa man i dette Spørgsmaal glemme de Vanskeligheder, som Nævningeinstitutionen har haft at

---

[1]) Jfr. Goos i U. f. R. 1876 S. 1058—1060.

kæmpe med, fordi den blev ført ud i Livet paa et Tidspunkt, hvor den gældende Straffelov af 1866 i flere Henseender var forældet og føltes urimelig streng. Fra mange af dem, der i Embeds Medfør har virket i Nævningesager — Dommere og Forsvarere — er det med Vægt blevet anført, at Nævningernes Kendelser, saavel som de Spørgsmaal, de under Sagerne stiller til Retten, gennemgaaende viser, at de røgter deres Hverv med Forstaaelse og Grundighed. Og endelig kan det vel ogsaa med en vis Ret siges, at det hører med under Nævningeinstitutionens Opgaver gennem Nævningernes Kendelser at give Udtryk for, hvorledes den almindelige Befolknings Opfattelse af det strafbares Omraade har ændret sig.

En langt vægtigere Indvending mod Nævningeinstitutionen er efter min Mening den principielle Betragtning, at det i sig selv er urimeligt, at Skyldspørgsmaalet i en Straffesag afgøres af eet Organ, medens Strafudmaalingen derpaa foretages af et andet Organ, der er uden Kontakt med det første og saaledes, selv om det gennem Proceduren har det samme Kendskab til Sagens Omstændigheder, dog intet som helst kender til de nærmere Synspunkter, paa hvilke Skyldig-Kendelsen hviler, og som kan være af betydelig Interesse ved Strafudmaalingen. At der her er en Brist ved Nævningeinstitutionen i dens skarpe Isolation mellem Nævninger og Ret, synes ubestrideligt. Sikkerheden for den fornødne Harmoni mellem Skyldspørgsmaalets Afgørelse og Strafudmaalingen kommer til at mangle særlig under en Straffelov som den nye danske med sine vide Strafferammer, og dette vil kunne medføre, dels at Nævningerne svarer Ikke-Skyldig i Tilfælde, hvor de egentlig anser Tiltaltes Skyld bevist, men frygter Konsekvenserne af en Skyldig-Kendelse, dels at der, særlig i Tilfælde, hvor Nævningerne svarer Nej til Spørgsmaalet om en større, men Ja til Spørgsmaalet om en mindre Forbrydelse, rejses Tvivl om, hvorvidt Retten ved Strafudmaalingen har respekteret Nævningernes Kendelse.

I Overensstemmelse med denne Tankegang bestemmer Regeringsforslaget i § 886a, jfr. § 889, at der altid i en Nævningesag kan forlanges Spørgsmaal stillet til Nævningerne om, hvorvidt der foreligger formildende eller skærpende Omstændigheder.

2. De Sager, der ikke henlægges til Nævningebehandling, skal ifølge Lovforslaget alle paakendes ved Underret, saa at altsaa som ovenfor nævnt Landsretsbehandling uden Nævninger i 1ste Instans bortfalder.

Ifølge Retsplejeloven var det oprindelig Meningen, at de større Straffesager, der ikke hørte under Nævninger, skulde paakendes ved Landsretten i 1ste Instans, idet man med Rette lagde Vægt paa Sagens Behandling i 1ste Instans. Ved Loven af 30. Juni 1922 blev der imidlertid for at aflaste Landsretterne gennemført en meget betydelig Udvidelse af Underretternes Kompetence, saa at Underretsbehandlingen i alle Ikke-Nævningesager praktisk talt blev den altovervejende Hovedregel. Denne Ændring blev fra flere Sider kritiseret, og det kunde synes mærkeligt, at man ikke desto mindre ved Regeringsforslaget tilsyneladende fortsætter videre i samme Spor. Det maa imidlertid her erindres, at Domsmandsinstitutionen foreslaas indført, jfr. nedenfor under Afsnit II, saaledes at Underretten vil komme til at bestaa ikke som nu af Underretsdommeren alene, men af Underretsdommeren og to Domsmænd.

II.

Domsmandsinstitutionens Indførelse.

Lægdommeres Medvirken i Straffesager kendes i Danmark — bortset fra visse Søsager — kun i Form af Nævningeinstitutionen, og da som ovenfor omtalt Nævningesagerne er meget faatallige, idet de kun udgør ca. 1,2 % af alle egentlige Straffesager, vil dette sige, at Lægdommere kun medvirker i overordentlig ringe Omfang i den danske Strafferetspleje.

Dette Forhold forandres fuldstændigt ved Lovforslaget, idet dette gaar ud paa at indføre Domsmandsinstitutionen i et saadant Omfang, at enhver, der tiltales — bortset fra Politisager — vil kunne kræve Paakendelse under Lægdommeres Medvirken.

Den nærmere Ordning gaar ifølge § 688 ud paa, at alle Straffesager, der ikke er Nævningesager (jfr. herom ovenfor under Afsnit I) henlægges til Underretterne og afgøres under Domsmænds Medvirken alene med 3 Undtagelser, nemlig:

1. § 925 - Sagerne. Den i Retsplejelovens § 925 foreskrevne Behandlingsmaade udmærker sig ved, at Sager, i hvilke der foreligger en uforbeholden og troværdig Tilstaaelse, med Sigtedes Samtykke kan paakendes uden Anklageskrift og Domsforhandling ved Forundersøgelsens Slutning. Da Domsmænd ikke skal medvirke ved Forundersøgelsen, vilde Kravet om Domsmænds Medvirken i disse Sager altsaa i Virkeligheden føre til en Ophævelse af § 925 - Behandlingsmaaden. Dette har man imidlertid anset for uheldigt. § 925 - Sagerne spiller i Praksis talmæssig set en meget stor Rolle, idet de udgør ca. 56 % af de egentlige Straffesager, og en Ophævelse af denne Behandlingsmaade vil derfor være meget bekostelig. Ogsaa de Sigtede er ofte interesserede i en hurtig Afgørelse af Sagen, særlig naar de er fængslede. Og paa den anden Side frembyder Behandlingsmaaden ikke nogen væsentlig Betænkelighed, da den som nævnt kun kan gennemføres med Sigtedes eget Samtykke, hvortil kommer, at man foreslaar, at Sagerne i Tilfælde af Anke skal afgøres ved Landsretten under Domsmænds Medvirken.

2. Sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten i København eller ved Søretterne udenfor København, idet fagkyndige Dommere deltager i disse Sagers Afgørelse.

3. Politisager. Man har anset det for et altfor stort og bekosteligt Apparat at lade Domsmænd medvirke i alle Politisager, der jo for en stor Del er Bagatelsager, f. Eks.

Politivedtægtsforseelser, som i Retten afgøres med en Advarsel efter Retsplejelovens § 937 eller med en Vedtagelse af en Bøde efter § 936. En anden Sag er det, at der efter gældende Ret findes enkelte Politisager, som efter deres Karakter næppe i Almindelighed egner sig til den summariske Behandling, der ifølge Retsplejelovens Kap. 81 gælder for Politisager, saaledes som f. Eks. større Motorsager, hvor der er Spørgsmaal om Frakendelse af Førerretten. Disse Sager foreslaas derfor ved Ændring af § 721 henlagt til almindelig Underretsbehandling, saa at Domsmænd vil komme til at medvirke i dem.

Om Domsmænds Medvirken i Ankeinstansen bestemmer Lovforslaget i § 692, at Domsmænd skal medvirke i de Sager, i hvilke Underrettens Afgørelse er truffet under Medvirken af Domsmænd, samt som ovenfor nævnt tillige i § 925-Sagerne. Naar de sidstnævnte Sager, der jo i 1ste Instans paakendes af Underretsdommeren alene, foreslaas afgjort under Domsmænds Medvirken i 2den Instans, er det fordi man har anset det for rimeligt, at der, naar disse Sager paaankes, er Adgang for Parterne til at faa Strafudmaalingen fastsat under Domsmænds Medvirken, og en saadan Adgang maa ogsaa antages at ville forøge Tilbøjeligheden til at samtykke i § 925-Behandling, hvilket paa Grund af denne Behandlings enkle og hurtige Karakter er heldigt.

Angaaende Rettens Sammensætning, naar Domsmænd skal medvirke, bestemmer Lovforslaget i § 18, at Underretten skal bestaa af Underretsdommeren og to Domsmænd, hvilket stemmer med, hvad der gælder i Norge og ogsaa som Hovedregel i Tyskland. Større Vanskelighed har det voldt at løse Spørgsmaalet om Landsrettens Sammensætning under Ankebehandling. Den norske Ordning, hvorefter Domme i Domsmandssager paaankes til Nævningeretten (lagmannsretten), har man ikke ment at burde efterligne. Den tyske Ordning gaar ud paa, at Appelretten (Grosse Strafkammer) sammensættes af 3 juridiske Dommere og 2

Domsmænd. Heller ikke denne Ordning har man anset for egnet til Indførelse i Danmark. Resultatet er da blevet, at man, jfr. Forslaget til § 6, har foreslaaet Landsretten sammensat af 3 Landsdommere og 3 Domsmænd, og i Forbindelse hermed har foreslaaet en Ændring i § 216, gaaende ud paa, at i Straffesager, i hvilke Domsmænd medvirker, skal i Tilfælde af lige Stemmetal det for Tiltalte gunstigste Resultat indtræde (medens det ellers er Formandens Stemme, der i saadanne Tilfælde gør Udslaget). Ved denne Ordning skabes der — paa en vis Maade svarende til, hvad der gælder i Nævningesager — en dobbelt Garanti for Tiltalte, idet han ikke vil kunne domfældes hverken af Rettens juridiske Element alene eller af dens læge Element alene. Til Domfældelse vil udkræves mindst 4 Stemmer, altsaa minds $^2/_3$ Stemmers Flertal.

Om Voteringen i Domsmandsretter bestemmer Forslaget til § 214, at Domsmændene stemmer først og saaledes, at den yngre stemmer før den ældre, og derefter de juridiske Dommere, af hvilke Formanden stemmer sidst. I Underretssager skal Dommeren, dersom Tiltalte mod hans Stemme dømmes skyldig i et strafbart Forhold, gøre Bemærkning om Afstemningen til Retsbogen, for at Forsvareren kan faa behørig Vejledning med Hensyn til Ankespørgsmaalet.

Angaaende Domsmændenes Medvirken i den enkelte Sag bestemmer Forslaget til § 98 c, 1ste Stk., at de medvirker ved Domsforhandlingen og Paakendelsen af Sagen. Derimod skal de ikke deltage i Forundersøgelsen, men da der indføres Bevisumiddelbarhed, vil Forundersøgelsen blive indskrænket til det mindst mulige, jfr. nedenfor under Afsnit III. Ifølge § 98 c, 3die Stk., virker Domsmænd med samme Beføjelse som Dommere under Domsforhandlingen og de i Forbindelse med denne staaende Afgørelser, medmindre andet er særligt fastsat, hvilket er Tilfældet med Hensyn til Afgørelsen af Spørgsmaalet om speciel Inhabilitet, jfr. Forslaget til § 66, sidste Stk., og om Domsmænds Fritagelse, Forfald, Udelukkelse, Udeblivelse m. v., jfr. For-

slag til § 98 b. Endvidere skal Domsmænd medvirke ved de i Retsplejelovens § 998 omhandlede Afgørelser angaaende en Straffedoms Fortolkning m. v.

Udtagelse af Domsmænd foreslaas ordnet paa lignende Maade som Udtagelse af Nævninger, og Reglerne om Udtagelse af Domsmænd og Nævninger er derfor i videst muligt Omfang sammenarbejdede.

I store Hovedtræk gaar Ordningen ud paa, at Grundlisterne[1]) gøres større, og at der af Grundlisterne udtages tre Slags Aarslister, nemlig foruden Nævningelisterne, Underretternes Domsmandslister og Landsretternes Domsmandslister. Alle Aarslisterne udtages ved Lodtrækning, der foretages af Aarslisteudvalget[2]).

Af Domsmandslisterne udtages Domsmændene i den Rækkefølge, i hvilken de er bleven opført paa Listen i Henhold til Lodtrækningen. Domsmændene udtages for en enkelt Dag og deltager i Afgørelsen af alle de Sager, som foretages den paagældende Dag, selv om de ikke naar at blive afsluttede samme Dag. Domsmandslisternes Størrelse fastsættes saaledes, at det kan ventes, at en Domsmand kommer til at virke en Gang kvartaarlig.

Hver Gang en Domsmand er udtaget, skal han underskrive en Erklæring, hvori han paa Ære og Samvittighed lover, at han som Domsmand opmærksomt vil følge Forhandlingerne i Retten og dømme saaledes, som han finder det ret og sandt at være efter Loven og Sagens Bevisligheder.

---

[1]) Til Grundlisterne, der gælder for et Aar, skal udtages Folketingsvælgere, der anses for særlig egnede og værdige til Lægdommerhvervet. Udtagelsen foretages af Udvalg paa 5 Medlemmer, af hvilke et (Formanden) vælges af vedkommende Landsretspræsident, et af vedkommende Underretsdommer og tre af vedkommende Kommunalbestyrelse, jfr. Retsplejelovens § 73.

[2]) Dette bestaar af 5 Medlemmer, nemlig en af Kongen beskikket Formand — i Praksis Amtmanden — samt to af vedkommende Landsretspræsident og to af de kommunale Myndigheder valgte Medlemmer, jfr. Retsplejelovens § 78.

I Folketinget blev der af et Mindretal stillet Ændringsforslag om en helt anden og mere begrænset Gennemførelse af Domsmandsinstitutionen end i Regeringsforslaget foreslaaet. Dette Ændringsforslag var knyttet sammen med det ovenfor i Afsnit I nævnte Ændringsforslag om en Indskrænkning af Nævningesagernes Omraade. Forslaget forkastedes i Folketinget, men om dets Skæbne dermed er endelig beseglet, kan næppe siges endnu.

Forslaget gik ud paa, at Landsretterne i første Instans foruden Nævningesager (hvis Omraade begrænses som ovenfor omtalt) skulde behandle Domsmandssager, nemlig Sager om Forbrydelser, for hvilke Straffen kan stige til Fængsel i 4 Aar eller derover, samt Sager om Overtrædelse af Straffelov 1930 § 242, Stk. 1 (Kvindens Drab af Foster). Sigtede skulde dog altid kunne forlange en Sag, der egentlig hørte under Domsmandsret, paakendt ved Underret, bestaaende af Underretsdommeren alene.

Landsretten skulde i Domsmandssager bestaa af 3 Landsdommere og 3 Domsmænd, altsaa den samme Sammensætning som i Regeringsforslaget foreslaaet med Hensyn til Domsmandsbehandlingen for Landsret i Ankesager.

Mod dette Ændringsforslag er for det første at indvende, at det gennemfører den irrationelle Valgfrihed for Sigtede. Dernæst vil Domsmandsinstitutionen kun blive indført i et altfor snævert Omfang, og mange vigtige Sager, særlig hvor Tiltalte første Gang sigtes for en Forbrydelse, som vil medføre Tab af borgerlige Rettigheder, men for hvilken Straffen ikke kan stige til Fængsel i 4 Aar, f. Eks. Tyveri ifølge Straffelov af 1930 § 185, vil uden rimelig Grund blive unddraget Domsmandsbehandling. Og endelig synes det i og for sig mærkeligt at indføre Domsmandsinstitutionen netop ved Landsretterne, der i Forvejen er kollegiale Retter, og ikke ved Underretterne, hvor Afgørelserne nu træffes af en Enkeltdommer.

Regeringsforslagets Bestemmelser om Indførelse af Domsmandsinstitutionen hviler paa en Betænkning, afgiven af et af Justitsministeriet nedsat Udvalg, i hvilket der sad Repræsentanter for Anklagemyndigheden, Forsvarerne, Domstolene og Universitetet. I denne Betænkning er der kun kortelig gjort Rede for, hvorfor Udvalget enstemmigt foreslaar Domsmandsinstitutionen indført i Danmark, og dette er af Institutionens Modstandere[1]) blevet bebrejdet Udvalget. Der turde da være Grund til her lidt nærmere at omtale de Betragtninger, som Institutionens Tilhængere lægger Vægt paa. Det skal dog straks bemærkes, at der naturligvis kan være Forskel paa, hvilke af de forskellige Betragtninger, den enkelte tillægger størst Betydning.

I første Række staar her Hensynet til, at ingen bør idømmes Straf, medmindre Domfældelsen bifaldes af fornuftige Repræsentanter for den almindelige Befolkning. Dette synes at være et rimeligt Krav i Betragtning af den indgribende Betydning, Straffen har for den paagældende, hvis Ve og Vel ofte staar paa Spil. Ogsaa Straffens generalpræventive Betydning, paa hvilken der jo nu om Stunder med Rette lægges betydelig Vægt, fører til det samme Resultat, idet Straffen ikke kan forventes at ville virke generalpræventivt med den rette Kraft, naar den idømmes i Tilfælde, hvor det strider mod den almindelige Befolknings Opfattelse at straffe. I det lange Løb vil Straffen ikke kunne fyldestgøre sit Formaal, hvis den straffende Retsudøvelse savner Kontakt med Befolkningen, men denne Kontakt tilvejebringes paa den naturligste Maade ved, at Befolkningen selv kaldes til Deltagelse i Strafferetsplejen.

I særlig Grad gør dette sig gældende, naar der er Tale om i en Straffesag at frakende den Tiltalte hans borgerlige Rettigheder. Ifølge den danske Lovgivning, jfr. Straffeiov 1930 § 78, er dette afhængigt af, at vedkommende har

[1]) Jfr. Troels G Jørgensen i U. f. R. 1950 B, S. 213—221, S. 265—267 og S. 290—296; Oluf H. Krabbe i Dansk Kriminalistforenings Forhandlinger 16. Febr. 1931.

gjort sig skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling, men det synes et saare naturligt Krav, at en rent juridisk sammensat Domstol ikke bør afgøre Spørgsmaalet om, hvad den offentlige Mening anser for vanærende, men at Repræsentanter for den almindelige Befolkning deltager i saadanne Afgørelser.

At Deltagelse i Strafferetsplejen paa en sund Maade vil forøge Borgernes Interesse for Strafferettens vigtige Omraader og forøge dens Retssans, ligger det nær at antage.

Dernæst maa det erindres, at den danske Lovgivning som ovenfor omtalt ikke staar frit i Spørgsmaalet om, hvorvidt Lægdommere skal anvendes i Strafferetsplejen. Grundloven foreskriver nemlig i § 72, at Nævninger skal medvirke i visse vigtige Straffesager, og det er ikke antageligt, at denne Regel i overskuelig Fremtid vil kunne ændres derhen, at Paabudet om Lægdommeres Medvirken i Strafferetsplejen fuldstændig ophæves. Men naar Forholdet ligger saaledes, kan det ikke undgaas, at en Tilstand, hvorunder der kun i de groveste Straffesager medvirker Lægdommere, i det lange Løb bliver uholdbar, idet man skaber en Disharmoni inden for Strafferetsplejen mellem det Omraade, hvor Lægdommere medvirker, og det Omraade, hvor rent juridisk sammensatte Domstole træffer Afgørelse. Ganske naturligt vil det føles som urimeligt, at de Synspunkter — ofte i formildende Retning —, som Lægdommeres Medvirken bringer ind i Strafferetsplejen, kun kommer dem til Gode, der tiltales netop for de groveste Forbrydelser.

Dernæst er der Grund til at fremhæve Hensynet til den almindelige Tillid til Domstolene. Det gøres ganske vist heroverfor ofte gældende, at de danske Domstole ikke med nogen som helst Føje kan siges at savne Befolkningens Tillid. Men hertil er at bemærke, at hvad det drejer sig om, er at opretholde og befæste Tilliden til Domstolene. Selvom denne Tillid stadig staar urokket nu til Dags, er det dog ikke givet, at det er klogt at falde til Ro i denne Henseende og lægge Hænderne i Skødet. Den foran omtalte

Disharmoni, der følger af en Tilstand, hvor Lægdommere kun medvirker i faa store Straffesager, frembyder utvivlsomt en Fare i denne Henseende. Og det maa ikke glemmes, at Interessen for Retsplejen i det hele er vokset stærkt hos Befolkningen, efter at Retsplejeloven har indført Offentlighed i Retsplejen. Paa et samfundsmæssig set saa vigtigt Omraade som dette, bør man være forudseende. At vente med at tilkaste Brønden, til Barnet er druknet, kunde her let blive skæbnesvangert.

Det er derfor et vægtigt Argument til Fordel for Domsmandsinstitutionens Indførelse, hvis denne Institution er egnet til at befæste Tilliden til Domstolene. Og dette maa utvivlsomt antages. Dette, at Repræsentanter for den almindelige Befolkning kommer til at deltage i Straffesagers Behandling og Paakendelse og i Forening med de juridiske Dommere kommer til at raadslaa og votere i Sagerne, vil give de deltagende Lægdommere et Indblik i Domstolenes Virksomhed og Dommernes Arbejde, som vil være af stor Betydning i denne Henseende. Og naar den skiftende Kreds af Domsmænd efter endt Gerning i Retten spredes ud til deres Omgangskredse og her er rede til at bevidne, hvorledes Sagerne er blevet behandlede og afgjorte paa grundig og forsvarlig Maade uden Hensyntagen til uvedkommende Momenter, vil dette naturligvis ikke kunne undgaa at spille en væsenllig Rolle for Domstolenes hele Stilling i Befolkningens Opfattelse og Bedømmelse.

Naturligvis vil meget paa dette Punkt afhænge af, hvorledes Institutionen bliver ført ud i Livet af Dommerne. For at Institutionen skal kunne komme til at virke paa gavnlig Maade, vil det være en nødvendig Forudsætning, at der skabes et godt Samarbejde mellem Retternes juridiske og deres læge Element. At Jurister og Lægmænd kan samvirke med godt Resultat, foreligger der imidlertid gode Eksempler paa fra andre Felter, saasom Handels- og Soretter, Landvæsenskommissioner, Voldgiftsretter og Værgeraad.

For dem, der vel er Tilhængere af Lægdommeres Medvirken i Straffesager, men som ikke finder, at Nævningeinstitutionen er nogen god Form for en saadan Medvirken, vil der naturligvis være særlig Grund til at søge Domsmandsinstitutionen indført. Dersom denne Institution nemlig viser sig at virke tilfredsstillende i Praksis og maaske viser betydelige Fortrin fremfor Nævningeinstitutionen, var det jo ikke udelukket, at man med Tiden kunde opnaa at faa gennemført en Grundlovsændring, hvorefter Kravet om Nævningers Medvirken blev ændret til et blot Krav om Lægdommeres Medvirken. Dette er sikkert kun Fremtidsmusik, men at dette Moment spiller en vis Rolle for adskillige Tilhængere af Domsmandsinstitutionen, kan ikke omtvistes.

Og at der er Grund til at haabe, at Domsmandsinstitutionen vil komme til at virke godt, derpaa tyder Erfaringerne fra andre Lande, særlig Norge og Tyskland. I Norge synes der at være almindelig Tilfredshed med Institutionen, som jo er rodfæstet gennem 40 Aars Eksistens. Og i Tyskland er man endog gaaet saa vidt, at man i 1924 har ophævet Nævningeinstitutionen fuldstændig til Fordel for Domsmandsinstitutionen.

Hertil kommer endelig, at Lægdommeres Medvirken erfaringsmæssig yder den bedste Garanti for de moderne Retsprincippers, særlig Bevisumiddelbarhedens og Anklagegrundsætningens virkelige Gennemførelse. Ganske vist har Modstanderne af Institutionen hævdet[1]), at disse Principper lader sig gennemføre ganske uafhængigt af Domsmandsinstitutionen. Dette er naturligvis teoretisk rigtigt, men Praksis viser, at det hidtil har været umuligt at faa disse Principper gennemført til Trods for, at Retsplejeloven har virket i over 11 Aar, og at Manglerne ved den gældende Ordning, særlig forsaavidt angaar Bevisumiddelbarhedsprincippet, utvivlsomt har vist sig klart.

---

[1]) Jfr. Troels G. Jørgensen i U. f. R. 1930 B. 290—296.

Mod Indførelse af Domsmandsinstitutionen er det for det første blevet anført, at Domsmændene maatte befrygtes at ville gennemtvinge urigtige Afgørelser, særlig i frifindende Retning. Hertil er at bemærke, at under et forstaaende Samarbejde mellem Dommere og Domsmænd vil der være god Grund til at vente, at hvert af Rettens to Elementer vil forstaa at lade det andet Element gøre sin Indflydelse gældende paa de Punkter af Sagen, hvor dette er naturligt, og at Domsmændene saaledes vil bøje sig for Juristernes Indsigt og Erfaring paa saadanne Punkter, hvor juridiske Betragtninger bør være afgørende. Og dersom der trods dette vil indtræffe Frifindelser, som Jurister anser for urigtige, da vil det ofte være Udtryk for, at der efter den almindelige Befolknings Opfattelse mangler naturlige Strafbarhedsbetingelser i det paagældende Tilfælde. Det maa jo i denne Forbindelse ikke glemmes, at i Strafferetsplejen staar de to Parter ikke i den samme Forstand overfor hinanden som i den borgerlige Retspleje, hvor der, naar den ene Parts Paastand fejlagtig tages til Følge, nødvendigvis gøres den anden Part en positiv Uret.

At drage nogen Slutning fra Nævningeinstitutionen i den heromhandlede Henseende vilde være uberettiget. Domsmandsinstitutionen afviger jo her paa afgørende og heldig Maade fra Nævningeinstitutionen derved, at juridiske Dommere og Lægdommere raadslaar og voterer i Fællesskab. Dersom man vilde henvise til Nævningernes Adgang til, naar de er i Tvivl, at rette Henvendelse til Retsformanden, er hertil at sige, at denne Henvendelse, der skal ske under processuelle Former i Retssalen, ikke lader sig sammenligne med den formløse Droftelse under Raadslagningen. Nævningerne vil ofte have vanskeligt ved at bekvemme sig til at gaa den nævnte Vej, og hertil kommer, at Bestemmelsen jo kun hjælper, hvor Nævningerne selv føler Tvivlen, men ikke giver nogen Garanti imod, at Nævningerne ikke opdager deres Fejltagelse.

Man var i denne Henseende under Forhandlingen i Folke-

tinget inde paa, om ikke den her berørte Mangel ved Nævningeinstitutionen kunde afbødes ved, at der gaves Retsformanden Adgang til uden Stemme at overvære og deltage i Nævningernes Raadslagning. En saadan Bestemmelse vilde dog næppe være heldig eller tilstrækkelig. Skal der opnaas noget frugtbart Samarbejde mellem juridiske og læge Dommere, er det sikkert nødvendigt, at de samvirker som ligestillede i et fælles Kollegium.

Ogsaa den Omstændighed, at Domsmændene er medbestemmende ved Strafudmaalingen, vil sikkert være et heldigt Middel mod urigtige Lægdommerafgørelser. Herom kan jeg indskrænke mig til at henvise til Bemærkningerne ovenfor under Afsnit I.

Det er dernæst blevet anført[1]), at Domsmændene ikke kan antages at være i Stand til at træffe rigtige Afgørelser i de vigtige Spørgsmaal, som efter den nye Straffelov opstaar med Hensyn til, hvilke Foranstaltninger der skal anvendes overfor de strafskyldige, om det skal være Ungdomsfængsel, Arbejdshus, Sikkerhedsforvaring eller Sikkerhedsforanstaltninger. Her røres der utvivlsomt ved et meget vigtigt Punkt. Der er dog formentlig ogsaa her Grund til at vente, at det under et godt Samarbejde mellem de juridiske og læge Dommere vil lykkes de første at gennemføre de Synspunkter, som er afgørende for, at Straffelovens nye heromhandlede Bestemmelser vil komme til at virke paa fyldestgørende Maade.

Endelig har man anført, at Domsmandsinstitutionens Indførelse vilde medføre en stærk Svækkelse i Højesterets Betydning for Strafferetsplejen, idet Bevisspørgsmaalet jo ikke skulde kunne indbringes for Højesteret i Domsmandssager. Dette Argument turde dog være af mindre væsentlig Betydning, naar det erindres, at Højesterets Betydning allerede nu er indskrænket paa denne Maade i de største og og vigtigste Straffesager, nemlig Nævningesagerne, og at

[1]) Jfr. Fr. Lucas i Dansk Kriminalistforenings Forhandlinger 16. Febr. 1931.

umiddelbar Bevisforelse saa at sige aldrig finder Sted i Højesteret. Det maa da være tilstrækkeligt, at Retsspørgsmaal kan bringes frem for Højesteret og Retsenhed i saa Henseende sikres, og dette hjemler Lovforslaget da ogsaa Adgang til, jfr. § 966.

III.

Gennemførelse af Bevisumiddelbarhedsprincippet.

A. Efter gældende Ret er Bevisumiddelbarhedsprincippet kun sikret i Nævningesagerne, omend det ganske vist rent faktisk er Reglen, at det ved Underretten er den samme Dommer, der har ledet Forundersøgelsen og overværet Bevismaterialets Tilvejebringelse, som ogsaa paadømmer Sagen.

I Overensstemmelse hermed er Lovens Bestemmelse i § 818 om Forundersøgelsens Øjemed affattet forskelligt for Nævningesager og for de andre Straffesager, idet Øjemedet for Nævningesager kun er at tilvejebringe saadanne Oplysninger, som udfordres for at afgøre, om der skal rejses Tiltale, men for de andre Sager tillige at tilvejebringe Bevismaterialet til Brug ved Oplæsning for den dømmende Ret. Da det imidlertid undertiden ved Forundersøgelsens Begyndelse ikke er klart, om Sagen vil blive Nævningesag eller ikke, er det utvivlsomt, at man ikke altid i Praksis har overholdt Reglen om Forundersøgelsens indskrænkede Øjemed i Nævningesager, og dette har været uheldigt, fordi det gør Vidnepligten mere byrdefuld og Bevisumiddelbarheden under Domsforhandlingen mindre værdifuld.

B. Det er klart, at der, naar Domsmandsinstitutionen indføres, ogsaa maa ske en Gennemførelse af Umiddelbarhedsprincippet.

Lovforslaget bestemmer derfor, at Forundersøgelsens Øjemed i alle Sager skal indskrænkes paa samme Maade som nu kun i Nævningesager foreskrevet, saaledes at Bevisforelsen som Regel først skal foregaa under Domsforhandlingen. Herved vil den ovennævnte uheldige Sondring mellem Forundersøgelsens Omfang i Nævningesager og i andre Sager falde bort.

Da der blev rejst Tvivl om, hvorvidt Lovforslagets Regel var til Hinder for, at man omgik Bestemmelsen ved at udvide Efterforskningen paa Forundersøgelsens Bekostning og herved ødelagde Bevisumiddelbarheden, blev der i Folketinget vedtaget en Ændring ogsaa i Lovens § 806, der omhandler Efterforskningens Øjemed, en Ændring gaaende ud paa at indskrænke Efterforskningens Øjemed paa samme Maade som bestemt med Hensyn til Forundersøgelsen.

Da Domme afsagt af Underretten i Domsmandssager kan paaankes til Landsretten, jfr. ovenfor, ogsaa med Hensyn til Bevisspørgsmaal, gaar Lovforslaget ud paa at indføre Bevisumiddelbarhed ogsaa under denne Ankebehandling, naar Anken angaar Bevisspørgsmaal, saaledes at Ankebehandlingen i disse Tilfælde faar Karakteren af en helt ny Domsforhandling med ny Bevisførelse, jfr. Forslaget til §§ 965 a—965 c.

IV.

Afhøringer i Straffesager.

1. Afhøringer ved Politiet.

A. I Retsplejeloven mangler der udtrykkelige Regler om Politiets Adgang til at afhøre sigtede Personer, og der har da ogsaa været fremsat den Anskuelse, at det ligefrem vilde være i Strid med Loven, om Politiet afhørte en Sigtet udenfor Retten. Denne Anskuelse er dog ikke blevet godkendt i Teori eller Praksis og er sikkert heller ikke rigtig.

Men naturligvis maa de samme Begrænsninger, som gælder med Hensyn til Sigtedes Forklaring i Retten, ogsaa gælde for Politiet, saaledes Retsplejelovens § 766, der udtaler, at Sigtede ikke har nogen Svarepligt, idet ingen Tvang maa anvendes mod ham, naar han nægter at svare, og § 767, der foreskriver, at Sigtede skal tiltales med Ro og Værdighed, at der ikke maa stilles kaptiøse Spørgsmaal, og at Afhøringen ikke maa forlænges i det Øjemed at fremskaffe en Tilstaaelse.

B. Det er klart, at det kan have sine Betænkeligheder

at tillade Politiet uden Begrænsning at afhøre Sigtede. Denne bliver paa en Maade stillet endnu daarligere end Tilfældet var før Retsplejeloven, idet han da afhørtes af en judicel Embedsmand, men nu slet og ret af sin Modpart. Og hertil kommer, at de Kauteler, som foreligger under Forundersøgelsen, hvor Retsmødet normalt er offentligt og Forsvarer som Regel til Stede, mangler, naar Politiet afhører.

Særlig naar Sigtede er fængslet, gør disse Betænkeligheder sig gældende med Vægt, og der foreligger fra de aller seneste Tider Eksempler paa, at Politiet ved Afhøring af en fængslet er gaaet videre, end det kan anses tilbørligt.

Lovforslaget bestemmer derfor i § 780, at naar Sigtede er fængslet, maa Afhøringen af ham angaaende Sigtelsen kun ske i Retten, medmindre a) Sigtede inden Retten har afgivet en uforbeholden Tilstaaelse, eller b) Sigtelsen er rettet mod visse Recidivister og angaar visse Forbrydelser (særlig Vold og Berigelsesforbrydelser), eller c) Dommeren i det enkelte Tilfælde tillader, at Sigtede afhøres af Politiet udenfor Retten.

Den sidste Undtagelse, Litra c, var begrundet i, at det ofte kan være af Vigtighed for Politiet, at en Afhøring finder Sted hurtigt, og at dette ikke altid lader sig gøre, hvis Afhøringen skulde ske i Retten, fordi Retten maaske slet ikke kan sættes straks. Paa Grund af Undtagelsens vage Formulering, som muliggør en fuldstændig forskellig Praksis i de forskellige Retskredse, blev den imidlertid slettet i Folketinget.

Ogsaa en anden Ændring blev gennemført i Folketinget, idet Forbudet mod Afhøring af Sigtede udenfor Retten blev udvidet fra at gælde fængslede til ogsaa at gælde anholdte, som har været fremstillet i Retten.

Endelig blev der i Folketinget vedtaget en Bestemmelse om, at Politiet, forinden Sigtede udspørges, udtrykkelig skal gøre ham opmærksom paa, at han ikke er forpligtet til at svare.

2. Afhøringer i Retten under Forundersøgelsen eller Efterforskningen.

A. Den gældende Regel findes i Retsplejelovens § 824, der bestemmer, at Afhøring af Sigtede saavel som af Vidner sker ved Dommeren, medmindre denne tillader andet.

I Praksis har denne Regel i Almindelighed været gennemført saaledes, at det har været Dommeren, der afhørte. I København forsøgte enkelte Byretsdommere vel i sin Tid at lade Parterne foretage Afhøringen, men dette strandede paa, at en Politiadvokat nægtede at afhøre, idet han henviste til Lovens Ord »tillader« og gjorde gældende, at en Tilladelse behøver man ikke at modtage.

At Forholdet har udviklet sig saaledes, at det normalt er Dommeren, der afhører, er forstaaeligt baade ud fra Lovens Angivelse af, at dette er Hovedreglen, og naar man tager i Betragtning, at Dommerne ved Retsplejelovens Ikrafttræden gennemgaaende var vante til og derfor øvede i at afhøre, hvorimod Politiet manglede Rutine i saa Henseende.

B. Den gældende Regel har sikkert adskillige Tilhængere endnu; disse anfører til Støtte for Reglen, at Parterne under Forundersøgelsen ikke er ligestillede, idet Politimesteren sidder inde med alle Oplysningerne, saa at Forsvareren er ham underlegen. Forundersøgelsen bør derfor ikke foregaa som en Efterforskning blot i højtideligere Former. Afhøringen bør ske ved en ny Mand, der er upartisk og uafhængig og frembyder Garanti i saa Henseende, og derfor er Dommeren selvskreven hertil. At Dommeren dermed skulde blive Part i Sagen, menes der ikke at være nogen Fare for paa Grund af Offentlighedens og Forsvarers Tilstedeværelse. Dommeren maa jo forøvrigt alligevel ofte paa et tidligt Tidspunkt forsaavidt tage Standpunkt i Sagen, som det er ham, der skal træffe Bestemmelse om Fængsling. Endelig har man ment, at Politiet ikke skulde magte den Opgave at foretage Afhøring i Retten.

Det kan dog ikke nægtes, at den gældende Regel stemmer daarligt med Lovens andre herhenhørende Bestemmelser, idet det af disse fremgaar, at Initiativet under Forundersøgelsen i første Række er lagt i Anklagemyn-

dighedens Hænder, jfr. § 815, 2det Stk., § 819 og § 821, 1ste Stk. Dommerens Opgave bør være indskrænket til den formelle Ledelse af Forundersøgelsen, medens Sagens Oplysning bør være overladt til Parterne, særlig Politiet. En saadan Ordning fremmer Politiets Ansvarsfølelse, og Forsvareren vil bedre kunne hævde sig overfor Modparten end overfor Dommeren, idet han ret naturligt vil vise en vis Tilbageholdenhed overfor denne. Dommeren bliver ogsaa ved denne Ordning bedre i Stand til at kontrollere og overveje Sagen, efterhaanden som den skrider frem. Og endelig maa det erindres, at det ikke er tilstrækkeligt, at Dommeren ikke er partisk, men det maa kræves, at han heller ikke faar Skinnet af at være partisk, og af denne Grund bør hans Stilling med Hensyn til Bevisernes Fremskaffelse være saa tilbagetrukken som muligt.

Den Omstændighed, at det er Dommeren, der fængsler, fører formentlig ogsaa til, at der er saa meget mere Grund til ved Sagens øvrige Behandling at lade Dommeren træde saa meget tilbage som muligt med Hensyn til Bevisførelsen. Og hvad angaar den Betragtning, at Politiet ikke skulde magte Opgaven, kunde dette muligvis have nogen Vægt, da Retsplejeloven traadte i Kraft, men efter at Loven har virket i over 11 Aar, og Politiet i denne Tid har haft Lejlighed til at foretage Masser af Afhøringer udenfor Retten, kan man ikke tillægge dette Argument væsentlig Betydning. Retsplejelovens Regler bør vel overhovedet ikke fastsættes ud fra Betragtninger om, hvilke Organer der har de bedst kvalificerede personlige Kræfter. Udgangspunktet bør tværtimod være det, at de forskellige Organer, der optræder i Strafferetsplejen baade Domstol, Paatalemyndighed og Forsvarer forudsættes at være i Stand til at udfylde de Opgaver, der er Spørgsmaal om. Situationen kan ogsaa godt nu foreligge saaledes, at Undersøgelsesdommeren er mindre øvet og erfaren end Politimesteren. En anden Sag er det, at en Afhøring ved Parterne vil stille langt større Krav til Paatalemyndighedens og Forsvarets Repræsen-

tanter, saa at det ikke kan lade sig gøre, at der, som det ofte er sket, i Retten møder en Kriminalbetjent og en ganske ung Sagførerfuldmægtig. At dette vil betyde en væsentlig Fordyrelse af Strafferetsplejen, er naturligvis klart.

I Overensstemmelse med disse Betragtninger bestemmer Lovforslaget i § 824, at Vidner under Forundersøgelsen skal afhøres af den, der har begæret dem indkaldt, medmindre Dommeren under Hensyn til særlige Omstændigheder i det enkelte Tilfælde beslutter at overtage Afhøringen I dette sidste Tilfælde, der altsaa har Karakteren af en snæver Undtagelsesbestemmelse, kan Parterne begære yderligere Spørgsmaal stillet til Vidnet.

Med Hensyn til Sigtede opstaar der, naar man vil overlade Udspørgningen af ham til Parterne, det Spørgsmaal, maal, om det bør være Paatalemyndigheden eller Forsvareren, der begynder denne Udspørgning. Man har ment, at det burde være Paatalemyndigheden ud fra den Begrundelse, at kun Paatalemyndigheden kan bringe det positive Stof ind i Sagen, medens Forsvareren maaske slet ikke kender dette endnu. Men heroverfor kan det anføres, at selvom Paatalemyndigheden maa bringe Stoffet ind i Sagen, har den dog intet Krav paa at kunne tilvejebringe dette Stof ved Hjælp af Sigtedes Forklaring, idet Sigtede tværtimod ifølge Lovens § 766 slet ikke er pligtig at udtale sig. Dersom Sigtede alligevel er villig til at forklare, er det jo ikke for at gavne Paatalemyndigheden, men for at forsvare sig selv, og det synes derfor ret naturligt da at lade Forsvareren paabegynde Udspørgningen af ham. Det maa jo ogsaa mærkes, at Forsvareren maa formodes at have Sigtedes Fortrolighed, og at han ved tidligere at have talt med Sigtede kan have faaet et godt Grundlag for Udspørgningen. Det er naturligvis rigtigt, at Forsvareren i adskillige Tilfælde hurtigt vil blive færdig med sin Udspørgen, idet den ganske simpelt ebber ud af sig selv, men dette vil jo blot medføre, at Udspørgningen saa af sig selv gaar over til Paatalemyndigheden.

Regeringsforslaget bestemte derfor i § 765, at naar Sigtede havde erklæret sig villig til at forklare sig nærmere, om det Forhold, Sigtelsen angaar, skulde Forsvareren udspørge ham om Sagen. Herefter kunde Paatalemyndigheden stille Spørgsmaal til Sigtede, hvorefter yderligere Spørgsmaal foruden af Dommeren kunde stilles af Forsvareren og Paatalemyndigheden.

I Folketinget blev der imidlertid vedtaget en Ændring, gaaende ud paa, at Dommeren i hvert enkelt Tilfælde skal bestemme, om det skal være Paatalemyndigheden eller Forsvareren, der først udspørger Sigtede om Sagen. Denne Ændring hviler paa den Betragtning, at Spørgsmaalet om, hvorledes Udspørgningen af Sigtede bør forme sig, kan stille sig meget forskelligt i de forskellige Tilfælde. Det kan saaledes være af Betydning, om Sigtede erkender sig skyldig eller ikke og i sidste Tilfælde, om hans Benægtelse bestaar i, at han overhovedet intet har haft at gøre med den paasigtede Forbrydelse, idet han f. Eks. i en Tyverisag nægter at have været paa Gerningsstedet, eller at han vel erkender at være den, der har foretaget de Handlinger, hvorom Sigtelsen drejer sig, men gør gældende, at han har handlet paa Lovens Grund, saaledes som Forholdet ofte vil stille sig i Bedragerisager. Af disse Grunde har man ment, at der ikke bør gives en almindelig for alle Tilfælde bindende Forskrift. Den vedtagne Regel vil sikkert kunne komme til at virke tilfredsstillende i Praksis, naar den anvendes paa skønsom Maade. Men naturligvis kan det ikke nægtes, at Reglen, da den ikke anviser Synspunkterne for Afgørelsen i det enkelte Tilfælde, kan tænkes at blive ført ud i Livet paa højst forskellig Maade i de forskellige Retskredse. Her som paa saa mange andre Punkter i Retsplejen, særlig Strafferetsplejen, vil Resultatet komme til at afhænge mindre af selve Reglerne end af de personlige Kræfter, som skal bringe dem i Anvendelse.

3. Afhøring i Retten under Domsforhandling.

A. Efter gældende Ret er Reglen om, at Parterne afhører

Vidner, allerede nu gennemført i Nævningesager, jfr. § 872, og — hvad der ikke har megen praktisk Betydning — i Ankesager for Højesteret, jfr. § 957, 2det Stk., men ikke i andre Sager.

Med Hensyn til Afhøring af Tiltalte under Domsforhandling bestemmer § 868 om Nævningesager, at naar Nævningerne har valgt Ordfører, »giver Formanden Tiltalte Lejlighed til at forklare sig om de Forhold, som Tiltalen angaar. Enhver af de andre Dommere, enhver af Nævningerne, Statsadvokaten og Forsvareren kan begære yderligere Spørgsmaal, der sigter til at tydeliggøre hans Forklaring, rettet til Tiltalte«. En lignende Regel gælder ogsaa i andre Straffesager.

Denne Bestemmelse gaar altsaa ikke ud paa, at Formanden skal foretage en egentlig Afhøring af Tiltalte, idet han blot skal give denne Lejlighed til at forklare sig. Men da Tiltalte jo ofte ikke er i Stand til at give en sammenhængende Fremstilling af Sagen, maa Retsformanden hyppigt hjælpe ham paa Gled, og dette har ikke sjældent ført til, at Retsformanden er kommen til at foretage en egentlig Afhøring af Tiltalte.

B. At den for Nævningesager gældende Regel, hvorefter Vidner afhøres af Parterne, maa udvides til at gælde ogsaa andre Straffesager, naar der i disse skal medvirke Domsmænd, er formentlig utvivlsomt, og dette er da ogsaa foreskrevet i Lovforslaget.

Med Hensyn til Tiltalte gik Lovforslaget ud paa at gennemføre en lignende Regel, som Forslaget indeholdt med Hensyn til Udspørgning af Sigtede under Forundersøgelsen, altsaa at Udspørgningen foretages af Parterne, saaledes at Forsvareren begynder.

At Udspørgningen foreslaas overladt til Parterne, er sket ud fra den Betragtning, at det navnlig, naar Lægdommere medvirker, er af stor Betydning, at Retsformanden indtager en saa tilbagetrukken Stilling som muligt med Hensyn til at tilvejebringe Oplysningerne i Sagen. Det er nemlig af

den største Vigtighed, at Nævningerne eller Domsmændene straks fra Sagens Begyndelse faar den rette Opfattelse af, hvorledes Opgaven er fordelt imellem de i Sagen optrædende Organer. Men dette kan let glippe, dersom det er Retsformanden, der udspørger Tiltalte, idet der da, selvom Retsformanden udfører Hvervet paa fuldstændig neutral og uangribelig Maade, er Fare for, at Lægdommerne ikke faar den rette Forstaaelse af, at det er Parternes Opgave at tilvejebringe Oplysningerne i Sagen, medens Rettens Virksomhed i saa Henseende er subsidiær. Særlig i Nævningesager kan den paapegede Fare blive skæbnesvanger, idet det i disse Sager, hvor Nævningernes Afgørelse træffes uden Samvirken med Retten, er af stor Vigtighed, at Retsformandens Retsbelæring falder med den største Vægt og ikke paa Forhaand har tabt noget af sin neutrale Karakter og faaet Præg af at være ensidig, fordi Retsformanden fra Begyndelsen har udfoldet for stor Aktivitet ved sin Udspørgning af Tiltalte.

Indenfor det justitsministerielle Udvalg, hvis Betænkning danner Grundlaget for Lovforslaget, var et enkelt Medlem, Landsretspræsident O. Haack, der selv har virket som Retsformand i Nævningesager, bestemt Modstander af, at Tiltalte under Domsforhandlingen skulde afhøres af Forsvareren. Præsidenten gjorde gældende, at en Afhøring ved Parterne vel kan være rimelig, naar — som i England — Tiltalte afhøres som egentligt Vidne under Sandhedspligt og Vidneansvar, men naar dette ikke er Tilfældet, er Retsformanden den eneste, hvis upartiske Stilling i Sagen gør ham egnet til at lede Tiltaltes Forklaring, idet Forsvarerens Afhøring let vil faa et tendentiøst Præg, hvilket i Virkeligheden vil blive til Skade for Tiltalte, medens det vil være endnu betænkeligere at lade Anklagemyndigheden foretage Afhøringen.

I Folketinget viste der sig at være Flertal for at lade Parterne overtage Udspørgningen af Tiltalte, og Regeringslovforslaget blev derfor vedtaget, men med en lignende

Ændring, som for Forundersøgelsens Vedkommende, nemlig at Retsformanden bestemmer, om det skal være Statsadvokaten eller Forsvareren, der først udspørger Tiltalte.

V.

Nævningeproceduren.

I Reglerne om Nævningernes Udtagelse foreslaas forskellige Forenklinger gennemført. Af disse skal her blot nævnes, at Forkastelsesretten — eller Udskydningsretten, som den fremtidig foreslaas benævnt — indskrænkes. Efter den gældende Regel i § 860 har hver af Parterne Ret til at udskyde 4 Nævninger. Dette Tal var i Lovforslaget foreslaaet nedsat til 3. I Folketinget vedtoges det yderligere at nedsætte det til 2, dog med Undtagelse af Sager angaaende politiske Lovovertrædelser, hvor det nugældende Tal 4 opretholdes.

Om Nævningernes Kompetence i den enkelte Sag[1]) indeholder Lovforslaget vigtige Forandringer, der alle gaar i Retning af at udvide Nævningernes Kompetence.

De gældende Regler herom gaar i Hovedsagen ud paa, at det ifølge § 885 hører under Nævningernes Afgørelse, om nogen Grund, som udelukker Straf, eller om saadanne i Straffeloven bestemt betegnede Omstændigheder, der hjemler Nedsættelse eller Forhøjelse af Straffen udenfor den almindelige Strafferamme, er til Stede. Ifølge § 886 tilkommer det derimod ikke Nævningerne at afgøre noget om Tilstedeværelsen af Omstændigheder, der kan komme i Betragtning ved Straffens Udmaaling indenfor Lovens Strafferamme, og som Følge heraf heller ikke i de Tilfælde, hvor Loven paa Grund af skærpende eller formildende Omstændigheder, men uden nærmere Betegnelse af disse, eller blot med Angivelse af vejledende Eksempler har udvidet Grænserne for Straffens Valg, at afgøre, om saadanne Omstændigheder foreligger.

[1]) Jfr. Troels G. Jørgensen i U. f. R. 1921, B. S. 258 ff., 1924, B, S. 135 ff. og 1925, B, S. 125 ff.

Disse Bestemmelser vil ikke være tilstrækkelig vejledende under den nye Straffelov af 1930. Denne indeholder navnlig en Række Bestemmelser om, at Straffen kan bortfalde eller forhøjes, naar bestemt betegnede Omstændigheder foreligger i Forbindelse med iøvrigt formildende — henholdsvis skærpende — Omstændigheder, jfr. f. Eks. § 84, Stk. 2, og § 250. Her maa det fremgaa af Retsplejeloven, om disse Bestemmelser falder ind under Nævningernes Omraade, og i bekræftende Fald, om Nævningerne blot skal afgøre, om Straffelovens Betingelser for, at Straffen *kan* bortfalde eller forhøjes, er til Stede, eller ogsaa, om denne Virkning i det konkrete Tilfælde *skal* indtræde.

Lovforslagets Bestemmelser gaar ud paa, at ifølge § 885 skal ligesom nu Spørgsmaalet, om der foreligger nogen Grund, som udelukker Straf, høre under Nævningernes Afgørelse. Dette gælder saaledes de Tilfælde, hvor Straffeloven udtaler, at Handlingen »er straffri« eller »ikke straffes«, f. Eks. Straffelovens § 13 (Nødværge), § 14 (Nødret), § 15 (Alder under 15 Aar), § 16 (Utilregnelighed) og § 242, Stk. 1 i Slutn. (Forsøg paa Fosterdrab med utjenlige Midler). Ifølge § 886 skal Nævningerne endvidere afgøre, om Straffen skal forhøjes eller nedsættes udenfor den almindelige Straferamme eller bortfalde, alt paa Grund af Omstændigheder, som ifølge Loven skal eller kan have saadan Virkning. Dette gælder ogsaa, hvor saadan Virkning ifølge Loven skal eller kan indtræde alene paa Grund af skærpende eller formildende Omstændigheder, der ikke eller kun ved vejledende Eksempler er nærmere betegnede i Loven.

Særlig med Hensyn til Straffelovens § 17, Stk. 1, blev der rejst Tvivl om, hvorledes Spørgsmaalet burde løses. Straffelovens § 17, Stk. 1, bestemmer, at hvis Gerningsmanden ved den strafbare Handlings Foretagelse befandt sig i en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevnerne, herunder seksuel Abnormitet, betinget varigere Tilstand, der dog ikke er af den i § 16

angivne Beskaffenhed (Utilregnelighed paa Grund af Sindssygdom eller højere Grad af Aandssvaghed) afgør Retten efter indhentet Lægeerklæring og samtlige iøvrigt foreliggende Omstændigheder, om han kan anses egnet til Paavirkning gennem Straf. Finder Retten ham egnet til Paavirkning gennem Straf, kan den ifølge § 17, Stk. 2, bestemme, at Frihedsstraf skal udstaas i en for saadanne Personer indrettet Anstalt eller Anstaltsafdeling. Findes Straf derimod uanvendelig, kan Retten i Medfør af § 70, naar det af Hensyn til Retssikkerheden skønnes fornødent, at der træffes andre Foranstaltninger mod ham, træffe Bestemmelse derom, bl. a. i Form af Anbringelse i Sindssygehospital, Aandssvageanstalt, Helbredelsesanstalt for Drankere eller særlig Forvaringsanstalt.

Om § 17, Stk. 1, bestemte Lovforslaget, at Nævningerne skulde afgøre, om en af de i Lovbestemmelsen omtalte Abnormtilstande havde foreligget, medens Retten skulde afgøre, om den Tiltalte kunde anses egnet til Paavirkning gennem Straf. Men dette blev i Folketinget ændret derhen, at Nævningerne skal have Kompetence med Hensyn til hele Afgørelsen efter § 17, Stk. 1, idet man altsaa betragter denne Bestemmelse som en Strafudelukkelsesgrund.

Endelig bestemmer Lovforslagets § 886 a, at Straffens Udmaaling indenfor Lovens Strafferamme ikke hører under Nævningernes Afgørelse, men at Nævningerne dog kan spørges om, hvorvidt der foreligger formildende eller skærpende Omstændigheder.

Denne sidste overordentlig vigtige Udvidelse af Nævningernes Kompetence, der har en Parallel i norsk Ret,[1]) tilsigter i nogen Grad at formindske Ulemperne ved, at der mangler Kontakt mellem Nævningerne og Retten ved Strafudmaalingen. Reglen kan forsaavidt ses som en Tendens

[1]) Ifølge den norske Straffeproceslov gælder Bestemmelsen dog alene »*særdeles* formildende eller *særdeles* skærpende Omstændigheder i Almindelighed«, og der tilføjes: »Alene et for tiltalte gunstigt Svar er bindende for Retten.«

henimod paa dette Punkt at nærme Nævningeinstitutionen noget til Domsmandsinstitutionen. Den vil kunne blive et Værn mod urigtige Nævnefrifindelser og vil naturligvis være af særlig Betydning under den nye Straffelov med dens vide Strafferammer.

Med Hensyn til Spørgsmaalsstillingen[1]) bestemmer de nugældende Regler i § 889, at naar der under Forhandlingen er fremkommen bestemte Bevisdata til Støtte for, at der foreligger en Omstændighed, som vilde udelukke Straf, eller som der efter Rettens Skøn mulig kan blive tillagt en saadan Virkning, kan der om fornødent stilles et særskilt Spørgsmaal om Tilstedeværelsen af samme som Tillæg til Hovedspørgsmaalet for at fremkalde en udtrykkelig Udtalelse fra Nævningerne herom. Endvidere bestemmer § 890, at dersom der skal spørges om Tilstedeværelsen af Omstændigheder, der ifølge Loven hjemler Forhøjelse eller Nedsættelse af Straffen, kan dette om fornødent ske i Form af særskilte Tillægsspørgsmaal, der kun bliver at besvare, saafremt det Hovedspørgsmaal, hvortil de slutter sig, besvares bekræftende. Er der under Bevisforelsen fremkommet noget Datum til Støtte for, at en Strafnedsættelsesgrund foreligger, kan Tillægsspørgsmaal herom ikke nægtes stillet, naar dette er begæret af Forsvareren eller Tiltalte.

Lovforslaget gaar ud paa at ophæve de Begrænsninger, der efter Formuleringen af de nævnte Paragraffer nu gælder med Hensyn til at forlange et Tillægsspørgsmaal stillet. Særlig paa Grund af Bestemmelserne i Straffelovens § 70 om Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger mod en Tiltalt, der frifindes i Henhold til § 16 eller § 17, er det nødvendigt, at det, naar Nævningerne vil frifinde, af deres Besvarelse kan ses, om dette skyldes, at det ikke skønnes bevist, at Tiltalte har begaaet en Handling, der falder ind under Lovens Straffebestemmelser, eller om det skyldes, at § 16 eller § 17 er bragt i Anvendelse. Lignende Betragt-

[1]) Se Note 1, Side 260.

ninger gør sig gældende med Hensyn til Straffelovens § 15 (Alder under 15 Aar) og § 18 (Beruselse, der medfører Bevidsthedstab). Det foreslaas derfor i Lovforslaget, at Nævningerne kun skal kunne udtale sig for Frifindelse i Medfor af en af disse Paragraffer ved Besvarelse af dertil sigtende Tillægsspørgsmaal. Med Hensyn til de andre Strafudelukkelsesgrunde og de andre ovenfor nævnte Bestemmelser, som foreslaas inddraget under Nævningernes Kompetence, gaar Forslaget ud paa, at Tillægsspørgsmaal altid kan stilles og aldrig maa nægtes stilles, naar det forlanges af en af Parterne eller en af Nævningerne. Endelig bestemmes det, at Nævningerne, naar der stilles Spørgsmaal om en Strafudelukkelsesgrund, ved Besvarelse af Hovedspørgsmaalet vil have at bortse fra Spørgsmaalet om Tilstedeværelsen af de i Tillægsspørgsmaalet omhandlede Omstændigheder, og at der derfor i Hovedspørgsmaalets Tekst skal tages Forbehold med Hensyn til Tillægsspørgsmaalet.

Litteratur.

Professor Krabbes Straffelovskommentar.

Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 og Lov af s. D. om Ikrafttræden af Borgerlig Straffelov m. m. Udgivet med Kommentarer af *Oluf H. Krabbe* under Medvirkning af cand. jur. *Carl Rasting*. Gads Forlag. Kbhvn. 1930—31. 441 Sider.

Den 15. April 1930 stadfæstedes Danmarks ny Straffelov. Allerede i Oktober samme Aar udkom første Halvdel af Professor *Oluf H. Krabbe*'s Kommentar, omfattende Lovens almindelige Del og de seks første Kapitler af dens særlige Del, og i Marts 1931, inden der er gaaet et Aar efter Lovens Vedtagelse, foreligger hele det færdige Værk. En saadan Præstation har kun været mulig for en Forfatter, der ikke alene besad et indgaaende Kendskab til den hidtil gældende Strafferets Teori og Praksis, men som hermed forbandt et intimt Førstehaandskendskab til den ny Lovs Tilblivelseshistorie gennem Deltagelse i det forudgaaende Kommissionsarbejde og kritisk Behandling af de siden 1924 fremsatte Regeringsforslag. Den hurtige Udgivelse, der navnlig er sket i de studerendes Interesse, er yderligere blevet begunstiget ved de af cand. juris *Carl Rasting* gjorte Forarbejder og hans øvrige, efter Forfatterens Forord at domme, betydningsfulde Bistand.

Ved Udarbejdelsen af denne Kommentar har Forfatteren staaet overfor den vanskelige Opgave paa een Gang at skulle tilvejebringe en Udgave af den ny Straffelov »til Brug for praktiske Jurister« og et »foreløbigt Grundlag for Universitetsundervisningen i Strafferet«. Denne Opgave har indenfor den begrænsede Tid og Plads, der har staaet til Forfatterens Raadighed, kun kunnet lykkes ved en gennemført — og i dansk strafferetlig Litteratur vistnok hidtil uset — Koncentration af Fremstillingen.

Hensynet til de praktiske Jurister har navnlig givet sig Udslag gennem Kommentarens stadige Jævnførelse af den ny og gamle Straffelov, gennem Henvisningerne Paragraf for Paragraf til Lovens samtlige Forarbejder og gennem Værkets afsluttende Sagregister og Paragrafsammenstilling. Endvidere vil Forfatterens Fortolkningsbidrag til de enkelte Lovsteder være af megen autoritativ Betydning for de Praktikere, der skal arbejde med Loven. — Nogen Domskasuistik, der direkte vedrører de ny Bestemmelser, kan Kommentaren jo af gode Grunde ikke give. Derimod anføres enkelte vigtige Præjudikater vedrørende den gamle Straffelov, som maa antages at have bevaret deres vejledende Betydning ogsaa i Fremtiden. Det maa falde i kommende Udgavers Lod at fuldende Kommentarens praktiske Værdi gennem Samling og Systematisering af alt efter Lovens Ikrafttræden opstaaende relevant Domsmateriale. Omvendt kunde maaske da en Del af de Sammenligninger med Loven af 1866, der nu med Henblik paa Overgangsperioden nødvendigvis har maattet tynge Teksten, bortfalde. Endvidere vil naturligvis Kommentarens Fortolkningsbidrag dels kunne udvides, dels komme til at fremtræde med større praktisk Overskuelighed, naar en Gang, som det formentlig er Hensigten, det egentlige Lærebogsstof udskilles til en selvstændig Fremstilling.

For de studerende betyder Kommentaren forsaavidt en Lettelse i Forhold til tidligere Lære- og Haandbogsfremstillinger, som den med sin knappe, koncise Form klart fremdrager Kvintessensen af Strafferettens Teori og saaledes sætter »det væsentlige«, der i de bredere, mere diskuterende Fremstillinger let kunde overses, paa rette Plads. Paa den anden Side vil Fremstillingens Tæthed sikkert falde mange studerende vanskelig; det er dog næppe nogen Skade til, at unge Jurister øves til at læse en Tekst, hvor saa at sige hvert Ord er vigtigt. — I Betragtning af, at Kommentaren i det store og hele overspringer eller dog kun ganske kort refererer ældre Opfattelser, kunde det maaske befrygtes, at Studiet af Strafferetten skulde faa et mindre videnskabeligt Præg end hidtil. Men hertil maatte det nu straks bemærkes, at Kommentaren ikke er bestemt til helt at afløse *Torp*'s hidtil anvendte Haandbog i Strafferettens almindelige Del, men at denne tværtimod i vidt Omfang skal supplere Krabbe's Kommentar. For øvrigt er den videnskabelige Værdi, de studerendes overvejende Fler-

tal høster af et Værk som Torp's, sikkert kun ringe, og det vil næppe være noget Tab, om de kommer til at arbejde med en mere præcis, kortfattet Lærebog, der, som den teoretiske Side af Krabbe's Kommentar i en noget udvidet Form, giver de fornødne Begrebsbestemmelser og det nødvendige teoretiske Grundlag for Lovens Forstaaelse og Fortolkning.

Krabbe indskrænker sig for øvrigt ikke til at give et Sammendrag af hidtil herskende Teori, men giver paa væsentlige Punkter Udtryk for en afvigende principiel Opfattelse, ligesom hans Terminologi ikke sjældent indeholder Nydannelser i Forhold til den hidtil gængse. Denne selvstændigt videnskabelige Side af Kommentaren tilligemed dens særlige Fortolkningsbidrag vedrørende specielle Bestemmelser skal i det følgende gøres til Genstand for nærmere Omtale.

I. *Lovens almindelige Del.*

A. Forfatterens Grundsynspunkt med Hensyn til Straffens Væsen er, at Straffen »i første Række« er en »generalpræventiv Foranstaltning til Retsordenens Opretholdelse gennem Repression overfor den lovstridige Vilje, Gerningsmanden har lagt for Dagen i den begaaede Lovovertrædelse«. Først i anden Række præges Strafinstitutet af specialpræventive Betragtninger, nemlig forsaavidt Domstolene ved Straffens Udmaaling indenfor Lovens Rammer og Fængselsmyndighederne ved Frihedsstraffens Fuldbyrdelse skal lægge Vægt paa Straffens Tilpasning efter og Paavirkning paa Lovovertræderens individuelle Karakter. Beviset for den generalpræventive Funktions overvejende Betydning ses i det Forhold, at Straf, »for at Straffelovens Effektivitet kan opretholdes, ofte maa idømmes, selv om dette specialpræventivt betragtet maa anses unødvendigt, medens Straf vilde være ubegrundet og burde vige for andre Foranstaltninger, saafremt Straf i det hele eller indenfor visse Omraader maatte erkendes at være generalpræventivt hensigtslos, og andre Foranstaltninger end Straf specialpræventivt betragtet maatte anses for mere formaalstjenlige.« (p. 99 f.)

Denne Fremdragen af den generalpræventive Funktions normalt overvejende Betydning indeholder utvivlsomt i Forhold til tidligere dansk Teori et værdifuldt Fremskridt. Mod generalpræventive Overdrivelser er Forfatteren selv paa sin Post, jævnfør f. Eks. p. 14, hvor »Nutidens Kulturopfattelse« anvendes som Modhensyn overfor den general-

præventive Hensigtsmæssighed. Hovedsynspunktet frugthargores paa interessant Maade i Forfatterens Udviklinger om Forsog og Medvirken, ved Afgrænsningen af Begreberne Straf og Sikkerhedsforanstaltning, og ved Læren om Forældelse.

1. Forsøgets strafferetlige Særbehandling begrundes saaledes (p. 63) med, at den »generalpræventive Trang til at straffe Forsoget er ringere, fordi Straffetruselen for den fuldbyrdede Forbrydelse i Almindelighed virker væsentlig med samme Styrke, hvad enten Forsoget straffes eller ej.« Naar Forsog dog straffes, maa Straffen her normalt være i »hojere Grad specialpræventivt begrundet« end ved den fuldbyrdede Forbrydelse, og herned stemmer det ogsaa, at Strafbarhedsgrundlaget ved Forsog, der jo objektivt udgores af et ikke som saadant strafforbudt Gerningsindhold, i »mere fremtrædende Grad end ved fuldbyrdet Forbrydelse« er den forbryderske Vilje, hvad der atter begrunder den videre Forsogsstrafferamme.

Med en lignende Begrundelse (p. 67) forsvares en fakultativ Strafnedsættelse for saadanne medvirkende, der kun har ydet en mindre væsentlig Bistand til en forsætlig Gerningsmandshandling eller styrket et allerede fattet Forsæt. Under Hensyn til Sandsynligheden for, at den umiddelbart handlende ogsaa uden den ydede Bistand eller Paavirkning vilde have begaaet Forbrydelsen, og forudsat, at han kan drages til Ansvar som forsætlig Gerningsmand, hævdes det, at »generalpræventive Hensyn ikke med samme Styrke« kræver Straf for Gerningsmanden og den medvirkende.

Den særlige Placering af Forsog og Medvirken paa et »akcessorisk« Straffeplan af generalpræventivt svagere Betydning, sker dog ingenlunde generelt, men kun med meget væsentlige Forbehold. For Medvirkens Vedkommende fremgaar disse Forbehold allerede af ovenstaaende. For Forsogets Vedkommende fremhæver Forfatteren, at der er Tilfælde, hvor der ogsaa generalpræventivt er stærk Trang til at straffe Forsogsvirksomheden paa Grund af Forbrydelsens Beskaffenhed, særlig ved visse Statsforbrydelser, Falskmøntneri, Pengeafpresning og Smugleri. I Forfatterens Afhandling i Svensk Juristtidning 1931, 3. Hæfte p. 233 ff. (Nogle Bemærkninger om Forsøgets Strafbarhed) uddybes Begrundelsen af disse Undtagelsestilfælde gennem Paavisning af, at »Opdagelsesrisikoen ved Forberedelsen og

Iværksættelsen af en Forbrydelse kan være saa betydelig, og omvendt ved den fuldbyrdede Forbrydelse saa ringe, at Strafbarhedens Tyngdepunkt af generalpræventive Grunde maa lægges paa »Forsøget«. Gennem en lovteknisk, i Straffeloven allerede for en stor Del sket, »Fremrykning af Fuldbyrdelsesmomentet« og en derved bevirket Udvidelse af den fuldbyrdede Forbrydelses Omraade, gør Forfatteren sig imidlertig til Talsmand for en Begrænsning af denne generalpræventivt farvede Undtagelsesgruppe, omend det erkendes, jævnfør den citerede Afhandling p. 234, at ogsaa »indenfor Forbrydelsesgrupper, hvor der ikke bliver Spørgsmaal om en almindelig Fremrykkelse af Fuldbyrdelsesmomentet, kan der fremkomme typiske Fremtrædelsesformer, hvor Forholdet mellem Forsøget og den fuldbyrdede Forbrydelse stiller sig paa lignende Maade, saaledes ved Lommetyveriet, der i Almindelighed kun opklares, naar Tyven gribes paa fersk Gerning under Forsøget«. Udover de nu omtalte generalpræventivt betonede Undtagelsestilfælde, der skulde bero paa Forbrydelsens Beskaffenhed, fremdrager Krabbe i den nævnte Afhandling en ny vigtig Undtagelsesgruppe, beroende paa Forbrydernes Beskaffenhed, idet det erfaringsmæssigt har vist sig, at Opdagelsesrisikoen for professionelle Forbrydere netop i overvejende Grad er knyttet til Forsøgsvirksomheden gennem Paagribelse under Forbrydelsens Udforelse.

De Forbehold, som Forfatteren saaledes har maattet knytte til sin principielle Sondring, forekommer af en saadan Vægt, at de gør Værdien af at opretholde Sondringen som Hovedkriterium for Strafbarhedsbegrundelsen noget tvivlsom. Det forekommer muligt som Hovedregel at gennemfore det overvejende generalpræventive Synspunkt ogsaa ved Forsøgs og Medvirkens Strafbarhed, idet den fakultative Adgang til Formildelse eller Strafbortfald kan finde tilstrækkelig Forklaring ved det Forhold, at Forsøg og Medvirken i Almindelighed ikke vækker en saadan Opmærksomhed i Befolkningen og ikke bringer en saadan Fordel for den paagældende som den fuldbyrdede Gerningsmandshandling og derfor ikke generalpræventivt trænger til en saa stærk Strafreaktion som denne for at modvirke de forbryderske Impulser, Handlingens ustraffede Foretagelse vilde kunne begunstige. Dette Synspunkt falder forsaavidt sammen med Krabbe's, som det fremhæver en til Forsøg og Medvirken knyttet svagere generalpræventiv

Interesse. Derimod synes det betænkeligt i videre Omfang at fremrykke Fuldbyrdelsesmomentet for at ramme Forbrydelser med »fremrykket Opdagelsesrisiko«. Forsøgsstraffens kun fakultative Nedsættelse synes at overflødiggøre en saadan Fremrykning, der i visse Tilfælde forekommer at kunne virke uheldigt ved at afskære eller dog forringe Lovovertræderens Incitamenter til Tilbagetræden, jfr. Strfl. 1930 § 84, Stk. 1, Nr. 6 og Stk. 2.

2. Spørgsmaalet om Strafbegrebets Afgrænsning fra visse i Straffelovgivningen hjemlede Foranstaltninger, der af Loven modstilles de egentlige Strafforanstaltninger, paatrænger sig med særlig Styrke ved Arbejdet med den ny Straffelov med dens i Kapitel 8 indførte »Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring« og dens i Kapitel 9 samlede »Andre Retsfølger af den strafbare Handling«. Forfatteren drager atter her Sondringen efter et general- eller specialpræventivt Kriterium, idet det karakteristiske ved de frihedsberøvende Foranstaltninger af ubestemt Varighed ses i, at de i Modsætning til Straffen tager »udelukkende specialpræventivt Sigte paa den enkelte og anvendes overfor ham, naar og saalænge hans personlige Farlighed gør det paakrævet« (p. 101). Forsaavidt Kapitel 8 dog tidsbegrænser Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring indenfor visse Maksima og Minima, faar Foranstaltningerne »delvis en pønal Karakter« (p. 102). Ogsaa bortset herfra erkendes det, at forebyggende Sikkerhedsforanstaltninger, ligesom Erstatningsordningen, faktisk ledsages af en vis generalpræventiv Funktion (p. 82), men en saadan anses ikke indeholdt i deres egentlige Formaal.

Den af Krabbe paapegede Forskel er sikkert baade rigtig og betydningsfuld. Der kan imidlertid spørges, om der ikke for Sondringen mellem Straf og Sikkerhedsforanstaltning kan paapeges et endnu mere grundlæggende Kriterium, der danner Forudsætningen for den nu angivne Forskel. Dette er efter Anmelderens Opfattelse Tilfældet. Herom skal paa nærværende Sted blot i korte Træk anføres, at den grundlæggende Forskel formentlig bør ses i det Forhold, at Sikkerhedsforanstaltningen (i Anledning af begaaet Lovovertrædelse) til sit Begreb kræver en konkret Fare for yderligere Overtrædelser fra vedkommende Persons Side, medens Strafforanstaltningen principielt kommer til Anvendelse, uanset om den begaaede Lovovertrædelse in concreto giver Grund til at befrygte yderligere Overtrædelser,

idet Straffen modvirker den abstrakte Fare for Kriminalitetens Forøgelse, der vilde skabes gennem det ved den ustraffede Lovovertrædelse givne Eksempel.

Af dette Kriterium udspringer følgende Konsekvenser: Sikkerhedsforanstaltningen søger at opfylde sit Formaal, at afværge konkret Fare, ved direkte at umuliggøre den farlige Virksomhed (Internering af vedkommende Person, saalænge han frembyder Fare, Konfiskation af farlige Genstande); Straffen, der ikke vender sig mod en konkret Fare, virker indirekte ved at neutralisere kriminelle Motiver eller ved at skabe Motiver til positiv Virksomhed for Lovens Gennemførelse. — Sikkerhedsforanstaltningens direkte, konkrete Fareafværgelse har principielt en specialpræventiv Karakter, Straffens indirekte abstrakte Fareafværgelse principielt en generalpræventiv Karakter. Faktisk vil dog, som Krabbe ogsaa fremhæver, Sikkerhedsforanstaltningen tillige virke generalpræventivt, Straffen tillige specialpræventivt, hvad der for øvrigt i sig svækker denne Forskels Evne til at tjene som selvstændigt Hovedkriterium. — Den konkrete Fare kræver endelig Sikkerhedsforanstaltningens Anvendelse principielt uden subjektiv Skyld, medens Strafinstitutets abstrakte Fareafværgelse gennem Motivdannelse principielt forudsætter subjektiv Skyld som Strafbarhedsbetingelse, idet den ved Strafinstitutet tilsigtede Motivdannelse maa gøre Straffetruselens Realisation betinget af, dels at Muligheden af en saadan Motivdannelse er given (Udskydelse af Utilregnelighed), og dels af at den skete Motivdannelse gør det muligt at undgaa Lovovertrædelsen (Udskydelse af subjektivt hændelige Handlinger, Nødretstilfælde m. m.).

3. Endelig gennemfører Forfatteren med stort Held sit Hovedsynspunkt til Begrundelse og Begrænsning af Forældelsesinstitutet (p. 146 f.), i det han ser Hovedgrunden til Forældelsesinstitutets Forsvarlighed i det Forhold, at »der af gamle Forbrydelser i Almindelighed kun opklares et forholdsvis ringe Antal, og Muligheden for en Straffrihed, der først vil indtræde efter en Aarrækkes Forløb, vil være saa upaaregnelig, at den ikke kan spille nogen motiverende Rolle for Gerningsmanden ved Forbrydelsens Begaaelse.« Af denne Betragtning følger direkte, at forsaavidt angaar saadanne Lovovertrædelser, hvis Opdagelsesrisiko ikke aftager, men tværtimod tiltager med Tiden, kan en kortvarig Forældelsesfrist ikke tilstedes, hvis Straffebudet skal bevare

sin generalpræsentive Effektivitet. Rigtigheden af disse Betragtninger finder som bekendt en smuk Verifikation i Praksis.

B. Hvor Forfatterens Grundsynspunkt vedrørende Straffens Væsen ikke faar Anledning til at præge hans Betragtninger, følger Kommentaren overvejende hidtil herskende Teori. Betydningsfulde Afvigelser, navnlig fra Torp, forekommer dog, ligesom den ny Lov naturligvis har skabt adskillige ny Problemer for Teorien. De vigtigste af de herhen hørende ny Lærebidrag skal i det følgende kort anføres, navnlig forsaavidt de maatte give Anmelderen Anledning til Fremsættelse af en afvigende Opfattelse.

1. Med Hensyn til Retstridighedsspørgsmaalet (p. 16 ff) forlades saaledes det af Torp forfægtede vide Afvejelsesprincip, idet bl. a. Nødretsindgreb ikke begrundes som legitimerede ved dette Princip, men systematisk henføres til de særlige »objektive Straffrihedsgrunde«. Ved Bibeholdelsen af dette Begreb og af Begrebet »subjektive Straffrihedsgrunde« (p. 51) ved Siden af Begrebet »Strafbarhedsbetingelser« slutter Forfatteren sig for øvrigt terminologisk til Goos i Modsætning til Torp.

2. Medens Torp antog en Skærpelse af Forsætskravet, hvor Loven benytter Udtryk som »Hensigt«, »sigter til«, »for at«, vil Forfatteren ikke heri se en Begrænsning af det almindelige Forsætsbegreb (p. 42) og vil saaledes navnlig, ligesom hidtidig Praksis (p. 69) ikke begrænse Forsøgsstraf til Tilfælde, hvor Følgen har været tilstræbt.

3. Nødværge overfor Embedshandlinger vil Forfatteren kun tilstede i mere begrænset Omfang end hidtidig Teori (p. 46). Navnlig anser han Nødværge for udelukket overfor en materielt ulovlig, men formelt lovlig Fængslingskendelses Iværksættelse og ligeledes overfor ulovlige Embedshandlinger, hvis materielle Retmæssighed er unddraget Domstolenes Prøvelse. Tilstedeligheden af Nødretsanvendelse overfor Embedshandlinger omtales ikke.

4. Forfatteren antager i langt videre Omfang end Torp, at Loven ved Formuleringen af Gerningsindholdet har rykket Fuldbyrdelsesmomentet frem (p. 62 f.), idet dette skal gælde, »selv om Loven ved Beskrivelsen af Strafbarhedsgrundlaget benytter sig af Udtryk, der leder Tanken hen paa Forsøgsforholdet, jfr. saaledes §§ 98, 112, smh. m. § 21 »sigter til« og navnlig § 115 Stk. 1 »gør Forsøg herpaa.« I Rela-

tion til § 115 afsvækkes denne Udtalelse dog af Forfatterens Bemærkninger p. 165; baade Formuleringen og det sidste Kommissionsudkasts Motiver (citeret hos Forf. p. 165) saavel som reale Grunde (Hensynet til at motivere Tilbagetræden) synes ogsaa at tale mod den nævnte Fortolkning.

5. P. 64 f. anbefaler Forfatteren at benytte Terminologien »putativ Forbrydelse« i snævrere Betydning end »utjenligt Forsøg«, idet Udtrykket bør forbeholdes »for det Tilfælde, at Gerningsmanden ikke fejler i Anvendelsen af de benyttede Midler, men tillægger disse Egenskaber, der i Gerningsmandens Øjne er farlige, men i Virkeligheden ufarlige . . . samt for Tilfælde, hvor den Genstand, mod hvilken Handlingen var rettet, savner de af Gerningsmanden forudsatte Egenskaber, der betingede Retsstridigheden.« Bag denne Sondring ligger formentlig den Betragtning, at den Person, der har Vilje og Evne til at bringe det objektivt tjenlige Middel til Anvendelse paa det tjenlige Objekt, men som blot i Handlingens Øjeblik forveksler det tjenlige med et utjenligt Middel, i og for sig er farligere end den, der overhovedet ikke har været indstillet paa at anvende et objektivt tjenligt Middel eller true et tjenligt Objekt, fordi den førstnævnte, naar han opdager Forvekslingen ofte let vil kunne gribe tilbage til det tjenlige Middel. Denne Betragtning maatte dog føre til ogsaa at inddrage andre Vildfarelsestilfælde under den putative Forbrydelse, saaledes Tilfælde, hvor Vedkommendes Handling er objektivt retmæssig paa Grund af en for den handlende ukendelig objektiv Straffrihedsgrund. I saadanne Tilfælde bruger Forfatteren for øvrigt ogsaa selv Udtrykket putativ Forbrydelse jfr. p. 69 og p. 74. Men er det mon overhovedet hensigtsmæssigt at operere med en Sondring af denne Art? Vilde det ikke være tilstrækkeligt, om der ved Omtalen af det utjenlige Forsøg eller den putative Forbrydelse gjordes opmærksom paa, at der kan være Grund til ved Straffens Udmaaling at lægge Vægt paa, om vedkommende har haft Vilje til en i og for sig tjenlig Handling eller kun har haft Vilje til en i og for sig utjenlig Handling?

6. Ved Tilbagetræden fra Forsøg (p 71) synes Forfatteren at ville give Ordet »frivillig« en noget videre Betydning end Torp, idet han ikke udskyder de Tilfælde, hvor en »Interesseforringelse« i Forbrydelsens Foretagelse har motiveret dens Opgivelse.

7. Et nyt Problem er opdukket indenfor Forældelseslæren ved § 94, hvorefter Forældelsesfristen i Modsætning til tidligere afbrydes definitivt ved ethvert Rettergangsskridt, hvorved den paagældende er betegnet som sigtet. Loven gør kun Undtagelse for det Tilfælde, at Forfølgningen standses paa ubestemt Tid. Men hvorledes, hvis Forfølgningen ikke standses, men gennemføres til en efter Fristens Udløb afsagt Afvisningsdom? Forfatteren, der diskuterer dette Problem, antager, at Forældelse da maa anses indtraadt, naar den afviste Sag »ikke genoptages inden en rimelig Tid«. Det samme Problem kan for øvrigt opstaa, selv om Sagen ender med en Frifindelsesdom. En anden Løsningsmulighed turde henstilles. Det kan siges, at Forældelsen definitivt er afbrudt gennem de nævnte Rettergengsskridt. Naar Dom er faldet, maa fremtidig de almindelige processuelle Regler om Adgang til Appel og Genoptagelse være eneafgørende, uden Hensyn til den i sin Tid løbende Forældelse.

II. *Lovens særlige Del.*

Kommentaren indeholder her en Rigdom af Fortolkningsbidrag, som det vilde være umuligt at referere, endsige at gaa nærmere ind paa indenfor nærværende Anmeldelses Rammer. Tillige udfylder den et længe følt Savn ved, i sammentrængt Form, at give en à jour ført Lærebog i Strafferettens specielle Del. Af de mere almindelige Udviklinger kan her fremhæves som særlig værdifulde Nybearbejdelser af Stoffet Afsnit som Læren om Dokumentfalsk (p. 213 ff.) og Mærkefalsk (p. 223 ff.), Almenfarlige Forbrydelser (p. 229 f.), Løsgængeri (p. 247 ff.), Drab efter Begæring (p. 290 f.), Hjælp til Selvmord (p. 292), Fosterdrab (p. 293 ff.), Freds- og Ærekrænkelser (p. 324 ff., p. 330 ff., p. 341 ff., p. 346 ff.), Ulovlig Omgang med Hittegods (p. 357 ff.), Underslæb (p. 361 ff.), Bedrageri (p. 364 ff.), Selvtægt (p. 389 ff.).

Af de mere specielle Fortolkningsbidrag skal her kun henledes Opmærksomheden paa nogle ganske enkelte, formentlig særlig betydningsfulde, saaledes Forfatterens indgaaende Analyse af Udtrykket »offentlig Tjeneste eller Hverv« i § 119 smh. m. »offentlig Myndighed« i § 130 og »offentlig Bemyndigelse til en Virksomhed« i § 131; Fortolkningen af »Uretfærdighed« i § 146 som Udvisning af et »Forhold ved Sagens Behandling, som forbereder en

materielt uretfærdig Afgørelse af det til Paadømmelse foreliggende Retsforhold og bæres af et herpaa rettet Forsæt«; af »Hasardspil« i § 203 som dækkende det nedarvede Hasardspilsbegreb; af § 211, der nærmest antages for udelukket ved Samleje i Blodskamsægteskaber, saalænge Ægteskabet ikke er omstødt; af § 223, hvorefter »Forførelse« snarere opfattes som Overtalelse end Hidførelse af det første Fald; af § 234 som begrænset ved Presselovens Ansvarsregler forsaavidt angaar trykte Skrifter; af § 238, hvorefter Barnemordsstraffen ikke skal kunne nedsættes yderligere ved Anvendelse af § 85; af § 242, 2. Stk. som udelukkende den særlige Nedsættelsesregel i § 23 for Medvirkende ved Fosterdrab (en Inkurie synes det herefter at være, naar Kommentaren til § 243 henviser det Forhold at udbyde til Salg Genstande som tjenlige til at afbryde Svangerskab til Straf efter »Strfl. § 242, jfr. § 23«); af § 263, hvorefter »lukket Meddelelse« antages at omfatte ogsaa Meddelelser, der har været lukkede, da de tilgik Adressaten; af § 273, der antages at holde Vejen aaben for en Fortsættelse af hidtidig Mortifikationspraksis udenfor Ærefornærmelsernes Omraade; af § 293 som uanvendelig paa Tilfælde af ulovlig fortsat Tilbageholdelse af Tredjemands Ting, som Gerningsmanden lovligt er kommet i Besiddelse af.

Denne Liste kunde fortsætte længe. Men kun et selvstændigt Studium af Krabbes Kommentar vil dog kunne give et virkeligt Indtryk af, med hvilken Omhu og juridisk Fantasi parret med praktisk Erfaring de enkelte Lovbestemmelser er kommenterede.

Her skal nu blot til sidst anføres enkelte Punkter, paa hvilke Anmelderens Opfattelse afviger fra Forfatterens.

§ 138 straffer den, som forsætlig eller ved grov Uagtsomhed bringer sig i beruset Tilstand, »hvis han i denne Tilstand udsætter andres Person eller betydeligere Formueværdier for Fare«. Krabbe vil ikke opfatte denne sidste Betingelse som underkastet det almindelige Tilregnelseskrav for Følger i § 20. Dette synes realt at kunne føre til Ubilligheder. Sæt, at en Person, der kender den ny Straffelov og vil undgaa den med § 138 forbundne Strafrisiko, har beruset sig i Enrum indenfor Hjemmets fire Vægge, men derefter faar Besøg af Venner, der i Kaadhed slæber den modstandsløse berusede ud paa offentlig Vej, hvor han objektivt opfylder Paragrafens Farebetingelse. Hvis det virkelig af Omstændighederne med Klarhed fremgaar, at der

ikke i denne Relation kan bebrejdes ham den mindste Uagtsomhed, synes det ubilligt at anvende Straffebestemmelsen, der dog ikke har villet kriminalisere den blotte Beruselse. Det ses heller ikke, at Formuleringen af den omtalte Passus bringer denne udenfor § 20, og forsaavidt denne Paragraf ganske vist kun taler om Følger af forsætlige Handlinger, medens der her ogsaa er Tale om Følger af groft uagtsomme Handlinger, synes der i Forhold til den uagtsomme Beruselses Følger at maatte gælde en Analogi a fortiori med Hensyn til § 20.

§ 141 paalægger en Afværgelsespligt, fra hvilken der dog gores Undtagelse, hvis Forebyggelseshandlingen vilde medføre Fare for vedkommendes eller hans nærmestes »Liv, Helbred eller Velfærd«. Forfatteren antager, at der under »Velfærd« er indbefattet »Fare for Tiltale for den paagældende Forbrydelse« og er herved i Overensstemmelse med Motiverne til den tilsvarende Bestemmelse i det sidste Udkast. Der kan imidlertid spørges, om der ikke nu maa sluttes e contrario fra § 143 in fine, der fra den tilsvarende Paragraf i det andet Regeringsforslag (§ 142) har optaget en udtrykkelig Bestemmelse for dette Tilfældes Vedkommende om, at den der omhandlede Undladelse er straffri, naar Handling vilde have udsat vedkommende selv eller hans nærmeste for »Fare for Liv, Helbred eller Velfærd eller for Forfølgning for den paagældende Forbrydelse«. Det rigtigste Svar synes at være, at Fare for Tiltale i § 141-Tilfældet ikke i sig selv diskulperer, men kun forsaavidt saadan Tiltale vilde være farlig for den paagældendes Velfærd, hvilket ganske vist normalt vil være Tilfældet paa Grund af Grovheden af de i § 141 ommeldte Forbrydelser, men som dog ikke behøver at være det.

P. 322 antager Forfatteren, at § 281 er anvendelig »ved Siden af« § 261, naar den »med den iværksatte Frihedsberøvelse forbundne Trusel om dens Fortsættelse« foretages for at skaffe Gerningsmanden eller andre uberettiget Vinding. Under Hensyn til Strafferammen i § 261, 2. Stk., der spænder til 12 Aars Fængsel, sammenholdt med Strafferammen i § 281, jfr. § 285, hvis Maksimum for første Gang begaaet Forbrydelse er 2 Aar, maa Loven formentlig antages med § 261 at have villet give udtømmende Straffebestemmelser for Frihedsberøvelse for Vindings Skyld, hvad enten Vindingen er berettiget eller uberettiget.

Med Hensyn til Hæleriforbrydelsen antager Forfatteren

p. 377 nærmest, at mala fides superveniens ikke fremtidig bør kunne paadrage Hæleristraf, men at Finderen af en Ting, der senere viser sig at være stjaalet, bør straffes efter § 277 (ulovlig Omgang med Hittegods) og at mala fides superveniens i øvrigt bør bedømmes efter § 278 (Underslæb). I sidste Fald vil for øvrigt Strafferammen blive den samme som ved Hæleristraf i Almindelighed, jfr. § 285, 1. Stk. Men Udskydelsen af Hæleribegrebet i Tilfælde af mala fides superveniens synes at kunne medføre anomale Resultater. Hvis A i god Tro køber en Ting af B, men senere erfarer, at B har fundet Tingen, og derefter dog beholder den, vilde han da ikke kunne straffes for Hæleri i ulovlig Omgang med Hittegods efter den milde Strafferamme i § 285, 2. Stk. paa Grund af sin oprindelig gode Tro, ej heller vilde hans Forhold falde ind under § 277 selv, og han maatte da straffes efter § 278, hvis Strafferamme efter § 285, 1. Stk. er strengere end Strafferammen efter § 285, 2. Stk., den Strafferamme, han vilde være faldet ind under, hvis han straks ved Tingens Erhvervelse havde været i ond Tro. Dette Resultat er naturligvis uantageligt. Krabbes Bemærkninger p. 377 om Udskydelse af mala fides superveniens Tilfælde fra Hæleribegrebet kan formentlig ogsaa kun antages at angaa Hæleri med Hensyn til Tyveri. Men om der efter § 284's Affattelse kan gøres en saadan Forskel paa de forskellige Hæleritilfælde synes meget tvivlsomt.

De nu anførte Indvendinger angaar kun Smaating og har endog til dels en hypotetisk Karakter.

Anmelderens Hovedindtryk af det foreliggende Værk er, at det baade i praktisk, pædagogisk og videnskabelig Henseende udgør en meget værdifuld Berigelse af vor strafferetlige Litteratur.

Stephan Hurwitz.

Crime and the criminal law in The United States, by Harry Best.

Forfatteren af det foreliggende, omfangsrige Værk (paa over 600 Sider) er Professor i Sociologi ved Kentucky Universitetet. Af en Undertitel til Bogen fremgaar det, at Emnet i første Række er behandlet udfra sociale Synspunkter. I Fortalen gøres der nærmere Rede for Bogens Formaal, der først og fremmest er at give en ren objektiv Fremstilling, ikke nogen videnskabelig Drøftelse af Problemerne. Bogen er tænkt som en elementær Haandbog dels for Studerende, dels for den almindelige Borger, som ønsker at blive sat i Stand til at foretage en nærmere Vurdering af de herhenhørende Spørgsmaal. I Traad med Bogens objektive Karakter og praktiske Formaal falder det, at Forf. i betydeligt Omfang har gjort Brug af det forhaandenværende statistiske Materiale og indflettet det i Texten.

Efter Bogens Omfang og Indhold vil der vanskelig kunne blive Spørgsmaal om en Anmeldelse i dette Ords sædvanlige Betydning. De af Tidsskriftets Læsere, som maatte ønske nærmere Kendskab til Hovedtrækkene i den gældende amerikanske Strafferet og Straffeproces samt til det amerikanske Fængselsvæsen maa henvises til selv at studere Bogen, idet jeg her indskrænker mig dels til en mere almindelig Redegørelse for Bogens vidtrækkende Emner, dels til en Fremhævelse af saadanne Afsnit, som skønnes at have mest Interesse fra et skandinavisk Synspunkt.

Bogen har ikke mindre end 11 Afsnit (med ialt 52 Kapitler). I de første 2 Afsnit gives en Oversigt over den egentlige Strafferet, omfattende Forbrydelsens Begreb, Tilregnelighedsspørgsmaalet og Meddelagtighedsbegrebet samt en kort Fremstilling af og Definition af de forskellige Arter af Forbrydelser (Manddrab, Vold, Ejendomsforbrydelser, Forbrydelser mod Børn, Kønsfrihedsforbrydelser osv.). I det følgende Afsnit meddeles Grundlinierne i den amerikanske Straffeproces. Afsnittets sidste Kapitel er helliget en mere udførlig Omtale af de særlige »*Juvenile Courts*«, hvorunder Forf. med Varme fremhæver Betydningen af en Bekæmpelse af Ungdomskriminalitet med Midler helt forskellige fra dem, Samfundet bringer til Anvendelse overfor voksne Personer. Han fremhæver, at Ungdomsdomstolene er et naturligt Udviklingsled i Nutidens legislative Beskyttelse af Barnet. Det er gaaet langsomt med at faa Samfundet

til at erkende sit Ansvar overfor Barnet og til at opgive at gøre det ansvarligt for dets Handlinger omtrent paa lige Fod med den voksne. Men mere og mere har den Opfattelse dog vundet Overhaand i Staterne, at overfor Børn og unge er ikke Straf, men Opdragelse og »reformativ« Behandlig paa sin Plads. Og af denne Opfattelse er de særlige Domstole udsprunget. Oprindelsen ligger saa langt tilbage som 1870 i Boston. Men i deres nuværende Skikkelse stammer Ungdomsdomstolene dog først fra Begyndelsen af dette Aarhundrede. Domstolenes Indretning og Værdi synes meget forskellig i de forskellige Stater, og Forf. lægger ikke Skjul paa, at Ordningen lagt fra alle Vegne er gennemført i tilfredsstillende Omfang og paa fyldestgørende Maade. Bedst gennemført synes Ordningen ham at være i de store Byer, hvor der findes Dommere, der udelukkende er knyttet til disse Domstole. Ellers klarer man sig de fleste Steder ved Udnyttelsen af allerede bestaaende Domstole eller en særlig Afdeling af en saadan, men efter Forf.'s Opfattelse bør Maalet være i større og større Omfang at faa Specialdommere.

I de fleste Stater er Aldersgrænsen sat til 18 Aar, og i de øvrige noget højere indtil 21 Aar. Ofte er Aldersgrænsen for Drenge sat et Aar højere end for Piger. — Afsnittet er et typisk Eksempel paa den store Uensartethed, der hersker i det store amerikanske Rige. Forf. udtaler da ogsaa karakteristisk nok i sine indledende, almindelige Bemærkninger om Ungdomsdomstolene, at disse »i Teorien i det mindste« indtager en enestaaende strategisk Stilling i Kampen mod Kriminaliteten, fordi der i deres Hænder ligger uberegnelige Muligheder for i Tide at redde »the potential criminal« og frelse ham og Samfundet for »an actual criminal«. Men Theori er altsaa eet, Praksis et andet. Og det sidste — unægtelig vigtigste Omraade — synes det efter Fremstillingen at skorte ikke saa lidt paa, naar Staterne tages som Helhed.

De to næste Afsnit indeholder dels Oplysninger om Omfanget af Forbrydelser begaaede i Staterne, dels et Forsøg paa en Udredning af Forbrydelsens Aarsager, saaledes som disse afspejler sig ved en statistisk Undersøgelse af Fængslernes Befolkning. Her findes saaledes Oplysning om Forholdet mellem mandlige og kvindelige Forbrydere (Domfældelser) — i Aaret 1923 6101 Mænd og 553 Kvinder pr. 1.000.000 Indbyggere — om Betydningen af Alder, Race (hvid—sort—rød—gul samt indfødt eller frem-

med Nationalitet), om Forholdet mellem By og Land, om Indflydelse af Familieforhold, økonomiske Forhold, Skoleuddannelse (10,7 Analfabeter), legemlig og sjælelig Helbredstilstand osv. Oplysningerne er for en væsentlig Del af statistisk Art, og Fremstillingen egner sig derfor ikke til Referat. — Fra et Underafsnit om Lynch-Justitsen skal jeg dog gengive et Par Tal. Fra 1882 til 1928 fandt der i Staterne Lynching Sted i ialt 4.576 Tilfælde. De fordeler sig paa samtlige Stater med kun 7 hæderlige Undtagelser. De $^5/_6$ af Lynching'erne — eller hvis man alene holder sig til de senere Aar $^9/_{10}$ — har fundet Sted i de sydlige Stater, og i $^4/_5$ — henholdsvis $^9/_{10}$ — af Tilfældene gik det ud over Negre. Kun 2 % har været Kvinder. Aarsagen til Lynchingen var i knap $^1/_4$ af Tilfældene Angreb paa Kvinder, i over $^1/_3$ Mord eller Drab, knap $^1/_5$ Vold, $^1/_{10}$ for Ejendomsforbrydelser og Resten skyldes forskellige andre Aarsager. Fra 1889 til 1900 fandt der gennemsnitlig ca. 150 Lynchinger Sted om Aaret; fra 1900 til 1910 var Gennemsnittet ca. 90, fra 1910 til 1920 ca. 70, i 1921 og 1922 var der endnu henholdsvis 59 og 57 Tilfælde, i 1923 33, i 1924 16, i 1925 18, i 1926 30, i 1927 16 og endelig i 1928 kun 9. Nedgangen i Lynchingernes Antal skyldes forskellige Aarsager, men Forf. tillægger her Kirkens og Pressens Arbejde en væsentlig Andel. Som Midler til helt af faa Bugt med Lynch-Justitsen peges bl. a. paa en strengere Gennemførelse af Loven »med en hurtigere og sikrere Straf af den skyldige«, »en bedre Beskyttelse af Liv og Ejendom vil have en værdifuld Virkning« og endelig en bedre Forstaaelse mellem den hvide og sorte Race.

I Afsnit VI angaaende de forskellige Former for Straf i Staterne oplyses, at disse i Hovedsagen er følgende: Dødsstraf, Frihedsstraf (eventuelt med haardt Arbejde) og Bøde; endvidere Embedsfortabelse og Tab af Valgret. Pryglestraf anvendes kun i en eller to Stater (»for a few minor offenses, especially wife-beating«).

I Kapitlet om *Dødsstraffen* oplyses, at denne Straf efter Loven kan anvendes for en hel Række alvorlige Forbrydelser, men at det i Praksis stiller sig saaledes, at $^9/_{10}$ af samtlige Eksekutioner var Mandrabssager og praktisk talt Resten Voldtægtssager. Dog anvendes nu i mange Tilfælde selv for Manddrab livsvarigt Fængsel i Stedet for Dødsstraf. I 1927 var saaledes Antallet af Drab 87 pr. 1.000.000

Indbyggere*), medens Antallet af Eksekutioner knap var 1. Og Antallet af Dødsdomme var i 1923 kun halvt saa stort som i 1880. Af samtlige Individer, der i Tidsrummet 1889 til 1927 dømtes til Døden i Staten New York, blev 60,9 % henrettet, medens 7,1 % døde eller blev sindssyge. Eksekutionen foregaar i ca. Halvdelen af Staterne ved Elektricitet, iøvrigt ved Hængning, i 1 Stat (Utah) er Skydning dog ogsaa tillad', og i 1 Stat (Nevada) »asphyxiation« (en Form for Kvælningsdød?).

Dødsstraf er afskaffet i 8 Stater, dog at den i et Par af disse er tilladt i ganske særlige Tilfælde, f. Eks. ved Drab paa en Fængselsfunktionær. 8 andre Stater — herunder New York og Washington — har paa et vist Tidspunkt afskaffet Dødsstraffen, men har senere genindført den. Forf., der selv sympatiserer med Dødsstraffens Afskaffelse, mener dog aabenbart ikke, at Tidspunktet dertil endnu er kommet for Staternes Vedkommende.

En udførlig Omtale ofrer Forf. i det følgende Afsnit paa det saakaldte Parole-System. Parole er betinget Løsladelse af en Forbryder fra Fængslet inden Straffetidens Udløb under Tilsyn enten fra Fængslets Side eller af de særlige Parole-Autoriteter og underkastet disses Ordrer og Anvisninger. I Tilfælde af ny Forbrydelse eller Brud paa Parolevilkaarene har de paagældende Autoriteter Myndighed til at tilbageføre ham til Fængslet. Parole-Systemet er med andre Ord et Sidestykke til den Løsladelse paa Prøve, som indføres her i Landet i vidt Omfang ved den nye Straffelov.

For at opnaa Løsladelse paa Prøve gælder i Almindelighed, at en Fange maa have afsonet en vis Minimumsdel af Straffen. I et stort Antal Stater er dette Minimum sat til en vis Brøkdel af den idømte Straffetid, f. Eks. $^1/_3$, Halvdelen eller $^3/_4$. I enkelte Stater er Løsladelsen efter et vist fastsat Tidsrum obligatorisk, men i de fleste er den overladt til Parole-Autoriteternes Bestemmelse.

Parole-Systemet blev i sin nuværende Form indført i New York i 1876 i Forbindelse med den ubestemte Dom. Den finder nu Anvendelse i større eller mindre Omfang i praktisk talt alle Staterne først og fremmest ved alle »reformatories«, men ogsaa ved et stadig tiltagende Antal Fængsler. Historisk set ligger Anvendelse af Parole forud

*) I 1926 var Antallet 85, og af disse Drab blev ikke mindre end 61 begaaet med Skydevaaben.

for Indførelsen af den ubestemte Dom, men disse 2 Institutioner har faktisk i betydeligt Omfang udviklet sig Haand i Haand. I Øjeblikket kan det siges, at Parole finder Anvendelse i ubetydeligt større Omfang end den ubestemte Dom, men der er dog enkelte Stater, som har indført Parole-Systemet uden at have optaget den ubestemte Dom. Systemet er iøvrigt ialt væsentligt kun kendt ved de saakaldte »State penal institutions«, d. v. s. Enkeltstaternes Fængsler, medens det kun i ringe Omfang finder Anvendelse ved de lokale Fængsler (jails og workhouses).

Forf. kritiserer indgaaende Parole-Systemet, saaledes som det nu praktiseres. Med Hensyn til Resultaterne af Systemet erkender han, at det er praktisk talt umuligt at opgøre dem paa Grundlag af det foreliggende meget mangelfulde Materiale. Men overfor unge Forbrydere siges det udtrykkeligt, at Resultatet ofte er ganske utilfredsstillende. I nogle Tilfælde angives ganske vist $^3/_4$ af de proveløsladte at have klaret sig, men i andre Tilfælde genfindes fra $^1/_3$ til $^3/_4$ af de proveløsladte i Fængslerne for voksne.

Aarsagerne til, at Parole ikke altid falder ud til Tilfredshed, ligger naturligvis tildels hos de paagældende proveløsladte selv, men Forf. lægger ikke Skjul paa, at Systemet i den største Del af Staterne endnu kun er ringe (poorly) udviklet og organiseret. I visse Stater findes Systemet kun rent proforma, og kun i et meget ringe Antal Stater kan Systemet siges at have naaet til en nogenlunde høj Udvikling. Hovedmanglerne har været en ufuldstændig og utilstrækkelig Undersøgelse af Omstændighederne ved de enkelte Tilfælde, og en tilsvarende Mangel ved Tilsynet efter Løsladelsen. Det er øjensynligt, hedder det, at Parole baade i Henseende til Organisation og med Hensyn til Resultater endnu befinder sig i en temmelig forvirret (confused) Tilstand. »Denne nye Fremgangsmaade med Hensyn til Behandlingen af Forbryderne befinder sig utvivlsomt endnu i sine Fødselsveer«. Et tilfredsstillende System bør udarbejdes paa Grundlag af indvundne Erfaringer og paa Grundlag af en dybere Forstaaelse af Parole-Systemets Principper, Natur og Muligheder samt en bedre Værdsættelse af det fra Offentlighedens Side. Men selv om Parole endnu ikke kan siges at have fundet sin rette Plads i den amerikanske Retsvidenskab, og trods de som det synes ret magre Resultater, der hidtil er indvundet, har Forf. ikke mistet Troen paa Systemet, som han mener har uanede Muligheder, idet der efter hans Op-

fattelse ikke er Tvivl om, at Parole i Forbindelse med Probation til sin Tid vil finde sin faste og maaske altovervejende Plads i Samfundets Behandling af Lovovertræderne.

Organisationen af selve Tilsynet er naturligvis forskellig i de forskellige Stater. De saakaldte »parole-officers« synes langt fra at findes alle Vegne, og hvor de findes, er deres Antal meget forskelligt; i enkelte Stater er der f. Eks. kun 1 »officer« for hele Staten, og i andre Stater, som formelt har indført Parole Systemet, findes der overhovedet ikke nogen »officer«. Ligeledes synes det, som om kun et forholdsvis ringe Antal af de paagældende er hensigtsmæssigt uddannede. Ofte er Stillingen kun et Bierhverv. De fleste »officers« angives at være ikke stort andet end Kontorfolk (clerks), som ikke udretter synderligt udover at føre Bøger over deres Klienter; som en almindelig Regel er de kun i meget begrænset personlig Berøring med dem, der er betroet dem; Besøg i en prøveløsladts Hjem praktiseres sjældent. I visse Tilfælde er Hvervet knyttet sammen med andet socialt Arbejde f. Eks. Tilsynet med sindssyge, og i enkelte Stater overlades den største Del af Tilsynet til visse religiøse eller filantropiske Organisationer, der arbejder med Statens Autorisation.

Antallet af prøveløsladte, som betroes en enkelt »officer«, er meget forskelligt i de forkellige Stater. I enkelte Stater ligger Tallet paa adskillige Hundreder, men i de fleste overskrider Antallet ikke 100; i forholdsvis faa Stater er Tallet sat saa lavt som til 50 eller 75.

Efter Fort.'s Mening bør der, for at Systemet kan være virkningsfuldt, forefindes en tilstrækkelig Stab af »officers«, eventuelt underlagt en »head parole-officer«. »Parole-officers« bør i det store og hele have de samme Kvalifikationer som »Probation-officers«, og hvor det drejer sig om lokale Fængsler, vil den samme »officer« kunne tjene baade det ene og andet Formaal. De skal have en speciel Uddannelse til deres Arbejde, og denne Uddannelse bør ikke være politimæssigt præget. I størst muligt Omfang bør de ikke have anden Virksomhed ved Siden af, ligesom den enkelte »officer« kun bør have Tilsynet med i det højeste 75 prøveløsladte og allerhelst kun omkring 50, idet Antallet maa afhænge noget af det Distrikts geografiske Størrelse, som er betroet ham. Han skal være i stadig Forbindelse med den løsladte og aflægge Besøg hos ham fra Tid til anden. Særligt intensivt Tilsyn er nødvendigt i de

første Maaneder efter Løsladelsen, der maa betragtes som den mest kritiske Periode. Endvidere vil et mere vidtgaaende Tilsyn udkræves overfor unge og ugifte Personer. — Med Hensyn til Anvendelsen af *private og frivillige Tilsynsførende* — eventuelt Personer, der staar den løsladte nær — mener Forf., at der ikke sjældent med Fordel vil kunne gøres Brug af en saadan Fremgangsmaade, men Tilsynet bør da altid finde Sted under Ledelse af den paagældende »officer«. — Antallet af prøveløsladte opgør Forf. for Staterne som Helhed til omkring Halvdelen af alle Fanger, der løslades fra Fængslerne og »reformatories«. For saa vidt angaar unge Forbrydere er Anvendelsen noget større og kan efter Forf.'s Skøn sættes til omkring de tre Fjerdedele. Men iøvrigt kan Anvendelsen af Parole-Systemet i det store og hele siges at være tiltagende, hvilket i vidt Omfang staar i Forbindelse med udvidet Anvendelse af ubestemt Dom.

Forf. anfører, at man beklagelsesvis ogsaa er tyet til Anvendelse af Parole-Systemet — saavel som af egentlig Benaadning (pardon) — paa Grund af Pladsmangel i Fængslerne. Men selv bortset herfra synes Løsladelserne ham endnu i det store og hele at foregaa for mekanisk uden en tilstrækkelig Undersøgelse af, hvorvidt den enkelte Fange under Opholdet i Fængslet ved moralsk Forbedring eller gennem sin Deltagelse i Undervisning eller Arbejde er behørigt forberedt til Livet udenfor Fængslet.

Med Hensyn til Antallet m. v. af Fanger, som hensidder i de amerikanske Fængsler, meddeles for Aaret 1926 nogle statistiske Oplysninger, som synes mig at have Interesse. Det fremgaar heraf, at der den 1. Januar 1926 hensad i Fængsler og reformatories 90.047, hvoraf 86.663 Mænd og 3.384 Kvinder. I Aarets Løb var Tilgangen ialt 55.502, medens Afgangen var 49.424. Af de afgaaede blev 17.831 løsladt efter endt Straf. 19.917 paa »parole«, medens 1.296 blev benaadede (pardon). 724 døde, 66 (alle) Mænd blev henrettede, medens 2.121 undveg (heraf 72 Kvinder). I Aarets Løb genindsattes til Gengæld 1471 Fanger efter Undvigelse, men der bliver dog tilbage en ret betydelig Forskel mellem Antallet af undvegne og Antallet af paagrebne. De nævnte Tal omfatter kun Personer løsladte fra egentlige Fængsler og »reformatories». For saa vidt angaar de lokale Institutioner (jails og workhouses) angives ifølge den officielle Statistik Tallet af løsladte til ca.

300.000 pr. Aar, og for saa vidt angaar specielle Institutioner for unge Forbrydere til ca. 7.000. For de lokale Institutioner gør Forf. dog opmærksom paa, at det ikke drejer sig om 300.000 nye Individer, men at man maa regne med et betydeligt Antal »Gengangere«.

Selve det amerikanske Fængselssystem med dets Sonding mellem Federal Institutions, State Institutions, County Institutions og Municipal Institutions, gøres der selvølgelig ogsaa Rede for i Bogen, ligesom for Administrationen af disse forskellige Slags Fængsler. Ligeledes meddeles en Oversigt over den indre Administration af de enkelte Institutioner, herunder Fangernes Behandling, Uddannelse og Beskæftigelse. Dette vil det imidlertid føre for vidt at komme ind paa i nærværende Anmeldelse.

Et helt Afsnit (IX) ofrer Forf. paa den saakaldte Probation. Da dette System er af mere almen Interesse, finder jeg en kort Omtale af hans Fremstilling paa dette Punkt rimelig.

Hovedforskellighederne mellem Probation og Parole er efter Forf., at der ved Probation overhovedet ikke paa noget Tidspunkt er Tilknytning til noget Fængsel, medens der ved Parole udkræves en vis Tids forudgaaende Fængselsstraf. Endvidere at Probation snarere er Del af Domstolenes Arbejde eller i al Fald et Arbejde i Tilknytning til Domstolene, medens Parole-Systemet har sit Brændpunkt i Fængslerne og administreres i større eller mindre Grad fra disse.

Forf. definerer Probation som en Form af ikke-anstaltsmæssig Behandling, som lader Lovovertræderen beholde sin Frihed udenfor Fængslets Mure under et vist Maal af Kontrol, hvorved der gives ham en Lejlighed til at forbedre sig og saaledes undgaa Straf i Øjeblikket, idet det ligger bagved, at han skal undergives saadan Straf, saafremt han viser sig uværdig til Probation. Det fremhæves samtidig, at Probation vel i visse Henseender ligner betinget Dom, og at de uheldigvis sommetider betragtes som et og det samme. Men Probation involverer langt mere end betinget Dom, idet den ikke nøjes med det negative, at udsætte Straffens Fuldbyrdelse, men anordner Tilsyn og Kontrol for et vist givet Tidsrum for derved at yde en positiv Hjælp til Lovovertræderens Genrejsning. Efter denne Definition vil betinget Dom, der afsiges efter den nye Straffelovs § 56, normalt falde ind under Begrebet Probation,

idet det er Forudsætningen, at den betingede Dom som Hovedregel skal kombineres med Tilsyn. Professor Torp har i sin Tid i Motiverne til sit Straffelovsforslag af 1917 netop peget paa, at man ved Overførelsen af den betingede Straffedom fra amerikansk og engelsk Ret hidtil væsentligst har hæftet sig ved den negative Side af Institutet og først efterhaanden mere har faaet Øjnene op for Institutets positive Værdi, den opdragende Virkning. Naar den betingede Sraffedom ikke hidtil har svaret til Forventningerne, finder Professor Torp bl. a. Forklaringen deri, at man har undladt at medtage det, som er Institutets egentlige Kerne, nemlig Forsorgen for den dømte under Prøvetiden.

Probation blev oprindelig indført i Massaschusett i 1878 hovedsagelig for unge Forbrydere. Herfra har Probation bredt sig til de fleste amerikanske Stater, men det er vedblivende saaledes, at Probation først og fremmest er knyttet til Børn og unge Mennesker og specielt arbejder i Tilknytning til Juvenile Courts, idet Probation i Virkeligheden betragtes som Hovedhjørnestenen i denne Institutions Arbejde. Men ogsaa for voksne tillader Loven Probation i en stor Del af Staterne. Imidlertid er et fuldstændigt Probation-System med en tilstrækkelig Stab af Probation-officers kun kommet til Udvikling i forholdsvis faa Stater. Selv til Ungdomsdomstolene er der kun i ca. Halvdelen af Staterne knyttet faste Probation-officers. Den mest fuldstændige Ordning findes i de store Byer. Hvervet som Probation-officer varetages hyppigt sammen med anden Virksomhed. Selv ved Juvenile Courts er »full-time officers« i absolut Minoritet. Til Tider varetages Hvervet af en Politifunktionær. Antallet af Probation-officers er efter Forf. de fleste Steder for ringe, saaledes at en enkelt maa varetage indtil 200 eller flere Tilsyn. Længden af Tilsynsperioden varierer fra 3 eller 4 Mdr. til 5 Aar.

Probation kommer oftest til Anvendelse ved Ejendomsforbrydelser og med Hensyn til Personer, der ikke tidligere har været i Konflikt med Loven. Efter Forf. er det meget vigtigt kun at anvende Probation i de Tilfælde, der virkelig er egnede dertil. Man bør søge at skelne imellem Lejlighedsforbrydere og Personer med virkelig alvorlige kriminelle Tilbøjeligheder, idet Samfundet overfor disse sidste maa kræve Beskyttelse gennem Frihedsstraf.

Som ikke egnet for Probation nævnes specielt svagt begavede Individer, Personer henfaldne til Misbrug af Alko-

hoi og narkotiske Midler, Vaneforbrydere eller Forbrydere med tydelig udtalte antisociale Tilbøjeligheder.

Probation er en Appel til den paagældendes Selvinteresse, Selvrespekt og Selvbeherskelse, men maa i sig selv betragtes som en virkelig Form for Straf, idet den paalægger den paagældende Lydighed mod vissse Vilkaar og Instrukser og begrænser hans Bevægelsesfrihed, hans Frihed med Hensyn til Sædvaner, Omgangskreds, Fornøjelser, Arbejde og Livsførelse i det hele taget. — Hovedfordelene ved Probation fremfor Fængselsstraf fremhæves ogsaa af Forf. Han peger her bl. a. paa, at Probation i langt højere Grad tillader en individualiserende Behandling end en Frihedsstraf. Og med Hensyn til den økonomiske Side af Sagen mener han, at Samfundet ved at undgaa Frihedsstraf sparer et betydeligt Beløb, idet Udgiften pr. Individ til Probation anslaas til $^1/_8$ eller mindre af Udgiften ved et Fængselsophold. Dog advarer Forf. imod den Tro, at et virkeligt effektivt Probation-System kan ventes opnaaet uden ret betydelige Udgifter.

Før Retten tager Beslutning om Probation, bør der sørges for fuldstændige Oplysninger ikke alene om Forbrydelsen, men ogsaa om Forbryderens Person. En fysisk og psykisk Undersøgelse vil her være i høj Grad ønskelig, og psykiatriske Klinikker er ofte et nødvendigt Led i en Probation-Sag. Den endelige Afgørelse bør tilkomme Dommeren paa Basis af den af en Probation-officer foretagne Undersøgelse. Probation-Perioden bør ikke være for kort, efter Forf. ialtfald ikke mindre end 6 Mdr. eller 1 Aar, og i de første Maaneder bør Tilsynet altid være særlig effektivt.

At Udfaldet af Probation i væsentligt Omfang afhænger af den paagældende Probation-officers Egnethed og Arbejde understreges af Forf. Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt det bør være den samme Probation-officer, som foretager Undersøgelsen, inden Retten træffer sin Afgørelse, og som senere hen fører Tilsynet, er Forf. af den Opfattelse, at den mest tilfredsstillende Ordning er den, hvor begge Dele overlades til samme Person, fordi han kender den paagældende Sag fra Begyndelsen. Det gælder iøvrigt for Probation-officers at skaffe sig de bedst mulige Oplysninger om Klienten fra alle mulige Kilder, først og fremmest den paagældende selv og hans Familie, men dernæst ogsaa hans Naboer, Venner, paagældende Præst eller Lærer, Arbejdsgiver o. s. v. Tilsynet, der altid bør udøves paa en

venskabelig Maade, bør ikke desto mindre være nøje (»strict«), navnlig maa han holde sig i sig i stadig Forbindelse med Klienten, aflægge Besøg hos ham o. s. v.

Forf. mener, at Probation-officers for Størstedelen bør være offentlige Tjenestemænd, ansvarlige overfor og lønnet af offentlige Myndigheder. Men mange Steder findes private Organisationer og Selskaber, der som frivillige Arbejdere deltager i denne Gerning, og hele Probation-Institutionen er i væsentlig Gæld til det private Initiativ saavel for den gode Aand som for den Iver, der lægges for Dagen. Ulemperne ved de frivillige Hjælpere er, at mange af dem kun er i Stand til at yde Arbejde i deres Fritid og derfor sjældent kan overkomme mere end nogle faa Tilsyn. I Almindelighed vil bedre Resultater kunne opnaas, hvis det offentlige organiserer Tilsynet paa systematisk Grundlag med Ansættelse af egentlige »officials«, der er i Stand til at give hele deres Tid til Arbejdet. Hvor frivillige Tilsynsforende tager Del i Arbejdet, bør det ske under offentlig Kontrol. — Den enkelte Probation-officer bør helst ikke have mere end 40 à 50 Personer at føre Tilsyn med, og i al Fald ikke over 75. Og ved Udvælgelsen af Probation-officers bør der lægges den størst mulige Vægt paa hans personlige Karakter og Egnethed.

Probation finder, efter hvad der oplyses, i Øjeblikket Anvendelse paa ikke mindre end $^1/_4$ Million Personer om Aaret, medens omtrent 375,000 Personer aarlig dømmes til Fængsel eller »reformatories«. — Med Hensyn til *Resultaterne af Probation* meddeler Forf. nogle Tal, der er forskellige i de forskellige Stater. Tallene synes dog ikke at hvile paa tilfredsstillende statistisk Grundlag og meddeles da ogsaa med at vist Forbehold. Ca. $^1/_{20}$ af dem, der er sat under Tilsyn, har unddraget sig dette, men denne Procent ligger ikke meget over Procenten for Undvigelser fra Fængsel, der for Fængsler og »reformatories« er 4,7 % og fra Ungdomsanstalter er 7,5 %. Iøvrigt angives omtrent Halvdelen af de mislykkede Tilfælde af Probation at skyldes mentale Mangler og kronisk Alkoholisme eller lign. hos de paagældende Individer. I det hele er Systemet for ofte blevet misbrugt ved at være bragt til Anvendelse uden tilstrækkelig Undersøgelse af de enkelte Tilfælde. Ligeledes har det virket uheldigt for Systemets Omdømme, at der har været udøvet Pres af politisk eller anden Art for at opnaa Probation.

I Bogens to sidste Afsnit undersøger Forf., hvilke Veje man efter hans Mening skal gaa for at opnaa et bedre Indseende med og Formindskelse af Forbrydelserne. I Afsnittets første Kapitel beskæftiger han sig med Manglerne i den kriminelle Retspleje og de Forbedringer, som der tiltrænges. Set med danske Øjne synes Manglerne unægtelig meget væsentlige, og Forf. begynder da ogsaa med at udtale, at der maa rejses en meget alvorlig Anklage imod den nuværende Retspleje, d. v. s. hele det legale Maskineri, som er forhaanden med Hensyn til Paagribelse og Forfølgelse af Forbryderne. Sikkerhed for at begaaede Forbrydelser bliver straffede kan kun ventes med Hensyn til en begrænset Del af Forbryderne (»limited portion of offenders«). Bedre bliver det naturligvis ikke, naar det med Sandhed kan siges, at det nu og da hænder, at selve Lovens Vogtere, der er sat til at beskytte Samfundet imod Forbryderen, i Virkeligheden spiller under Dække med denne. Endvidere peger han paa, at den gældende Strafferet mere er baseret paa Tradition og gamle Sædvaner end paa videnskabelig Aand og videnskabelig Metode. Ligeledes kritiserer han Retsplejens Langsomhed og dens Kostbarhed, idet den tunge Ende særlig er rettet imod den fattige. Og til sidst men ikke mindst, at den kriminelle Retspleje ofte mangler den Upartiskhed og Uafhængighed, som er selve dens Grundpiller. Uvedkommende Hensyn, politiske eller andre, gør til Tider deres Indflydelse gældende. Alt for ofte er det den rige, der med sin Rigdom har Fordelen frem for den Fattige i hans Fattigdom. Forf. peger paa, at der dog er en Straale af Lys i Mørket, idet der i de fleste Stater arbejdes paa en Forbedring af den kriminelle Retspleje, saaledes at man tør haabe paa lysere Tider i Fremtiden.

Af Forf.s Kritik med Hensyn til de enkelte Led i Retshaandhævelsen skal kun et Par Punkter nævnes. Han fremhæver Nødvendigheden af en højere Standard for *Politiets* Vedkommende. I Chefstillingerne, der ofte besættes ud fra politiske eller andre uvedkommende Hensyn, sker der altfor ofte Skifte, hvilket har en vidtrækkende demoraliserende Inhflydelse. Ogsaa de menige Medlemmer af Styrken rekrutteres jævnligt efter uvedkommende Hensyn, og der finder Byer, hvor kun en forholdsvis mindre Del af Styrken har tjent i denne mere end 5 Aar, saaledes at den største Del i Virkeligheden er uden Erfaring. Ogsaa Op-

dagelsespolitiet er mangelfuldt, og hvad Forbrydelsens Forfølgning angaar, fremhæver han den mangelfulde Forbindelse mellem Opdagelsespolitiets Arbejde og den offentlige Anklager, en Mangel, der medfører, at meget af Politiets Arbejde gaar til Spilde.

Med Hensyn til *den offentlige Anklager* fremhæver han, at denne formentlig har for vidtgaaende Myndighed til at undlade Tiltale. Naar Anklagemyndigheden lader en Sag falde, skyldes det ikke altid de bedste Motiver, men til Tider Motiver af meget lidet fortjenstfuld Karakter, saasom politisk Indflydelse eller lign. Anklageren faar praktisk talt til Tider Lov til at optræde som Dommer i Sagen.

Ogsaa med Hensyn til *Forsvaret* for den ubemidlede Anklagede synes der at være betydelige Mangler. Ganske vist gælder i de fleste Stater den Regel, at en anklaget Person, der er ude af Stand til at betale en Sagfører for sit Forsvar, kan faa en Forsvarer beskikket af Retten, men efter Forf. er det kun faa Sagførere, som bryder sig om at paatage sig en saadan Beskikkelse, og Hvervet som Forsvarer er derfor ofte tilfaldet andenrangs eller begyndende Sagførere, og ofte tager en beskikket Sagfører sig meget lidt af Sagen. I en Fodnote oplyses, at det hænder, at en saadan Sagfører, uanset at Forsvaret skulde være uden Udgift for den anklagede, ikke desto mindre enten straks eller senere fralokker den anklagede eller hans Paarørende Honorarer.

Forf. fremhæver dernæst Nødvendigheden af at styrke Statens og Anklagemyndighedens Stilling i den kriminelle Retspleje i Forhold til den anklagede; som det nu er, er det den anklagede, der har alle Fordelene paa sin Side. Loven viser en tydelig Partiskhed til Fordel for ham paa Bekostning af Anklagemyndigheden. Staten kan, uden at tilsidesætte Hensynet til Anklagede, efter Forf.s Mening i langt højere Grad stille de 2 Parter paa lige Fod.

Trods alle Forbedringer i den kriminelle Retspleje og trods alle andre Midler, man tager sin Tilflugt til, for at sikre et heldigt Udfald af Kampen mod Forbrydelsen, fremhæver Forf. dog i Bogens afsluttende og stærkt ideelt prægede Kapitel, at man paa denne Maade kun angriber Ondet udefra, men i Virkeligheden ikke naar ned i Konfliktens dybe Undergrund, hvor den virkelige Kamp foregaar, nemlig i det enkelte Menneskes Sjæl og i hans hele jordiske Tilværelse. Forf. opridser derefteret socialt og menneskeligt

Program med Hensyn til Forbrydelsens Bekæmpelse, idet han som sit første Punkt opstiller en hensigtsmæssig Behandling af de Mennesker, som paa Grund af mentale Mangler er ude af Stand til at lede sig selv eller til at holde sig fra Forbrydelser; som det andet Punkt en Forbedring af de sociale Livsvilkaar med Fjernelse af de Kræfter og Faktorer, som leder til Forbrydelse, og som tredie Punkt Styrkelse og Opbyggelse af den menneskelige Karakter.

Erik Kampmann.

Karl Engisch: Untersuchungen über Vorsatz und Fahrlässigkeit im Strafrecht. Verlag von Otto Liepmann, Berlin 1930.

Anmeldt af Professor *Oluf H. Krabbe.*

Forbrydelsesbegrebets Elementer: *Tatbestandmässigkeit, Rechtswidrigkeit, Schuld,* har i tysk Retslitteratur gennem lange Tider været Genstand for en endnu standende Strid. Ældst er Striden om Skyldelementet. Saa langt tilbage som i 1859 udtaler *E. I. Bekker,* at enhver Forfatter, der har beskæftiget sig med *dolus*-Læren, er kommet til andre Resultater end Forgængerne, at Kløften mellem de forskellige Opfattelser stadig uddybes, og at det derfor ikke kan overraske, naar der er fremkommet Forslag om at opgive Ævret og overlade det hele til Domstolene, der uden synderlig Møje finder fornuftige konkrete Løsninger af de Spørgsmaal, som de lærde »*seit Jahrhunderten*« forgæves har anstrængt sig for at besvare.

I Indledningen til sin udmærkede Monografi »*Die Formen der Strafschuld*«, 1903, fremhæver *Miricka,* at en udenforstaaende med Føje kunde vente, at de ærværdige, 2000-aarige Skyldbegreber *dolus* og *culpa,* dyrkede og lutrede gennem Tiderne, maatte have opnaaet en over alle Tvivl ophøjet Exakthed, — men at Faglitteraturen om Skyldformerne, »*die an und für sich eine ansehnliche Bibliothek repräsentieren könnte*«, udviser det modsatte.

Om en Afrustning har der siden 1903, saavidt vides, ikke været Tale. Biblioteket er tværtimod blevet forøget indtil det uoverskuelige, nu ogsaa med ovennævnte Værk (XIV + 477 S.) af Privatdocent i Giessen Dr. *Karl Engisch,* der saa at sige begynder forfra igen.

Bogen *indledes* (S. 1—64) med en Redegørelse for Undersøgelsens Grundlag, Formaal og Metode.

Undersøgelser indenfor Skyldlæren kan ikke undgaa at tage Parti i Skolestriden om Straffens Formaal, og Forf. bygger for sit Vedkommende paa den overvejende sædvanlige Opfattelse, at Straffen indeholder en *Misbilligelse (Vorwurf)* af en Person som Følge af et af ham udvist Forhold. Strafbarhedsgrundlaget er for det første *das tatbestandmässige Unrecht.* Men foruden dette retsstridige Gerningsindhold, der ikke i sig selv er *vorwurfsbegründend,* maa det kræves, at Gerningsindholdet kan tilregnes Gerningsmanden til *Skyld* som forsætligt eller uagtsomt. Forsæt og Uagtsomhed som Skyldformer maa bestemmes efter deres Funktion som misbilligelsesbegrundende. *Skyld i formel Forstand* er Indbegrebet af de misbilligelsesbegrundende Elementer i Gerningsmandens Forhold, der efter Lovens Beskrivelse eller ifølge de socialetiske Anskuelser i Samfundet udkræves som Forudsætning for Strafbarheden ved Siden af det objektive Gerningsindhold. Dette formelle Skyldbegreb opstiller Forf., i Tilslutning bl. a. til *Graf zu Dohna,* som Modsætning til det af andre Skribenter dyrkede *materielle Skyldbegreb,* der af Forf. betegnes som et Postulat, afledet af moralske Grundsætninger eller Straffens Væsen, saaledes naar al Skyld begrebsmæssigt bestemmes som Viljesskyld, hvoraf da f. Eks. udledes, at ubevidst Uagtsomhed ikke er Skyld. Idet Forf. gaar ud fra, at Skyld er en sammenfattende Betegnelse for Forsæt og Uagtsomhed, maa Skyldbegrebet indbefatte de for Forsæt og Uagtsomhed *fælles* misbilligelsesbegrundende Elementer. Den formelle Skyldbetragtning maa derfor bestemme Begreberne Forsæt og Uagtsomhed, før Skyldbegrebet fastlægges, medens en materiel Skyldbetragtning først fastlægger det almindelige Skyldbegreb og ud fra dette afleder Skyldformerne.

Med Hensyn til Forholdet mellem Forsæt og Uagtsomhed slaar Forf. følgende fast som Udgangspunkt for sine videre Undersøgelser:

Baade de lege lata og de lege ferenda er saavel Forsæt som Uagtsomhed bundet til Gerningsmandens retsstridige Virksomhed som Egenskaber *ved denne,* staaende i en *indre* (ikke nødvendigvis psykisk) Relation til Gerningen. Ikke blot om Forsæt, men ogsaa om Uagtsomhed gælder det, at Gerningsforholdets Egenart er bestemmende for Strafbarheden; der gives derfor ingen almindelig *crimen culpæ,*

kun *crimina culposa*. Forsæt er det *principielt sværere*, Uagtsomhed det *principielt lettere*, ikke ved alle Forbrydelser kriminaliserede, Skyldforhold. Naar Forskellen mellem Forsæt og Uagtsomhed saaledes afhænger af Misbilligelsens *Styrke*, bliver der ikke Spørgsmaal om Konkurrence mellem samtidigt foreliggende Forsæt og Uagtsomhed, medens en saadan Idealkonkurrence ikke vilde være udelukket efter en Teori som *Sturms*, der bestemmer Forsæt og Uagtsomhed kvalitativt forskelligt som henholdsvis Ondskab og Daarskab, hvilke Egenskaber jo godt kan give sig samtidigt Udslag i en enkelt Gerning. At Forsæt og Uagtsomhed udelukker hinanden, er imidlertid efter Forf. ikke ensbetydende med, at den nederste Grænse for Forsæt og den øverste Grænse for Uagtsomhed skulde falde sammen.

Efter disse indledende Bemærkninger, der afsluttes med en forelobig orienterende Kritik af forskellige Opfattelser af Forholdet mellem Retsstridighed = *Nichtgesolltsein* og Skyld = *Vorwerfbarkeit*, følger Bogens første Hovedafsnit S. 65 - 238: *Der Vorsatz*.

Forf. spørger: Hvilke er de Momenter, som maa træde til det retsstridige Gerningsindhold, for at den sværere Misbilligelse skal være begrundet?

Det sikre Udgangspunkt er her (jfr. ogsaa den tyske Strfl. § 59), at Gerningsmanden skal have *kendt* alle »*die Tatumstände, welche zum gezetzlichen Tatbestande gehören*« i disse deres relevante Egenskaber. Mangler Gerningsmanden Kendskab til (Forestilling om) blot en enkelt af disse Omstændigheder, foreligger der en Forsættet udelukkende Vildfarelse. Dette gælder baade om de paa Forhaand tilstedeværende og om senere indtrædende Omstændigheder. Spørgsmaalet, om der tillige skal kræves Forestilling om Forholdets Strafbarhed, Usædelighed eller desl., udskydes. Forf. gennemgaar derefter, i det væsentlige i Tilslutning til herskende Opfattelse, de forskellige Forsætsproblemer: error in objecto, aberratio ictus, dolus alternativus, dolus generalis. Med Hensyn til Kausaliteten kræver han Forstaaelse af Adækvans i videre Forstand, men ikke Indsigt i den virkelige, i snævrere Forstand adækvate, Kausalitet, som derimod er objektiv Strafbarhedsbetingelse. Ved Bedømmelsen af Adækvansen lægger Forf. (i Overensstemmelse med den hos os forlængst af *Goos* udviklede, i nyere Tid ogsaa i Tyskland almindelige Lære) *den bedste menneskelige Viden* til Grund. Spørgsmaalet er nu, med

hvilken Grad af Vished »*die Tatbestandsverwirklichung*« skal være forudset eller forestillet, for at Forsætsskyld skal foreligge, og om der foruden denne Vishedsgrad udkræves et »emotionalt« Forhold til Gerningen.

Forf. gengiver Teorierne om Forsættets Omfang, dog kun tyske Teorier og væsentlig kun Forfattere *efter* Rigsstraffeloven af 1871. Ialt citeres og (tildels) refereres 65 Forfattere. Teorierne opstilles i 7 Grupper, begyndende med de snævreste, der begrænser Forsættet til »*Absicht*«, sluttende med de videste, der vil nøjes med det som *muligt* erkendte, samt nogle heterogene Teorier. Derefter tager Forf. Stilling til den traditionelle Sondring mellem Viljesteorier og Forestillingsteorier. Disse Teorier kan tilsigte at bestemme Forsættets *Væsen* (Viljesskyld, Forstandsskyld) eller at afgive Kriterier for den praktiske Afgrænsning af Forsættets *Rækkevidde*, men Forf. finder Sondringen uklar og metodemæssigt uheldig, fordi der gaas ud fra visse utvivlsomme Tilfælde af Vilje og Forestilling, hvorfra Forsættets videre Skyldindhold udledes, medens det rette er fordomsfrit at undersøge, i hvilke Tilfælde den *svære* Misbilligelse er begrundet. Med Hensyn til Forsættets Væsen maa derhos ikke blot Viljes- og Forestillingsteorier, men ogsaa Følelsesteorier tages i Betragtning.

I de følgende Kapitler polemiserer Forf. med de 65 andre og udvikler sin egen Opfattelse af Forsættets Omraade, altsaa under Hensyn til det af Gerningsmanden udviste Forholds *vorwurfsbegründende* Karakter. Den sværere Misbilligelse er selvfølgelig begrundet, naar Retsbrudet har været *tilsigtet*. *Absicht* er *motivierende Erfolgsvorstellung*. Herunder indgaar de til et Slutformaals Opnaaelse nødvendige »*Mittelzwecke*«, men ikke de med et tilsigtet Formaal nødvendigt forbundne Følger. Om Gerningsmanden har regnet med den tilsigtede Følges Indtræden som sikker, sandsynlig eller blot som mulig, er uden afgørende Betydning. Foreligger der imidlertid et blot *Ønske* om Retsforstyrrelsens Indtræden, er *Absicht* i retlig Forstand udelukket. Forsæt er den psykologiske Realisation af en Sandsynlighedsdom, men Sandsynlighed er et Gradsbegreb mellem Sikkerhed og Umulighed. Hvilket Minimum af Sandsynlighed (Mulighed) der maa kræves, for at *Absicht* kan foreligge, lader sig ikke bestemt præcisere. Oftest vil Gerningsmandens Hensigter og Ønsker foreligge sammenvævede, og Afgørelsen maa da bero paa, om Hensigten eller Ønsket in concreto efter en

naturlig Opfattelse har Overvægten. Denne Afgørelse maa overlades til Domstolene, der skal vurdere, om det udviste Forhold socialetisk betragtet afgiver Grundlag for den sværere Misbilligelse eller ikke.

Udenfor Hensigtens Omraade falder som nævnt de med det tilsigtede Formaal nødvendigt forbundne Følger, men ogsaa Bevidsthed om saadanne Følgers Indtræden afgiver »*nach geklärtem Rechtsgefühl*« Grundlag for den sværere Forsætsmisbilligelse, og til samme Vurdering har Gerningsmanden gjort sig fortjent, naar han har handlet til trods for, at han forudsaa Retsforstyrrelsen om ikke som nødvendig saa dog som *i højeste Grad sandsynlig*. Den psykiske Indstilling er ganske vist forskellig overfor Nødvendigheden og overfor Sandsynligheden, men ingen Praktiker vilde tage det blotte *Haab* om Følgens Udeblivelse i Betragtning til Udelukkelse af Forsæt.

Er Retsforstyrrelsen, uden at være tilsigtet, kun forudset med en ringere Grad af Sandsynlighed eller som blot mulig, vil der i Almindelighed ikke kunne statueres Forsæt. Herfra vil Forf. dog undtage som *dolus eventualis* saadanne Tilfælde, hvor Gerningsmanden har forudset Retsforstyrrelsen som blot mulig eller middel-sandsynlig, men dog maa antages enten at have *indvilget i* eller at have forholdt sig *ligegyldig overfor* Retsforstyrrelsens Indtræden. Er dette Tilfældet, foreligger der en »*gleichwertiger Tatbestand*«, der begrunder den sværere Misbilligelse. Forf. anstiller i denne Forbindelse en indgaaende Drøftelse af de 2 *Frankske* Formler for dolus eventualis og den ved disse Formuleringer fremkaldte Litteratur. Han slutter sig nærmest til Formel I af 1890, der statuerer dolus eventualis, naar Gerningsmanden vel kun har forudset Retsforstyrrelsen som mulig, men dog vilde have handlet paa samme Maade, selv om han havde forudset den som sikker. Overfor denne Formel er det fra forskellig Side indvendt, at den bygger paa en hypotetisk Bedømmelse af Gerningsmandens *Personlighed*, hvorved Straffen bliver en »Karakterstraf« i Stedet for en Straf paa Grundlag af en konkret psykisk Indstilling. Forf. finder ikke disse Indvendinger afgørende, naar man i Franks I Formel kun ser et *Erkendelsesmiddel* til Konstatering af den *Gleichgültigkeit*, hvorpaa Forf. lægger Hovedvægten.

Efter saaledes at have bestemt Forsættets *Omraade* undersøger Forf. i et Kapitel om »*Das Wesen des Vorsatzes*« Forholdet mellem hans eget Forsætsbegreb og de af Viljes-,

Forestillings- og Følelsesteorierne opstillede Begreber. Det rigtige er en Kombination af Forestillings (Motiv)- og Følelsesteori. Forsættets Væsen maa søges i, at Gerningsmanden »*sich aus hochgradiger Gleichgültigkeit gegen die Tatbestandsverwirklichung durch die Vorstellung dieser zu einem rechtgemässen Verhalten nicht hat bestimmen, von seinem rechtswidrigen Verhalten nicht hat abhalten lassen*«.

Bogens Afsnit om Forsættet afsluttes med nogle Bemærkninger om Retsuvidenhedens Betydning med Hensyn til Forsættet. Forf. slutter sig ikke til *Bindings*, *Belings* m. fl.s Opfattelse af, at Kendskab til Forbudsnormen skulde være et nødvendigt Element i Forsættet. Efter Omstændighederne maa Forstaaelse af Forholdets usædelige, uredelige o. s. v. Karakter være tilstrækkeligt, men i andre Tilfælde bør Retsuvidenhed udelukke Forsæt. Hovedsynspunktet maa være, om den relativt svære *Unwerturteil* er paa sin Plads eller ej. At opstille Deliktstyper, hvor det ene eller det andet er Tilfældet, lader sig næppe gøre. En Lovregulering er farlig.

Bogens andet Hovedafsnit S. 240—440 omhandler *Die Fahrlässigkeit.*

Problemet er: Hvornaar er den specifike (mindre svære) Misbilligelse begrundet, som maa ramme *ein tatbestandmässiges Unrecht,* for at denne kan tilregnes Gerningsmanden som strafbar Uagtsomhed.

Under Overskriften »*Die Rechtsfahrlässigkeit*« behandler Forf. den uagtsomme Retsuvidenhed under den Forudsætning, at *Bevidsthed* om Forbudsnormen er et nødvendigt Element i *Forsættet.* Han stiller sig sympatisk overfor et fra anden Side fremsat Forslag om at opstille *Rechtsfahrlässigkeit* som en tredje Skyldform mellem *Vorsatz* og *Tatsachenfahrlässigkeit* og imødegaar den overfor dette Forslag fremkomne Kritik, der bl. a. gaar ud paa, at en Sondring mellem *Rechts-* og *Tatsachenfahrlässigkeit* skulde være uigennemførlig.

Ifølge den i Tyskland herskende Opfattelse er et *Ignorentiamoment* væsentligt for enhver Art af Uagtsomhed. Forf. bestrider, at dette er Tilfældet. Beror Forskellen mellem Forsæt og Uagtsomhed principielt paa en forskellig »emotional« Indstilling overfor Retsforstyrrelsen (*Frank*), bliver det særlig klart, at Uagtsomheden ikke begrebsmæssigt karakteriseres ved en Uvidenhed eller Forestillingsmangel, men snarere ved en utilstrækkelig Følelsesbetoning af en erkendt Forestilling om rigtige Mulighedschancer.

Hvad der derimod efter Forf. er et for al Uagtsomhed fælles karakteristisk Element, er »*mangelnde Sorgfalt*«, og Forf. centrale Undersøgelser paa Uagtsomhedens Omraade bestaar i en indgaaende Analyse af dette Sorgfaltsbegreb.

Uagtsomhed er blevet defineret som »*vermeidbares, tatbestandmässiges Unrecht*«. Men Definitionen er for rummelig, idet den ogsaa passer paa Forsætsskylden. Den for *Uagtsomheden* specifike *vermeidbare Unrecht* bestaar i, at der ikke er udvist den fornødne *Sorgfalt*. Ved sin Analyse af dette Begreb sondrer Forf. imellem *innere Sorgfalt:* Opmærksomhed, Hukommelsesanspændelse, Koncentration og desl. sjælelige Rørelser, af *Binding* betegnet som Opfyldelse af *Vorprüfungspflicht*, og paa den anden Side *äussere Sorgfalt*, hvorved Forf. forstaar Iagttagelse af de fornødne udvortes Foranstaltninger, der er egnede til Afværgelse af Retsforstyrrelser, et Forhold, som ikke er dyrket tilstrækkeligt i Teorien, men som i Retspraksis spiller en fremtrædende Rolle ved saa at sige alle Uagtsomhedsafgørelser, ikke mindst i Paakørselssager, hvor det drejer sig om forsigtig Tilpasning efter farlige Situationer. Kravene til *ydre Sorgfalt* er dels udviklede i Samfundslivet, dels i vidt Omfang fikserede ved Speciallovgivningen. Overfor den (nærliggende!) Indvending imod Forf.s Systematik, at disse *ydre Sorgfaltsmomenter* hører hjemme i Læren om den objektive *Retsstridighed*, henviser Forf. til deres nøje Tilknytning til den *indre Sorgfalt* og specielt praktiske Betydning ved Uagtsomhedsdelikterne. *Ydre* og *indre* Sorgfalt har fælles Rødder i deres fælles Funktion til Afværgelse af Retsforstyrrelser.

Under sin nærmere udførlige Gennemgang (S. 283—326) af den *ydre Sorgfalts* Begreb sondrer Forf. mellem [1]) *Sorgfalt* som Undladelse af at foretage farlige Handlinger, [2]) *Sorgfalt* som udvortes Handlen i en Faresituation, navnlig med Hensyn til Anvendelse af egnede ydre Midler til Afværgelse af en truende Retsforstyrrelse (ved egentlige og uegentlige Undladelsesforbrydelser), [3]) *Sorgfalt* til Opfyldelse af »*die Rechtsbeachtungspflicht*«, hvorved navnlig forstaas Pligten til paa Forhaand at skaffe sig de i et vist Gerningsforhold fornødne Færdigheder og Kundskaber, »*Kenntnisverschaffungspflicht*«.

I et Kapitel om *Sorgfaltsbegrebets Struktur* m. m. udvikler Forf., at den udviste Forsommelighed maa staa i en indre *saglig* Relation til den konkrete Retsforstyrrelse: Drab, Brandstiftelse osv. (ingen *crimen culpæ*, kun *crimina culposa*).

I Forhold til Retsordenen er Sorgfaltspligten et immanent Element i hver enkelt Forbudsnorm: Paabudet til Borgerne om at afholde sig fra Drab inkluderer et Paalæg om at *agte paa* ikke at foranledige andres Død. Alle de ovennævnte 3 Arter af ydre Sorgfaltspligter er »*Tatbestandsmerkmale*«; de to førstnævnte kan forekomme ogsaa ved forsætlige Forbrydelser, medens den sidste, Krænkelse af *Rechtbeachtungspflicht*, er specifik for uagtsomme Forbrydelser.

I Kapitlet »*Sollen und Können*« undersøger Forf. hvorvidt Gerningsmandens individuelle Evner er af Betydning for Sorgfaltspligtens Omfang. Herskende Lære anlægger en dobbelt Maalestok: den »*erforderliche Sorgfalt*« og Spørgsmaalet om, hvorvidt denne er tilsidesat, afgøres efter en objektiv Maalestok uden Hensyn til Gerningsmandens Person, hvorimod *Skyldspørgsmaalets* Afgørelse afhænger af Gerningsmandens individuelle Forhold, navnlig ogsaa hans særlige Evner. I Tilslutning til *Binding* tager Forf. Afstand fra denne Opstilling, idet han særlig fremhæver, at Brugbarheden af de til Opfyldelse af Sorgfaltspligten i Betragtning kommende Midler i væsentlig Grad bestemmes ved Gerningsmandens individuelle Egenskaber, og at Sorgfaltspligten i alle dens Forgreninger varierer herefter: Kvaksalveren maa ikke foretage en alvorlig Operation: Landsbylægen skal fortrinsvis indlægge Patienten paa Sygehus fremfor selv at foretage en Blindtarmsoperation; den blinde maa anvende andre Iagttagelsesmidler end den seende o. s. v. Det normative Moment i Sorgfaltsbegrebet nivellerer ikke disse Forskelligheder.

Efter at Forf. har sluttet sig til den almindelige Lære om, at Overtrædelse af en Politiforskrift ikke uden videre medfører Uagtsomhedsansvar for den med Politiforseelsen forbundne Krænkelse af det Retsgode, som tilsigtes værnet ved hin Forskrift, undersøger Forf., om Uagtsomhedsbegrebet er *afsluttende* karakteriseret end den positive Begrebsbestemmelse: Tilsidesættelse af den paakrævede *Sorgfalt* og den negative, at denne Tilsidesættelse ikke konstituerer Forsæt. Spørgsmaalet er altsaa, om der ikke til Uagtsomhed kræves et yderligere Begrebsmoment. Forf. belyser dette Spørgsmaal ved et Eksempel: Husassistenten foranlediger en Kulilteforgiftning ved at lukke Kakkelovnsspjældet, men har ingen Kendskab til Handlingens Farlighed. Hun har ladet det mangle paa den »objektivt« fornødne

Sorgfalt, men at misbillige hendes Adfærd vilde være betænkeligt, da hun med sin mangelfulde individuelle Kundskaber ikke kunde erkende Faren. Det Moment, som her maa kræves ved Siden af Overtrædelse af Sorgfaltspligten er »*die Erkennbarkeit*». Uagtsomhed betyder »*erkennbare Tatbestandsverwirklichung durch Ausserachtlassung der erforderlichen Sorgfalt*«.

Hvad *Genstanden* for denne *Erkennbarkeit* angaar, maa det opstilles som Princip, at de samme Gerningsomstændigheder, som skal *være erkendte* af Gerningsmanden, for at Forsæt kan foreligge, skal *kunne erkendes* af (være erkendbare for) Gerningsmanden, for at *Uagtsomhed* kan statueres. Særlig fremhæves, at Gerningsmanden ogsaa maa være i Stand til at erkende, hvilken speciel Art af *Sorgfalt*, Omstændighederne gør paakrævet.

Da den *bevidste* Uagtsomhed forudsætter, at Gerningsmanden skal *have erkendt* Retsforstyrrelsen som mulig eller ikke usandsynlig, opstaar det særlige Spørgsmaal om *Erkennbarkeit* ikke her, men kun ved den ubevidste Uagtsomhed. Dette giver Forf. Anledning til nærmere at bestemme Forholdet mellem disse to Former for Uagtsomhed og navnlig til at kritisere forskellige Skribenters Forsøg paa at konstruere *al* Uagtsomhed som *bevidst*, saaledes at den ubevidste Uagtsomhed udgaar af Uagtsomhedsbegrebet. Forf. finder disse Forsøg forfejlede og hævder Realiteten af en ubevidst Uagtsomhed, men Afgrænsningen mellem de to Former er iøvrigt af uvæsentlig Betydning, naar man med Forf. og den herskende Opfattelse antager, at den bevidste Uagtsomhed ikke principielt begrunder en sværere Misbilligelse end den ubevidste. Af praktisk Betydning er ejheller Spørgsmaalet om *den bevidste Uagtsomhed* er identisk med det for de saakaldte *Faredelikter* ejendommelige *Forsæt*, hvilket Forf. besvarer bekræftende. Mellem den bevidste Uagtsomhed og det sædvanlige Forsæt lader der sig iøvrigt efter Forf. ikke paavise nogen principiel Strukturforskel, idet Afvigelsen beror paa Misbilligelsens forskellige Vægt og den deraf følgende forskellige Strafværdighed.

Forf. udvikler sluttelig, hvad der ligger i det omtalte Begreb »*Erkennbarkeit*« = »*Erkennenkönnen*«, og hvorledes det lader sig begrunde, at en *Misbilligelse* rammer Gerningsmanden paa dette Grundlag. *Kunde* han overhovedet *have erkendt* andet, end hvad han virkelig *har erkendt*? Overfor Deterministernes Benægtelse heraf hævder Forf., at det fore-

liggende Problem, der særlig vedrører den ubevidste Uagtsomhed, ikke er et Spørgsmaal om Viljens Frihed i deterministisk-indeterministisk Forstand.

Skal det godtgøres, hvorledes Erkendelsesmulighed (= *Erkennbarkeit*) kan begrunde Uagtsomhedsskyld, maa Udgangspunktet tages i det *almindelige* Begreb *Mulighed*, her forstaaet som real Mulighed. For Uvidenheden eller for en ex post Betragtning eksisterer Begrebet Mulighed ikke; alt er her Nødvendighed. Skal *alle* Antecedentia for Erkendelsen af en Retsforstyrrelses Indtræden tages i Betragtning, vil der ikke blive Spørgsmaal om *Muligheden* af en saadan Erkendelse. Om en saadan Mulighed bliver der kun Tale, naar Dommen om Erkendelsens Indtræden fældes paa Grundlag af *visse* af de konkret foreliggende Omstændigheder *med Bortseen fra andre*. Den Omstændighed, hvorfra der bortses, er i første Række den faktisk anvendte (eller ikke anvendte) *Sorgfalt*, og der spørges da, om Gerningsmanden med Anvendelse af *behørig*, pligtmæssig *Sorgfalt*, men *iøvrigt under de foreliggende Omstændigheder* efter en almindelig gennemsnitlig Erfarings Dom maatte regne med Retsforstyrrelsens Indtræden og følgelig skulde have afholdt sig fra at handle. Yderligere rejser sig det indenfor Uagtsomhedslæren mest omstridte Spørgsmaal: om den omtalte Bedømmelse skal ske paa Grundlag af *alle andre* foreliggende Omstændigheder end den anvendte Opmærksomhed. Dette Spørgsmaal besvares bekræftende af Subjektivisterne, medens Objektivisterne vil lade visse af disse iøvrigt foreliggende Omstændigheder ude af Betragtning. Forf. fremdrager følgende Grupper af foreliggende Momenter: [1]) de tilstedeværende ydre farebegrundende Omstændigheder, [2]) Gerningsmandens Sanseorganer (Blindhed, Døvhed osv.), [3]) hans abstrakte Erfaringsviden (Kendskab til Explosionsfare osv.), [4]) hans Dømmekraft, [5]) andre Sjælsevner (Hukommelse, Koncentrationsevne, Hurtighed i Tankegang osv.), [6]) den ved Gerningens Udførelse til hans Raadighed staaende Tid, Trætheds-, Ophidselsestilstande m. v., [7]) Tillid til autoritative Oplysninger. Medens en subjektiv Teori ved Bedømmelsen af Uagtsomhedsskylden vil lægge *alle* de her omhandlede konkret foreliggende Forhold til Grund, vil Objektivisterne abstrahere fra de under [3])—[5]) anførte Momenter og forsaavidt anvende en generaliserende Maalestok. Forf. slutter sig til den subjektive Teori. *Erkennbarkeit* betyder *Erkennbarkeit kraft Sorgfalt*, men Ind-

holdet af denne Sorgfalt maa bedømmes rent individuelt, under Hensyntagen ogsaa til den enkelte Gerningsmands ufuldkomne Kundskaber og bristende Evner. Ellers havner man i »*Erfolgshaftung*«. At Gerningsmanden har ladet det mangle paa behørig *Rechtsbeachtung*, og at det derfor maaske kan lægges ham til Last som uagtsomt, at han trods manglende Kundskaber og Evner har indladt sig paa Forhold, han ikke kunde magte, er en Sag for sig.

I et *Anhang* beskæftiger Forf. sig med det i nyere tysk Retslitteratur stærkt drøftede Begreb *Zumutbarkeit*, der nærmest maa bestemmes som »normal Motivation« i den Forstand, at Strafskyld udelukkes, naar en forsætlig eller uagtsom retsstridig Handling bæres af »et *subjektiv überwiegendes und gebilligtes Motiv*«, et Udtryk for, at Straffeloven ikke bør spænde sine Krav om lovmæssig Handlen til det urimelige. Idet Grundlaget for en strafferetlig *Vorwurf* maa erkendes at kunne mangle i saadanne Tilfælde, finder Forf. det rigtigt at indrømme dette *Zumutbarkeits*-Begreb en selvstændig Stilling i Strafferets-Systemet ved Siden af de øvrige Begrebsmærker for *das tatbestandmässige Unrecht*, og Forf. definerer herefter Begrebet *Forbrydelse* som »*tatbestandmässiges schuldhaftes, zumutbares Verhalten eines Zurechnungsfähigen, für das die objektiven Strafbarkeitsbedingungen vorliegen*«.

I Bogens sidste Kapitel »*Vorsatz und Fahrlässigkeit als materielle Schuld*« undersøger Forf., om bestemte materielle Skyldopfattelser dækker de af ham forklarede Skyldformer: Forsæt og Uagtsomhed. Forf. undersøger dette med Henblik paa følgende materielle Skyldopfattelser: *Charakterschuld, Wollensschuld, Wahlschuld, Gefühlsschuld, Verstandesschuld.* Det er navnlig med Hensyn til den ubevidste Uagtsomhed, at de materielle Skyldopfattelser støder paa Vanskeligheder. Forf. mener dog i en Mangel paa tilstrækkelig Følelsesbetoning eller Følelsesindstilling, nærmere bestemt som Mangel paa den gode Statsborgere besjælende Ængstelse for at begaa Uret, at finde en materiel Skyldformel, som falder sammen med de social-etiske Anskuelser, der stempler et Forhold som *vorwurfsbegründend* og dermed strafværdigt, altsaa udfylder det af Forf. opstillede formelle Skyldbegreb.

Engisch's Bog indeholder, navnlig med Hensyn til Uddybningen af Sorgfaltsbegrebet og med Hensyn til den praktisk betydningsfulde, men ofte omtvistelige Afgrænsning af *culpa* overfor *casus*, adskilligt værdifuldt. Derimod kan Anm. ikke finde, at Forf. ved sin grundlæggende Henvisning til Straffen som »*rechtliches Misbilligungsurteil*« har formaaet at kaste noget væsentligt nyt Lys over de behandlede Problemer. Udenfor de sikre Tilfælde af Forsæt og Uagtsomhed, hvor den social-etiske Opfattelse staar fast, og hvor nyere Teori, om end maaske paa et metodemæssig set mangelfuldt Grundlag, er enig, vil Tvivlen netop dreje sig om, *hvorvidt* Gerningsmandens Forhold efter social-etisk Opfattelse begrunder den kraftigere Forsæts- eller den lemfældigere Uagtsomhedsmisbilligelse. For saadanne Tilfælde kan der ikke af Forf.s Hovedbetragtning udledes brugbare Kriterier for Lovgivning og Domstole, og Henførelsen af et foreliggende Forhold til den ene eller den anden Skyldform fremtræder da som Postulat eller sker i Kraft af en paastaaet, men omdisputabel *Gleichwertigkeit* med visse som utvivlsomme ansete Tilfælde. Forf. maa da ogsaa lejlighedsvis gribe til den Udvej at henvise saadanne tvivlsomme Tilfælde til »Domstolenes Afgørelse« som »*ergänzendes Werturteil*«. Anm. savner en uddybende Redegørelse for, hvad der *begrunder* og *berettiger* Misbilligelsesdommens forskellige Styrke ved de to Skyldformer. Misbilligelsen har jo ingen Værdi for sin egen Skyld, men fordi den *tjener Retssikkerheden*. Naar Forsætsmisbilligelsen er sværere, maa det være fordi den kraftigere Repression her anses for *paakrævet* til Værn for Retsgoderne, medens en lempeligere Repression anses for *tilstrækkelig* overfor Uagtsomheden. Forf. burde efter Anmelderens Opfattelse ikke være blevet staaende ved den almindelig holdte og lidet sigende Misbilligelsesbetragtning; som denne fremtræder, forekommer den lovlig spinkel til at bære det bredt anlagte og tungt opbyggede Værk, der er overbelastet med litterær Polemik, som ganske vist fremkalder Beundring for Forf. Skarpsindighed og fine psykologiske Sans, men som udenfor tyske Fagfællers Kreds næppe kan paaregne almindelig Interesse.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Hvad der egentlig foregaar i den russiske Forbundsstat, som har afløst det gamle Czarrige, er for Udenforstaaende vanskeligt, vel endog umuligt, at faa Rede paa. Men man kan ikke undgaa af de anden- og tredjehaands Efterretninger, man er henvist til, at faa det Indtryk, at der gøres et storstilet Forsøg paa at tillempe det praktiske Liv efter Teorierne, efter Sovjetregeringens Mening: efter de mest fremskredne Teorier. For Jurister maa det under disse Omstændigheder have særlig Interesse at se, hvilke Strafferetsteorier der er herskende i Rusland.

Om Teorierne for den specielle Tjekajustits — hvis der overhovedet er Teorier for den — foreligger der ingen Oplysninger, som har saa meget som et Skin af Tilforladelighed. Forsaavidt angaar den Ret, der skal praktiseres ved de almindelige Domstole, har man derimod Straffeloven af 1926 med senere Ændringer, særlig af 6. Juni 1927 og 20. Maj 1930.

Naar Betegnelsen »Straffeloven« bruges om denne Lov, har dette intet forkert ved sig for dem, der med Prof. Torp opfatter Straffen simpelthen som et »Værn for Samfundets Sikkerhed«. Navnet er derimod vildledende for dem, der opfatter Straffen som — helt eller dog delvis — Gengældelse for en sædelig Skyld. Thi den russiske Straffelov viser bl. a. deri sit moderne Ansigt, at den ikke kender til »sædelig Skyld« eller »Gengældelse«; den tager saa udtrykkeligt Afstand fra disse Begreber, at den helt stryger Navnet »Straf« og i Stedet taler om *sociale Beskyttelsesakter*. Lidt inconsequent virker det, naar den dog om de praktisk almindeligste af disse Akter — Fængsling, Tvangsarbejde uden Indespærring, Formuesconfiscation — bruger Betegnelsen »juridisk*forbedrende* Forholdsregler«. De øvrige 3 Kategorier af sociale Beskyttelsesakter er 1) de medicinske (Anbringelse paa Sindssygehospital), 2) de me-

dicinsk-pædagogiske (Forholdsregler overfor unge) og 3) — som en Kategori for sig — den fuldstændige Uskadeliggørelse: Døden.

Nogen Oplysning om de Teorier, der leder den herhenhørende russiske Retsvidenskab, faar man af den Anmeldelse, som *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* i sit 51. Bd., 3. Hefte bringer af to russiske Commissionsforslag til en ny Straffelov, det ene udarbejdet af et Udvalg, som »Statens Institut til Undersøgelse af Criminalitet og Forbrydere« har nedsat under Forsæde af *J. G. Schirwindt,* det andet af en Commission under Ledelse af den fra forskellige Kæmpestraffesager bekendte Statsadvokat *Krylenko.*

Nærmest til den nugældende Lov slutter Schirwindts Udkast sig. Det sondrer — som Loven — mellem en almindelig og en speciel Del og ordner i den specielle Del Forbrydelserne efter de krænkede Retsgoder. Den Inconsequens, der, som ovenfor fremhævet, ligger i Navnet »juridisk*forbedrende*« Forholdsregler, fjerner Schirwindt ved simpelthen at kalde de paagældende Forholdsregler for *de almindelige.* Ligesom den gældende Lov anerkender Schirwindts Udkast fuldstændig Frihed til ad Analogiens Vej at udvide det strafbares Omraade. Det interessanteste ved dette Udkast er dets Forhold til Spørgsmaalet om, i hvilken Udstrækning »Straffens« Fastsættelse skal overlades til Domstolenes Skøn. I saa Henseende foreslaas, at *Skydning* kun skal kunne anvendes for Delicter mod »Proletariatets Dictatur« og mod Militærtjenesten. Kun for Delicter mod Dictaturet skal *Forvisning* kunne anvendes og den *Fredløshed,* som er det reelle Indhold af den Straf, der kaldes: at *blive erklæret for Arbejdernes Fjende.* Iøvrigt bindes Domstolenes Skøn kun ved, at der ved de enkelte Forbrydelser bestemmes, om *Fængsel, Deportation til Tvangsarbejde* og *Formuesconfiscation* maa anvendes. For Fængselsstraffes Vedkommende sættes Varigheden til fra 2 til 5 Aar, men saaledes, at Afgørelsen indenfor denne Ramme træffes af de straffuldbyrdende Myndigheder.

*

Langt videregaaende Principændringer er Krylenkos Forslag Udtryk for. Allerede i Indledningen viser det selvstændige sig: han undgaar Navnet »almindelig Del« og taler i Stedet om »tilgrundliggende Principer.

Krylenkos System gaar ud paa at inddele Forbrydelserne i to Hovedgrupper: 1) de som indeholder et Anslag mod »Proletariatets Diktatur« eller tilsigter at *undergrave* Grundbetingelserne for Samfundslivet, for Statsforvaltningen eller for Samfundets socialistiske Construction, og 2) de som blot tilsigter en *mindre Forstyrrelse* af den socialistiske Construction m. v. Til denne Tvedeling svarer en Tvedeling af Reactionsmidlerne. Overfor Forbrydelser af Gruppe 1 er Reactionen *Udstødelse af Samfundsclasserne* eller for de mildeste Tilfælde — Formuesconfiscation, for Forbrydelser af Gruppe 2 er Reaktionen *Tvangsopdragelse.*

Indenfor hver Hovedgruppe af Forbrydelser giver Krylenko en Opregning af herhen hørende Delicter, men saaledes, at *Opregningen udtrykkelig betegnes som kun angivende typiske Eksempler*, og at det tillades Domstolene ogsaa at erklære andre Handlinger for samfundsfarlige under den ene eller anden af Hovedgrupperne, eller omvendt at statuere, at den til Bedømmelse foreliggende Handling har mistet sin Karakter af samfundsfarlig. Ligeledes skal Domstolene kunne statuere, at en Handling, der normalt hører under Gruppe 1, i det givne Tilfælde er mindrefarlig, og omvendt.

De overfor Handlinger af Gruppe 1 anvendelige Beskyttelsesforanstaltninger er: 1) Skydning, 2) Erklæring om, at Gerningsmanden staar udenfor Lovene, 3) Indespærring i Isoleringsanstalt, 4) Indespærring i Arbejdslejr med efterfølgende Deportation, 5) Deportation med eller uden Tvangsarbejde, 6) Formuesconfiscation — eventuelt i Forbindelse med en af »Straffene« under 1—5.

Tvangsopdragelse kan ske under 16 Former, af hvilke skal nævnes: Anbringelse i Arbejdscolonier (ikke at forveksle med den ovenfor nævnte Anbringelse i Arbejdslejre), Tvangsarbejde uden Indespærring, Deportation til bestemte Steder, Forvisning fra et Sted, Anbringelse paa Curanstalt.

Indenfor de for hver Gruppe foreskrevne Reactionsakter har Domstolene frit Valg. Derimod tillader Frihedsberøvelserne ingen Graduering, saaledes er f. Ex. Indespærring i Isolationsanstalter eller Arbejdslejre altid paa 5 Aar, hverken mere eller mindre, ligesaa Deportation.

Betinget Domfældelse og bestinget »Straf«eftergivelse hjemles kun ved de mindrefarlige Deticter.

*

Morsomt nok, bringer samme Hefte af *Zeitschrift f. d. g. Strwiss.*, som anmelder de to sovjetrussiske Straffelovsudkast,

ogsaa en Anmeldelse af den Straffelov, der fra 1. Juli d. A. træder i Kraft i det andet dictatorstyrede Land i Europa: *Italien.*

Det var skrevet i Stjernerne, at den »positive» Strafferetsskoles Stormester, Italieneren *Ferri,* ikke skulde se sine Tanker virkeliggjorte i sit eget Land. Her skulde han — som en anden Moses — kun komme til Nebo Bjerg. I 1921 havde han fuldendt sit Udkast til en ny Straffelov for Italien — og i 1922 besatte Fascisterne Rom, og Tanken om en italiensk Straffelov efter de Ferriske Idéer var hermed skrinlagt. (Den russiske Straffelov af 1926 betragter Ferri derimod som sit aandelige Barn.)

Da det fascistiske Diktatur var blevet tilstrækkelig befæstet, maatte det imidlertid have sin Straffelov, og den fascistiske Justitsminister, Prof. *Rocco,* fik derfor i 1925 vedtaget en Lov, der gav Regeringen Fuldmagt til at ændre Straffeloven. En af Rocco nedsat Commission afgav en foreløbig Betænkning i 1927 og sin endelige Betænkning i 1928. Et Udvalg af henholdsvis Senatet og Deputeretkammeret gennemgik Udkastet i 1929—30, og i Løbet af Sommeren 1930 udarbejdede Justitsministeriet Lovens definitive Text, som d. 19. Okt. s. A. bekræftedes ved kongeligt Decret.

Det vilde føre for vidt her at gennemgaa Loven, kun enkelte karakteristiske Træk skal fremdrages.

Af Vigtighed for fotograferende Turister er det at mærke sig, at ogsaa *»uagtsom Spionage«* er strafbar i Italien.

I Artiklen om revolutionær Propaganda er optaget en Bestemmelse om, at ogsaa *Propaganda mod Nationalfølelsen* er strafbar. Det erklæres for en Forbrydelse at haane eller spotte *Nationen, Nationalflaget og de nationale Farver.*

Den de lovgivende Forsamlinger tillagte Beskyttelse mod Forhaanelser er udvidet til at gælde *det fascistiske Store Raad.*

Det erklæres for strafbart at udbrede *overdrevne, falske tendentiøse Efterretninger* med det Formaal at *bringe Forstyrrelse i det indenlandske Marked* paa Værdipapirer eller Varer.

Loven indeholder Straffebestemmelser saavel mod *Sympati-* eller *Proteststrike* som mod *Sympati-* eller *Protestlockout* og mod *Ikke-Opfyldelse af Pligter, hidrørende fra Collectivoverenskomster eller fra Normer givne af Corporationsorganer.*

Medens Commissionsforslaget af 1928 havde foreskrevet Straf for homosexuelle Handlinger som saadanne, har den

endelige Lovtext ligesom den hidtil gældende Straffelov i saa Henseende ladet det bero ved Straffebestemmelserne til Beskyttelse af Mindreaarige mod Sædelighedsforbrydelser.

Under Overskriften »*Forbrydelser mod Stammens Renhed og Kraft*« gives Straffebestemmelser mod *Fosterfordrivelse* m. v. og mod *kønslig Smitte* saavel som mod *kunstig Sterilisering;* derimod er det Forbud, Commissionen havde foreslaaet mod for Betaling at skaffe sig anticonceptionelle Midler — med rigtig praktisk Takt — strøget af Hensyn til Kampen mod Kønssygdommene.

Ved forsætligt Drab nævnes som strafforhøjende Omstændighed *(ubetinget paadragende Dødsstraf)*, at Drabet er sket *for at udføre eller skjule en anden Forbrydelse eller sikre forbryderiske Fordele.*

Poul Skadhauge.

Af Dødsstraffens Historie.

I det i Rom udkommende »*La Giustizia Penale*« har dette Tidsskrifts meget flittige Medarbejder, den kendte Professor i Retsvidenskab ved Universitetet i La Plata (Sydamerika) *Ladislao Thot* i Heftet for November 1930 paabegyndt en Række Afhandlinger om Kriminalpolitikens Historie. Den første af disse Afhandlinger giver en grundig Oversigt over de forskellige Dødsstraffe, der er anvendt lige siden den graa Oldtid. Det er interessant, men ikke hyggelig Læsning.

I Henhold til Professor Thot er Dødsstraffen den ældste af samtlige Strafarter og langt op i Tiderne den hyppigst anvendte. I den primitive Lovgivnings Tider var Gengældelsesprincipet, *lex talionis*, det bærende Princip og blev gennemført skaanselsløst. Hertil knyttede sig religiøse Forestillinger, der betragtede Tilintetgørelsen af Delinkventens Liv som et Forsoningsoffer til de oprørte Guder. Professor Thot giver en lang Række Eksempler paa de mest yndede Former for Dødsstraf, anvendt i de forskellige Lande.

I Babylon bestemte Hammurabis Love, at den, der foraarsagede Ildebrand, selv skulde lide Døden i Flammerne.

Hos Assyrerne var de foretrukne Former for Dødsstraf følgende: Delinkventen blev brændt levende, Korsfæstelse, Hængning eller Delinkventen blev kastet som Føde for vilde Dyr.

I Syrien og *Fønicien* blev Delinkventen hængt eller brændt levende; yderligere anvendtes Stening, Gennemboring med Landsestød. Strangulering, Radbrækning paa et Hjul, Partering i levende Live. Endvidere Nedstyrtning fra Klipper eller Mure, Korsfæstelse og Henkastning for vilde Dyr samt Sønderknusning under Køretøjer, som man lod rulle hen over den skyldige.

I Indien lod man den skyldige søndertrampe af Elefanter, hældte glødende, smæltet Bly i hans Mund og Øren, lod ham sønderrive af Hunde eller langsomt riste paa en glødende Jernseng. Drukning anvendtes ogsaa som Dødsstraf.

I Ægypten anvendtes blandt andre Dødsstraffe er særlig barbarisk Form: Delinkventen blev indsvøbt i skarpkantede Siv eller Rør, der skar dybt ind i Legemet; med Spidsen af en Kniv huggede man Kødstykker ud af Kroppen, hvorefter Ofret blev anbragt paa et Leje af Torne og langsomt ristet ihjel over en Ild. Desuden var Baalstraffen en hyppig Form for Henrettelse. Under Dynastiet Sabacone blev Dødsstraffen afskaffet og erstattet med Domfældelse til haardt Arbejde ved Opførelse af Pyramiderne, Dæmninger langs Nilen og lignende offentlige Arbejder.

I Persien var Dødsstraffen ledsaget af saa barbariske Grusomheder, at Forfatteren ganske afstaar fra at beskrive dem.

Hos Jøderne anvendte man som Dødsstraf Stening, Brænding paa Baalet og Halshugning. Under Kongerne anvendte man tillige Partering, Hængning og Nedhælden af flydende, glødende Metal i Struben.

Grækerne med deres Skønhedssans tog Afstand fra alt for barbariske Pinsler. Man indskrænkede sig hos disse til at brænde Delinkventen levende samt til Strangulering, Halshugning, Stening, Korsfæstelse, Nedstyrtning fra en Klippe samt Drukning.

Romerne anvendte Korsfæstelse, Baal, Hængning, Henkastning for vilde Dyr og Halshugning. Visse Forbrydelser blev straffet ved, at den Skyldige, indsyet i en Sæk, blev kastet i Havet eller i en Flod.

I de fleste Oldtidsstater var Døden i Galgen anset som en særlig vanærende Form for Straf. Paa Kristi Tid spillede Korsfæstelsen den samme Rolle.

Vestgoterne anvendte 4 Former for Dødsstraf: Baalet, Stening, Ihjelpryglen med Stokke sam Udlevering af den

skyldige til visse Personer, som frit kunde raade over hans Liv og selv bestemme, paa hvilken Maade de vilde berove ham dette.

De saliske Frankers Lov fastsatte 3 Dødsstraffe, nemlig Halshugning, Døden paa Baalet og Ihjelpryglen.

Hos Friserne fandt den skyldige Døden paa Baalet efter forudgaaende Lemlæstelse, navnlig meget hyppig Kastrering.

Angelsakserne anvendte Hængning, Stening, Baalet, Halshugning og Drukning.

Man vil af det foregaaende have set, at de saakaldte »Barbarer«, skønt deres Dødsstraffe var haarde nok, dog var betydelig humanere end de fleste asiatiske og sydeuropæiske »klassiske« Folkefærd. I den sidste Halvdel af Middelalderen skiftede Billedet imidlertid, og Henrettelsesmetoderne blev betydelig mere barbariske, idet de nu som Regel blev ledsaget af forskellige Former for Tortur (kvalificeret Dødsstraf). Navnlig anvendtes forudgaaende Lemlæstelse, saaledes som Afskæring af Næse, Hænder eller andre Legemsdele, Radbrækning paa Stejle og Hjul eller delvis Kvælning i Røg. I denne Atmosfære af Rædsel virkede den kanoniske Lovgivning som en Oase i Ørkenen: »*Ecclesia abhorret a sanguine*« var det Princip, som den kanoniske Strafferet fastslog.

Disse forskellige grusomme Henrettelsesformer holdt sig til langt ned i Tiderne, selv om nogle af de mest oprørende og uhyggeligste forsvandt fra de fleste Staters Straffebestemmelser omkring Middelalderens Slutning, men endnu et godt Stykke ind i det 18. Aarhundrede anvendtes Baalet og Stejlen og Hjulet. Først henimod Slutningen af det anførte Aarhundrede undergik Strafarterne en radikal Forandring. Dette skyldtes den voldsomme Reaktion, som den tiltagende Oplysning medførte overfor Dødsstraffenes Barbariskhed, hvortil yderligere maa bemærkes, at man i Slutningen af Middelalderen og de nærmest paafølgende Aarhundreder havde indført Dødsstraf for et utrolig stort Antal Forbrydelser og Forseelser.

Det var dog ikke blot i Oplysningens Aarhundrede, at Dødsstraffen og navnlig de til denne knyttede Grusomheder blev mødt med Protest; allerede i Oldtiden havde Røster hævet sig herimod. Saaledes foreslog *Plato*, at Dødsstraffen kun blev anvendt overfor særlig ondartede eller uforbederlige Forbrydere, som Generalprævention. I en af sine Taler gengiver *Cicero* en Udtalelse af *Julius Cæsar* om, at Guderne

ikke havde bestemt Dødsstraffen som et Maal i sig selv, men som en naturlig Nødvendighed for at gøre en Ende paa et elendigt og ulykkeligt Liv; den virkelige og typiske Straf er evige Lænker.

Det første egentlige Angreb i den nyere Tid paa Dødsstraffen, om end kun indirekte, førtes i det 16. Aarhundrede af *Thomas More*, som hævdede Nødvendigheden af at indskrænke Antallet af Kapitalforbrydelser. Omtrent samtidig tog i Spanien *Alfonso Castro*, Grundlæggeren af den spanske juridisk-teologiske Skole, til Orde i samme Retning. Fra kirkelig Side fremkom efterhaanden flere og flere Protester, idet man bl. a. meget paaberaabte sig Profeten Ezekiels Ord om, at Gud ikke vil Synderens Død, men at han omvender sig i levende Live. I den følgende Tid hævede der sig Røster i næsten alle europæiske Lande, og Diskussionen om Dødsstraffen opnaaede en Tid en lignende Aktualitet som nu. Det mest determinerede Angreb paa Dødsstraffen blev rettet i Slutningen af det 18. Aarhundrede af den navnkundige *Cesare Beccaria*, hvis Værker udøvede en umaadelig Indflydelse paa hans Samtid og har været noget af en Bibel for Dødsstraffens Modstandere. Det bør dog tilføjes, at selv Beccaria ikke tilraadede Dødsstraffens fuldkomne Afskaffelse, men i Lighed med Plato mente, at den maatte bevares, omend som et nødvendigt Onde, overfor særlig samfundsfjendtlige Personer.

Indstillingen overfor Dødsstraffen har saaledes efterhaanden udviklet sig, at man har kunnet opstille 3 forskellige Grupper: de absolutte Modstandere af Dødsstraf under nogen som helst Form og under noget som helst Paaskud; Tilhængerne af en forholdsvis udstrakt Anvendelse af Dødsstraffen; og endelig de, der kræver Dødsstraffen begrænset til bestemte særlig ondartede Tilfælde, hvor man ikke tør give Afkald paa denne Straf som *ultima ratio*. Det er den sidstnævnte Gruppes Teorier, der hovedsagelig har fundet Udtryk i et saa moderne Straffelovgivningsværk som den nye italienske Straffelov, der er traadt i Kraft den 1. Juli 1931.

Aage Lotinga.

Mindre Meddelelser.

Overværgeraadets Statistik for 1930.

I 1930 er der af Værgeraadene truffet Beslutning om 1103 Børns endelige Fjærnelse fra Hjemmet (385 fra Hovedstaden, 359 fra Provinskøbstæderne og 359 fra Landdistrikterne). Ialt er der i Henhold til Værgeraadsloven af 1922 taget 7707 Børn under Værgeraadsforsorg, og af disse var 4947 endnu under Forsorg ved Udgangen af 1930. Af de i Henhold til den ældre Børnelov (1905) under Forsorg tagne Børn var ved Udgangen af 1930 endnu 667 under Forsorg, og det samlede Antal Børn under Forsorg udgjorde saaledes 5614. Forlængelse af Forsorg udover det fyldte 18. Aar er i 1930 besluttet i 459 Tilfælde (for de i Ungdomshjem anbragte eller derfra foreløbig udskrevne Elever vedvarer Forsorgen uden særlig Forlængelse til det fyldte 21. Aar, medmindre Værgeraadet efter Indstilling fra Forstanderen lader den ophøre tidligere). For 168 Børn har Værgeraadenes Beslutninger været indanket for Overværgeraadet. *E. O.*

Commission Internationale Pénale et Pénitentiaire.

Ovennævnte Commission har ved sin Generalsekretær Professor Dr. van der Aa udsendt en foreløbig Bulletin indeholdende de paa den i August 1930 i Prag afholdte internationale Strafferetskongres behandlede Spørgsmaal med kort Forklaring og selve de vedtagne Resolutioner. Den udforligere Beretning om Forhandlingerne vil følge senere.

Resolutionerne beskæftiger sig bl. a. med Nødvendigheden af Sikkerhedsforanstaltninger til Supplering af Straffe-

systemet i de Tilfælde hvor Straf ikke er formaalstjenlig. Det berøres, at der i Forbindelse med Spørgsmaalet om disse Forholdsreglers Anvendelse rejser sig en Række andre Spørgsmaal, saaledes om hvilke Organer der skal træffe Afgørelse derom, og om hvorvidt Proceduren skal være den samme som i Straffeprocessen (Der henvises til, at der er en Tendens til i visse Tilfælde, selv hvor det drejer sig om Straf, at modificere de hidtil anvendte Principer, og mindes om en herhen hørende Vedtagelse paa Kongressen i London i 1925 om Deling af Proceduren i 2 Afdelinger: Afgørelse af Skyldspørgsmaalet og Afgørelse af Straffespørgsmaalet, under hvilken sidste Del af Forhandlingerne Offentligheden og den Private burde udelukkes. — Jfr. om en lignende Sondring den tidligere Ameldelse her i Tidsskriftet af S. og E. Glueck: 500 criminal careers). Vedtagelsen gaar ud paa, at Forholdsreglerne bør anordnes af Domstolene.

Resolutionerne beskæftiger sig endvidere med Ønskeligheden af Tilvejebringelsen af international Ensartethed med Hensyn til Straffelovgivningens fundamentale Principper, af Privates Medarbejde ved Straffefuldbyrdelsen, og af rationel Udvælgelse af det mest egnede Straffeanstaltspersonale m. m.

En Resolution vedrører Cellefængslets rette Plads i Straffefuldbyrdelsen, hvorom kun skal anføres, at Vedtagelserne gaar ud paa, at det som Regel bør anvendes paa Varetægtsarrestanter, hyppig med Fordel kan anvendes ved kortvarige Straffe, men ved længere Straffe som Regel bør erstattes med Behandling i Fællesskab indordnet under et progressivt Straffesystem.

Atter andre Resolutioner har Hensyn til de Opgaver, som Genrejsningen og Rehabiliteringen af Personer, der har udstaaet deres Straf, fører med sig, hvorom det hedder, at Løsladelse og Beskæftigelse paa Parole maa danne en rationel Fortsættelse af Straffeudmaalingen, hvorved det bliver af største Vigtighed at udsondre de uforbederlige og overfor det offentlige kun at anbefale de paavirkelige. Ligeledes maa betinget Domfældelse og betinget Løsladelse efter nøje Undersøgelse af Antecedentia kun tilstaas de virkelig egnede og Tilsyn maa almindeligvis anbefales. En Sammenslutning af Tilsynsmyndighederne i nationale Centralorganisationer og af disse i en international Organisation anbefales. — Der udtales ligeledes Ønske om en

international Samvirken til videnskabelig Undersogelse ved ensartede Metoder af Grundene til Kriminalitetens Fluktuationer.

Endnu skal nævnes, at Nødvendigheden af særlig sammensatte Domstole fro Børn og helt unge Overtrædere og Tilsyn med disse af særlig udsete Personer understreges, og at der i Forbindelse hermed fremsættes Ønsket om, at de yngste af de voksne (Alderen 18—25 Aar nævnes) undergives særlige Regler, at deres Sager behandles af Specialuddannede, og at der bliver Adgang til at anbringe dem i en særlig Institution med Opdragelse i videre Forstand for Øje, hvilke Institutioner ikke bør bære Fængselsnavn.

Det understreges, at Rækkevidden af Vedtagelserne først kan vurderes, naar den udførlige Beretning fremkommer. Endnu mere gælder dette naturligvis ovenstaaende yderst forkortede Ekstrakt. *P. C. Poulsen.*

Peter Kürtens Henrettelse. Tvivlen om, hvorvidt Dødsdommen over Kürten vilde blive fuldbyrdet, har faaet sin Afslutning. Onsdag d. 1. Juli afslog det preussiske Statsministerium Benaadningsansøgningen. Med denne Mulighed for Øje var Kürten — uden at ane Formaalet hermed — allerede om Tirsdagen overført fra Fængslet Düsseldorf-Derendorf, hvor der ikke findes et for Eksekutionsformaal tilstrækkelig isoleret Gaardsrum, til det gamle Fængsel Klingelpütz i Köln. Onsdag Kl. 5 Em. fik han her Meddelelse om Afgørelsen og om, at Eksekutionen vilde finde Sted næste Morgen d. 2. Juli. Efter Oplysninger i den tyske Presse modtog han Meddelelsen yderst fattet og fremsatte kun Ønsket om, at hans Skriftefader fra Düsseldorf maatte komme til ham. Denne og to andre Præster tilbragte Natten sammen med ham og gav ham henimod Morgen Alterens Sacramente. Om Natten skrev han Breve til sine Ofres Paarørende, hvori han angrede og bad om Tilgivelse. Præcis Kl. 6 Morgen betraadte han Eksekutionsgaarden og gik rolig og fattet i Døden. Straffen blev fuldbyrdet med Faldøkse. Kl. 6.08 var alt forbi. Efter Pressemeddelelser havde der været stærk Stemning indenfor Regeringen for en Benaadning, men den offentlige Mening øvede et voldsomt Tryk i modsat Retning. *O. Haack.*

Bøger, indsendte til Redaktionen.

De danske Fængselsselskabers Beretning for Aarene 1927—30.

Beretning om Straffeanstalterne i Danmark 1929—30. Udgivet af Direktøren for Fængselsvæsenet.

Albert Warren Stearns: The personality of criminals. Boston (The Beacon Press, Inc.) 1931.

John Henry Wigmore: The principles of judical proof or the process of proof. Boston (Little, Brown and Co.) 1931.

Anders Sandøe Ørsteds Skrifter i Udvalg ved Troels G. Jørgensen (fortsat): Strafferetlige Skrifter, 1ste Afdeling. Kbhvn (Gyldendal) 1931.

Fængselshjælpens 28. Aarsberetning ($^1/_4$ 1930—$^{31}/_3$ 1931).

Defensor legis. 1931. Hft. 1—6.

Recueil de documents en matière pénale et pénitentiaire. Bulletin de la commission internationale pénale et pénitentiaire. Volume I, livraison 1—2, Bern (Stæmpfli & Cie) 1931.

Report by commission to investigate prison administration and construction, presented to the legislature of the State of New York, with Addendum I and II. 1931.

Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 161—170.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 22. Aarg. Hft. 3—9.

Journal of the american institute of criminal law and criminology. Vol. XXI Nr. 4, Vol. XXII Nr. 1—2.

Proposals to improve enforcement of criminal laws of The United States, and enforcement of the prohibition laws of The United States. Messages from The President of The United States. Government printing office, Washington. 1931.

Beretning om Forvaringsanstalten paa Sundholm 1930—31.

Juridisk Tidsskrift. 1931. Hft. 1—6.

Svensk Juristtidning. 1931. Hft. 2—4.

Tidskrift utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1931. Hft. 2—5.

Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. LI. Hft. 4.

Revue pénitentiaire et de droit pénal et Etudes criminologiques. 55. année. Nos 1—6.

Danmarks Statistik. Den danske Retspleje 1916—25 (Kbh. 1931).